Northampton-Shire.

IS bounded on the East by *Cambridge-shire*. On the West by *Warwick-shire*. On the South by *Buckingham-shire*. And on the North by *Lincoln-shire* and *Leicester-shire*.

It containeth in length 55 miles. In breadth 26 miles. And in Circumference 125 miles.

The Air is Temperate, good and wholsom.

The Soil is Champion, Rich and fruitful, and it is well peopled, and is the seat of many Noble Familics of this Kingdom.

The Chief Commoditics of this Shire are Corn, Cattel, Sheep and Wood.

It is in the Dioceſs of *Peterborough*, and hath in it 326 Pariſhes.

Out of it are elected 9 Members which ſit in Parliament.

Knights

Northampton-Shire.

IS bounded on the East by *Cambridge-shire*. On the West by *Warwick-shire*. On the South by *Buckingham-shire*. And on the North by *Lincoln-shire* and *Leicester-shire*.

It containeth in length 55 miles. In breadth 26 miles. And in Circumference 125 miles.

The Air is Temperate, good and wholsom.

The Soil is Champion, Rich and fruitful, and it is well peopled, and is the seat of many Noble Familics of this Kingdom.

The Chief Commoditics of this Shire are Corn, Cattel, Sheep and Wood.

It is in the Dioceſs of *Peterborough*, and hath in it 326 Pariſhes.

Out of it are elected 9 Members which ſit in Parliament.

Knights

Knights	2	*Brackley*	2
Peterborough	2	*Higham-Ferrers*	1
Northampton	2		

Its Division is into 20 Hundreds, *viz.*

Nassaburge,	*Newbottle Grove.*
Willibrooke,	*Spelhoe,*
Corby,	*Hamfordshoe,*
Polbrook,	*Higham ferryes,*
Navisford,	*Wymersley,*
Huxloe,	*Towcester,*
Rothwell,	*Warden,*
Guylesborrow,	*Norton,*
Orlington,	*Cleley,*
Fansey,	*Sutton,*

And in these Hundreds are 13 Market-Towns, *viz.*

Rothwell, Mond.	*Kettering,* Friday.
Thrapston, Tuesd.	*Northampton,* Satur.
Toncheſter, Tues.	*Peterborough,* Sat.
Kings Cliff, Tu.	*Oundle,* Sat.
Wellingborough, Wed.	*Higham Ferrers,*
Brackley, Wedn.	*Rockingham,*
Daventry, Wed.	

The

The principal place in this County, is the Town of *Northampton*, lying in the Latitude of 52 deg. 14 min. It bears from *London* N. W. and is distant therefrom 54 miles. Thus,

From *London* to *Barnet* 10. to St. *Albans* 20. to *Dunſtable* 30. to *Stony-ſtratford* 34. to *Northampton* 54. But by more accurate admeaſurement upon the Road, it is found to be 65 miles.

This Town is ſeated at the meeting and confluence of two Rivers, and (ſaith *Speed*) for Circuit, Beauty and Building, may be ranked with moſt of the Cities of this Land. It hath formerly been built all of Stone, and walled about with a high and ſtrong Wall.

This Town is yearly Governed by a Mayor, two Bailiffs, 12 Magiſtrates, a Recorder, a Town-Clerk, a Common Council of 48 Burgeſſes, with 5 Sergeants to execute buſineſs.

The Arms of this Town of *Northampton* are Gules, a Watch-Tower on a Hill Proper, ſupported by 2 Lions Rampant Or.

The Names of the Earls of *Northampton* ſince the *Norman* Conqueſt.

— *Siward*, E. of *Northampton*.
Simon Scutlis, E. of *Northampton*.
William Bohun, E. of *Northampton*.
Humphrey Bohun, E. of *Northamp.*
Thomas Woodſtock, E. of *Northamp.*
Humphrey Stafford, E. of *Northamp.*
William Parr, M.
Henry Haward, E. of *Northamp.*
Will. Compton, E. of *N.*

Things

Things Remarkable in this County.

Upon the 26th of *July* 1469. at *Edgcot* in this County upon *Danes Moor* a bloody Battel was fought by the Lords of the North, their Captains being Sir *John Conyers* and *Robin* of *Risdale*, againſt K. *Edward* the 4th. *William Herbert* E. of *Pembrook* was the King's General, who together with his Brother *Richard*, and *Richard Woodvill*, Lord *Rivers* Brother to the Queen, with his Son, were all four there taken, with other 10 Gentlemen, and all of them carried to *Banbury* and there Beheaded. There were alſo 5000 of their men ſlain, the greateſt part whereof were *Welſh* men.——After this Victory *Robin* of *Risdale* haſted to the King's Mannor Houſe at *Grafton*, and there ſurprized Earl *Rivers* the Queens Father, and his Son *John*, and had them Beheaded at *Northampton*.

The Town of *Northampton* hath three times felt the ſmart of Civil Diſſention. The firſt was in *Anno* 1106. by *Robert*, *William* and *Henry*, Brethren and Sons to the Conqueror, who ſpoiled it and all the Countrey adjoyning. The ſecond was *Anno* 1263. by K. *Henry* the 3d. who ſurprized it againſt his Rebellious Barons, and broke down the Walls thereof. The third was *Anno* 1459. in which Town was taken K. *Henry* the 6th, by the Earls of *Warwick* and *March*, ſupporters of the Title of *York*, wherein were ſlain *Humphrey Stafford* D. of *Buckingham*, *John Talbot* E. of *Shrewsbury*, and the Lords *Beamount* and *Egremount*, with many more, and the King was by the Lords conveyed to *London*.

From

From some Ascents in this County may be seen at one view 30 Parish-Churches, and many more Windmils.

By *Collyweston* in this County, Slate Stones are digged.

The River *Nan* runs by the South side of *Peterborough*, in the middle of which (saith *William of Swaffham*) is a Gulf so deep, and cold withal, that in Summer time no Swimmer is able to Dive to the bottom of it, and yet it is never frozen in Winter; for there is a Spring in it, whence the Water always rises and bubleth up, which keeps it from freezing.

Northumberland.

THis County is bounded on the East by the German Ocean. On the West by *Cumberland*. On the South by the Bishoprick of *Durham*. And on the North by *Scotland*. It containeth in length 60 miles. In breadth 40 miles. And in Circumference 145 miles.

The Temperature of the Air of this Shire of it self is sharp and piercing; but the German Ocean doth somewhat abate the edge of this sharpness, and helps to dissolve the Snow and Ice.

The Soil is barren, having neither fertility of Ground for Corn or Cattel, it being naturally rough, and hard to be manured. But those parts by the Sea side, and by the River *Tyne*, good Husbanding of it hath made it reasonable fertile.

The principal Commodities are Sea-Coals, Fish and Fowl.

It is in the Diocess of *Durham*, and hath in 460 Parishes.

Out of it are elected 8 Parliament Men.

Knights	2	*Morpeth*	
New-Castle upon *Tyne*	2	*Berwick* upon *Tweed*	

Its Division is not into Hundreds, but into Wards.

In the County are 6 Market-Towns, *viz.*

1 *New-Castle*, Tues. and Sat.	4 *Weller*, Thurs.
2 *Hexam*, Tues.	5 *Alnewick*, Satu.
3 *Morpeth*, Wednes.	6 *Barwick*, Sat.

The Principal Town in this County is *New-Castle*, lying in the Latitude of 55 deg. 3 min. It bears from *London* N. by W. And is distant therefrom 212 miles. Thus,

From *London* to *Waltham-Cross* 12 miles. to *Ware* 20. to *Royston* 33. to *Huntington* 48. to *Stamford* 69. to *Grantham* 85. to *Newark* 95. to *Tuxford* 105. to *Doncaster* 123. to *Ferrybridge* 134. to *Tadcaster* 142. to *York* 150. to *Burrough-bridge* 163. to *Northallerton* 176. to *Darlington* 186. to *Durham* 200. to *New-Castle* 212. But being accurately measured upon the Road, the distance is found to be 276.

It

It hath in it 4 Churches, and a ſtrong VVall about it, in which there are eight Gates. It is much ennobled by the Haven which the River *Tyne* maketh, being of that depth, that it beareth Ships of great burthen, and is able to defend them againſt Storms and Tempeſts.

Its Government is by a Maior, to whom K. *Richard* the 2d granted a Sword to be carried before. And *Henry* the 6th made it a County, conſiſting of a Corporation within it ſelf.

The Arms of the Town is Gules, 3 Caſtles Or.

In this County is alſo the Town of *Barwick*, the utmoſt Northerly Town in *England*, and the ſtrongeſt Hold in all *Brittanie*.

The Names of the Earls and Dukes of *Northumberland* ſince the *Norman* Conqueſt.

VValdeof, Earl of *Northumberland*.
Robert Mowbrey, E. of *Northumberland*.
Henry, Son to *David* K. of *Scotland*.
Hugh Pudſey, Biſhop of *Durham*.
John Nevill, E. of *Northumberland*.
Henry Percy, E. of *Northumberland*.
John Dudley, Duke of *Northumberland*.
Tho. Percy, E. of *Northumberland*.
George Fits Roy, E. of *Northumber*. 3d Son to the Dutcheſs of *Cleveland*.

Things Remarkable in this County.

It may seem that the Inhabitants are long liv'd for one Mr. *Macklane* Parson of *Lesbury* in this County (who died about the year 1658.) did in the year 1656. renew his youth; so, that (though 40 years before he could not read without Spectacles, being 116 years of age) he could then read the smallest Print without them. His hair which before he had lost, came again as a Childes.

There are Hills hard by *North Tyne*, so boggy and standing with Water on the top, that no Horseman is able to ride over them; and yet (which is to be wondered at) there be many great heaps of Stones (called by the Inhabitants *Lews*) which is thought were laid up in old time in remembrance of some Victory or, some that were slain there.

By *Bywell* Castle is great store of Salmons.

Many Memorable Antiquities are found in this County, as Coyns, Inscriptions, pieces of broken Altars.

Rusty-gap in this County, is a place infamous for Robbing and Thieving.

In the year 1215. the Inhabitants of *Morpeth* in this County, set their own Town on Fire, in spite they bare to King *John*, for that he and his Rutars had over-run these Counties.

Nor

Nottingham-Shire.

IT is bounded on the East by *Lincolnshire*. On the West by *Derbyshire* and *Yorkshire*. On the South by *Leicestershire*. And on the North by *Yorkshire*.

It containeth in length 40 miles. In breadth 24. And in Circumference 110 miles.

It hath a delectable healthy and sweet Air.

The Soil is Rich, being part sandy and part Clayie, and for Corn and Grass so fruitful, that it may parallel any other of its bigness in the whole Kingdom; it yielding beside abundance of Wood, Water and Coals.

The chief Commodities are, Pit-Coals, Wood, Corn, Fish, Fowl and Liquorice.

It is in the Diocess of *York*, and hath in it 168 Parish-Churches.

Out of it are elected 8 Members to sit in Parliament.

Knights	2	*Eſtretford*	2
Nottingham	2	*Newark*	2

Its Diviſion is into 8 Hundreds, *viz.*

Baſſetlaw,	*Broxton*,
Worthelay,	*Thurgarton*,
Southelay,	*Bingham*,
Newark,	*Buſhcliffe*.

And in theſe 8 Hundreds are 9 Market-Towns, *viz.*

Tuxeford, Monday.	*Blyth*, Th.
Newark, Wedneſ.	*Southwell*, Saturday.
Worksop, Wedn.	*Redford*, Sat.
Bingham, Thurſday.	*Nottingham*, W. F.S.
Mansfield, Th.	

The principal Town is *Nottingham*, lying in the Latitude of 52 deg. 50 min. It bears from *London* N. W. And is diſtant therefrom 96 miles. Thus,

From *London* to *Newark* 95 miles, as in the Road to *New-Caſtle* in *Northumberland*. Thence to *Nottingham* 3 miles, in all 98. But being meaſured upon the Road, it is diſtant from *London* 122 miles.

This Town of *Nottingham* is moſt pleaſantly ſeated upon a Hill, in it are many fair Buildings and large Streets, which may compare with moſt Cities, and the Market-place tranſcendeth any in any County.

The

The Town is Governed by a Mayor and 6 Aldermen clad in Scarlet, 2 Sheriffs, 2 Town-Clerks, and 6 Sergeants with Maces their Attendants.

The Arms of the Town of *Nottingham* is, Argent, two Ragged Staves in Croſs Vert, between three Coronets, two in Chief, and one in Baſe Or; the Ragged Staff in Pale paſſing through the Coronet in Baſe.

The Names of the Earls of *Nottingham* ſince the firſt Conſtitution.

Robert Ferrers.
John Mowbray.
Rich. D. of *York.*
Will. Barkley.
Hen. Fitz Roy.
Charles Howard.

Things remarkable in this County.

Upon the 16th of *June*, *Anno* 1487. being the third year of *Henry* the 7th. At *Stoke*, near unto *Newark* in this County; a great Battel was fought againſt K. *Henry* the 7th, by the Erectors of *Lambert* (a counterfeit *Warwick*) wherein, *John de la Pole*, E. of *Lincoln*, *Francis* L. *Lovell*, *Tho. Garadyne* Chancellor of *Ireland*, *Martin Swart*, and Sir *Tho. Broughton*, with 4000 of their naked *Iriſh* loſt their Lives. *Lambert* was there taken, and made a Turn-Spit in the King's Kitchen, and afterwards one of his Faulconers.

In this County grows a Stone ſofter than Alabaſter, which being burnt, makes a Plaiſter harder than that of *Paris*: With this they floor upper

Rooms, and when well laid, and throughly dried, is of great durance.

At *Worksop*, grows the best Liquorice in all the Northern parts.

In *Nottingham* Town, there are (in good Houses) many lower Rooms, which, the Door-Cases, Fire-Hearths, Stairs, Windows, Window-Jams and Soils, have all been hewed out of the solid Rock.

Oxfordshire.

THis Shire is bounded by *Buckinghamshire* on the East. By *Glouceſterſhire* on the Weſt. By *Barkshire* on the South. And by *Warwickſhire* and *Northamptonſhire* on the North.

It containeth in length 41 miles. In breadth 29 miles. And in Circumference 144 miles.

The Air is mild, temperate and delicate.

The Soil fertile, pleaſant and bounteous. The hilly parts being loaded with Wood and Cattel, and the Valleys with Corn and Paſturage.

The chief Commodities of this County are Corn, Cattel, Fruit, Wood and Malt.

It is in the Dioceſs of *Oxford*. And in it is contained 280 Pariſhes.

Out of it are elected 9 Members which ſit in Parliament.

Knights	2	City of *Oxford*	2
University of *Oxford*	2	*New-Woodstock*	2
		Banbury	2

Its Division is into 14 Hundreds, *viz.*

Banbury,	*Tame*,
Bloxham,	*Lewknor*,
Chadlington,	*Pirton*,
Wootton,	*Dorchester*,
Ploughley,	*Exelme*,
Bullington,	*Langtree*,
Bampton,	*Binfield*.

And in these Hundreds are 15 Market-Towns, *viz.*

Woodstock, Tues.	*Burford*, Sat.
Tame, Tues.	*Deddington*, Sat.
Bampton, Wed.	*Watlington*, Sat.
Chippingnorton, Wed.	*Bistow*,——
Witney, Thurs.	*Fairford*,——
Banbury, Thurs.	*Coleford*,——
Henley, Thurs.	*Oxford*, Wed. & Sat.
Burchester, Friday.	

The

The principal place in this Shire, is the famous City and University of *Oxford*, from whence the Shire taketh its name. This City lyeth in the Latitude of 51 deg. 46 min. It bears from *London* W. N. W. And is distant therefrom 47 miles. Thus,

From *London* to *Uxbridge* 15. to *Beckonsfield* 22. to *High Wickham* 27. to *Stoken Church* 32. to *Wheatly Bridge* 41. to *Oxford* 47. But by exact admeasurement upon the Road, the distance is found to be almost 56 miles.

The Arms of *Oxford* is Bendy wavie Argent and Azure, An Oxe Gules, passing over a Ford proper.

The

The University consisteth of these Colledges and Halls, viz.

Colledges.	Founded by	Ann.
University.	King *Alfrid.*	872
Beliol.	*Jo. Belial* Kt. & *Dev.* his Wife.	1263
Merton.	*Walter de Merton* Clerk.	1267
Exeter.	*Walter Stapleton*, E. of *Exceſter.*	1316
Oriel.	K. *Edward* the II.	1324
Queens.	*Robert Eaglesfield*, Clerk.	1340
New Colledge.	*Will.* of *Wickham*, B. of *Winton.*	1379
Lincoln.	*Richard Fleming*, B. of *London.*	1427
All Souls.	*Hen. Chichley*, A. B. of *Canterbury.*	1438
Magdalen.	*Will.* of *Wainfleet*, B. of *Winton.*	1458
Braſen Noſe.	*W. Smith*, B. of *Lincoln*, and Sir *Richard Sutton*, Knight.	1511
Corpus Chriſti.	*Richard Fox*, B. of *Winton.*	1516
Chriſt-Church.	K. *Henry* the VIII.	1546
Trinity.	Sir *Thomas Pope.*	1554
St. Johns.	Sir *Thomas White.*	1555
Jeſus.	Dr. *Hugh Price.*	1571
Wadham.	*Nich. Wadham*, *Doroth.* his Wife.	1612
Pembrook.	*Thomas Tiſdale*, Eſq; and *Ri. Whitwich*, Cler.	1624

Halls in Oxford.

Alba Hall.
Hart Hall.
S. Mary Hall.
Edmund Hall.
Colceſter Hall.
Magdalen Hall.
New-Inn Hall.

The

The Earls of *Oxford* since the first Constitution.

Vere, E. of *Oxford*.
Hen. Stuart, D. of *Glouceſter*, E. of *Oxford*.

Things Remarkable in this County.

The City of *Oxford* is a very healthful place, which Mr. *Cambden* thinks is, becauſe it is defended from the South and Weſt winds, but lies open to the North Eaſt and Eaſt Winds.

On the Deſcent of *Hoddenton* Hill near *Oxford*, riſes a Spring which runs down towards *Kings Mill*, lying over againſt *Magdalen* Colledge. This Spring hath a petrifying quality, and will in ſome ſhort time, if a ſtick be laid in it, either turn it into Stone, or have a ſtrong cruſt about it.

Near unto *Eniſham*, in the South of this Shire, is a Monument of huge Stones ſet round in Compaſs, in manner of thoſe of *Stonehinge*, which (as ſome ſaith) were Metamorphoſed from Men. But more probable, they were there erected upon ſome great Victory obtained by *Rollo* the *Dane*.

This Shire is famous, for that in it were born, for

K. *Edward* the Confeſſor was born in *Iſlip*.
Edward the Black Prince in *Woodſtock*.
The Warlike *Caw de Lyon*, in *Oxford*.

} all in this County.

In

In the year 1552. at *Middleton* 7 miles from *Oxford*, a Woman brought forth a Child which had two perfect Bodies from the Navel upwards, which were so conjoyned together at the Navel, that when they were laid out at length, if one Head and Body were laid East, the other would be West, or in any other position: And the Legs of both the Bodies were joyned together in the midst. They were female Children, and lived 18 days, and they had but one issue for the Excrement of them both.

Rutland-

Rutlandshire.

THe least Shire in *England*. It is bounded on the East by *Lincolnshire*. On the West by *Leicestershire*. On the South by *Nottinghamshire*. And on the North by *Leicestershire*.

It containeth in length 14 miles. In breadth 12 miles. And in Circumference 42 miles.

The Air is Temperate, wholsom, and not subject to Foggs.

The Soil is Rich, but of a Reddish colour; insomuch that it changeth the colour of the Wool of the Sheep that feed upon it into a reddish colour.

The chief Commodities of this County are Corn, Cattel, Wool and Wood.

It is in the Dioces of *Peterborough*. And hath in it 48 Parishes.

Out of it are elected only 2 Parliament Men.

Knights 2

Its Division is into Five Hundreds, *viz.*

Alstoe,
East Hundred,
Martinsley,
Wrange Dye,
Oukhamsook.

And in these Hundreds are 2 Market-Towns, *viz.*

Uppingham, Wedn. | *Okenham*, Saturday.

The Principal Town in this Shire is *Oakham*, lying in the Latitude of 52 deg. 45 min. It bears from *London* N. N. W. And is distant therefrom 72 miles. Thus,

From *London* to *Barnet* 10 miles. to St. *Albans* 20. to *Luton* 28. to *Bedford* 40. to *Wellingbury* 52. to *Kettering* 57. to *Uppingham* 69. to *Oakham* 74.

Oakham is a fair Market-Town, and a Horshooe is the Badge thereof, taken from a Royalty enjoyed by the Baron of the Lordship, which is this. If any Noble by Birth come within the Precinct of the same Lordship, he shall forfeit as a Homage, a Shooe from the Horse whereon he rideth, unless he redeem it by Money. In testimony whereof, there are many Horshooes nailed upon the Shire-Hall Door, and many of them of our *English* Nobilities, whose names are stamped upon them, as *Hen. Hastings*, &c. And in the Shire-Hall, over the seat of the Judg, is a Horshooe of Iron curiously wrought, containing 5 foot and an half in length, and the breadth thereof proportionable.

This

This Shire being ſmall, much Variety or many Curioſities cannot be expected to be found in it.

But,

Adjoyning to this County is the Town of *Stamford* an ancient Univerſity, long before *Oxford*; the Arms whereof is,

Party per Pale Gules, 3 Lions paſſant guardant Or. And Checkey Or and Azure.

Shrop-

Shropshire.

THis Shire is bounded on the East by *Staffordshire*. On the West by *Denbyshire* and *Montgomeryshire*. On the South by *Worcestershire* and *Herefordshire*. And on the North by *Cheshire*.

It containeth in length 38 miles. In breadth 30 miles. And in Circumference 135 miles.

The Air of this Shire is Wholsom, Delectable, and Good, affording health to the Inhabitants in all the Seasons of the year.

The Soil is rich, and it standeth upon a reddish Clay, the Rivers make fruitful the Land, and *Severn* supplies them with store of fresh Fish.

The chief Commodities this Countrey affords, are Cloath, Wheat, Barley, Wood, Cattel, Iron and Pit-Coal.

It is in the Dioceſs of *Hereford* and *Lichfield*, and hath in it 170 Parishes.

Out of it are elected 12 Members to sit in Parliament.

Knights

Knights	2	*Ludlow*	2
Salop	2	*Great Wenlock*	2
Bruges alias *Bridgnorth.*	2	*Bishops Castle*	2

Its Division is into 15 Hundreds, *viz.*

Bradford,	*Chirbury,*
Pimbill,	*Clunne,*
Bradford,	*Purslowe,*
Brymstery,	*Munslowe,*
Wenlock,	*Overs,*
Condover,	*Stottesden,*
Oswestrey,	*Shrewsbury.*
Forde,	

And in these Hundreds are 15 Market-Towns, *viz.*

Oswestree, Mon.	*Wellington,* Th.
Great Wenlock, Mon.	*Bishops Castle,* Fri.
Ludlow, Mon.	*Whitchurch,* Fri.
Elsmere, Tu.	*Bridgenorth,* Sat.
Shipton, Tu.	*Newport,* Sat.
Brafton, Wed.	*Clebury,*——
Stretton, Thu.	*Shrewsbury,* W. Th. Sat.
Wem, Th.	

The chief Town is *Shrewsbury*, lying in the Latitude of 52 deg. 47 min. It bears from *London*

don N. W. by W. And is distant therefrom 124 Miles. Thus,

From *London* to *Barnet* 10. to St. *Albans* 20. to *Dunstable* 30. to *Stony Stratford* 44. to *Towcester* 50. to *Daventry* 60. to *Coventry* 74. to *Meriden* 78. to *Birmingham* 88. to *Dudley* 96. to *Bridgenorth* 108. to *Wenlock* 114. to *Shrewsbury* 124. But by admeasurement upon the Road it is found to be distant from *London* 155 miles.

This Town of *Shrewsbury* may be compared with most Cities, and doth exceed many for fair Buildings, large Streets, and those many. The Inhabitants Rich, the principal Trade being in Staple Commodities, as Cloath, Frieze, &c. The Walls hereof are strong, and of a large compass, and by one side of it runneth the River *Severn*; through the Wall are three entrances into the Town, at the East and West over two fair Stone Bridges, with Towers, Gates and Bars: the third entrance is at the North, over which is a large Castle.

The Town is annually Governed by 2 Bailiffs, elected out of 24 Burgesses, a Recorder, Town-Clerk and Chamberlain, and 3 Sergeants at Mace.

The Arms of the Town of *Shrewsbury*, is Azure, 3 Leopards heads Or.

Things Remarkable in this County.

That the Air of this County is healthful (as is aforesaid, was verified in old *Tho. Parre* of *Alderbury*, who was 152 years old, who about two years before he died, was brought up to *London* to K. *Charles* the First, and dyed there in *Anno* 1635.

At

At *Wenlock* in the time of *Richard* the Second, was found a rich Mine of Copper.

At *Pitchford* in this Shire, is a Well or Spring in a private man's Yard, wherein floweth a thick skum of liquid *Bitumen*, which being cleared and taken off one day, will have the like upon it again on the morrow.

Upon that plot of Ground where the ancient City *Wroxceſter* lay, the Earth is more blackiſh than any elſewhere in the whole County, and bears excellent good Barley.

In the third year of Q. *Elizabeth*, the Town of *Oſweſtre* in this County 200 Houſes in the ſpace of two hours were conſumed with Fire.

Dr. *Fuller* in his Hiſtory of *The worthies of England*, quoteth a Proverb which is attributed to the Women of this County, namely this:

He that Marries a Wife in Shropſhire, *muſt carry her into* Staffordſhire, *or live in* Cumberland.

The gingle of which Proverb, and the reflexion of it upon the Women, ſaying, That this County of *Shropſhire* affordeth as good Houſewifes, and as meek Women as any County in *England* of the like magnitude.

Somer-

Somerſet-Shire.

THis Shire is bounded on the Eaſt by *Wiltſhire*. On the Weſt by *Devonſhire*. On the South by *Dorſetſhire*. And on the North by *Glouceſterſhire*.

It containeth in length 62 miles. In breadth 32 miles. And in Circumference 204 miles.

The Temperature of the Air is mild, pleaſing and delightful, eſpecially in the Summer Seaſon.

The Soil is Wet, Mirey and Mooriſh; but as it is foul, ſo it is fruitful, and on every ſide garniſhed with delightful Meadows, and beautified with many large Manſion-Houſes, and the *Severn* Sea beating upon it on the North ſide.

The chief Commodities of this County, are Corn, Cattel, Lead, and Briſtol Stones.

It is in the Dioceſs of *Bath* and *Wells*, and in it are contained 385 Pariſhes.

Our

Out of it are elected 18 Members to sit in Parliament.

Knights	2	*Bridgewater*	2
Bristol	2	*Minehead*	2
Bath	2	*Ilchester*	2
Wells	2	*Milborn Port*	2
Taunton	2		

Its Division is into 42 Hundreds, *viz.*

Cheve,
Chewton,
Bathforme,
Keynsham,
Bruton,
Catteſayſhe,
Norton-ferry,
Frome,
Wellow,
Killmerſdon,
Glaſton,
Horethorne,
Wells and *Melford*,
Whitſton,
North Curry,
Milverton,
Carhampton,
Wyllyton and *Free-Mannor*,
Whitleigh,
Canington,
North Petherton,
Anderfield,
Huntſpill & *Puriton*,
Abdicke,
Bulſton,
Kingsbury,
S. *Petherton*,
Crewkerne,
Sommerton,
Pitney,
Stone,
Tintin hull,
Houndsborough,
Barwick,
Coker,
Martock,
Winterſtoake,
Portbury,

Porthury,	*Harteliffe* and *Belminster*.
Brempſtone,	
Brent,	

And in theſe Hundreds are 30 Market-Towns, *viz.*

Somerton, Mond.	*Axebridge*, Th.
Chard, Mond.	*South Petherton*, Th.
Glaſſenburrough, Tu.	*Wellington*, Th.
N. Curry, Tu. & Sat.	*Bridgewater*, Th.
Wiveſcomb, Tu.	*Caneſham*, Th.
Penſford, Tu.	*Shepton Mallet*, Fr.
Wrinton, Tu.	*Evill*, Fr.
North Petherton, Tu.	*Dunſter*, Fr.
Wincaunton, W.	*Wruton*, Sa.
Ilcheſter, W.	*Langport*, S.
Taunton, W. *and* S.	*Crokeborn*, S.
Briſtol, W. *and* Sat.	*Ilmiſter*, S.
Bath, W. *and* S.	*Wattchet*, S.
Wells W. *and* S.	*Dalverton*, S.
Frowmſelwood, Wed.	*Phillips Norton*,——

This County is famous for that in it are three Cities, *viz. Bath*, *Wells*, and *Briſtol*.

Bath taketh its name from the Wells or Springs which there break forth. *Bath* taketh its name from the Hot Baths there. But the principal City (though not ſo ancient as the other two) is *Briſtol*.

It

It lies in the Latitude of 51 deg. 32 min. It bears from *London* West, and is distant therefrom 94 miles. Thus,

From *London* to *New Brainford* 8 miles. to *Maidenhead* 22. to *Reading* 32. to *Newberry* 47. to *Marlborough* 62. to *Chipenham* 77. to *Marshfield* 84. to *Bristol* 94. But by more accurate admeasurement upon the Road, the distance from *London* is found to be 115 Miles.

This City is fair and well seated, and for beauty may compare with any City in *England* of the bigness, and may well deserve the old Saxon name *Bright-stall*, whose pleasantness is much augmented by reason of the River *Avon* runs through the middle of it, and the *Severn* running under all the Streets, cleanses the City from all manner of filth. It is not wholly seated in this County, but one part of it is in *Glocestershire*.

It is Governed both by a Bishop, and a Maior, a competent number of Aldermen and other Officers for the management of Civil affairs.

The Arms of the City is, Gules, a Castle upon a Hill by the Seaside, and a helm of a Ship under Sail passing by, all proper.

The Earls and Dukes of *Somerset* and *Bath* since the first Constitution.

Reginald de Mohun, Lord of *Dunster*, and E of *Somerset*.
John Beauford, Duke of *Somerset*.
Henry fitz Roy, Duke of *Somerset*.
Edward Seimer, Duke of *Somerset*.

Phllip Chamdew, Earl of *Bath.*
John Bouebeir, Lord *Fitz Warren*, E
of *Bath.*
Henry Dawbney,——
John Greenvile, Earl of *Bath.*

Things Remarkable in this County.

Camalet, a very steep Hill hard to be ascended, on the top whereof are seen the Lineaments of a large and ancient Castle; which is said to have been the Palace of King *Arthur*.

The Church-yard of *Avelena* or *Glassenborough*, where K. *Arthur*'s Sepulchre was searched for by Order of K. *Henry* the 2d. and was there found under a Stone with an Inscription upon it, almost 9 foot under ground.

The principal Rarity of this County is the Baths, which are in number four, *viz.* The Kings Bath. The Queens Bath. The Cross Bath. And the Hot Bath.

The King's Bath lies in the middle of the City, being about 60 foot Square, and it hath about the middle of it, many hot Springs rising, whence it hath the greater heat. The Queens Bath hath no Spring in it, but only receives the Water from the King's Bath (from which it is only divided by a Wall) for which reason it is more Temperate than the Kings. In these 2 Baths there is a Pump to Pump Water upon the Diseased, where strong Embrocations are required. The Cross Bath and the Hot Bath, are in the West part of the

the City. The Cross Bath is Triangular, and about 25 foot long, and as broad at one end; It hath not so many Springs as the King's Bath and the Hot Bath have, and therefore is of a more gentle heat. About 100 foot from the Cross Bath is the Hot Bath, so called, because formerly (when it was not so large as now it is) it was much hotter than the rest.

Near the River *Frome* are Pit-Coals digged, with which Smiths use to soften Iron.

By the Sea-side (not far from *Axbridge*) about the year 1625. a parcel of Land swelled up like a Hill, and of a sudden clave asunder, and fell down again into the Earth, and in the place of it remains a great Pool.

At *Kingsham* in the Stone-Quarries there, are found Stones in the form of Serpents.

At *Bristol* it Flows 13 or 14 foot in height every Tide, an extraordinary height in comparison of what it flows in other parts of the *English* Shore.

Near unto *Bristol*, are those famous Rocks known by the name of St. *Vincent*'s Rocks, very ragged, and hanging over the River *Avon*: where also is a Well of warm Water, very pleasing to the taste, whose Water is much commended for the cure of Ulcers, *&c.* it being taken inwardly, and applied outwardly, it cures Old Sores with very good success. On the upper side of these Rocks of St. *Vincent*, are digged out *Pelra'd* Stones, commonly called *Bristol* Stones, or Diamonds, some 4 cornered, others 6 cornered, which (saith *Speed*) are so bright of colour, as they may equalize *Indian* Diamonds, but not so hard.

Westward of St. *Vincent*'s Rock, is another Rock, in which are found Diamonds inclosed in a

kind of reddish Flint in a wonderful manner, and the Earth thereabouts is read also.

At *Chedder* near *Axbridge*, is a Spring so plentiful of Water presently, that it drives 12 Mills within a quarter of a mile of the head of it.

There was a Walnut Tree (saith *Cambden*) in *Glastenbury* Church-yard, that did never put out Leaf till St. *Barnabas* Day, and upon that very day it was very rank and full of Leaves.

Near unto *Glastenbury* in *Wivall* Park was a Hawthorn that upon *Christmas*-Day sprouted forth as if it were in *May*.

There is a Church in *Bristol* called the Temple, the Tower whereof shakes to and fro when the Bells ring, so that it hath divided it self from the rest of the Building from the top to the bottom, the breadth of 3 fingers, and openeth and shutteth whensoever the Bell is rung.

Mendip Hills in this Shire, afford great abundance of Lead.

In the 22 year of Q. *Elizabeth*, a strange Apparition appeared in this County, 60 Personages all cloathed in Black (a furlong in distance from those that beheld them) and after their appearing, and a little while tarrying, they vanished away. But immediately another strange company, in like manner, colour and number, appeared in the same place; and they encountred one another, and so vanished away. And the third time appeared that number again all in bright Armour, and encountred one another, and so vanished away. Affidavit was made of the truth of this, by 4 honest men that saw it to be true, before Sir *George Norton*.

In

In the year 1607. a mighty West Wind brought in the River *Severn* with such violence, that in some places in *Somersetshire* and *Glocestershire*, the Waters grew higher than the tops of the Houses, and 80 persons in *Somersetshire* were drowned, and damages done to the value of 26 thousand pounds.

Staffordshire.

THis Country is bounded on the East by *Derbyshire* and *Warwickshire*. On the West by *Shropshire* and *Cheshire*. On the South by *Worcestershire*. And on the North by *Cheshire*.

It containeth in length 45 miles. In breadth 28 miles. And in Circumference 142 miles.

The Air of this Shire is very healthful, yet in the North parts and Moorlands it is very sharp, the Wind blowing sharp, and the Snow lying long.

The Soil on the South parts is very rich and fruitful, but the North more barren in respect of the Mines. The Meadows are very fruitful, being moistned with Springs and Rivers which run by them; so that they be green in the midst of Winter: and Woods it wanteth none, witness the *Cank*.

The chief Commodities are Copper, Lead, Iron, Alabaster, and Pit-Coals.

It is in the Dioceſs of *Litchfield* and *Coventry*, and hath in it 130 Parishes.

Out of it are elected 10 Parliament Men.

Knights

Knights	2	*New-Caſtle under-Line*	2
Litchfield	2	*Tamworth*	2
Stafford	2		

Its Diviſion is into 5 Hundreds, *viz.*

Pyrehill,	*Seiſdon*,
Totmonſlow,	*Offelwe*.
Caddleſtone,	

And in theſe Hundreds are 18 Market-Towns, *viz.*

New-Caſtle under-Line Monday.	*Littlefield*, Tu. & Fr.
Stow, Tu.	*Lecke*, Wed.
Betles, Tu.	*Wolverhampton*, W.
Pagets Browley, Tu.	*Utoxiter*, W.
Tutbury, Tu.	*Chickly*, Th.
Walſall, Tu.	*Burton on Trent*, Th.
Ridgley, Tu.	*Eccleſhall*, Friday.
Pankridge, Tu.	*Stafford*, Sat.
Brewood, Tu.	*Tamworth*.----

The principal City is *Lichfield*, lying in the Latitude of 52 deg. 50 min. Its bears from *London* N. W. and is diſtant thereſrom 94 miles. Thus,

From *London* to *Barnet* 10 miles. to St. *Albans* 20. to *Dunſtable* 30. to *Stony-ſtratford* 44. to *Tocester* 50. to *Daventry* 60. to *Coventry* 74. to *Coliſ-*

hill 82. to *Lichfield* 94. But by a more accurate admeasurement upon the Road, it is found to be distant from *London* 118 miles.

This City of *Lichfield* was known by *Beda* by the name of *Lucedfeld*, which *Rosse* doth interpret to be *The Field of Dead Bodies*, for the number of Saints under the rage of *Diocletian* there slain; and for this cause it may be that the City bears for her Arms in an Escutcheon, a Landskip, with divers Martyrs in several manners Massacred. But,

The Shire-Town is *Stafford*, which is yearly Governed under 2 Bailiffs (annually elected out of 21 Assistants, called the Common-Council) a Recorder, a Town-Clerk, and 2 Serjeants at Mace.

The Arms of this Town is, Or. on a Cheveron Gules, a True-lovers knot of the first.

Ralph Stafford, Earl of *Stafford*.
William Howard, Viscount *Stafford*.

Things Remarkable in this County.

Upon the 23d of *September*, *Anno* 1459. being the 38th year of K. *Henry* the 6th. A bloody Battel was fought upon *Blore-heath* in this County, by *Richard* E. of *Salisbury* in the quarrel of *York*, against *James* Lord *Audley*, General for K. *Henry* the 6th. in which the Lord *James* was slain, with many of the Gentry of *Cheshire*; who in great favour had received the Young Prince's Livery of *Swans*, and in his Right manfully fought and lost their

their lives; namely, Sir *Hugh Venibles*, Sir *Thomas Dutton*, Sir *Richard Molineux*, Sir *William Trowthek*, Sir *John Leigh*, Sir *John Donn*, and Sir *John Edgerton*, Knights; and of common Soldiers there were slain 2400. Also the two Sons of the E. of *Salisbury* were taken Prisoners and sent to *Chester*.

In *Pensneth* Castle (saith *Cambden*) is a Coal-Pit, which was set on fire by a Candle through the negligence of a Digger, the smoak of it is commonly seen, and sometimes the Flame.

In this Shire they manure their Land with Lime.

The People about *Wotton* observe, that when the VVind sits West, it always produceth Rain: But the East and South Wind here bring fair weather, unless the Wind turn from the West into the South.

If the River *Dove* overflow its Banks, and run into the adjacent Meadows in *April*, it makes them extream fruitful.

This River uses to rise extreamly within 12 hours space, but it will in 12 hours return again within its Banks. But the River *Trent*, being once up, and over its Banks, flows over the fields 4 or 5 days together, ere the superfluous Water can get away.

The little River *Hans*, runs under ground for three miles together.

Mr. *Camden* saith, that *Neckam* speaks of a Lake in this County (but says not where) that foreshews things to come by its Roaring: and no wild Beast will enter into it.

Gervase of *Tilbury* tells of a Lake called *Mabal*, near *Magdalen* in this Shire, that Hunters, when they and their Horses are tired do drink of (though it be in the hotteſt weather) they both become preſently as freſh, as if they had not run at all.

Still

Suffolk.

IS bounded on the East by the German Ocean. On the VVest by *Cambridgshire*. On the South by *Essex*. And on the North by *Norfolk*.

It containeth in length 48 miles. In breadth 24 miles. And in Circumference 156 miles.

The Temperature of the Air is exceeding good, and is by some Physicians thought to be the best in *England*, especially in the parts about *Bury*.

The Soil consists of Clay, and rich Marle.

The chief Commodities are Butter, Cheese, Linnen and Woollen Cloath.

It is in the Diocess of *Norwich*, and hath in it 575 Parishes.

Out of it are Elected 16 Members to sit in Parliament.

Knights	2	*Aldborough*	2
Ipswich	2	*Sudbury*	2
Dunwich	2	*Eye*	2
Oxford	2	St. *Edmonds-Bury*	2

Its Divifion is into 22 Hundreds, *viz.*

Lackford,	*Carleford*,
Thingoe,	*Thredling*,
Risbridge,	*Hartesmere*,
Babergh,	*Floxone*,
Thredwastrye,	*Lonet*,
Blackborn,	*Milford*,
Stowey,	*Plumesgate*,
Conford,	*Blithing*,
Bosmere,	*Wangford*,
Samtford,	*Mutford*,
Colneis,	*Lothingland*.

And in these Hundreds are 29 Market-Towns, *viz.*

Orford, Mon.	*Stow-Market*, Th.
Hadleigh, Mon.	*Tansdale*, Th.
Lavenham, Tu.	*Saxmundham*, Th.
Mendlesham, Tu.	*Sowley*, Th.
Halesworth, Tu.	*Bungay*, Th.
Haverill, Wedn.	*New-market*, Th.
Bildeston, Wed.	*Ikesworth*, Fr.
Needham, W.	*Moldenhall*, Fr.
Woodbridge, W.	*Clare*, Fri.
Lestoff. W.	*Neyland*, Fr.
Bury, Wed.	*Debenham*, Fr.

Sudbury,

Sudbury, Sa.	*Dunwich*, S.
Aye, Sa.	*Beeles*, S.
Franglingham, S.	*Ipſwich*, W. F. Sa.
Aldborough, S.	*Newland*——

The Principal Town is *Ipſwich*, lying in the Latitude of 52 deg. 8 min. It bears from *London* N. E. and is diſtant from thence 55 miles. Thus,

From *London* to *Rumford* 10 miles. to *Burntwood* 15. to *Chelmsford* 25. to *Keldon* 35. to *Colcheſter* 43. to *Ipſwich* 55. But by more accurate admeaſurement on the Road, it is found to be diſtant from *London* 68 miles.

This Town of *Ipſwich* hath been formerly VValled about by a Rampire of Earth, and is a Town which for Commerce and fair Buildings may deſerve the name of a City, and that no inferiour one neither; for its Trade, Circuit, and Situation may equalize any part of the Land. This Town is yearly Governed by two Bailiffs and Ten Port-men in Scarlet, and 24 Common-Council men in Purple, a Recorder, a Town-Clerk, 5 Sergeants, (whereof one is for the Admiralty) a Beadle and common Cryer all in Blew, with the Towns Arms on their Sleeves, which Arms are,

Party per pale Gules, a Lion Rampant Or. And Azure 3 Sterns of Ships Argent.

The

The Dukes and Earls of *Suffolk* created since the Conqueſt.

Robert Ufford, Earl of *Suffolk*.
William de la Pool, D. of *Suffolk*.
Charles Brandon, D. of *Suffolk*.
Henry Gray, D. of *Suffolk*.
Thomas Howard, E. of *Suffolk*.

The Dukes and Earls of *Clare* created ſince the *Norman* Conqueſt.

Gilbert de Clare, E. of *Clare*.
Lionel, Son to K. *Edward* the 3d. D. of *Clarence*.
Thomas Lancaſter, Duke of *Clarence*.
George, Brother to K. *Edward* the 4th, D. of *Clarence*.
John Holes, E. of *Clare*.

Things Remarkable in this County.

Beſides the Principal in this County (viz. *Ipſwich*) this Town of *St. Edmonds Bury* is remarkable: For, (1.) In it was erected the firſt Chriſtian

Christian Church, by *Sigebert* K. of the East Angles, in which K. *Edmond* was Buried, and in Memory of him the famousest Monastery in the World erected. 2. For the Beauty and Buildings of this Town and Abbey, I shall refer the Reader to the Character which *Leyland* gives of it: *viz.* This, *The Sun hath not seen a Town more finely seated, or so delicately upon the East ascent of a Hill, with a River running on the East side: Nor a more stately Abbey, either for Revennues or incomparable magnificence, in whose prospect appeareth rather a City than a Monastery; so many Gates for entrance, and many of them Brass; so many Towers; and a most glorious Church, upon which attend 3 others, standing all in the same Church-yard, all of them very fine, and of curious Artifice.*

Not far from this Town, a great Battel was fought by *Robert Bassa*, E. of *Leicester*, against his Soveraign K. *Henry* the 2d. But *Bassa* was overthrown, by *Ri. Lucye*, the King's High Justice, *Bassa* and his Wife taken Prisoners, and many *English* and *Flemings* slain.

In the 30th year of K. *Henry* the 2d. near unto *Orford*, there was taken a Fish in the shape of a Man, which Fish was kept by *Barthol. de Glandevile* in the Castle at *Orford* above 6 Months, he spoke not one word, all manner of meats he eat, but delighted chiefly in raw Fish; often-times they brought him to the Church, but he never shewed any sign of adoration; at length (for want of looking to) he stole to the Sea, and was never more seen.

At *Downham* Bridge near unto *Ipswich* (in the 10th year of Queen *Elizabeth*) 17 Monstrous

ſtrous Fiſhes, ſome of them being 27 foot in length.

In the year 1555. a crop of Peaſe (without ſowing or Tillage) grew in the Rocks between *Orford* and *Aldebrough*, when by unſeaſonable weather, a great Dearth of Corn was in the Land; there (in the Month of *Auguſt*) were gathered above 100 Quarters, and in bloſſoming remained as many more; where Graſs never grew, nor Earth ever ſeen; but 3 yards ſolid Rock under their Roots.

Surrey.

Surrey.

IS bounded on the East by *Kent*. On the West by *Hantshire* and *Barkshire*. On the South by *Sussex*. And on the North by *Middlesex*, the River *Thames* dividing those two Counties.

This County containeth in length 40 miles. In breadth 37. And in Circumference 130 miles.

The Temperature of the Air is sweet and wholsom.

For the Soil (saith *Speed*) it is better stored for Game than Grain, and the wholsomness of the Air issues from the Sandiness of the Soil: And notwithstanding it is wealthy enough both in Corn and Pasture, especially in the North parts towards the River of *Thames*.

The chief Commodities of this County, are Corn, Box, Fullers Earth, and Walnuts.

It is in the Diocess of *Winchester*, and hath in it 140 Parishes.

Out of it are elected 14 Members which sit in Parliament.

Knights

Knights	2	*Guildford*	2
Southwark	2	*Gatton*	2
Blechingly	2	*Haſlemore*	2
Ryegate	2		

Its Diviſion is into 13 Hundreds, *viz.*

Cherſey,	*Croydon*,
Woking,	*Tanridge*,
Fernham,	*Reygate*,
Godalming,	*Copthorne*,
Emley,	*Darking*,
Kingſton,	*Black-Heath*.
Brixton,	

And in theſe Hundreds are 7 Market-Towns, *viz.*

Reygate, Tueſ.	*Kingſton*, Sat.
Darking, Thurſ.	*Gilford*, Sat.
Farnham, Thurſ.	*Ewell*.—
Croydon, Sat.	

Beſides the Burrough of *Southwark*, which keeps Market equal with *London*.

The principal Town in this County is *Guilford*, lying in the Latitude of 51 deg. 13 min. It bears from *London* S. W. by W. and is diſtant therefrom 25 miles. Thus,

From *London* to *Kingſton* 10 miles. to *Cobham*

ham 17. to *Guildford* 25. But by more accurate admeasurement it is found to be 30 miles from *London*.

This County (saith *Speed*) is barren indeed of Cities or Towns of great estate, yet is she stored with many Princely Houses; yea, and 5 of His Majesties Palaces, so magnificently Built, that of some she may well say that no Shire hath none such, as is *Nonesuch* it self.

The Dukes and Earls of *Surrey* since the first Constitution.

William Warren created Earl of *Surrey* by *Will. Rufus*.

William Earl of *Eagle*, Son to K. *Stephen*, E. of *Surrey*.

Hamlin, Base Son to *Geffery Plantaginet*, E. of *Surrey*.

Thomas Mowbray, E. of *Surrey*, in right of his Wife.

Thomas Holland, Duke of *Surrey*, created by K. *Richard* the 2d.

Thomas Beaufort, E. of *Surrey*, created by K. *Henry* the 4th.

Thomas Howard, E. of *Surrey*, created by K. *Richard* the 3d.

Things Remarkable in this County.

At *Richmond* in this County died *Edward* the 3d. Conqueror of *France*. The beautiful *Ann* Daughter to *Charles* the 4th. Emperour, and Wife to K. *Richard* the 2d. The moſt wiſe Prince K. *Henry* the 7th. And the rareſt of her Sex Q. *Elizabeth*.

Under *Holm* Caſtle, ſtanding upon a Hill of Gritty Stone, is a great Vault of Arched Work.

The River *Mole* runs above a mile under ground, and in the place where it falls into the ground, there groweth abundance of Box naturally.

Near unto *Nonſuch* is a Vein of Potters Earth, much commended, for that it is excellent good for the making of Crucibles for the meking of Gold and other Metals.

The riſing of a Bourn or ſtream near *Croydon* (as the common people hold) preſageth Death, as the Plague, or the like; and it hath been obſerved to fall out ſo.

The VVaters of *Ebham* in this County, are very famous, and much frequented for their Medicinal Virtues, and purging by Siege.

In the year 1389. in the Month of *July*, K. *Richard* the 2d being at his Court at *Sheene*, there ſwarmed in his Court ſuch multitude of Flies and Gnats; skirmiſhing with one another, that in the end they were ſwept away with Brooms by heaps; and Buſhels were filled with them.

Sussex.

THis County is bounded on the East by *Kent*. On the West by *Hantshire*. On the South by the British Sea. And on the North by *Surrey*.

It containeth in length 53 miles. In breadth 16 miles. And in Circumference 172 miles.

The Air is good, but subject to Fogs and Mists arising from the Sea.

The Soil is Rich, and yeildeth plenty of all things necessary, but very ill for Travellers in the Winter time, for the Land lying low, the ways are very Mirey; but on the other side of them you have the prospect of Meadows, Pastures, and Corn Fields.

The chief Commodities this County affords are Corn, Wood, Iron and Malt.

It is in the Dioces of *Chichester*, and hath in it 312 Parishes.

Out of it are elected 20 Parliament Men.

Knights	2	*New-Shoreham*	2
Chichester	2	*Bramber*	2
Horsham	2	*Steyning*	2
Midhurst	2	*East-Grimstead*	2
Lewes	2	*Arundel*	2

Its

Its Diviſion is into 6 Rapes, and each of them contains a ſeveral number of Hundreds, in all 65 Hundreds, *viz.*

Chicheſter Rape,	In which is contained Hundreds	07
Arundale Rape,		05
Bramber Rape,		10
Lewes Rape,		13
Pevenſa Rape,		17
Haſtings Rape,		13
Hundreds in all		65

And in theſe Hundreds are 16 Market-Towns, *viz.*

Chicheſter, Wedneſ. *and* Sat.	*Midhurſt*, Th.
Petworth, Wed.	*Bright Helmiſton*, Th.
Stevington, Wed.	*Eaſt Grinſtead*, Th.
Arundel, Wed. *and* Satur.	*Sattel*, Th.
Steneinge, Wed.	*Coxfield*, Friday.
Rhye, Wed. *and* Sat.	*Horſham*, Sat.
Haſtings, Wed. *and* Sat.	*Lewes*, Sat.
	Tarringe----
	Winchelſey, now diſuſed.

The Principal place in this County, is the City of *Chicheſter*, lying in the Latitude of 50 deg. 48 min. It bears from *London* S. VV. by S. And is diſtant therefrom 50 Miles, Thus:

From

From *London* to *Kingſton* 10 miles. to *Guilford* 25. to *Godalmin* 28. to *Lechford* Bridge 39. to *Chicheſter* 50. But by meaſure it is found to be diſtant from *London* 63 miles.

This City is beautiful and large, and well VValled about; This City hath born the Title of an Earldom, whereof thoſe of *Arundel* were ſometimes ſo ſtiled.

The Arms of this City are *Gutte* Argent and Sable, On a Chief Engrailed Gules, a Lyon Paſſant Guardant Or.

The Earls of *Suſſex* and *Arundel* ſince the firſt Conſtitution.

William de Albania, Earl of *Chicheſter* and *Arundel*.

John Fitz Allan, Earl of *Suſſex* and *Arundel*.

Philip Howard, Earl of *Arundel*.

Robert Radcliffe, Earl of *Suſſex*.

Leonard Lord *Dacres*, Earl of *Suſſex*.

Things Remarkable in this County.

Upon the 28th of *September* 1066. *William* the Bastard D. of *Normandy*, making his claim to the Crown of *England* by Affinity, Adoption and Promise, arrived at a Port in *Sussex* called *Pevsy*, with 896 Ships furnished for VVar; And on the 14th of *October* following, near *Hastings*, Joyned Battel with *Harold* K. of *England*; where in the Field valiantly fighting, was there slain by the shot of an Arrow into his Brains; and with him died *Gerob* and *Leofwine* his Brethren, and almost 68 Thousand of his Men. The place where this Battel was fought, doth ever since bear the name of *Battayl*, where the Heptarchy of the Saxons was brought to the last Period. Then were all their Laws altered, their Nobles displaced, and all men disherited, and all seated into the *Normans* hands; who made himself Lord of all; and on the day of his Nativity was Crowned King of *England* in *Westminster-Hall*. Upon the place where this Battel was fought (namely at *Battayl* aforesaid) *William* of *Newberry* fabulously thus writeth, *That if there any small showers of Rain do fall upon this place where so great a Slaughter of* English *men was made, presently sweateth forth very fresh blood out of the Earth.*

In this County are many Iron Mines.

In this County also is made Glass, but it is neither good nor clear.

This County hath been formerly all a VVood, being part of the great wood *Andradswald*, which was 120 miles long, and 30 miles broad.

At

At *Selſey* in this County are great ſtore of Cockles and Lobſters, and thoſe the beſt.

In the year 1250. The Town of *Winchelſey* in this County was wholly ſwallowed up of the Sea.

In the 35th year of K. *Henry* the 8th, the firſt Caſt Pieces of Iron that ever were made in *England*, were made at *Buckſted* in this County, by *Ralph Hage*, and *Peter Bawde*.

In the 3d year of Q. *Elizabeth*, a Man-child was born in *Chicheſter*, having Arms and Legs like to an Anatomy, the Breaſt and Belly monſtrous big, about the Neck a great Coller of Fleſh and Skin, growing like the Ruff of a Shirt.

In the 22th year of Q. *Elizabeth*, in the Town of *Iralham* in *Suſſex*, a Child of Eleven years old, whoſe name was *Will. Withars*, lay in a Trance for the ſpace of 10 days without any ſuſtenance, and at the laſt, coming to himſelf, he uttered to the ſtanders by many ſtrange Speeches, inveighing againſt Pride, Covetouſneſs, coldneſs of Charity, and other erroneous Sins.

Warwick-Shire.

It is bounded on the East by *Leicesterſhire* and *Northamptonſhire*. On the West by *Worceſterſhire*. On the South by *Oxfordſhire* and *Glouceſterſhire*. And on the North by *Staffordſhire*.

It contains in length 40 miles. In breadth 30 miles. And in Circumference 122 miles.

This Shire is commended much for the wholſomneſs of the Air, eſpecially about the Town of *Warwick*.

The Soil is very Rich, eſpecially the Vale of *Red Horſe*, which hath a Red Earth, and yieldeth great Plenty of Corn.

The chief Commodities of this County are, Wood, Wool, Iron and Malt.

It is in the Dioceſſes of *Lichfield* and *Worceſter*, and in it are 158 Pariſhes.

Out of it are elected 6 Members to ſit in Parliament.

Knights

Knights	2	*Warwick*	2
Coventry	2	*Tamworth*	2

Its Division is into 5 Hundreds, *viz.*

Hemlinglord,	*Barlichway*,
Coventry,	*Kington*.
Knightlow,	

And in these Hundreds are 15 Market-Towns, *viz.*

Henley, Monday.	*Bromicham*, Th.
Southam, Mon.	*Coventry*, Frid.
Sutton Cofield, Mon.	*Warwick*, Sat.
Aulcester, Tues.	*Shipton*, Sat.
Symeton, Tues.	*Rugby*, Sat.
Atherston, Tues.	*Nun Eaton*, Sat.
Colshill, W.	*Tamworth*, Sat.
Stratford, Thur.	

The Principal Town in this Shire is *Warwick*, which lies in the Latitude of 52 deg. 20 min. It bears from *London* N. W. And is distant therefrom 70 miles. Thus,

From *London* to *Coventry*

But by more accurate admeasurement upon the Road, it is found to be distant from *London* 88 miles.

This Town of *Warwick* lyeth upon the North-west side of *Avon*, built by *Gurgunstus* 375 years before the Birth of Christ. The Situation of this place is most pleasant upon a Hill rising from the River, over which is a fair and strong Stone Bridge.——

This Town is yearly Governed by a Bailiff, 12 Brethren, 24 Burgesses for Common Council, a Recorder, a Town-Clerk, and one Sergeant their Attendant.

The Seal of this Town is, a Castle triple-Towred, having on the dexter side the Sun in its Glory, and on the siniſter side a Crescent or half Moon, on the tops of the two fronting Towers of the Castle stand two Watchmen armed, and their Arms extended, with this Inscription upon the Ring of the Seal. *SIGILLUM BALLIVI BURGENSIUM WARWICI.*

Although this be the Shire Town, yet the City of *Coventry* must not be forgotten, being a City for stately building inferiour to few; and for a Wall about it transcending any other, which Wall (for the ill use they put it to in the Rebellion in the time of our late Soveraign *Charles* the First, of blessed Memory) was to the shame of their Citizens (most justly) raised to the ground, the ruines thereof only remaining to put them in mind (for the future) of their Allegiance to their Soveraign. These Citizens might have remembred, that formerly for their offences offered to their Lord *Leofrike*, they had their Priviledges infringed, and themselves oppressed with many heavy Tributes; until *Godiva* his Lady, pitying their condition (by unceſſant importunities) sued for their Peace of the Lord her Husband, which, at length, he granted, upon this Condition; viz.

That

That she should Ride naked through the face of the City, and that openly at high noon day; which she accordingly did. And stripping her self of all her Garments, looses the tresses of her hair, which on every side so covered her nakedness, that no part of her Body was uncivil to sight; by which means she redeemed their former Priviledges.

I do not say but some Magistrates of this City have shewed greater respect to their Soveraigns; for as I have heard, that a Maior of *Coventry*, riding before Queen *Elizabeth* (she being in Progress) to usher her into the City (the weather being hot) his Horse attempted to drink at the Foard, but the Maior checking him several times, the Queen called to him, saying, *Mr. Maior, Mr. Maior, Let your Horse Drink.* But he modestly replied, *May it please your Majesties Horse to Drink first.*

The City of *Coventry* is Governed yearly by a Maior and 2 Bailiffs. And the Arms of the City is, Party per Pale Gules and Vert, upon a Hill Proper, An Elephant Passant Argent, with a Castle on his back, Or.

The Earls of *Warwick* since the first Constitution.

Henry of *Nuburgh*,
John Marshall,
John de Plessets,
William Malduit,
Will. Beauchamp,
John Holland,
Richard Nevill,
George, D. of *Clarend.*
John Dudly,
Robert Rich,
} Earl of *Warwick*.

Things Remarkable in this Shire.

In the year 1469. At *Wolney* in this County, K. *Edward* the 4th gathering his Forces together to recover his former Loss, was suddenly surprized and taken Prisoner, by his Brother *George* D. of *Clarence*, and *Richard* the Stout E. of *Warwick*, and thence conveyed to *Middleham* Castle in *Yorkshire*, whence he suddenly escaped and came to *London*.

At *Gosford* Gate in the East part of *Coventry*, hangs the Shield bone of a Wild Boar, far bigger than the greatest Oxe bone *(it is very likely to be an Elephants)* with whose Snout (as the tale goes) the great Pit called *Swainswell*, was turned up.

At *Shugbury* are found such Stones as are made mention of in *Gloucestershire*, called *Astroites*, or tar-Stones.

At

At *Lemington*, (a great distance from the Sea) a Salt Spring ariseth.

At *Menham-Regis* are three Fountains, which it should seem are streamed through a Vein of Allum. The Water looks and tastes like Milk. It procures Urine abundantly. - It is very Soveraign against the Stone; And good to cure Green Wounds, Ulcers and Impostumes. Being drank with Salt it loosens the Body; but with Sugar it maketh it Costive. It turneth Wood into Stone (saith *Speed*) and (saith my Author) I my self saw some sticks that were fallen into it, some part of them Ash, and the other part Stone.

Westmoreland.

THis County is bounded on the East by *Yorkshire*, and the Bishoprick of *Durham*. On the West by *Cumberland*. On the South by *Lancashire*. And on the North by *Cumberland*.

It containeth in length 38 miles. In breadth 33 miles. And in Circumference 112 miles.

The Air of this County is sharp and piercing, and not subject to gross Foggs and Vapours, whereby the people are free from strange and infectious Diseases, and are very healthful, and live generally to great Ages.

The Soil is Moorish and Barren for the most part; but the Southern part is the most fruitful.

The Principal Commodity this County affordeth, is Cloath.

It is in the Dioceses of *Chester* and *Carlisle*, and in it are 26 Parishes.

Our

Out of it are elected 4 Members to sit in Parliament.

Knights	2	*Appleby*	2

Its Division is into 4 Wards, and in them 8 Market-Towns, *viz.*

Burton, Tues.	*Kerby Stephens*, Fri.
Ambleside, Wed.	*Kendall*, Sat.
Burgh, Wed.	*Appleby*, Sat.
Orton, Wed.	*Fardondike*, ——
Kerby Laundale, Th.	

The principal Town in this County is *Kendall*, lying in the Latitude of 54 deg 24 min. It bears from *London* N. W. by N. And is distant therefrom 201 miles. Thus,

From *London* to *Barnet* 10 miles. to St. *Albans* 20. to *Dunstable* 30. to *Stony Stratford* 44. to *Daventry* 60. to *Coventry* 74. to *Colshill* 82. to *Lichfield* 94. *Rugeley* 99. to *Stone* 111. to *Newcastle* 116. to *Warrington* 136. to *Wiggan* 148. to *Preston* 162. to *Garstang* 172. to *Lancaster* 182. to *Kendall* 201. But by exact admeasurement upon the Road, the distance is found to be 246 Miles.

This Town standeth on the Bank of the River *Can*, and is of great Trade and resort, and the Inhabitants are very industrious for making of Cloath, and have great Vent and Traffick for the same; for their Woollen Cloaths are vended through all parts of *England*. The Town is annually managed by an Alderman, chosen out of

his 12 Brethren, who are all distinguished from the rest by wearing of Purple Gowns. The Alderman and his Senior Brother are always Justices of the Peace and *Quorum*. They have also a Town-Clerk, 2 Recorder, 2 Sergeants at Mace, and 2 Chamberlains.

The Arms of the Town is Quarterly two Coats, the first Argent 3 Tees Sable. The second Gules, 3 Spears in Pale Argent. The third like the second, the fourth as the first.

The Earls of this County, since the *Norman* Conquest.

John Duke of *Bedford*,
John Duke of *Somerset*,
John De Foix,
Ralph Nevill,——
Francis Farrar,——
} Earl of *Somerset*.

Things remarkable in this County.

Near unto the River *Loder*, is a Spring that Ebbs and Flows many times in a day.

In the same place are Stones like Pyramids (some of them being 9 foot high, and 14 foot thick) pitched directly in a Row for a mile together.

In the River *Can* near unto *Kendall*, are two Cataracts or Water-falls; where the Waters descend with a great fall and mighty noise. And when

hen that which ſtandeth North from the Neigh-ours living between them, ſounds cleerer and owder than the other, they certainly look for ir weather to follow. But when that on the outh ſide doth ſo, they expect Foggs and howers of Rain.

Near *Kirkby Lonſdale*, are many deep and hol-ow places like Caves.

In ancient times, the Pearl bearing Muſcles ere found upon this Shoar, which conceive by he Dew they ſuck in. And they are to be found t this day, both here and in the Rivers of *Cam-erland*.

Wilt-

Wiltshire.

THis County is bounded on the East by Berkshire and *Hantshire*. On the West by *Somersetshire*. On the South by *Dorsetshire*. And on the North by *Glocestershire*.

It containeth in length 52 miles. In breadth 38 miles. And in Circumference 142 miles.

This County is seated in a good Climate, the Air is both sweet, pleasant, temperate and wholsom.

The Soil is fruitful and plentiful, the Northern part rises up in delectable Hills, furnished with large VVoods, and the Valleys with pleasant Rivers, namely, *Isis*, &c. The South part is more level, yielding Gras and Corn in abundance. The middest of the County is most plain, and therefore is called *Salisbury* Plain.

The chief Commodities of this Shire are Wool, Wood and Sheep.

It is in the Diocess of *Salisbury*, and hath in it 304 Parishes.

Our

Out of it are chosen 34 Members which sit in Parliament.

Knights	2	*Chipenham*	2
New Sarum	2	*Malmesbury*	2
Wilton	2	*Cricklade*	2
Downton	2	*Great Bedwyn*	2
Hindon	2	*Ludgersal*	2
Hytesbury	2	*Old Sarum*	2
Westbury	2	*Wooton Basset*	2
Calne	2	*Marleborough*	2
Devizes	2		

Its Division is into 29 Hundreds, *viz.*

Highworth,	*Westbury,*
Malmsbury,	*Warminster,*
Kingsbridge,	*Haresbury,*
Damerham Nor.	*Branche,*
Chippenham,	*Amsbury,*
Pottern,	*Underditch,*
Calne,	*Alderbury,*
Selkley,	*Frustfield,*
Ramsbury,	*Downton,*
Kinwarston,	*Cawden,*
Elstube,	*Dunworth,*
Swanborne,	*Dametham,*
Melkesham,	*Mere,*
Bradford,	*Chalke.*
Whorwelsdown,	

And

And in these Hundreds are 23 Market-Towns, *viz.*

Bradford, Monday.	*Amersbury*, Friday.
Sundon, Mon.	*Westbury*, Friday.
Swindon, Mon.	*Mere*,——
Calne, Tues.	*Marmister*——
Ashburn, Tues.	*Werminster*, Sat.
Wilton, Wednes.	*Tronbridge*, S.
Lavington, Wed.	*Chipnam*, S.
Highworth, Wed.	*Marleborough*, S.
Hindon, Thurs.	*Malmesbury*, S.
Devizes, Thurs.	*Crecklad*, S.
Wootton Basset, Th.	*Salisbury*, Tuesday
Dunston, Friday.	*and* Saturday.

The principal Town in this County, is the City of *Salisbury*, lying in the Latitude of 51 deg. 4 min. It bears from *London* W. S. W. And is distant therefrom 70 miles. Thus,

From *London* to *New Brainford* 8 miles. to *Staines* 15. to *Hartleyrow* 31. to *Basingstoke* 39. to *Whitchurch* 49. to *Andover* 55. to *Salisbury* 70. But by a more accurate admeasurement on the Road it is found to be distant from *London* 83 miles.

This City for fair Buildings is inferiour to none, and transcends all others for the benefit of Water, almost every Street having a River running through the midst thereof. The Arms of this City is,

Azure, a Sword and a Key in Saltyre Or; On a chief Argent, 3 Lozenges Gules.

The

The Earls of *Wiltshire* and *Salisbury*, since the first Constitution.

William Scroop,	Earl of *Wiltshire* & *Salisbury*.
Samuel Butler,	
John Stafford,	
Henry Stafford,	
Thomas Bullen,	
William Panlet,	
Patrick Fitzwater,	
William Longspey,	
Henry Lacye,	
Tho. E. of *Lancaster*.	
William Montague,	
Richard Nevil,	
George D. of *Clarence*.	
Robert Cecil.	

Things Remarkable in this County.

The Cathedral Church of *Salisbury* was begun to be built by *Richard Poore* Bishop of this See, and in 40 years was brought to its perfect Splendor and Beauty. *It* is a most Rich and Magnificent Church; and in it are, as many VVindows as there are days in the year (*viz.* 365) As many Pillars of Cast Marble as there are hours in the year. (*viz.* 8760. As many Gates for Entrance as there are Months in the year (*viz.* 12.)

In

In the edge of this Shire, between *Luckington* and great *Badminton*, is a place called the Caves. They are upon the top of a rising Hill, and about 9 in number: Some of them are deeper and some shallower, some broader and longer than others; and they lie all together in a Row: The manner of them is 2 long Stones set upon the sides, and broad Stones upon the top to cover them. The least of these Caves is 4 foot broad; and some of them 9 or 10 foot long. These are called by some of the ignorant Inhabitants, *The Gyants Caves*: But the more ingenious think them to be the Tombs of some *Saxons*, Heroick *Dans*, or *Romans*, and the more probable for that in a late digging into them, they have found Spurs, old pieces of Armour, *&c.*

In this Shire is a small Rill, called *Deverill*, which runneth a mile under ground.

In Ivy Church, was found a Corps 12 foot long, and a Book of very thick Parchment, all written with great Roman Letters; but when the Leaves were touched, they mouldered to Duft.

Near the River *Kennet* in this Shire, there breaks out Water in the manner of a suddain Landflood, out of certain Stones standing aloft in open Fields, which by the common people is accounted a fore-runner of dearth.

The *Stonehenge* upon *Salisbury* Plain, is counted the most admirable Rarity this Island affordeth. It is in this manner. 'There are in a Pit great 'Stones standing upright, some being 28 foot 'high, and 7 foot broad in 3 ranks round like a 'Crown, and overthwart them, are laid others 'with Mortises and Tenants. Now the great 'question among the Learned is, *how these Stones 'came hither*; for (say they) it is not likely that

'they

'they were *ab initio*, placed here by the God of 'Nature; because the whole Countrey round for 'some miles, hardly affords a Stone either great 'or small: and they seem too vast to be brought 'hither either by Wagon, Cart, or other Artifice. 'The Learned Mr. *Cambden*, therefore thinks, 'that they were made there by Art of pure Sand 'and some unctuous Cement, even as those also 'in *Yorkshire*, because anciently there was such 'an Art of making Stone: And *Pliny* saith, that 'the dust of *Puteoli* (*Puzzole*) being laid in Wa-'ter, becometh Stone presently, and that there 'were Cisterns at *Rome*, made of digged Sand and 'Lime, which were so firm and hard, that they 'seemed Stone. But notwithstanding the Autho-'rity of this great Scholar (saith my Author) I am 'clearly of opinion that they are natural Stones, 'and placed there *ab initio*; than which I think 'nothing is plainer. For (saith he) upon the 'Downs between *Marlbury* and *Anbury*, not above '20 miles from *Stonehinge* (which Downs are but 'a Continuation, or part of *Salisbury* Plain, diffe-'ring nothing from it but in the un-evenness) 'are some abundance of great Stones, called (by 'the Country thereabouts, the *Gray Weathers*; and 'at *Anbury* in an Orchard, there are half a dozen, 'or half a score Stones little inferiour to the 'Stonehinge for bigness, and some of them stand-'ing upright, and others lying flat on the ground: 'And the Country here (like that about *Stone-'hinge*) affords not a Stone besides: So that (saith 'my Author) unless we will have all these Stones 'to be Artificial, we must grant the *Stonehinge* 'to be natural. Now whereas this unstoniness of 'the Country, about which we speak of, seems, 'to some, a strong Objection against the natural-

'ness

'ness of the Stones; but it is (on the contrary) (if duly considered) a great Argument for it. For (saith he) What can be more probable, than that Nature could not provide her self otherwise of Lapidifick matter enough to make those huge Stones of, but by robbing of the circumjacent places: *The More of that matter Here, The Less hereabouts; because nature wanting Timber, would fetch it nearest hand.* To say no more of *Stonehinge*, but that near it, mens bones are digged up many times, which may very well be; because it was the Burial place of old for the Kings of the *Brittains*.

In the Parish of *Luckington*, is a Well called *Handcock*'s Well, the Water whereof is said to be very cold in Summer, and warm in Winter; and is commended as a singular Water for the Eyes.

About *Sayworth*, are found abundance of Stones somewhat like Cockles, yet so apparently differing from their shape, that by the very sight of them one may plainly see that they never were true Cockles, as some there do believe.

Worcester-Shire.

IT is bounded by *Warwickshire* on the East. By *Herefordshire* and *Shropshire* on the West. By *Glocestershire* on the South. And by *Staffordshire* on the North.

It containeth in length 38 miles. In breadth 31 miles. And in Circumference 137 miles.

The Air of this Shire is of a favourable temperature, it gets an appetite for Labour, Diet and Rest.

The Soil is fertile, and inferiour to none in the Land, for besides abundance of Corn in every place, the Hills are stored with plenty of Woods and Pasturage, and the Hedge-Rows in the Highways are filled with Fruit-Trees.

The chief Commodities are, Corn, Salt, Sider and Perry.

It

It is in the Diocess of *Worcester*, and hath in it 152 Parishes.

Out of it are elected 9 Parliament Men.

Knights	2	*Evesham*	2
Worcester	2	*Bewdley*	1
Droitwich	2		

Its Division is into 7 Hundreds, *viz.*

Halfeshire,	*Blakenhurst*,
Doddington,	*Oswalderstow*,
Worcester,	*Upton*.
Parshor,	

And in these Hundreds are 11 Market-Towns, *viz.*

Evesholme, Mond.	*Shipton*, Friday.
Parshore, Tues.	*Droitwich*, Fr.
Bromesgrove, Tues.	*Sturbridge*, Fr.
Tenbury, Tues.	*Bewdley*, Sat.
Upton, Thurs.	*Worcester*, Wednes.
Kedderminster, Th.	Frid. *and* Sat.

The principal place in this Shire is the City of *Worcester*. It lies in the Latitude of 52 deg. 14 min. It bears from *London* W. N. W. And is distant therefrom 92 miles. Thus,

From *London* to *Uxbridge* 15 miles. to *High Wickham* 27. to *Oxford* 47. to *Glimpton* 60. to *Marton on the Marsh* 74. to *Parshore* 86. to *Worcester*

ester 92. But measured upon the Road it is found to be 112 miles distant from *London*.

This City is most pleasantly seated, very much frequented, and very richly inhabited. It is seated upon the East Bank of the *Severn*, and that which the *Severn* doth not defend, is Walled about: through which Wall are 7 Gates for Entrance, and 5 Watch-Towers for Defence.

This City is Governed by 2 Bailiffs, 2 Aldermen, 2 Chamberlains, and 2 Constables, annually elected out of 24 Burgesses cloathed in Scarlet, assisted with 48 other Citizens, whom they call their Common Council, clad in Purple, a Recorder, Town-Clerk, and 5 Sergeants with Maces, their Attendants.

The Arms of this City is Argent, a Fesse between 3 Pears Sable.

The Earls of *Worcester* since the *Norman* Conquest.

Waleram, E. of *Mellent*
Thomas Piercy,
Richard Beauchamp,
John Tiptoft,
Edward Somerset,
} Earl of *Worcester*.

Things Remarkable in this County.

In the year 1265. upon the 5th of *August*, at *Evesham* in this County, a great Battel was fought betwixt K. *Henry* the 3d. and his Barons, through whose

whose Dissentions most of them were slain; as *Simon Montfort*, E. of *Leicester*, and 17 Lords and Knights besides; and *Humphrey Bohun* taken Prisoner.

In many parts of this County are Salt Pits, and Salt Springs.

The Hedge-Rows and High-ways are beset with Pear-Trees, of which they make Perry.

The *Severn* here affords great store of fresh-water Lampreys.

At *Droitwich* are 3 Fountains of Salt Water, divided by a little Brook of Fresh Water passing by them, by the boiling of which Salt water, they make the purest white Salt in *England*.

There is lately found out, about *Eckington Bridge*, 7 miles from *Worcester*, a Medicinal Water.

Yorkshire.

YOrkshire the greateſt County in *England*, is bounded on the Eaſt by the German Ocean. On the Weſt by *Lancaſhire* and *Weſtmoreland*. On the South by the River *Humber*. And on the North by *Durham*.

It containeth in length 85 miles. In breadth 75 miles. And in Circumference 318 miles.

As this County is large, and ſpacious, ſo the Air is of ſeveral Temperatures in ſeveral parts thereof.

It is placed in ſuch a Temperature of Climate, that in all parts of it ſhe is indifferently fruitful, yet hath ſhe her barren places too; But (ſaith *Speed*) If one part of her be a Stony and Barren ground, another is fertile and richly adorned with Corn Fields. If ſhe be here naked and deſtitute of Wood, in another place ſhe is ſhadowed with Forreſts full of Trees. If one place be Mooriſh, Mirey, or unpleaſant; another yeilds as much delight and content to the Eye.

The

The Commodities that this Shire principally affords (besides many others) are Cloath, Stocking, Corn, Cattle, Knives, Spurs, &c.

It is in the Dioceſs of *York*, and hath in it 563 Pariſhes.

Out of it are elected 29 Members to ſit in Parliament.

Knights	2	*Burrowbrigg*	2
York	2	*Malton*	2
Kingſton upon *Hull*	2	*Thirske*	2
Knaresborough	2	*Aldeborough*	2
Skaredborough	2	*Beverly*	2
Rippon	2	*North-Allerton*	2
Richmond	2	*Pomfret*	2
Hidon	2		

Its Diviſion is into Hundreds, as are moſt of the Counties in *England*, of which this is divided into 26. But becauſe of the largeneſs thereof, it is firſt divided into three Parts, called Ridings, *viz.*

The *Eaſt Riding*. The *Weſt Riding*. The *North Riding*.

And each of theſe Ridings have their ſeveral Hundreds, and thoſe Hundreds their reſpective Market Towns; as followeth, *viz.*

The *Eaſt Riding* is divided into 4 Hundreds, *viz.*

Buccroſſe

Buccrosse,	*Holdernesse*,
Dickering,	*Ouse* and *Derwent*.

And in this Riding are these 8 Market-Towns, *viz.*

Hull, Tu. *and* Sat.	*Headon*, Sat.
Beverly, Wed. *and* Sa.	*Bridlington*, Sat.
Wighton, Wednes.	*Howder*, Sat.
Kilham, Th.	*Packlington*, Sat.

The *west Riding* is divided into 10 Hundreds, *viz.*

Stancliffe,	*Motley*,
Claro,	*Aggerage*,
Ansty,	*Osgoderosse*,
Barkston,	*Strafforth*,
Skirink,	*Stainerosse*.

And in this Riding are 24 Market-Towns, *viz.*

Rotheram, Monday.	*Knaresborow*, Wed.
Selby, Mon.	*Hallifax*, Thursday.
Leedes, Tuesday *and* Saturday.	*Wakefield*, Thursday *and* Friday.
Otley, Tues.	*Bradforth*, Thurs.
Settle, Tues.	*Wetherly*, Thurs.
Sheffield, Tues.	*Tadcaster*, Thurs.
Barnesby, Wednes.	*Rippon*, Thurs.

Snathe, Friday.	*Sherborn*, Sat.
Ripley, Friday.	*Pontefract*, Sat.
Tickhill, Saturday.	*Borough Bridge*, Sat.
Bantrey, Sat.	*Skipton*, Sat.
Doncaſter, Sat.	*Thorne*,——

The *North Riding* is divided into 12 Hundreds, *viz.*

Gilling Weſt,	*Ridall*,
Gilling Eaſt,	*Bulmar*,
Allerton,	*Burford*,
Langborgh,	*Hallikeld*,
Whitbyſtand,	*Hang Eaſt*,
Pickering,	*Hang Weſt*.

And in this Riding are 17 Market-Towns, *viz.*

Pickering, Mond.	*Yarum*, Thurſ.
Gisborough, Mond.	*York*, Thurſday and Saturday.
Thruske, Mond.	*Malton*, Sat.
Beda, Tueſ.	*Helmley*, Sat.
Maſham, Tueſ.	*Whitby*, Sat.
Kirby moreſide, Wed	*Stokeſly*, Sat.
North Allerton, Wed.	*Richmond*, Sat.
Abberforth, Wedn.	*Askrigg*,——
Scarborough, Th.	

The principal place in this large County is *York*, the ſecond City in *England*. It lies in the Latitude

Latitude of 53 deg. 58 min. It bears from *London* N. by W. And is distant therefrom 150 miles. Thus,

From *London* to *Waltham-Crosse* 12 miles. to *Ware* 20. to *Royston* 33. to *Caxton* 42. to *Huntingdon* 48. to *Stamford* 69. to *Grantham* 85. to *Newark* 95. to *Tuxford* 104. to *Doncaster* 122. to *Wentbridge* 129. to *Tadcaster* 141. to *York* 150. But being measured upon the Road, the distance is found to be 192 miles from *London*.

This City (saith *Speed*) is a pleasant place, large and full of Magnificence, rich, and populous, in all which it over-masters all the other places of this County, and it is not only strengthned with Fortifications, but adorned with Magnificent Buildings, both Private and Publick. It is an Episcopal See, a Metropolitan City, and in it is a most famous Library. It is Governed by a Lord Maior, 12 Aldermen, many Chamberlains, a Recorder, a Town-Clerk, 6 Sergeants at Mace, and 2 Esquires, which are, a Sword-bearer, and a Common Sergeant; who with a large Mace, goeth on the left hand of the Sword.

The Arms of the City of *York* is,
Argent, on a Cross Gules, 5 Lyons Passant Guardant, Or.

Besides this City of *York*, there are two other Places of note not to be forgotten, viz. *Richmond* and *Hull*.

The Arms of *Richmond* is, Gules, an inner border Argent, over all a Bend Dexter Ermine.

The Arms of *Hull* is, Azure, 3 Corronets in Pale, Or.

The Arms of such Families as have born the Dignity of Earls of *Richmond* and *Holderneſſe*, since the Conqueſt.

Allen, E. of *Brittain* and *Richmond*,
John of Gaunt, Duke of *Lancaſter*,
Geffery 4th Son to K. *Henry* the 2d,
John D. of *Brittain*,
Gray, Viſcount *Tours*,
Ralph E. of *Weſtmoreland*,
Ralph E. of *Cheſter*,
John D. of *Bedford*,
Peter de Dreux,
Humphrey, Duke of *Glouceſter*,
Peter de Savoy,
Edmond Haddam,
John D. of *Brittain*,
Henry fits Roy, D.

} Earls of *Richmond*.

Earls

Earls of *Holderneſſe*.

Drugo de Buerer,
Stephen de Bloys,
William de Mendevile,
Baldwin de Beton,
William de Fortibus,
Edward. E. of *Rutland*.
} Earl of *Holderneſſe*.

There are lately added by His Majeſty K. *Charles* II. theſe following, *viz.*

Lodowick Stuart, D. of *Richmond*.
John Ramſey, E. of *Richmond*.
Rupert, Count Palatine of the *Rhyne*, E. of *Holderneſſe*.

Things Remarkable in this County.

Upon Palm-Sunday, in the year 1461. was a Battel fought in the Quarrel between *Lancaſter* and *York*, in which *England* never ſaw more Nobility and Gentry, nor a more puiſſant Army in the Field; for there were there at one time (on both ſides) 100 Thouſand fighting men. When the Fight had continued doubtful a great part of the day, the *Lancaſterians* not being able

longer to continue the force of their Enemies, turned back, and fled away, and such as took part with *York* pursued them so hotly, that they killed many of their Nobility and Gentry, and that day were slain on both sides 30 thousand English-men.

About *Pontefract* and *Knaresborough*, grows great quantities of Liquorice.

In some parts of this Shire near *Sherbourn*, are Quarries, whose Stones when first taken out of the Quarries are very soft, but seasoned with Wind and Weather, they become very hard and durable.

Other parts of this Shire produce a Lime-stone, which being burnt, serves to enrich and manure those Lands that are cold and hilly.

At the suppression of the Abbies in the days of K. *Henry* the 8th, in a certain Chappel in *York*, a Lamp was found burning in a Vault or Sepulchre under ground, wherein *Constantine* the Emperour was supposed to have been Buried.

About *Sheffield* in this Shire are many Iron-Mines.

About the year of Christ 755. the Town of *Doncaster* was burnt by Fire from Heaven.

The Inhabitants about *Dichmarsh* and *Marshland* are of opinion, that the Land there is hollow, or hanging, and that as the Waters rise, the Land is also heaved up.

Near unto *Bratherton* is a yellow kind of Marle found, which being cast upon the Fields, causeth them to bear good Corn for many years together.

Not far from the Abby of Fountains, there are Lead-Mines.

Near

Near unto *Burrough* Bridge, are certain Pyramids ſtanding, which are ſuppoſed to have been made of a factitious Stone, compounded of pure Sand, Lime, Vitriols, and other unctious matter.

Under *Knaresborough*, is a Well called *Dripa* Well, in which the Water ſprings not out of the Veins of the Earth, but diſtills from the Rocks which hang over it.

The Water of this VVell (ſaith *Speed*) turns VVood into Stone, for VVood put into it, will ſhortly after be covered over with a Stony Bark, and at length become Stone.

At *Giggleſwick* in this Shire are three ſmall Springs about a Quoits caſt from each other, the middlemoſt of which at every quarter of an hour Ebbs and Flows about 8 inches high, at the higheſt; and at the Ebb it is ſo low, that it is not an inch deep with VVater.

Alcuinus, in an Epiſtle of his to *Egelred* K. of *Northumberland* ſpeaks of the Raining of Blood upon St. *Peter's* Church at *York*, even in a fair day, which deſcended in a very violent manner from the top of the Roof of the Church: And thereupon breaks forth into theſe Words: *May it not be thought that Blood is coming upon the Land from the North parts?* And not long after (to fulfil his Prædiction) the *Danes* invaded *England*, and among other Outrages, burnt the City of *York*.

In *Scarborough* Caſtle, is a little Well of freſh Water ſpringing out of a Rock.

At *Whitby* are Serpents (or Snakes) of Stone found.

Upon the Shoar of *Moulgrave* Caſtle, Jet is found.

In *Cleveland* in the North Riding of this Shire, about the year 1535. a *Triton* (or Man-Fiſh) was taken, that for certain days together fed upon raw Fiſh, but eſpying his opportunity, he got away to Sea again, and was ſeen no more.

Upon the Shoar of *Skengrave*, whenſoever it is calm, and the Sea (as it were) level; there is heard many times on a ſuddain, a horrible and fearful groaning (as it were) a great way off; at which times the Fiſhermen dare not launch out into the deep.

Near unto *Hunt Cliff*, are certain Rocks, about which the Seal-Fiſhes meet together to ſleep and Sun themſelves: And upon that Rock which is next the Shoar, one of the Seals lies to keep Centinel; and as any man approacheth, he either throws down a big Stone, or tumbles himſelf into the Water with a great noiſe, as a ſignal to the reſt to be gone. They are not afraid of Women, but only of men, and therefore they that catch them, put on VVomens Cloaths. VVhen they are chaſed by Men, (if they be deſtitute of VVater) they will with their hinder feet fling backward a Cloud of Sand and Gravel in the Faces and Eyes of their Purſuers; and many times drive them away, making them weary of their deſign in this manner.

At *Huntley Nab*, at the Roots of the Craggy Rocks, that are there upon the Shoar, there lie Stones ſcattered here and there, of divers bigneſſes, ſo artificially (and yet naturally) Round, that one would think they had been turned in a Laythe, for Shot for great Ordnance: In which, if you break them, you ſhall find ſtony Serpents wrapped round; but moſt of theſe are headleſs. Al-

Almost at the top of *Roseberry-topping*, there is a Spring of Water coming out of a huge Rock, Medicinable for Sore Eyes. When *Roseberry-topping* hath a Cloud over it, there commonly follows Rain; whence this Rhyming Proverb is very frequent with the People:

When Roseberry-topping *wears a Cap,*
Let Cleaveland *then beware a Clap.*

The River *Recall* hides it self under ground near unto *Elmesly* in this County.

Abundance of Springs rise together at *Hinderskel*, a little Castle near *Sherry-hutton* Castle.

The Hills in *Richmondshire* are well stored with Lead, Copper, and Pit-Coals: And on the tops of these Hills Stones have been found like Seawinckles, Cockles, and other Fish.

There is a place in this Shire called St. *Wilfrid's Needle*, being a passage so narrow, that one of a mean bulk, can but just creep through it. The Story goes of it, That it easily lets chaste Women through it, but holds fast those that have plaid false: However the thing may seem a fable at first sight; yet if the Women that have plaid false be with Child, it may be true without Wonder.

Angleſey.

THis Iſland is encompaſſed on all ſides by the Iriſh Sea, except on the South-East part, on which part it is ſeparated from *Carnarvanſhire*, by the River *Monai*.

It containeth in length 23 miles. In breadth 16 miles. And in Circumference 67 miles.

The Temperature of the Air is indifferent, healthful, and not generally ſubject to Diſeaſes, only ſubject to Agues at certain Seaſons of the year.

The Soil is dry and Stony, and not very fighty (as the other Counties of *Wales* are) yet for the abundance of Corn which this County affordeth, it hath had the name of the Mother of *Wales*; for that when all other Counties have failed in their Wheat-Harveſt, this Iſland hath ſupplied their defect.

The chief Commodities that this County affordeth, are Corn, Cattel, Fiſh, Fowl, Milſtones, *&c.*

It is in the Dioceſs of *Bangor*, and hath in it 74 Pariſh-Churches.

Out of it are elected 2 Parliament Men.

Knight

Knight 1 | *Bewmaris* 1

Its Diviſion is into 6 Hundreds, *viz.*

Talybollion,	*Meney*,
Llyſon,	*Fyndaythwy*,
Maltraeth,	*Twikelyn*.

And in theſe Hundreds are 2 Market-Towns, *viz.*

Newburgh, Tueſday. | *Bewmaris*, Wedneſ.

The Principal Town in this Iſland is *Bewmaris*, lying in the Latitude of 53 deg. 28 min. It bears from *London* N. W. by W. And is diſtant therefrom 184 miles. Thus,

From *London* to *Cheſter* 142 miles (as in *Cheſhire*) to *Denbigh* 160. to *Bewmaris* 184. But by more accurate admeaſurement, it is found to be 291 miles.

This Town was firſt built by K. *Edward* the Firſt, it is a very fair Town, though in a Mooriſh place, and well fortified with a goodly Caſtle, and is very well peopled. It is Governed by a Maior yearly choſen, with the aſſiſtance of 2 Bailiffs, 2 Sergeants at Mace, and a Town-Clerk.

Things Remarkable in this County.

In the low Grounds and Champion Fields of this Iſland, are every day found and digged out of the

the Earth the Bodies of huge Trees with th
Roots, and Fir Trees of a wonderful length a
bigness. Some do suppose that these Trees we
cut down by the *Romans*, in their time to defra
their Woods; But a more probable conjecture
that these spoils were made on Maritime pla
for want of industry and good Husbandry in th
infancy of the VVorld, because they are taken
with the Roots on.

In this Island are found great store of Mi
stones and Grind-stones.

Here is also found in some places an Alumino
Earth, of which (with Cost and Labour) the
may make Allum and Coperas.

Wrec

Brecknock-Shire.

THis Shire is bounded on the East by *Radnor-ſhire*, *Hereford-ſhire*, and *Monmouth-ſhire*. On the West by *Carmarden-ſhire* and *Cardigan*. On the South by *Glamorgan-ſhire*. And on the North by *Radnor-ſhire*.

It containeth in length 35 miles. In breadth 30 miles. And in Circumference 109 miles.

The Air is very Temperate, the Hills ſheltering it from the ſharpneſs which would otherwiſe blow over it.

The Soil in the Hilly parts is very Stony and Rocky, but full of Springs, which make the Valleys exceeding fruitful, yielding abundance of Corn and Graſs.

The Chief Commodities are Corn, Cotton, Cattel and Fiſh.

It is in the Dioceſs of *Landaff*, and hath in it 61 Pariſhes.

Out of it are elected 2 Parliament Men.

Knights

Knight 11 Brecon 1

Its Division is into 6 Hundreds, *viz.*

Bealt,	*Crickhoel*,
Merthye,	*Penkelli*,
Talgarth,	*Dyvynnock*.

And in these Hundreds are 4 Market-Towns, *viz.*

Hay, Monday.	*Brecknock*, W. & Sat.
Bealt, Mond. & Sat.	*Coecowell*, Thursday.

The Principal Town is *Brecknock*; lying in the Latitude of 52 deg. 2 min. It bears from *London* W. by N. And is distant therefrom 123 miles. Thus,

From *London* to *New Brainford* 8 miles. to *Colebrook* 15. to *Maidenhead* 22. to *Nettlebed* 33. to *Abington* 46. to *Faringdon* 56. to *Gloucester* 81. to *Michael-Dean* 88. to *Monmouth* 99. to *Abergavenny* 111. to *Brecknock* 123. But by more accurate admeasurement upon the Road, the distance is found to be 161 miles.

The Town is very beautiful, and walled about in an Oval form, and the VVall in good repair, having 3 Gates for Entrance, and 10 Towers for defence, and on the VVest side a stately Castle, the Town is seated upon the meeting of 2 Rivers, *Hondy* and *Usk*. It is yearly Governed by 2 Bailiffs, 15 Aldermen, 2 Chamberlains, 2 Constables, 2 Town-Clerk, and 2 Sergeants their Attendants.

James Butler Earl of *Brecknock*, and Duke of *Ormond*.

Things Remarkable in this County.

The Hill called *Mounch Denny* three miles from *Brecknock* hath its top above the Clouds, from the top of which, if a Hat, Cloak, Staff or the like be thrown, it will never fall, but be blown up again, nor will any thing descend, but Stones, or other ponderous matter.

On the top of the Hill called *Caldier Arthur*, riseth a Spring which is deep like a Well, and foursquare, having no Streams issuing from it, and yet there are Trouts found in it.

There is a Meer called *Llynsavathan Mer*, which was once a City, and was swallowed up by an Earthquake, and this Water succeeded in the place. The Inhabitants say, that in Winter after a long Frost, when the Ice of this Lake breaketh, it makes a fearful noise like Thunder. Through this Lake also runneth a River called *Levany*, without mixture of the two Waters, as may be perceived both by the colour and the quantity; because it increaseth not in bigness more than at its first entrance.

Cardiganſhire.

IT is bounded on the Eaſt by *Radnorſhire* and *Brecknockſhire*. On the VVeſt by the Iriſh Sea. On the South by *Carmardenſhire*, and on the North by *Merioneth* and *Montgomery*.

It containeth in length 44 miles. In breadth 22 miles. And in Circumference 103 miles.

The Air is open and ſomewhat piercing.

The Soil is hilly and uneven, but more plain and Champion towards the Sea, and the Valleys being fed with Springs and Rivulets, are very fruitful, yielding abundance of good Paſture, and good Corn, but little VVood.

The chief Commodities are Corn, Cattel, Sea-Fowl, Fiſh and Lead.

It is in the Dioceſs of St. *Davids*, and hath in it 64 Pariſhes.

Out of it are elected 2 Members to ſit in Parliament.

Knight 1 | *Cardigan* 1

Its

Its Diviſion is into Five Hundreds, *viz.*

Llanbadarn,	*Moythen,*
Llanylar,	*Tredroir.*
Pennarth,	

And in theſe Hundreds are 4 Market-Towns, *viz.*

Aberyſthway, Mond.	*Tregeron,* Thurſ.
Llanbeder, Tueſday.	*Cardigan,* Sat.

The principal Town is *Cardigan*, lying in the Latitude of 52 deg. 18 min. It bears from *London* VV. by N. And is diſtant therefrom 147 miles. Thus,

From *London* to *Glouceſter* (as in *Glouceſterſhire*) 81 miles. to *Kenfrich* 103. to *Longamore* 135. to *Pencarſt* 160. to *Cardigan* 147. But by more exact admeaſurement the diſtance is found to be 219 miles from *London*.

This Town is ſeated upon a ſteep Bank, her South ſide guarded by the deep River *Tyvy*, and paſſable no way but by a Bridge under the Caſtle, it is VValled about, and hath three ways for Entrance.

Things Remarkable in this County.

At the Head of the River *Iſtwyd*, are ſome veins of Lead found.

In the River *Tivy*, the Beaſts called Bever or Caſtor

Castor have been formerly found. It is an amphibious Creature, living partly in the VVater, and partly on the Land. His fore-feet are like unto a Dogs feet, but the hinder feet are white skinned like those of a Goose, his Dogs feet serve him ashoar to Run, and his Geese feet in the VVater to Swim. His Tail is broad and Grisly, which he useth as a Stern to direct his Course by, his Skin is ash-colour inclining to black; and it is a very subtile Creature.

Chronicles report, that while *David Mantuan* Bishop of St. *Davids* confuted the Pelagian Heresie, at *Llan-devi-brevi*, the Earth whereon he stood and Preached rose up by Miracle to a certain height under his feet.

Caernar-

Caernarvan-Shire.

THis Shire is bounded on the East by *Denbyshire*. On the West and North by the Irish sea. And on the South by *Merioneth*.

It containeth in length 53 miles. In breadth 20 miles. And in Circumference 115 miles.

The Air of this Shire is sharp and piercing.

The Soil of this County cannot be commended for its fertility, only those parts near the Sea Coasts, the Inland part being very craggy and hilly.

The chief Commodities of this Shire are Cattel, Sheep, Fowl and Fish.

It is in *Bangor* Diocess, and hath in it 68 Parish-Churches.

Out of it are elected 2 Parliament Men.

Knight 1 | *Carnarvan* 1

It

It is not divided into Hundreds as the other Shires, but in it are 6 Market-Towns, *viz.*

Bangar, Wedn.	*Alberconway*, Friday.
Krekych, Wed.	*Caernarvan*, Saturd.
Palbely, Wedn.	*Newin*, Saturd.

The principal Town is *Caernarvan*, lying in the Latitude of 51 deg. 22 min. It bears from *London* N. W. by W. And is distant therefrom 181 miles. Thus,

From *London* to *Buckingham* (as in *Buckinghamshire*) 44 miles. to *Bilford* 71. to *Kadvanaster* 95. to *Rowta* 128. to *Ratdock* 153. to *Dolathhan* 163. to *Caernarvan* 181. But by more accurate admeasurement it is found to be distant from *London* 237 miles.

The People of this Town are well approved of for courteſie and civility. The Town is Governed by a Conſtable of the Caſtle (who is ever Maior by Patent) having the aſſiſtance of one Alderman, 2 Bailiffs, 2 Sergeants at Mace, and a Town-Clerk.

Things Remarkable in this Shire.

Here are extraordinary high Hills (the higheſt in all *Wales*) on ſome of which the Snow lies long, and upon others it lies all the year long, hard cruſted together.

In ſome places of this Shire are bred certain Shel-fiſh, which being produced by a Heavenly dew, bring forth Pearls.

In the Pool called *Lin-Paris*, there is a Fiſh called

alled *Torroch*, having a red Belly, which is no where elſe to be ſeen but here.

On the high Hills of this Shire are 2 Meers, one of which produces Fiſh that have but one Eye; and in the other is a floating Iſland, which as ſoon as a Man treads on, it preſently ſtoats a great way of.

Snowdon Hills (ſaith *Cambden*) although they have Snow always lying on them, yet are exceeding rank with Graſs; inſomuch that they are become a Proverb among the *welſh*, and it is certain that there are Pools and ſtanding Waters upon the very tops of thoſe Mountains, and they are ſo coated with that Snowy Cruſt that lies on them, that if a man do but lightly ſet his foot any where on the top of theſe Mountains, he ſhall perceive the Earth to ſtir the length of a ſtones caſt from him. And this I ſuppoſe might occaſion the fable or vogue of the Floating Iſland before-mentioned.

Caermarden-Shire.

THis Shire is bounded on the East by *Brecknock-shire* and *Glamorganshire*. On the West by *Pembrokeshire*. On the South by the Brittish Sea. And on the North by *Cardiganshire*.

It containeth in length 40 miles. In breadth 26 miles. And in Circumference 106 miles.

This Shire hath (as most hilly Countries have) a wholsom Air.

The Soil cannot be said to be very fertile, only in some places it yields Pit-Coals.

The chief Commodities are Cattel, Salmon and Pit-Coals.

It is in the Diocess of St. *Davids*, and hath in it 87 Parishes.

Out of it are elected 2 Parliament Men,

Knight 1 | *Caernarden* 1

Is

Its Division is into 6 Hundreds, *viz.*

Cathinok,	*Ellnet*,
Cayo,	*Derllys*,
Pervethe,	*Kidwellye.*

And in these Hundreds are 8 Market-Towns, *viz.*

Kidwelyn, Tues.	*Llanymodossy*, Wed. and Sat.
Llanelly, Tuesd,	*Llangadoke*, Thurs.
Llandilonawre, Tues.	*New Castle*, Friday.
Caermarden, Wed. and Sat.	*Lancharne*, Friday.

The Shire-Town is *Caermarden*, lying in the Latitude of 52 deg. 2 min. It bears from *London* W. by N. And is distant therefrom 157 miles. Thus,

From *London* to *Glocester* (as in *Glocestershire*) 81 miles. to *Michael-Dean* 88. to *Monmouth* 99. to *Abergavenny* 111. to *Brecknock* 123. to *Llanimdiffry* 137. to *Caermarden* 157. But by more accurate admeasurement upon the Road, it is found to be 206 miles distant from *London*.

The Town is pleasantly seated upon the South west side of the River *Towy*, which runneth through the middest of the Shire. The Inhabitants of this Town, are not a little Proud that *Merlin* was therein born, the

Son

Son of a bad Angel, or of an *Incubus* Spirit. It is yearly Governed by a Maior, who ever is an Alderman and Juſtice of the Peace, Sheriffs elected out of 16 Burgeſſes, all of them in Scarlet, a Sword-bearer, a Town-Clerk, and 2 Sergeants with Maces.

Things Remarkable in this Shire.

In *Carrig* Caſtle (ſaith *Giraldus*) is a Well that (like the Sea) Ebbs and Flows twice in 24 hours.

Denby-

Denbyshire.

IT is bounded on the East by *Shropshire* and *Cheshire*. On the West by *Caernarvan* and *Merioneth*. On the South by *Montgomery*. And on the North by the Irish Sea, and *Flintshire*.

It containeth in length 40 miles. In breadth 21 miles. And in Circumference 118 miles.

The Air of this Shire is cold, but very wholsom, and the Snow lies long on the Hills; the high Hills resemble the Battlements of a Wall, they stand so thick; upon the tops of which Hills, when vapours rise in the Morning in the Summertime, it foreshews a fair day to follow.

The Soil is but barren, especially towards the West part; but in the middle, where it lies flat in a Valley, it is most fertile, and by the industry of the Husbandmen, they begin (by paring off the upper Coat and burning it upon the place, and disposing of the ashes there) to make the Hills moderately bearable of a kind of Rye or Amell-Corn, as they call it.

The chief Commodities of this County, Goats, Sheep, and Lead.

It is in the Diocess of St. *Asaph*, and hath 57 Parishes.

Out of it are elected 2 Parliament Men.

Knight 1 | *Denbigh*

Its Division is into 12 Hundreds.

And in these Hundreds are 4 Mark Towns, *viz.*

Ruthen, Monday. | *Denbigh*, Wedn.
Llanrost, Tuesday. | *Wrexham*, M. & T

The Principal place in this Shire is Denb which lies in the Latitude of 53 deg. 19 min. bears from *London* N. W. And is distant thes from 160 miles. Thus,

From *London* to St. *Albans* 20. to Ston *Stratford* 44. to *Daventry* 60. to *Coventry* 7 to *Coleshill* 82. to *Lichfield* 94. to *Great Bri ward* 102. to *Stableford Bridge* 115. to *Nan wich* 121. to *Chester* 135. to *Denbigh* 155. B by more accurate admeasurement it is found t be distant from *London* 209 miles.

The Fame of this Town spreads it self far in repute, as being reckoned the most beautifu place in all North *Wales*, and of no less repor for that the Castle adjoyning to it is impregna ble. The Government of this Town is manage by 2 Aldermen, and 2 Bailiffs, who are yearl elected

ected out of 25 Burgesses their Assistants, it th one Recorder, one Town-Clerk, and 2 Ser-ants at Mace.

The Lords and Earls of *Denby*, are,

obert Dudley, Lord *Denby*, and Earl of *Leicester*.
Villiam Fielding, Earl of *Denby*.

Things Remarkable in this County.

Moilenlly (the highest Hill in this Shire) hath a Spring of cleer Water on the top of it.

Camden saith, that the People which live in the Vale of this Shire, are very healthful; their heads sound and firm, their eyesight never dim, and their age very lasting and chearful.

The River *Alen* runs under ground in two places in this County.

Near unto *Moinglath* is plenty of Lead.

In the year 1574. on the 26th of *February*, were great Earthquakes, which did many People much hurt, both within doors and without, both in *York*, *Worcester*, *Hereford*, *Gloucester*, *Bristol* and other places adjoyning. And this is remarkable, That, this shaking of the Earth made the Bell in the Shire-Hall of *Denbigh*, to Toll twice, but did no other harm at all thereabouts.

Flintshire.

THis Shire is bounded on the East by *Cheshire*. On the West by *Denbyshire*. On the South by *Shropshire*. And on the North by the Irish Sea.

It containeth in length 33 miles. In breadth 8 miles. And in Circumference 83 miles.

The Temperature of the Air is very healthful without fogs or fenny Vapours, saving that sometimes there rise from the Sea, and the River *Dee*, certain thick and smoaky Mists, which offend not much, for the Inhabitants live long and are very healthful. The Air is colder here than in *Cheshire*, by reason it is incompassed by the Sea, and the River *Dee*; whence it is that the Snow lies very long on the tops of the Hills.

The Soil bringeth forth plenty both of Corn and Grass, and produceth great store of Cattel, though they be but small; but their number maketh amends for their parvity.

The chief Commodities are Corn, Cattel, Cheese, Butter, Honey, Pit-Coal, some Lead, and Mill-stones.

It

It is in the Dioceſs of St. *Aſaph*, and hath in it Pariſhes.

Out of it are elected 2 Parliament Men.

ight	1	*Flint* 1

Its Diviſion is into 5 Hundreds.

And in theſe Hundreds are but 2 Market-owns, *viz.*

ajerviſe, Tueſday. | St. *Aſaphs*, Saturday.

The Principal Town is *Flint*, lying in the La-ude of 53 deg. 21 min. It bears from *ondon* N. W. And is diſtant thereſrom 150 iles. Thus,

From *London* to *Cheſter* (as in *Cheſhire* Road) 44 miles. to 150. But by more accurate ad-eaſurement upon the Road it is found to be iſtant from *London* 193 miles.

This Town was founded by K. *Henry* the 2d. od finiſhed by K. *Edward* the firſt.

Things remarkable in this Shire.

Towards *Dee*, an Arm of the Sea, the Fields bear in some places Barley, in others Wheat, but generally throughout Rye, with better than a twenty fold increase (especially the first year they be broken up and sowen) and afterwards 4 or 5 crops together of Oats.

At the mouth of the River *Clind*, the Valley on the Land seemeth to be lower, and to lie under the Sea, and yet the Water (to the admiration of all beholders) never overfloweth into the Valleys.

Near unto *Holy well*, was formerly found a very rich Mine of Silver, of which Money (small pieces) was coyned, and had stamped upon it the Plume of Feathers, being the Arms of the Princes of *Wales*.

Hard by *Kilken* is a little Well, (which (at certain times) Ebbs and Flows.

In this Shire is that excellent Well called *St. Winifrids* Well, or *Holy* Well, so famous for the strange Cures of Aches and Lamenesses as is wonderful and much to be admired. The Water of it is extream cold, and the Brook which flows from it hath so plentiful and violent a Stream, that it is presently able to drive a Mill. The Stones about it are (as it were) spotted with bloody Spots; and there are many red Stones in the bottom of it. The Moss which grows on the sides of it, is of an excellent sweet smell, and they say that (though some of it be given away to all Strangers that come, yet) it never wasteth.

Anti-

antiquity (saith *Speed*) reports concerning this Well, thus. 'That *Winifrid* a chaste Christian Virgin, very fair and virtuous; was doated upon by a young Lustful Prince (or Lord) of the Country, who not long able to rule his head-strong affections, having many times (in vain) attempted her Chastity, both by rich Gifts and large Promises, could not by any means obtain his desires; he therefore (in a place of advantage) suddenly surprized and ravished her weak (yet resisting) Body. After the Deed done, the cruel Tyrant (to stop her cries and acclamations) slew her, and cut off her head; out of which place did suddainly arise a Spring which continueth to this day, carrying from the Fountain such a forcible Stream and Current, as the like is not found in Christendom.

Glamorgan-Shire.

THis Shire is bounded by *Monmouthshire* on the East. By *Carmardenshire* on the West. By the River *Severn* on the South. And by *Brecknockshire* on the North.

It containeth in length 48 miles. In breadth 27 miles. And in Circumference 116 miles.

This Shire hath a very Temperate Air, and is generally the pleasanteſt place in all South *Walts*.

For the Soil, it is but barren and very hilly, the plaineſt part is that towards the Sea-Coasts, which yieldeth plenty of Grain, and is moſt Inhabited. The Mountainous part is repleniſhed with Cattel, upon whoſe Hills you may behold whole herds.

The chief Commodities are Corn, Cattel and Sheep.

It

It is in the Dioceſs of *Landaff*, and hath in it 118 Pariſhes.

Out of it are elected 2 Parliament Men.

Its Diviſion is into 10 Hundreds, *viz.*

Llangevelach,	*Llantriſſent*,
Swanzey,	*Dexiſpowys*,
Neath,	*Cardiff*,
Newcaſtle,	*Caerſily*,
Ogmor,	*Cowbridge*.

And in theſe Hundreds are 9 Market-Towns, *viz.*

Cowbridge, Tueſ. *Penriſe*, Thurſ.
Cardiff, Wed. *and* Satur. *Llantriſſent*, Frid.
Bridgend, Sat.
Swanzey, W. *and* S. *Neath*, Saturd.
Caerphilly, Thurſ. *Glamorgan*,——

The Principal place in this Shire is *Landaff*, which is the Biſhops See. It lies in the Latitude of 51 deg. 35 Minutes. It bears from *London* Weſt. And is diſtant thereſrom 126 miles. Thus,

From *London* to *Monmouth* 99. (as in *Monmouthſhire*) to *Landaff* 126. But by more accurate admeaſurement upon the Road, it is found to be diſtant from *London* 163 miles.

At *Tave* is a Harbour for Ships, and by that means is a friend to the Town, which is governed

by a Maior yearly elected out of 12 Aldermen, and assisted by 12 other Burgesses, a Town-Clerk, 4 Constables, and 2 Sergeants with Maces.

Things Remarkable in this Shire.

Upon the top of a Hill called *Minyd-morgan*, is a Monument with a strange Character, which the Dwellers thereabouts say, If any man read the same, he will die shortly after.

Upon the River *Ogmore*, and near unto *Newton*, in a sandy plain, about 500 foot from *Severn*, there springs a Well, the water whereof is not very clear; in which, at full Sea (in the Summer time) can hardly any water be gotten, but at the Ebb of the Tide it bubleth up amain. And it is observed that this Spring never riseth up to the brink, or overfloweth.

At *Aberbarry* in this Shire is a Cave under the bottom of a Hill, and on the top of it a gaping chink: And when the Wind is gathered into that hole, and tossed too and fro in the womb of it there is heard (as it were) a Musical sound, like that of Cymbals.

Giraldus affirms (saith *Speed*) 'That in a Rock 'or Cliff upon the Sea-side, and Island *Barry* ly-'ing near the South-east point of this County, is 'heard out of a little chink, the noise (as it were) 'of Smiths at their work; one while, the blowing 'of Bellows to increase the heat; then the strokes 'of the Hammer, and sound of the Anvil; sometimes 'the noise of the Grindstone, in grinding of Iron 'Tools; Then the hissing Sparks of Steel Gads as 'they fly from their heating; with the puffing 'noise of Flames in a Furnace.

Merioneth-

Merioneth-Shire.

THis Shire is bounded on the East by *Montgomeryshire*. On the West by the Irish Sea. On the South by *Cardiganshire*. And on the North by *Carnarvanshire* and *Denbyshire*.

It containeth in length 38 miles. In breadth 28 miles. And in Circumference 111 miles.

The Air is indifferent wholsom.

The Soil is very barren, and it is very full of spired Hills, being the most Mountainous County in all *Wales*, *Caernarvanshire* excepted. And the Shire is subject to very great winds.

The Commodities that this Shire affordeth, are Sheep, Fish, Fowl and Cottons.

It is in the Diocess of *Bangor*, and in it are 37 Parishes.

Out of it is elected only one Member of Parliament.

Knight 1. Its

Its Division is into 6 Hundreds, *viz.*

Ardydwy,	*Talybont*,
Penllyn,	*Ystymanael*,
Ydeirmon,	*Mowthy*.

In these Hundreds are 3 Market-Towns, *viz.*

Belgelhe, Tuesday.	*Bala*, Saturday.
Harlech, Saturday.	

The principal Town in this Shire is *Harlech*, which lyes in the Latitude of 53 deg. 5 min. It bears from *London* N. W. by W. And is distant therefrom 176 miles. Thus,

From *London* to *Shrewsbury* 124 miles (as in *Shropshire*) to *Welshpool* 137 miles. to *Harlech* 176 miles. But by an exact admeasurement upon the Road, it is found to be distant from *London* 218 miles.

This Town standeth bleak enough, and hath but few Inhabitants, neither are their Houses many, and those but of ordinary Building. It is annually governed by a Maior.

Things Remarkable in this County.

Near unto *Bala* is a great Pool of VVater that drowns at least 160 Acres of Ground, whose Nature is (as the Inhabitants report) such, That the high Land-Floods (though never so great) do

do not make (at any time) this Pool to swell bigger: But if the Air be troubled with violent Tempests of Wind, it then riseth above its Banks. The River *Dee* (saith *Speed*) runneth into this Pool with a sharp Stream, and slides through it without mixture of Waters. In this Pool is bred the Fish called *Guiniad*, which is never seen in *Dee*: And in *Dee* Salmons are taken, which are never found in this Pool.

Upon the Sea-Coasts of this Shire, great store of Herrings are taken.

Monmouth.

Monmouth-Shire.

IT is bounded on the East by *Glocestershire*. On the West by *Brecknock* and *Glamorganshire*. On the South by *Severn*. And on the North by *Herefordshire*.

It containeth in length 29 miles. In breadth 20 miles. And in Circumference 84 miles.

The Air is temperate, healthful and cleer.

The Soil is Hilly, Woody and Rich; all places fruitful, and none barren. The Hills are grazed upon by Cattel and Sheep; and the Valleys are laden with Corn and Grass.

The chief Commodities of this Shire are Cattel, Corn and Sheep.

It is in the Diocess of *Llandaff*, and in it are 127 Parishes.

Out of it are elected 3 Members to sit in Parliament.

In

Its Division is into 6 Hundreds, *viz.*

Wenlooge,	*Ragland*,
Abergaveny,	*Caldicot*,
Skenfrith,	*The Moor.*

And in these Hundreds are 7 Market-Towns, *viz.*

Usk, Mon. & Frid.	*Cheapstow*, Sat.
Abergavenny, Tues.	*Newport*, Sat.
Caerlyon, Thurs.	*Pont Poole*, Sat.
Monmouth, Sat.	

The principal place in this Shire is the City of *Monmouth*, situate in the Latitude of 51 deg. 57 min. It bears from *London* W. by N. And is distant therefrom 99 miles. Thus,

From *London* to *Glocester* 82 miles. (as in *Glocestershire*) to *Monmouth* 99. But by a more accurate admeasurement upon the Road, it is found to be 127 miles distant from *London*.

This Towns situation is pleasant and good, seated between the Rivers of *Monnow* and *Wye*; it hath 3 Gates for entrance, besides the Lock, or Tower at the Bridge. It is a Town of good repute, and well frequented. It is governed by a Maior, 2 Bailiffs, 15 Common-Councellors, a Town-Clerk, and 2 Sergeants for their Attendants.

The

The Earls and Dukes of *Monmouth* are,

Robert Carey, Earl of *Monmouth*.
James Scot, Duke of *Monmouth*.

Things Remarkable in this County.

The two Rivers of *Usk* and *Wye*, are full of Salmon and Trouts.

At *Chepstow*, the River *Wye* riseth to an exceeding great height.

At *Lanthony* Abby (saith *Cambden*) the Rain which the Mountains breed falls very often; The VVind blows strong, and almost all the Winter it is continually Cloudy and Misty; and, notwithstanding, there are seldom any Diseases among the Inhabitants there; And the grosser the Air is, the milder it is.

The Moor or Marsh near *Chepstow*, in the year 1606. suffered great loss; For that year at the change of the Moon in *February*, the *Severn*, at a Spring-Tide was droven back for three days together with a South wind, and swelled so high, that it came rushing in amain upon the tract lying so low, (and also upon the like flats in *Somersetshire*, over against it) overflowed all, overthrowing Houses, and drowning Cattel and some People.

On *Gold-Cliff*, are yellow Stones of a golden colour, which glitter by the reflection of the Sun beams, which makes some suspect a Mine to be there.

Merlin Propheſied, that when a ſtout Prince with a freckled face ſhould paſs over the Ford called *Rydpencarn*, being in a River called *Nantpencarn*, the *Welſh* ſhould be ſubdued; which accordingly came to paſs: For K. *Henry* the 2d, who paſſed over this Ford was freckle-faced; and as ſoon as the *Welſhmen* heard where the King came over, their hearts failed them becauſe of this Propheſie; and ſo they ſubmitted through too much credulity.

Montgomery-Shire.

THis Shire is bounded by *Shropſhire* on the Eaſt. By *Merionethſhire* on the Weſt. By *Radurſhire* and *Cardiganſhire* on the South. And by *Denbyſhire* on the North.

It containeth in length 32 miles. In breadth 23 miles. And in Circumference 98 miles.

The Air is very wholſom and pleaſant.

The Soil (eſpecially on the Eaſt part of the Shire) may be compared with moſt of the Land, and doth far exceed any other Shire in *Wales*. The Weſt part is more Hilly, but upon them ſtore of Cattel do graze.

The chief Commodity of this Shire is Horſes.

It is in the Dioceſs of St. *Davids*, and hath in it 47 Pariſhes.

Out of it are elected 2 Members to ſit in Parliament.

Knight

Knight 1 | *Montgomery* 1

Its Division is into 7 Hundreds, *viz.*

Mechayy,	*Kery*,
Kaereginion,	*Ykrostly*,
Kyfylog,	*Kidriorn*.
Istradmarchel,	

And in these Hundreds are 8 Market-Towns, *viz.*

Welsh Pool, Monday.	*Llanvilling*, Thurs.
Machynleth, Mon.	*Llanidloes*, Sat.
Newtown, Tues.	*Anchor Poole*,——
Montgomery, Thurs.	*Long-Lymore*,——

The principal or Shire-Town of this County is *Montgomery*, lying in the Latitude of 52 deg. 40 min. It bears from *London* N. W. by W. and is distant therefrom 122 miles. Thus,

From *London* to *Worcester*, (as in *Worcestershire*) 85 miles. to *Tenbury* 101. to *Ludlow* 106. to *Bishops Castle* 116. to *Montgomery* 122 miles. But by more accurate admeasurement upon the Road it self, the distance from *London* will be found to be 158 miles and a half.

This Town is seated upon the easie ascent of a Hill, very wholsom for Air, and pleasant for Situation: How this Town is Governed annually I do not find, but the Arms thereof is—— Azure, in a Border Or, a Lion Rampant of the Second.

This

This Town in the year 1605. received the Honour and Title of an Earldom; *Philip Herbert*, second Son of *Henry* Earl of *Pembroke* was the first Created.

Things Remarkable in this County.

This Shire in times past hath bred excellent Horses. There is not much more of note, only this I must not omit: That, *The People of this County* (as also those of *Marioneth*, *Carnarvon*, *Denbigh*, and *Flint*; which we call North *Wales*) *are very Generous*; *Of affable Conditions*; *Goodly for stature*, *Fair of Complexion*, *Courageous of Mind*, *Courteous to Strangers*. And *most True and Loyal to the English Crown*.

Pembroke-Shire.

IT is bounded by *Carmardenshire* on the East. By the Irish Sea on the West and South. And by *Cardiganshire* on the North.

It containeth in length 33 miles. In breadth 22 miles. And in Circumference 122 miles.

The Air of this Shire is very Temperate.

The Soil (saith *Speed*) is as old as St. *Davids*, neither clad with Woods, nor garnished with Rivers, nor beautified with Fields, nor adorned with Meadows; but lyeth always open to the Wind and Storms.

Their chief Commodities are Pit-Coals, Fish and Fowl.

It is in the Diocess of St. *Davids*. And it hath in it 145 Parishes.

Out of it are elected 3 Parliament Men.

Its

Its Diviſion is into 7 Hundreds, *viz.*

Kemes,	*Rowſe*,
Killgarran,	*Caſtle Martin*,
Dungledy,	*Merberth.*
Dewpſland,	

And in theſe Hundreds are 8 Market-Towns, *viz.*

Haverford, Tu. & Sa.	*Fiſhgard*, Friday.
Kilgarven, Wedn.	*Pembroke*, Sat.
Norbeth, Wed.	*Newport*, Sat.
Tenby, Wed. & S.	*Wiſton*, Sat.

The Principal (or Shire-Town) in this County is *Pembroke*. It lyes in the Latitude of 51 deg. 48 min. It bears from *London* W. by N. And is diſtant therefrom 195 miles. Thus,

From *London* to *Monmouth* 99 miles (as in *Monmouthſhire*) to *Brecknock* 124. to *Caermarden* 159. to *Pembroke* 195. But by more accurate admeaſurement it is found to be diſtant from *London* 254 miles.

The Town is ſeated in a very barren place, and is as little inhabited as any part in all *Wales* of a Town.

There are two Harbours in the Shire, *viz.* *Tenby*, and *Milford*; the laſt of which is a Haven of ſuch capacity, that 16 Creeks, 5 Bays, and 13 Roads are therein contained. The Town is weakly

weakly walled about, having 3 Gates for Paſſage, and at the Weſt end a Caſtle.

How the Town is annually governed I find not, and the Arms or Seal is a Caſtle upon a Hill Proper.

The Earls of *Pembroke* ſince the firſt Conſtitution.

R. C. Strongbow,
William Marſhall,
William Valence,
Lawrence Haſtings,
John D. of *Bedford*, } Earl of *Pembroke*.
William de la Pool, Marqueſs.
Jaſper Hatfield,
William Herbert, } Earl of *Pembroke*.
Edw. Pr. of *Wales*.
Anne Bolloyne, Marchioneſs.
William Herbert, Earl of *Pembroke*.

Things Remarkable in this County.

In the days of *Giraldus Cambrenſis*, certain *Flemmings* inhabited this Shire which were very skilful in Southſaying, by looking into the Entrals of Beaſts.

In the Rocks in this Shire, there breeds a rare kind of Faulcon, which is thus deſcribed. The head is flat and low, the Feathers laid in Rows,

Rows, the Legs pale and wan, the Claw slender and wide spread, and the Bill soaring round.

'It is reported that about 300 years ago, that for 5 Generations the Father of the Family in 'the Earldom of *Pembroke* (their name was *Hastings*) never saw his Son.

At the time when *Henry* the Second made his abode in *Ireland*, were extraordinary and lasting Storms of VVind and VVeather; so that the sandy Shoar on the Coast of this Shire was laid bare to the very bare ground, that which had lain hid for many ages. Upon this (upon farther search) the people found great Trunks of Trees, which when they had digged up, they were apparently Lopped; so that one might see the stroaks of the Axe upon them, as if they had been hewen but the day before. The Earth looked very black, and the wood of these Trunks was altogether like Ebony, both for colour and hardness. When this discovery was first made, the Trees lay so thick, that the whole shoar seemed nothing but a lopped Grove; Whence may be gathered (saith my Author) that the Sea hath overflowed much Land on this Coast.

About *Kilgarran* are abundance of Salmons taken: And there also is a place called *Salmon-Leap*; for this Reason. The Salmon coveteth to get into fresh-water Rivers to Spawn, and when they come to places where the water falls down suddenly from some higher place (as many such there be) they use this piece of

of natural Policy. They bend themſelves backward, and take their Tails in their Mouths, and with all their force (unlooſing their Circle on a ſuddain) he mounteth up before the fall of the Stream: And therefore theſe downright Falls, (or rather Cataracts of water) are called *Salmon-Leaps*.

In the Iſland of *Scalmey*, on the Weſt ſide of this Shire there grows abundance of wild Thyme.

Radnorshire.

THis Shire is bounded on the East by *Herefordshire*. On the West and South by *Brecknockshire*. And on the North by *Montgomeryshire*.

It containeth in length 27 miles. In breadth 22 miles. And in Circumference 8 miles.

This Shire hath cold Air and sharp, because of the Snow lying long unmelted under the shady Hills and hanging Rocks, of which there are many.

The Soil (saith *Speed*) is hungry, though not barren; but that on the East and South parts is the best. The North and West are rough and churlish, and hardly bettered by painful Labour; so that they serve chiefly for the rearing of Cattel, and Horses.

Their Commodities are Cattel, Cheese, and Horses.

It is in the Diocess of *Hereford*. And hath in it 52 Parishes.

Out of it are elected 2 Members to sit in Parliament.

Knight

Knight 1 | *Radnor* 1

Its Division is into 6 Hundreds, *viz.*

Knighton,	*Radnor*,
Rayadergowy,	*Poinscastle*,
Kevenlice,	*Colloweyni*.

And in these Hundreds are 3 Market-Towns, *viz.*

New Radnor, Thurs. | *Prestaine*, Saturday.
Knighton, Thurs.

The Shire-Town is *Radnor*. It lies in the Latitude of 52 deg. 22 min. It bears from *London* W. N. W. And is distant therefrom 115 miles. Thus,

From *London* to *Worcester* 85 miles (as in *Worcestershire*) to *Radnor* 115. But by more accurate admeasurement, the distance is found to be 148 miles from *London*.

The Town of *Radnor* is pleasantly seated under a Hill, whereon formerly stood a large and strong Castle. Although *Radnor* be the Shire-Town, yet *Prestayn* (for beauteous Building) is the best in this Shire, a Town of good Commerce and Trade, and of late years much frequented.

There is no Remarque of note in all this Shire.

OF THE ISLANDS ABOUT England.

I. *Of* MAN *Island.*

THis Island lyeth open on the East against *Lancashire.* On the West against *Ireland.* On the South against *Anglesey.* And on the North against *Scotland.*

It containeth in length 35 miles. In breadth (in the broadest place) 10 miles. And in Circumference 82 miles.

The Air is cold and sharp, and needs must having for a shelter nothing but a Wall o Water.

Th

The Soil is reasonable fruitful, both for Corn and Cattel, and by the industry of the Inhabitants yieldeth sufficient of every thing for its self, and a moderate supply for other Countries.

The chief Commodities are Corn, Cattel, Fish, Hemp and Flax.

The People of this Island are happy in this, That all Controversies are there determined by certain Judges (whom they call *Deemsters*, chosen among themselves) without Writings or other charges. If any complaint be made to the Magistrate of wrong done or received, he presently takes up a Stone, and fixeth his mark upon it, and delivereth it to the Plaintiff; by vertue of which, he both calls his Adversary to appearance, and also Summons his Witnesses. If the Cause be more difficult or litigious, and cannot be ended by the Magistrate, it is then referred to 12 men, whom they term, *The Keys of the Island.*

This Island is so well managed for Civil Rule and Government, that every man there possesseth his own in peace, and safety. No man liveth in fear of losing what he hath. And the men there are not inclinable to Robbing, Pilfering, or Licentious living.

The Inhabitants are generally Religiously given, and do much Reverence to their Pastors, daily frequenting the Church, and avoiding all Controversies either Ecclesiastical or Civil.

The Gentrey do much imitate the people of *Lancashire*; both for their honest Carriage and good House-keeping.

Things Remarkable in this Island.

The middle part of this Island riseth up with high Hills, the highest of which is called *Setasel*, from the top whereof (upon a cleer day) a man may easily behold three Kingdoms at once, viz. *England*, *Scotland*, and *Ireland*.

The Women of this Countrey, whensoever they go out of their doors, gird themselves about with their Winding-sheet that they purpose to be Buried in, to shew themselves mindful of their Mortality.

If a Woman at any time be condemned to die; she is sowed up in a Sack, and flung from a Rock into the Sea.

In the South part of the Island, the Speech of the Inhabitants doth much incline to the Irish Tone, as the Northern Inhabitants Speech doth to the *Scotch*.

The Island is defended by 2 Castles, in it are 14 Parishes, and 5 Market-Towns.

II. *Of*

II. *Of* WIGHT *Iſland.*

THis Iſland is encompaſſed round with the Britiſh Sea.

It containeth in length 20 miles. In breadth 12 miles, and in Circumference 60 miles.

The Air is delightful and very wholſom.

The Soil is very fruitful, produceing Corn, not enough only to ſupply the Inhabitants of the Iſland; but to ſupply other neighbouring people.

The Sea about this Iſland is exceeding full of Fiſh: And the Land is well ſtored with Grain and Cattel, and almoſt all places are ſtored with Conies, Hares, Partridges and Pheaſants.

The chief Commodities are Cattel, Sea-Fowl, Corn and Fiſh.

It is in the Dioceſs of *worceſter*. And hath in it 36 Pariſhes.

Its Diviſion is into two Medens, *viz.*

Eaſt-Meden, | *Weſt*-Meden.

In it are 3 Market-Towns.

The Principal Town in this Island is *Newp*
lying in the Latitude of 50 deg. 35 min.

This Town of *Newport* is well seated, and m
frequented. It is very populous. It hath
entrance into the Island from the Have
and a passage for Vessels of small Burthen u
the Key. It is Governed by a Maior and Ba
gesses.

Things Remarkable in this Island.

In the year of Christ 1176. in this Island
raigned a Shower of Blood, which continued th
space of 2 hours.

Of

III. *Of* JERSEY *Island.*

THis Island lyeth upon the Brittish Sea, and hath upon the North parts the Coasts of *Hampshire*, and on the South the Countrey of *Normandy*.

It containeth in length 10 miles. In breadth 6 miles. And in Circumference 38 miles.

It is a very delightful and pleasant Island.

The Soil is very fertile, and produceth great store of Corn and Cattel, but especially Sheep in abundance, whose Wool is very fine and white, of which they make Stockings.

The chief Commodities are Fish, Cattel, Sheep, Lobsters, Wool, and in Summer the best Lobsters *England* affords.

Firing (as Wood) is very scarce, and their chief firing is Turff, Furze, *&c.*

In the Island are 12 Parishes, and 4 Castles.

The Captain is the Governour of the Island, who appointeth certain Officers under them, the principal of them hath the Title of Bailiff, who in

Civil Causes hath the assistance of 12 Jurors determine differences and minister Justice, this order, *viz.* In Criminal Matters 7; In M ters of Reason and Equity 5. Their 12 are c sen out of the 12 Parishes, so that no man go farther to complain than to his own Jurate in o dinary Controversies; But matters of mome and difficulty are determined before the Bailiff a general Meeting.

Things Remarkable in this Island.

The Inhabitants speak *French*, but very co ruptly.

There are 2 small Islands adjacent to this Island the one called St. *Albans*, the other *Hillary*.

The most of the Sheep bred in this Island hav 4 Horns apiece.

IV. *Of* GARNSEY *Island.*

THis Island is encompassed by the Brittish Sea, (as *Jersey* was.)

It containeth in length 13 miles. In breadth 5 miles. And in Circumference 36 miles.

The Temperature of the Air and Climate differs nothing from that of *Jersey*.

The Soil is very fruitful, yielding great plenty of Grass for their Sheep and other Cattel.

The chief Commodities, are Sheep, Fish, Fowl, Sider.

The Government of this Island is much the same with that of *Jersey*.

Their Customes and Conditions do more resemble the people of *England*.

It hath in it 10 Parishes. One Market-Town, being also a Haven, and is called St. *Peter's Port*.

Things Remarkable in this Island.

The Fields of this Island in the Summer time, are so naturally garnished with Flowers of all sorts, that *(saith Speed)* being in it he might conceit

conceit himself to be in a pleasant artificial Garden. The Inhabitants within these [illegible] years have taken great delight in planting Fruit-Trees (especially Apples) of which they make store of Syder.

Amongst the Rocks of this Island are found a hard Stone called Emerill, much used by Goldsmiths and Lapidaries for their cutting of other precious Stones.

In this Island is neither Toad, Adder, Snake or other venomous Creature to be found. But in *Jersey* (though the Air and Climate be the same with this of *Garnsey*) they have great store of such Creatures.

THere are 2 other Islands, namely *Holy Island* and *Farne Island*, in neither of which is any thing Remarkable; and so I shall say nothing concerning them.

The Names of the several Cinque-Ports of *England*, and in what County each of them are, *viz.*

Dover *Rumney* *Sandwich*	}	in *Kent*.
Hastings *Rye* *Seaford* *Winchelsey*	}	in *Sussex*.

Am

An Account of the ſeveral Monaſteries, Priories, Frieries, Nunneries, Colledges and Hoſpitals, in every County in *England*, and Dioceſſes in *Wales*, which were Demoliſhed in the Reign of K. *Henry* the VIII. and the Annual Revenue of them.

Counties Names.	Monasteries.	Priories.	Frieries.
Barkshire	5	2	1
Bedfordshire	1	6	3
Buckinghamshire	1	1	1
Cambridgeshire	9	14	4
Cheshire	5	1	3
Cornwall	11	3	1
Cumberland	4	4	1
Derbyshire	8	2	0
Devonshire	14	10	1
Dorcetshire	7	2	2
Durham	4	0	0
Essex	13	14	3
Glocestershire	11	3	1
Hantshire	8	10	6
Herefordshire	2	6	1
Hertfordshire	2	12	3
Huntingdonshire	2	4	0
Kent	9	13	6
Lancashire	5	5	0
Leicestershire	9	6	0
Lincolnshire	32	24	5
London	3	3	0
Middlesex	3	3	5

Norfolk

Nunneries.	Colledges.	Hospitals.	Valuation.		
			l.	*s.*	*d.*
3	3	2	6368	12	8
4	3	3	3054	10	3
2	1	0	0730	01	11½
7	1	4	4002	11	10
2	3	1	1447	2	0½
0	2	0	1287	0	6½
2	22	0	2549	12	9
3	3	1	1055	12	11⅓
2	1	1	5394	2	6
3	3	1	4520	6	9
1	10	4	2696	15	0
2	2	4	7013	8	6
2	1	5	7302	5	10½
3	3	4	7218	17	5
2	0	1	0522	4	5
5	1	3	4076	3	10
2	8	1	2743	5	6½
9	1	13	8840	18	7½
0	6	0	2288	19	8½
3	4	5	4833	11	9½
6	5	3 1	1664	12	0½
4	2	11 1	2595	8	0
2	9	5	3550	0	8

5

Counties Names.	Monasteries.	Priories.	Frieries.
Norfolk	12	20	16
Northamptonshire	6	6	4
Nottinghamshire	3	6	2
Northumberland	2	2	4
Oxfordshire	7	7	5
Rutlandshire	0	1	0
Shropshire	8	5	6
Staffordshire	4	10	2
Somersetshire	10	8	2
Suffolk	13	15	3
Surrey	3	4	3
Sussex	8	9	3
Warwickshire	4	10	3
Wiltshire	3	13	4
Westmorland	1	0	1
Worcestershire	7	4	2
Yorkshire	33	10	11
Asaph Diocess	4	0	0
Bangor Diocess.	5	1	3
David Diocess	6	5	2
Landaffe Diocess	6	6	3
	314	290	126

Nunneries.	Colledges.	Hospitals.	Valuation. l.	s.	d.
5	9	4	6128	1	3
7	7	3	4731	15	6
1	4	3	2763	7	7½
3	3	1	1252	15	10
4	1	3	3078	2	6
0	0	1	0043	12	4
0	3	2	2757	14	6½
5	8	3	1902	17	3½
3	5	6	9324	17	2
3	4	1	5390	7	9
0	1	1	4883	14	0½
5	3	4	3355	10	7
6	6	4	3839	3	0
4	4	8	4044	17	1½
0	0	0	0166	10	6
2	2	2	4896	1	8
23	15	10 1	4611	3	5
1	0	1	0808	5	5
0	2	0	0298	18	2
0	7	0	1548	3	7
1	1	0	0925	12	0
142	198	129	183508	1	11½

A TABLE ſhewing the Beginning of the Reigns, the time of the Reigning, the Termination or Ending of the Reigns, and the number of Years ſince the ending of the Reigns of every of the *Engliſh*, *Saxon* and *Daniſh* Monarchs, from King *Egbert* to the *Norman* Conqueſt.

Kings Names.	Began to Reign.
1 *Egbert*	818
2 *Ethelwolf*	836
3 *Ethelbald*	857
4 *Ethelbert*	858
5 *Etheldred*	863
6 *Alfred*	873
7 *Edward* I. *Saxon*	900
8 *Ethelſtan*	924
9 *Edmond*	940
10 *Edred*	946
11 *Edwyn*	955
12 *Edgar*	959
13 *Edward* II. *Saxon*	979
14 *Ethelred*	982
15 *Edmond* II.	1016
The Daniſh Line.	
16 *Canutus*	1017
17 *Herold* I.	1037
18 *Hardicanutus*	1040
19 *Edward* Confeſſor.	1042
20 *Herold* II.	1065
The Saxon Line reſtored.	

Reigned Years.	Ended their Reign.	Since their Reign.
18	836	842
21	857	821
1	858	820
5	863	815
10	873	805
27	900	778
24	924	754
16	940	738
6	946	732
9	955	723
4	959	719
20	979	699
27	1006	672
34	1016	662
1	1017	661
20	1037	641
3	1040	638
2	1042	626
23	1065	613
2	1067	611

A TABLE OF THE KINGS and QUEENS of *ENGLAND* since the *Norman* Conqueſt.

Kings and Queens.		Born anno	Began to Reign.		
William	1	1023	1066	October	14.
William	2	1057	1087	September	9.
Henry	1	1068	1100	August	2.
Stephen		1105	1135	December	1.
The *Saxon* Line Restored.					
Henry	2	1132	1154	October	25.
Richard	1	1152	1189	July	6.
John		1165	1199	April	6.
Henry	3	1207	1216	October	19.
Edward	1	1239	1272	November	16.
Edward	2	1283	1307	July	7.
Edward	3	1312	1326	January	25.
Richard	2	1366	1377	June	21.
The Line of *Lancaster*.					
Henry	4	1367	1399	September	29.
Henry	5	1584	1412	March	20.
Henry	6	1421	1422	August	31.
The Line of *York*.					
Edward	4	1442	1460	March	4.
Edward	5	1433	1471	April	9.
Richard	3	1448	1483	June	18.
The Families United.					
Henry	7	1459	1485	August	22.
Henry	8	1491	1508	April	22.
Edward	6	1537	1547	January	28.
Q. Mary		1518	1553	July	6.
Q. Eliz.		1533	1558	November	17.
The Union of the two Kingdoms.					
James		1566	1602	March	24.
Charles	1	1600	1625	March	27.
Charles	2	1630	1648	January	30.

Reigned Y.	Reigned M.	Since their Reigns Ended.		Buried at
20	11	591	September	9. Caen Norm.
12	11	578	Auguſt	2. Wincheſter.
35	4	543	December	1. Reading.
18	11	524	October	26. Feverſham.
		The *Saxon* Line Reſtored.		
35	9	489	July	6. Fountever.
9	9	479	April	6. Fountever.
17	6	462	October	19. Worceſter.
56	1	406	November	16. Weſtminſter.
34	8	371	July	7. Weſtminſter.
19	6	352	January	25. Glouceſter.
51	5	301	June	21. Weſtminſter.
22	3	279	September	29. Weſtminſter.
		The Line of *Lancaſter*.		
13	6	265	March	20. Canterbury.
9	5	256	Auguſt	31. Weſtminſter.
38	6	218	March	4. Windſor.
		The Line of *York*.		
23	1	195	April	9. Wincheſter.
0	2	195	June	18. Not known.
2	2	193	Auguſt	22. Leiceſter.
		The Families United.		
23	8	169	April	21. Weſtminſter.
37	10	132	June	28. Windſor.
0	5	125	July	6. Weſtminſter.
5	4	120	November	16. Weſtminſter.
44	4	76	March	24. Weſtminſter.
		The Union of the two Kingdoms.		
22	0	53	March	27. Weſtminſter.
23	11	30	January	30. Windſor.

Whom God grant long to Reign.

A Catalogue of the Peers and Nobility of *England* according to their Precedence.

Dukes.

James, Duke of *York* and *Albany*, Earl of *Ulster*, Lord High Admiral of *England*, the King's only Brother. Created *Jan.* 27. 1643.

Rupert Duke of *Cumberland*, and Earl of *Holderneſſe*. Jan. 24. 1643.

The Lord { Chancellor, Keeper, Treaſurer, Privy Seal } Take place of all the other Dukes,

Thomas

Thomas Howard	Duke of	*Norfolk.*
Francis Seymour		*Somerset.*
George Villiers		*Buckingham.*
Christopher Monk		*Albemarle.*
James Fitz-Roy		*Monmouth.*
Henry Cavendish		*New-Castle.*
Charles Lenos		*Richmond.*
Charles Fitz-Roy		*Southampton.*
Henry Fitz-Roy		*Grafton.*

Marquesses.

Charles Pawlet	Marq. of	*Winchester.*
Henry Somerset		*Worcester.*
Henry Pierrepoint		*Dorchester.*

Earls.

The L. { High Chamberlain of *England.* / Steward of the King's Household. / Chamberlain of the King's Household. } Take Place of all Earls in respect of their Places.

Aubry de Vere	Earl of	*Oxford.*
Charles Talbot		*Shrewsbury.*
Anthony Grey		*Kent.*
William Stanly		*Derby.*
John Manours		*Rutland.*
Theophil. Hastings		*Huntingdon.*
William Russell		*Bedford.*
Philip Herbert		*Pembroke.*
Edward Clinton		*Lincoln.*
Charles Howard		*Nottingham.*
James Howard		*Suffolk.*
Charles Sackville		*Dorset* and *Middlesex.*
James Cecill		*Salisbury.*
John Cecill		*Exceter.*
John Egerton		*Bridgewater.*
Robert Sidney		*Leicester.*
James Compton		*Northampton.*
Edward Rich		*Warwick & Holland.*
Will. Cavendish		*Devonshire.*
William Fielding		*Denbigh.*
John Digby		*Bristol.*
Charles Sackvill		*Middlesex* and *Dorset.*
Edward Rich		*Holland* and *Warwick.*
Gilbert Holles		*Clare.*
Oliver St. John.		*Bullingbrook.*

Charles

Charles Fane	Earl of	Westmorland.
Robert Montague		Manchester.
Charles Howard		Berkshire.
John Sheffield		Mulgrave.
William Leg		Marlborough.
Thomas Savage		Rivers.
Robert Berty		Lindsey.
John Cary		Dover ex.
Charles Knollys		Banbury.
Henry Mordant		Peterborough.
Thomas Gray		Stamford.
Heneage Finch		Winchelsey.
Charles Dormer		Carnarvan
Mountjoy Blount		Newport.
Philip Stanhop		Chesterfield.
John Tufton		Thanet.
Tho. Weston		Portland.
Will. Wentworth		Strafford.
Robert Spencer		Sunderland.
Nicholas Lerke		Scarsdale.
John Wilmot		Rochester.
Henry Jermin		St. Albans.
Edw. Montague		Sandwich.
James Butler		Brecknock.
Henry Hyde		Clarendon.
Arthur Capel		Essex.
Robert Brudenel		Cardigan.
Arthur Annsley		Anglesey.
John Grenvill		Bath.

Charles Howard	Earls of	*Carliſle.*
William Craven		*Craven.*
Robert Bruce		*Aylesbury.*
Richard Boyle		*Burlington.*
Henry Bennet		*Arlington.*
Anth. AſhlyCooper		*Shaftsbury.*
George Fitz-Roy		*Northumberland.*
Henry Howard		*Norwich.*
William Herbert		*Powys.*
Edw. Henry Lee		*Litchfield.*
Charles Fitz-Charles		*Plymouth.*
Thomas Leonard		*Suſſex.*
Thomas Osborn		*Danby.*
John Maitland		*Gilford.*
Lewis de Duras.		*Feverſham.*
Charles——		*Burford.*

Viſcounts.

Viſcounts.

Leiceſter Devereux	Viſcount	*Hereford.*
Francis Brown		*Montagu.*
James Fiennes		*Say and Seale.*
Edward Conway		*Conway.*
Baptiſt Noel		*Cambden.*
William Howard		*Stafford.*
Thomas Bellaſis		*Faulconberg.*
John Mordant		*Mordant.*
George Savill		*Hallifax.*
Robert Paſton		*Yarmouth.*
Francis Newport		*Newport* of *Bradford.*

Barons.

George Nevill	Lord	*Abergavenny.*
James Touchet		*Audly.*
Charles Weſt		*De la Ware.*
George Berkley		*Berkley.*
Thomas Parker		*Morley* and *Montage.*
Cogniers Darcy		*Darcy*, and *Meynel.*
William Stourton		*Stourton.*
Henry		*Sandys de la Vine.*
Benj. Mildmay		*Fitzwater.*
Thomas Windſor		*Windſor.*

Wingfield Cromwell	Lord	*Cromwell*
Ralph Eure		*Eure.*
Philip Wharton		*Wharton.*
Will. Willoughby		*Willoughby of Parham.*
William Pagett		*Paget.*
Charles North		*North*, and Baron *Grey of Rolston.*
William Bruges		*Shandois.*
James Berty		*Norris.*
William Petre		*Petre.*
Digby Gerard		*Gerard of Gerard Bromley.*
Charles Stanhop		*Stanhop.*
Henry Arundell		*Arundel of Wardour.*
Christopher Roper		*Tenham.*
Robert Grevill		*Brook.*
Edw. Montague		*Mountague of Boughton.*
Ford Grey		*Grey of Werk.*
John Roberts		*Roberts.*
John Lovelace		*Lovelace.*
John Pawlet		*Pawlet.*
William Maynord		*Maynard.*
George Coventry		*Coventry.*
James		*Esfrick.*
Charles Mohun		*Mohun.*

William

William Boteler	Lord	*Boteler.*
Edw. Herbert		*Herbert of Cherbury.*
Francis Seymore		*Seymour.*
Thomas Leigh		*Leigh of Stoneleigh.*
Christopher Hatton		*Hatton.*
Richard Byron		*Byron.*
Richard Vaughan		*Vaughan.*
Charles Smith		*Carington.*
Will. Widdrington		*Widdrington.*
Humble Ward		*Ward.*
Tho. Culpepper		*Culpepper.*
Isaac Astley		*Astley.*
John Lucas		*Lucas.*
John Bellasis		*Bellasis.*
Edw. Watson		*Rokingham.*
Charles Gerard		*Gerard of Brande.*
Gilbert Sutton		*Lexinton.*
Char. Kirkhaven		*Wotton.*
Marm. Langdale		*Langdal.*
Will. Croft		*Croft dead.*
John Berkley		*Berkly of Stratton.*
Denzil Holles.		*Holles.*
Char. Cornwallis		*Cornwallis.*
George Booth		*De la Mere.*
Horatio Townsend		*Townsend.*
John Crew		*Crew.*
John Freschevill		*Freschevill.*

Rich. Arundell	Lord	*Arundel* of *Trerice.*
Thomas Butler		*Butler* of *Moor-Park.*
Thomas Clifford		*Clifford* of *Chudley.*
Richard Butler		*Weston.*
Charles North		*Grey* of *Rollston*, and L. *North* of *Cartlidge.*
Heneage Finch.		*Daventry.*

The Lords Spiritual.

Sancroft, *Rich. Sterne* } Arch-Bishop of { *Canterbury.* *York.*

Isaac Barrow	Bishop of	*St. Asaph.*
Humphrey Lloyd		*Bangor.*
Peter Mew		*Bath* and *Wells.*
Guy Carleton		*Bristol.*
Edward Rainbow		*Carlisle.*
John Pierson		*Chester.*
Ralph Brideoake		*Chichester.*
Thomas Wood		*Coventry* & *Lichf.*
William Lucie		*St. Davids.*
Nathanael Crew		*Durham.*
Peter Gunning		*Ely.*

Thomas

Thomas Lamplugh	Bishop of	*Exceſter.*
John Prichard.		*Glouceſter.*
Herbert Croſts		*Hereford.*
William Lloyd		*Landaffe.*
Thomas Barlow		*Lincoln.*
Henry Compton		*London.*
Anthony Sparrow		*Norwich.*
John Fell		*Oxford.*
Joſeph Henſhaw		*Peterborough.*
John Dolben		*Rocheſter.*
Seth Ward		*Saliſbury.*
George Morley		*Winchester*
James Fleetwood		*Worceſter.*

A

A CATALOGUE of all the Biſhopricks in the two Provinces of *Canterbury* and *York*. The Names of what Cities, Shires, or Counties are in each Dioceſs. How many Pariſhes in each Dioceſs. How many of them are Impropriations. The Annual Revenue of each Biſhoprick as it is in the Kings Book. And how the Clergies Tenths are rated in each of them.

The Dioceſs of Canterbury.	Pariſhes.
Kent part.	257
St. Aſaph.	
Part of *Denbigh.* *Flint.* *Montgomery.* *Merioneth.* *Shropſhire.*	121
Bangor.	
All *Carnarvan.* *Angleſey.*	
Part of *Denbigh.* *Montgomery.* *Merioneth.*	107
Bath and Wells.	
Somerſetſhire all.	388
Briſtol.	
Briſtol City.	
Dorſetſhire all.	236

Impropriations.	Valuation. l. s. d. q.	Clergies Tenths. l. s. d. q.
000	2816-17-09-1	0651-18-02-1
000	0187-11-06-0	0186-19-07-3
036	0131-16-04-0	0151-14-03-1
160	0533-01-03-0	0353-18-00-3
064	0338-08-04-0	0353-18-00-3

	Parishes.
Chicheſter.	
Suſſex all.	250
Coventry and Lichfield.	
All { *Darbyſhire.* *Staffordſhire.*	557
Part of { *Warwickſhire.* *Shropſhire.*	
Ely.	
All { *Cambridgeſhire.* *Ely* Iſle.	141
St. Davids.	
All { *Pembrookſhire.* *Cardiganſhire.* *Radnorſhire.* *Brecknockſhire.*	
Part of { *Monmouth.* *Hereford.* *Montgomery.* *Glamorgan.*	308
Exceſter.	
All { *Devonſhire.* *Cornwall.*	604

Impropriations.	Valuation. l. s. d. q.	Clergies Tenths. l. s. d. q.
112	0677-01-00-3	0287-02-00-3
250	0559-18-02-3	0590-16-11-1
075	2134-18-05-3	0384-14-09-1
120	0457-01-10-3	0336-14-10-0
239	0500-00-00-0	1200-15-02-0

	Parishes.
Glouceſter.	
Glouceſterſhire all.	267
Hereford.	
Herefordſhire all.	313
Shropſhire part.	
Landaffe.	
Part of *Glamorgan.* *Monmouth.*	107
Lincoln.	
All *Lincolnſhire.* *Leiceſterſhire.* *Bedfordſhire.* *Buckinghamſhire.* *Huntingdonſhire.*	1255
Hertfordſhire part.	
London.	
All *Middleſex.* *Eſſex.*	622
Part of *Hertfordſhire.*	
Norwich.	
All *Norfolk.* *Suffolk.*	1181

Impropriations.	Valuation. l. s. d. q.	Clergies Tenths. l. s. d. q.
125	0315-17-02-0	0358-15-00-0
136	0768-10-06-3	340-02-02-2
098	0154-14-01-0	155-05-04-0
577	0894-10-01-2	751-14-06-0
189	1119-08-40-0	821-15-01-0
385	0899-18-07-2	1117-13-00-1

Oxford.	Parishes.
Oxfordshire all.	195
Peterborough.	
All { *Northamptonshire.* *Rutlandshire.*	293
Rochester.	
Kent Part.	098
Salisbury.	
All { *Barkshire.* *Wiltshire.*	544
Worcester.	
Worcester all. *Warwickshire* part.	241
Winchester.	
All { *Surrey.* *Southampton.* Isle of *Wight.* Isle of *Jersey.* Isle of *Garnsey.* *Sark* and *Ald.*	362

Impropriations.	Valuation. l. s. d. q.	Clergies Tenths. l. s. d. q.
88	0354-16-04-2	255-08-00-0
91	0414-19-11-0	520-16-08-0
36	0358-03-02-1	222-14-06-3
109	1367-11-08-0	901-08-01-0
071	1049-17-03-3	228-00-00-0
131	2973-04-02-3	846-01-00-0

The Dioceſs of York.	
Nottinghamſhire. *Yorkſhire* part.	581
Carliſle.	
Cumberland part. *Weſtmorland* all.	093
Cheſter.	
All { *Cheſhire.* *Lancaſhire.*	256
Part of { *Yorkſhire.* *Cumberland.*	
Durham.	
Durham all. *Northumberland* part. *Yorkſhire* part.	135
Man.	
The Iſle of *Man.*	017

Impropriations.	Valuation. l. s. d. q.	Clergies Tenths. l. s. d. q.
336	1609-19-02-0	1113-17-09-3
018	0530-04-11-2	0161-01-07-2
101	0420-01-08-0	0435-12-00-0
087	1821-01-05-1	0385-05-06-2

The Total Number of

Dukes	11
Marqueſſes	3
Earls	71
Viſcounts	11
Barons	66
Baronets	668
Arch-Biſhops	2
Biſhops	24
Principal Secretaries of State	2
Judges	12
Judges of the Court of Kings Bench	4
Judges of the Court of Common Pleas	4
Barons of *Exchequer*	4
Counties in *England*	39
Counties in *Wales*	13
Iſlands	8
Parliament Men	509
Hundreds	768
Market-Towns	713
Pariſhes	9241

FINIS.

21/1922 A. Sutton Hall.
9 June 1922.

PART OF
SCOTLAND
PART
OF
IRELAND
ISLE
OF
MAN
THE
IRISH
SEA
Bamburg C
Coket st
Coket I
Alnewick
GERMA
Tinmouth st
Were R
Hartlepool
Whitby
Richmond
Kendal
Lancaster
York
Hull
Manchester
Chester
Lincola
Newark
Nottingham
Derby
Stafford
Lichfeild
Leicester
Coventry
Warwick
Worcester
Northampton
Bedford
Ely
Huntingdon
Workenton
Ramsey
Ravenglas
Lacy
Douglas
Peele
Rushin
Dualton
The Calf of Man
Carling ford
Boyne st
Lambay
Mouth
Dublin haven
Holy head
Newbury
Menay st
Nowin
Brachypult
Point
Wexford haven
Cancarne
Cardigan
S Davids
Head
Aberystwyth
Denbigh
Harlech
Welchpoole
Shrewsbury
Bridgnorth
Ludlow
Radnor
Hereford
Abergavenny
Monmouth
Caernarvon
Conway R
Clwyd R
Dee R
Mersey R
Ribble R
Lune R
Eden R
Esk
Carlile
Nesham
Durham
Skipton
Halifax
Tadcaster
Scotch
Dorchester
Beaumar
Monmouth
Ely
Cambridge
Bedford
Northampton
Warwick
Leicester
Lincoln
Nottingham
Derby
Stafford
Chester
Manchester
Liverpool
Preston
Lancaster
Kendal
Carlisle
Penrith
Workington
Whitehaven
Ramsey
Douglas
Peele
Castletown
Dalton
Ulverston
Kendal
Richmond
Darlington
Durham
Newcastle
Alnwick
Berwick
Tweed R
Solway Firth
Irish Sea
St George's Channel
St David's Head
Holyhead
Anglesey
Conway
Caernarvon
Denbigh
Ruthin
Wrexham
Oswestry
Shrewsbury
Ludlow
Bridgnorth
Worcester
Hereford
Monmouth
Abergavenny
Radnor
Brecknock
Cardigan
Aberystwyth
Harlech
Welchpoole
Newtown
Montgomery
Llanidloes
Machynlleth
Aberdovey
Barmouth
Dolgelly
Bala
Corwen
Ruthin
Denbigh
Mold
Flint
Holywell
Chester
Nantwich
Whitchurch
Wem
Shrewsbury
Oswestry
Llangollen
Wrexham
Ellesmere
Malpas
Tarporley
Northwich
Knutsford
Macclesfield
Stockport
Manchester
Warrington
Wigan
Liverpool
Ormskirk
Preston
Lancaster
Garstang
Kirkham
Poulton
Fleetwood
Lytham
Blackburn
Clitheroe
Skipton
Settle
Ingleton
Kirkby Lonsdale
Sedbergh
Kendal
Ambleside
Hawkshead
Ulverston
Dalton
Barrow
Furness
Whitehaven
Workington
Cockermouth
Keswick
Penrith
Carlisle
Longtown
Gretna
Annan
Dumfries
Kirkcudbright
Castle Douglas
Dalbeattie
Auchencairn
Kirkcudbright
Gatehouse
Newton Stewart
Wigtown
Whithorn
Isle of Whithorn
Portpatrick
Stranraer
Glenluce
Port William
Newton Stewart
Girvan
Ayr
Irvine
Kilmarnock
Paisley
Glasgow
Dumbarton
Greenock
Port Glasgow
Rothesay
Isle of Bute
Arran
Ardrossan
Saltcoats
Largs
Millport
Cumbrae
Firth of Clyde
Loch Lomond
Loch Long
Loch Fyne
Inveraray
Dunoon
Campbeltown
Kintyre
Mull
Islay
Jura
Colonsay
Oronsay
Tiree
Coll
Barra
South Uist
North Uist
Benbecula
Harris
Lewis
Skye
Raasay
Rum
Eigg
Muck
Canna
Sanday
Ardnamurchan
Point
Oban
Lismore
Appin
Glencoe
Fort William
Ballachulish
Kinlochleven
Glen Nevis
Ben Nevis
Loch Linnhe
Loch Eil
Loch Leven
Loch Etive
Loch Awe
Loch Fyne
Loch Gilp
Loch Crinan
Crinan Canal
Kyle of Lochalsh
Kyle Rhea
Sound of Sleat
Sound of Mull
Sound of Jura
Corryvreckan
Gulf of Corryvreckan
Firth of Lorn
Firth of Clyde
Firth of Forth
Firth of Tay
Firth of Moray
Moray Firth
Inverness
Nairn
Forres
Elgin
Banff
Cullen
Buckie
Portsoy
Macduff
Fraserburgh
Peterhead
Aberdeen
Stonehaven
Montrose
Arbroath
Dundee
Perth
Crieff
Dunkeld
Blairgowrie
Forfar
Brechin
Kirriemuir
Alyth
Pitlochry
Aberfeldy
Kenmore
Killin
Callander
Dunblane
Stirling
Falkirk
Linlithgow
Bathgate
Edinburgh
Musselburgh
Dunbar
North Berwick
Haddington
Tranent
Prestonpans
Cockenzie
Leith
Portobello
Queensferry
Kirkcaldy
Dysart
Burntisland
Kinghorn
Aberdour
Inverkeithing
Dunfermline
Culross
Alloa
Clackmannan
Kincardine
Tillicoultry
Dollar
Auchterarder
Crieff
Comrie
St Fillans
Loch Earn
Loch Tay
Loch Rannoch
Loch Tummel
Loch Garry
Loch Ness
Loch Oich
Loch Lochy
Loch Arkaig
Loch Shiel
Loch Morar
Loch Nevis
Loch Hourn
Loch Duich
Loch Alsh
Loch Carron
Loch Torridon
Loch Maree
Loch Ewe
Loch Gairloch
Loch Broom
Loch Inver
Loch Assynt
Loch Eriboll
Loch Hope
Loch Naver
Loch Shin
Loch Fleet
Loch Brora
Loch Ericht
Loch Laggan
Loch Treig
Loch Rannoch
Loch Tay
Loch Earn
Loch Lomond
Loch Katrine
Loch Achray
Loch Venachar
Loch Voil
Loch Doine
Loch Lubnaig
Loch Leven
Loch Ore
Loch Fitty
Loch Glow
Loch Rescobie
Loch of Lintrathen
Loch Clunie
Loch of the Lowes
Loch Kinnordy
Loch Skene
Loch of Strathbeg
Loch of Kinnordy
Loch of Forfar
Loch of Kinnordy
Loch of Lintrathen
Loch Clunie
Loch of the Lowes
Loch Kinnordy
Loch Skene
Loch of Strathbeg

N	Counties Names.	N	Counties Names.
1	Bark. ſh	27	Oxford. ſh
2	Bedford. ſh	28	Rutland. ſh
3	Buckingham. ſh	29	Shrop. ſh
4	Cambridge. ſh	30	Somerſet. ſh
5	Cheſhire.	31	Staffordſh. ſh
6	Cornwall.	32	Suffolk.
7	Cumberland.	33	Surrey.
8	Derby. ſh	34	Suſſex.
9	Devon. ſh	35	Warwick. ſh
10	Dorſet. ſh	36	Weſtmorland.
11	Durham.	37	Wilt. ſh
12	Eſſex.	38	Worceſter. ſh
13	Gloceſter. ſh	39	York. ſh
14	Hant. ſh	40	Angleſey. ſl
15	Hertford. ſh	41	Brecknock. ſh
16	Hereford. ſh	42	Cardigan. ſh
17	Huntington. ſh	43	Carnarvan. ſh
18	Kent.	44	Carmarden. ſh
19	Lancaſhire.	45	Denbigh. ſh
20	Leiceſter. ſh	46	Flint. ſh
21	Lincoln. ſh	47	Glamorgan. ſh
22	Middleſex.	48	Merioneth. ſh
23	Norfolk.	49	Monmouth. ſh
24	Northampton. ſh	50	Montgomery. ſh
25	Northumberland	51	Pembroke. ſh
26	Nottingham. ſh	52	Radnor. ſh

Bark-Shire.

THis Shire is bounded on the North-ſide by the River of *Thames*, dividing it from *Bark-ſhire* and *Oxford-ſhire*—— On the South by *Hant-ſhire* —— On the Eaſt by *Surrey* —— And on the Weſt by *Wiltſhire* and *Glouceſter-ſhire*.

It containeth in Length 46 Miles —— In breadth 25 —— In Circumference 132.

The Temperature of the Air, is Pleaſant, ſweet, and for variety of Proſpects very delightful, for it is in that particular inferior to none.

The Commodities are Corn, Cattel, Cloath, Wood and Water.

It is in the Dioceſs of *Saliſbury*, and hath in it 140 Pariſhes, and out of this Shire are elected 9 Parliament Men.

Knights	2	*Wallingford*	2
Windſor	2	*Abingdon*	1
Reading	2	——	

Menay ſt
Caernarvon
Denbigh
Chester
Nevin
Brachypult Point
Harlech
Stone
Stafford
SEA
Wexford haven
Dowys ſt.
Aberyſtwyth
Welchpoll
Shrewsbury
Lichfeild
Bridgnort
Ludlow
Cancarne
Cardigan
Radnor
Worceſter
St Davids Head
St Davids
Carmarthen
Brecknock
Hereford
Camden
Milford haven
Pembroke
Monmouth
Gloceſter
Worme ſhead P
Bridgend
Neathe P
Sabrina R
Briſtol
Bath
Chippenham
Lundy I
Parret R
Bud P
Hartland P
Barnſtable
Bridgewater
Wells
Wilton
Salisbury
Shaftsbury
Alan R
Padſtow
Launſton
Exeter
Dorcheſter
St Ithies
Penſans
Fowey
Portland
Plymouth
Dartmouth
Lizard P
THE BRITISH S
50
14
15
16
17
18
19
An Exact Map of England with the Roads from London, to all the other pa

r parts of this Kingdome.

T. Cross Sculpsit.

1679
E 564

V 463

Epiſcopal Government
AND THE
HONOUR
Of the preſent
BISHOPS
Proved neceſſary to be maintained:
IN A
MODEST and SEASONABLE Addreſs
To the
CITIZENS
OF
LONDON.

Derby 217

By a zealous Lover of the *Proteſtant Religion*,
And a hearty Friend to the City of *London*.

LONDON,
Printed for *Henry Brome*, at the Gun in S. *Pauls*
Church-yard. 1679.

13 c.

Episcopal Government
AND THE
HONOUR
Of the pretended
BISHOPS
Proved unwarrantable and inconsistent:
IN A
MODEST and REASONABLE Address
To the
CITIZENS
OF
LONDON.

By a zealous Lover of the True Protestant Religion,
And a dutiful Friend to the City of London.

Printed for Benj. Alsop, at the Bible and Dove in Pope's Church-yard. 1689.

Epiſcopal Government, &c.

Worthy Sirs,

THe Providence of God having ſo wonderfully interpoſed, and by ſuch degrees and ſteps ſo wiſely diſplayed it ſelf in the diſcovery of thoſe dark and deep contrivances of our reſtleſs Adverſaries, againſt the true Peace, Happineſs and Religion of this Nation; I think therefore we all of us are bound to do nothing that may provoke this good God againſt us, nor yet that may ſtrengthen our Enemies hands, that are ſo ready to be lift up to our deſtruction, and whatſoever it is that may ſecure us from the machinations or aſſaults of *Rome*, I think, ought to be eſteemed and honoured by us. And therefore I cannot but wonder at one thing, which I find too common both in City and Country; and that is a very great forwardneſs to undermine the Credit, and blaſt the Reputation of the preſent Biſhops. You can ſcarce ſtep into any great Companies of men, but one or other is venting his diſpleaſure againſt thoſe Reverend perſons; and one ſtory or other, whereby either their Perſons or their Functions are ſtruck at, muſt help to make the Diſcourſes of publick Houſes pleaſant and entertaining.

Now what ſhould be the meaning of all this, I cannot tell, unleſs too many are acted by the Jeſuites ſtill, who would make you believe they are fartheſt from them. For certainly nothing can make way ſooner for thoſe Sons of Cruelty and Slaughter, and for that Church, whoſe Garments have been ſo often died in the bloud of Chriſtians,

than the ruine of this Church which we have by Law established, and nothing can work that ruine sooner than either taking away the Order of Bishops, or else by dishonourable and unworthy reflections rendring them useless. Do but accomplish this once, and you have done that work your selves, which the Sophisters of S. *Omers* for many years have been plotting and endeavouring. This is so very plain to all wise men, that I wonder any man that insinuates into the minds of others little opinions and thoughts of the Bishops, is not afraid of being seized upon as a *Romish* Priest, and bound over to the Sessions, till he hath given ample satisfaction to the Ministers of Government that he is an honest Protestant, and not a crafty Brother. And he that considers the ways whereby the confusions of the last times were ushered on, and by what Instruments those distractions were continued, he will not want many Arguments to perswade him, that those persons, let them be who they will, that at this time endeavour to destroy the Government of the Church, are Enemies to the Protestant Religion; and under the mask and disguise of big and glittering pretences for the Kingdom of the Lord Jesus, are opening the doors for swarms of *Romish* Emissaries to come in.

And therefore that I may offer my little mite to the Corban, and according to my small ability contribute towards the peace of the Nation, and the continuance of our excellent Religion amongst us, I have made bold to address my self to you, Worthy Citizens, as persons whose Example and Carriage very much influence the whole Kingdom, and to beg of you, if you have any honour for that Religion you seem so zealous for, that you would brow-beat and discountenance all those secret whisperings against the Bishops; and though there may be some failures in them, as what man lives without? or some mistakes in their Judgments, and who is so perfect as to be free from them? yet

to conſider that it is directly contrary to the ſafety of the Nation, to aggravate their faults, to leſſen their Authority, or to vilifie their perſons; and you cannot gratifie our enemies more, nor give them greater occaſions of rejoicing, nor better hopes of ſucceeding in their black deſigns, than by ſo doing.

And if you ſhould ask me upon what account I trouble you with this Scribble, and what reaſons I can give for my Aſſertion, and upon what ſcore I am my ſelf ſo tender, and would have You all too, of the Honour and Reputation both of the Order of Epiſcopacy and the Perſons of the Biſhops themſelves? I anſwer in theſe particulars.

First, It is very apparent to any man that conſiders well, that the Proteſtant Religion is concerned in the preſent Honour and Reputation of the Biſhops; and in keeping up ſuch an Order of men. And had I no other Reaſon to convince me of this, than the conſtant endeavourss of the *Romaniſts* to overthrow this Government, I think it would be ſufficient. For if the ſeveral informations we receive from thoſe, who have been Inſtruments to carry on the wicked Plots of this reſtleſs People, be true, and which they give upon their return into the Boſome of our Church, then am I ſure the main Engine whereby they hope to compaſs their ends, is by the ſubverſion of the Church Government, as it is eſtabliſhed by Law. And what hands they had in the diſturbances of the laſt unnatural War; in order to this very thing, he muſt be very careleſs in his obſervations, that is not acquainted with. And therefore for Proteſtants at this time to inſinuate any thing of like nature, certainly argues more Zeal than Judgment, more Anger and Revenge, than a ſtudious purſuit of the Nations good.

But further 'tis worthy our more ſerious thoughts to conſider that the preſent intereſt of our Religion lies in our Union with one another, and our ſtrength lies in the wiſeſt,

and

and greateſt Body of the Nation. Now I would fain know what conjunction of Forces can be expected from any other ſort of men, in contradiſtinction to thoſe who are members of that Church, whoſe Cauſe I am now defending. Alas, deſtroy but this once, and we find the greateſt part of the other men abound with different ſentiments even about thoſe Principles upon which they ought to ſettle; and not twenty of them can agree together upon a Government, in which the reſt of the Nation may be ſuppoſed to center; and conſequently the common people, who have a great veneration for the Opinions of their ſeveral Teachers, upon whom they have ſet their affections, and into whoſe conduct they have thrown their Judgments, zealouſly cry up what their Chiefs declare for, and plead the ſame diſſatisfactions their Preachers do pretend to, when any thing is propounded not exactly agreeable to the little Models they have pitched upon as the onely *Patterns in the Mount*. And what can be hoped for in point of Settlement and Union upon ſuch variety of Principles and Pretences, but conſtant jarrings and animoſities, bitter reflections upon each other, as Enemies to the Kingdom of the Lord Jeſus, and proportionable endeavours to obſtruct one another in any thing that looks like an Eſtabliſhment?

And what muſt become of that Cauſe which our Forefathers purchaſed with their Bloud and Prayers at this rate? Alas, he that hath but half an eye may ſee. For when theſe breaches are made, and the Fence laid open, the Wild Boars of the Foreſt, and the greedy Foxes will have their full opportunity of devouring; for nothing in this juncture of time (as far as I can apprehend things) can keep them out but conſerving the Honour and Reputation of our Church, a Church made up of as Wiſe and Learned men, conſidering the number, as any Church in *Europe*; and who have laboured both in Preſs and Pulpit, with

as

as great ſtrength of Arguments and Zeal to defend their Mother againſt the Encroachments and Uſurpations of the Church of *Rome*, as any men in the Weſtern parts of the World: and though there may be ſome ſcabbed and rotten Sheep amongſt them, idle and debauched perſons that have crept into places of truſt and charge, yet that is a thing ten times more eaſily curable than the repairing the loſs of this Church can be, by any other pretended Diſcipline whatſoever. And in ſhort, if the Preferments of the Nation were better diſpoſed of, and all Patrons would take that care their duties obliege them to, namely to preſent men more for Worth, and leſs for ſomething elſe that might be named, I believe we ſhould not have half the complaints of this kind, nor indeed, half the Reaſons for them.

Secondly, It is evident that thoſe perſons who endeavour to undermine the Reputation of the Biſhops and the Being of the Church, by ſuch private Whiſperers and Inſinuations, are more acted by Revenge and Sedition, than either true principles of Religion or elſe of Policy.

As for Religion, I am certain, truly weighed, and rightly underſtood, it cannot be at the bottom of theſe wild undertakings; for what would men have in order to ſtore their minds with the neceſſary principles of Religion, or in order to put themſelves upon acting, according to the ſeveral obligations of it, that this Church doth not afford? All men agree that her Doctrines are ſound, pure Streams flowing from the unmuddied Fountain of holy Scriptures, and moſt agree that her Prayers are good and wholſom, and ſcarce to be quarrelled with upon any other account than that they are digeſted into Forms ſuitable to the ſeveral neceſſities of people meeting together in publick Aſſemblies. And as for her Ceremonies they are things in which the people are ſo little concerned, ſetting aſide that

of

of Kneeling at the Sacrament, that I wonder any perſon ſhould leave our Church upon that account. And as Religion cannot be in this deſign, ſo I am ſure Policy hath as little ſhare in it, true and honeſt Policy whereby men do really purſue the peace and happineſs of the Kingdom. Is it policy to weaken our own hands in order to ſtrengthen thoſe of our Butcher-like Enemies? Is it policy to pull down, before we know what to ſet up in the room thereof? nay, when others ſtand ready to take the advantage of the Vacancy, in order to bring in their own abominable Idolatries and Superſtitions? Is it policy to aſperſe and load with calumnies ſuch men, with whoſe downfal the whole Order of the Prieſthood is like to ſink, in point of Eſteem and Reputation amongſt the common people? Is it policy to purſue the ſame methods, to uſe the ſame Arts, by which in the memory of many of you, the Kingdom hath been once deſtroyed already? For Gods ſake, Gentlemen, conſider ſeriouſly, and remember that when you are put upon heats and paſſions againſt this Venerable Order, you are but Tools and Inſtruments to a company of Deſigning people, who expect the Spoil, and will give you the leaſt ſhare thereof; nay, of men, who when they have ruined the preſent Government of the Church, muſt upon neceſſity fall with it themſelves, becauſe they are not an equal ballance to the Popiſh Intereſt, conſidered in its Members at home, and its Intereſt abroad. A Reflection which methinks ſhould influence any man, who gives himſelf leiſure to ſit down, and impartially to debate things with cool and retired thoughts, and which I cannot doubt at all, will influence thoſe worthy Patriots that now ſit at the Helm, not to countenance any thing, but what indeed, tends to a true Reformation, and a ſetling of us upon ſuch a Baſis as will be laſting to our Poſterity for many Generations. And whatſoever men of Common-wealth-principles may expect (for certainly theſe are the buſie

Agents

Agents againſt the Biſhops at this time) yet ſo long as God bleſſes the King and preſent Parliament with a good underſtanding of one another, I ſhall never fear the encouragement of any principles or actions that tend to ruine the Biſhops, or that Church they preſide in.

Thirdly, It is apparent that no other Church-Government is ſo ſuitable to the Temper and Reaſon too, of the greateſt part of the people of *England*, conſidered as made up either of Gentry or Commonalty, and this notwithſtanding all the boaſts and pretences of men angry with the Government of the King and Church, I dare be bold to aſſert, and am ſure that I am not miſtaken in it; and truly I ſhould very much wonder it ſhould be otherwiſe, conſidering what vaſt diſappointments they met withall from the Government of Presbytery, when it was ſet up, and how ſoon it became uneaſie to them, and with what rage and zeal they threw it off their ſhoulders upon the firſt opportunity. And I have obſerved that the greateſt part of thoſe people that are ſo forward to leſſen the Eſteem of Biſhops, yet generally declaim againſt this Government, as worſe, according as they phraſe it, than what they are at preſent under.

And as for Independency, not one perſon of an hundred, either knows what it is, or deſires to enter into it; and ſo for all other ſubordinate Sects. Where then muſt lie the Body of this People, either in point of Subſtance or of Number? why certainly in the Church of *England*, and though I acknowledge a great many perſons with ſome ſmall abatements and regulations, yet in the main they remonſtrate to any change of the Government, conſidered in its main and eſſential Conſtitution. The Nobility and Gentry (and that which gives a great advantage to this Church, thoſe of them that have made the greateſt improvement by their ſtudy and converſation) do moſt, I was going to ſay, almoſt all run this way; they underſtand ſo well the Antiquity of this Or-

der, the neceſſity of it to keep people within their proper bounds, &c. that though they may now and then be diſpleaſed at ſome particular actions of men cloathed with this great and holy Character, yet by no means will give the leaſt aſſent to an alteration of the Government it ſelf. They know very well that a conſiderable Revenue is neceſſary to keep up the Authority and Reſpect of theſe Reverend Perſons in thoſe ſeveral places which are alotted to their Spiritual Government; and therefore I am confident, the Body of theſe great Worthies are ſo far from Robbing the Church of what is left, that for the good of the Nation, the honour of the Church, and encouragement of Religion and Learning, they ſtand ready and prepared to make all ſeaſonable additions. And ſo long as Learning, and generous and unmixt Principles have any hearing in the World, I ſhall never doubt but thus it will be.

And as for the Commonalty, I am ſure we have, take the Nation in general, ten that come conſtantly without any diſſatisfaction or ſcruple to our Pariſh-Churches, to one that creeps into the corners of Separation; and if the people were not indulged in ſloth and negligence, by relaxing thoſe Laws that were made by our Fore-fathers in order to bring men to the publick and legally conſtituted Aſſemblies, I am certain we ſhould quickly find a difference betwixt the Numbers of a publick Congregation and a private Meeting; for the thinneſs of our Congregations muſt be imputed to the common peoples careleſneſs to attend the publick Solemnities and Devotions, and not to imbibed principles of Faction and Separation. And did legal Preachers do their duty according to the obligations of Conſcience, of Laws and Canons, and Civil Magiſtrates give good example, and command all within their Neighbourhood to wait upon Chriſts holy Inſtitutions according to thoſe Examples, we ſhould quickly find a change in things; and Maſters with the ſubordinate members

bers of their Families flocking to our publick Worſhip as Doves to the Windows. I have now and then given my ſelf the pleaſure of travelling into many Countries of this Nation, and have always found, where there hath been a diligent Preacher, who hath joined prudence and ſobriety of Life to his Doctrine, he hath never wanted reſpect for his Perſon, nor company at his Sermons. And I am confident, ſhould either Presbytery or Independency be countenanced in the Nation, and brought into Pariſhes, not half the people would attend upon the Miniſteries of ſuch men, as they do now where the Ordinances of God are adminiſtred by a true Son of the Church of *England*, whoſe Converſation is ſtrict, and labours conſtant. And I find in my Diſcourſes with the greateſt part of thoſe, who ſeem inclinable to favour perſons of a different ſtamp from thoſe who have ſworn to the Government, that their diſſatisfactions are not founded in Principles, but in ſome other accidental things, which are too apt to govern all thoſe whoſe education hath not given them the advantage of improving their Reaſon ſo far as to underſtand things that differ.

Fourthly, It is evident that thoſe perſons who now run from place to place to inſinuate Jealouſies and ſuſpicions into the minds of people againſt this ſacred Order of men, are either Sons of, or Relations to thoſe who had an hand in the diſtractions of the laſt Civil War; and upon that ſcore are to be looked upon as perſons carrying on a Deſign, and ſacrificing the publick good to their own private malice or profit. Look through the City, and then walk into the Country abroad, and if you find not this true in the main, I dare venture the loſs of whatſoever is dear to me. Yea, many of thoſe themſelves who ſate upon the high places of the Earth, and poſſeſſed the Inheritances of the Biſhops, are yet alive, hankering after, and longing for their former unjuſt plenty and abundance, and no doubt upon that account

are very ready to propagate any story, to encourage any principle or undertaking, whereby their ends may be accomplished. Others of them are the Children of such, and cannot believe but that their Fathers Right and Title to those Lands were good, and that they themselves were wronged when they returned to their first and true Proprietors, (so vain and fond a Creature is man where his interest is concerned) and therefore they cast a loving eye upon those brave Mansions, and desire nothing more than the opportunity of a second game, which certainly is half begun, when they have by idle tales and ridiculous stories rendred the Bishops useless and burthensom, and raised those animosities in the common peoples minds against them, which dispose them to use all indirect means and courses to pull them down, and to strip them of all those blessings which the piety of former Ages invested them withall.

Now such persons as these, Worthy Citizens, are not fit and proper for you to be governed by; it would be a great reflection upon your Wisdom as well as Piety, if you should permit those to command your Judgments, who in your own, or your Fathers memory, brought so great a scandal upon the Protestant Religion, by doing so vile and unworthy actions, under a pretence of exalting it. And I am not afraid to assert, that to hearken to the same suggestions, whereby our late disturbances were begun and carried on to so great an height, is neither safe, nor yet religious, and though you may be taken with the glare and splendour of these insinuations at first sight, yet if you please to give your selves leave to look thorough them, you will find all imaginable reason to detest them, as things tending to a present ruine. For alack, these men are not sufficient either in point of Number, or in point of setled and well digested Principles, to steer the Ship of Government, but she must upon necessity be boarded by those whom at present we have no

reason

reaſon at all to truſt, and the greateſt reaſon to fear.

And therefore if you would conſult the happineſs of the Nation, always hearken to the advice of wiſe and prudent perſons, men of integrity and known honeſty, who pay reſpect to the Government out of conſcience and not deſign; and then you may be certain theſe ſubtle craftſmen will fail in their ends, and find their expectations fruſtrated.

Laſtly, It is very evident the Biſhops do not deſerve theſe ſevere reflections that by ſome men are made upon them; and that thoſe who make them, take things either upon truſt, or are commanded by prejudice, or elſe, which is very hard, will not allow them the priviledge which every Commoner in *England* claims to himſelf, to wit, modeſtly and with Argument to contend for thoſe things which they in their judgments belive to be derived to them from many preceding Generations.

I have nothing to do to preſume to ſtate the late difference betwixt the Biſhops and the Honourable Houſe of Commons, my deſign is not to offend, but pray for all Collective Bodies of men, who are conſulting and endeavouring the Kingdoms welfare. And I do profeſs my ſelf contented with whatſoever they ſhall agree together for the Churches ſafety, though it be by the Biſhops quitting any priviledge which they might have good ground to believe their Anceſtors did enjoy. All that I have to ſay (if ſome of theſe private whiſperers might have their will) theſe Learned men muſt not be allowed that Judgment of Diſcretion the Proteſtant Religion ſo highly and deſervedly contends for; but if preſently they comply not with things propoſed, a factious ſort of people muſt run up and down declaiming againſt them as Enemies to the Kingdom, as favourers of Popery, and the like. Now is not this very ſevere, as well as wicked? Is it any crime modeſtly to aſſert, and learnedly to argue for thoſe things they believe are entailed by Law and Cuſtom upon them, and afterwards to ſubmit:

mit to the ſtrongeſt Reaſon, whether with them or againſt them. Certainly this is a demonſtration that they are men of principles, and the more upon that account to be truſted with any Conſultation wherein the happineſs of the Nation is concerned; for if tamely and without any conſideration they ſhould reſolve themſelves into other mens Judgments, I do not doubt but theſe ſubtle Deſigners would readily on the other hand, ſcandalize them for their blind obedience, and expoſe them as a knot of perſons whoſe Judgments and Conſciences lie at the feet of their Intereſt; and that rather than loſe their ſtanding, they will ſwallow any thing though never ſo directly oppoſite to their ancient priviledges and immunities. But further, Theſe ſeveral ſtories that are taken up againſt them, and made uſe of in order to the leſſening them amongſt the common people, pray what is the ground of them but bare report? (as falſe and uncertain a thing as can be) and no ſooner is the pleaſant ſtory told, but away they run with it, and declare it with the ſame confidence, as if it was an Article of Faith. I have ſeen ſo much of this, that I cannot but wonder that any men that do but pretend to wiſdom, ſhould ſuffer themſelves to be ſo impoſed upon. I am ſure they will have better and ſtronger evidence before they will believe any thing at this rate againſt themſelves, or that party which they help to make up. But pray, Worthy Citizens, is it prudence or honeſty in you to be drawn by ſuch ſlight artifices into a contempt of that Order of men, whoſe Right ſtands upon as good a bottom as the Houſes you dwell in, or the Lands you poſſeſs, who have more to ſay for themſelves from Antiquity, than any Government that was ever yet ſet up; and who are men uſually of great Learning and equal Piety. The Apoſtle teaches us a better Leſſon, when he adviſes not to receive an accuſation againſt an Elder under two or three witneſſes, and were we ſparing of our cenſures, till we had ſuch an evidence, I am ſure the Biſhops would be an Order of

him men

men as well beloved, and as ſeldom ſpoke evil of as any men in the Kingdom.

And therefore for a Concluſion, after I have begged you to believe, what I my ſelf am aſſured of, namely that this Paper flows from an heart full of Love and Honour for your ſelves and glorious City, I ſay let me intreat you all, as you have a deſire to keep the Proteſtant Religion amongſt you ſtill, as you would be ſo united that you may be able to reſiſt Foraign Forces, or lay inward Inſurrections, do not weaken your ſelves by ſuch courſes as theſe are: for confident I am, let men ſay what they will, and fanſie what times they pleaſe, if their beloved Models could once take place, that if the Government of the Church in its main and eſſential parts, as it now ſtands by Law eſtabliſhed, be once deſolated and ruined, *England* would preſently return to its ancient ſlavery and bondage, and I fear the Popes Legates would come in amongſt us with more freedom than the wicked Jeſuites now run away with fear; and therefore, I beſeech you, bethink your ſelves in time (thoſe I mean, who are too apt to take bad impreſſions) and if any man in Coffee-Houſes, or any other places of publick Concourſe load your ears with ſtories againſt the Biſhops, or their Government, ſuſpect him as a *Romiſh* Emiſſary, and reprove him as one who deſigns the Kingdoms and the Churches ruine. I have no more to ſay, but wiſh this little Paper may be read without prejudice, and ſeriouſly reflected upon in your calm retirements; and then I do not doubt, but you will believe I am what I ſubſcribe my ſelf, A paſſionate Lover of the Proteſtant Religion, a true and hearty Friend to the Citizens and City of *London*, and deſire to live no longer than I continue ſo.

FINIS.

Mo. Birck
24 Maii
1763.

Ch: Estob
Ao. 1674

1075. b. 6

DESID.

ERASMI

Roterodami

COLLOQUIA

Nunc emendatiora.

AMSTELODAMI.

Apud JODOCUM JANSONIUM,

Ao. CIↃ IↃC XLIV.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

3. Bh

IOANNIS SLEIDANI
de Colloquiis Desi. Erasmi Roterodami judicium.

INter alias complures lucubrationes, quibus literarum studia mirifice promovit Erasmus, libellum quoque juventuti confecit ex dialogis, eumq; subinde locupletavit, cum avidissime legeretur. Et ut erat ingenii præstantissimi summæque vir eloquentiæ, variis in eo lusit argumentis, ex media rerum natura desumptis hominumque vita. & mirabili quadam dexteritate suavissimoque dicendi genere, morum ac pietatis præcepta tradit, & simul errores inveteratos atque vitia per occasionem demonstrat. Hinc illa de ipso querimonia.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI
post graviſsimas ſimultates de eodem judicium.

TVne etiam moreris ? ah quid me linquis, Eraſme,
Ante meus quam ſit conciliatus amor !
Tune etiam ? cui tam parvus fuit orbis, ut alta
Expleres mentis fulmina torva tuæ ?
Ergo fidereis poſtquam eſt invecta quadrigis,
Atque Dei læto lingua recepta ſinu,
Ille ego qui inſanæ videbam vulnera mortis,
Conditaque Ætnæa tela triſulca manu,
Ad quodvis ſtupeo momentum ac territus aſto :
Maxima cum videam numina poſſe mori.

IANVS SECVNDVS
Hagienſis.

DEfunctus vita, longique laboribus ævi,
Hac ſitus eſt tandem doctus Eraſmus humo.
Quem licet extrema rapuerunt fata ſenecta,
Et vitæ ſaturum ſopiit alta quies,
Nos tamen hunc velut immaturo funere raptum.
Flemus,& effuſis diffluimus lachrymis.
Ille igitur periit,& quondã illa illa diſerta
Et dulci manans nectare lingua tacet.
Ingeniumq; ſagax & amor virtutis & æqui
Omnia ſub parvo condita ſunt tumulo.
Illum igitur canos virtus lacerata capillos,
Et Charites lugent, luget & ipſa Fides.
Collectaſq; roſas Permiſſi ad flumina Nymphæ
Inſpergunt ſacro Pierides tumulo.

Theologi celeberrimi in Philænum ejuſdem obtrectatorem.

Eraſmus ille, quo ſatentur plurimi
Nihil fuiſſe vel futurum doctius,
Tibi Philæne ſtupidus eſt & plumbeus:
Et quicquid uſquam ab omnibus fingi poteſt
Calumniarum ſtulte in illum congeris.
Latra, Philæne, quamdiu & quantum voles:
Hunc ſcire conſtat plura quam tu neſcias.

CIS-

CISBERTI COGNATI

de eodem judicium.

MAgnus Roterodamus ille noſter,
Hæc quo ſæcula neminem tulerunt
Majorem, neque priſca clariorem
Norunt tempora, vix cui futura
Parem poſteritas videbit ulla,
Hoc ſub marmore conditus quieſcit.

VITA
ERASMI,

Eraſmo Autore.

NAtus Roterodami vigilia Simonis & Judæ, circa annum 67. ſupra milleſimum quadringenteſimum. Mater dicta eſt Margareta, medici cujuſdam Petri filia, è Septimontio, vulgo Sevenbergen, oriunda. Fratres illius duos Dordraci, pene nonagenarios, vidit. Pater dictus eſt Gerardus. Is cum dicta Margareta, ſpe conjugii (& ſunt qui interceſſiſſe verba dicunt) vixit. Eam rem indigne tulerunt & parentes Gerardi & fratres. Pater erat Helias, mater Catharina. Uterque pervenit ad extremam ſenectutem: Catharina pene uſque ad nonageſimum quintum annum. Fratres erant decem, nulla ſoror ex eodem patre & matre; omnes conjugati, excepto uno. Gerardus erat natu minimus. Viſum eſt omnibus ut ex tanto numero unus Deo conſecraretur (noſti affectus ſenum) & fratres volvebant rem animo. Scilicet ſic fore apud quem convivarentur. Gerardus videns ſe modis omni-

omnibus excludi à matrimonio magno conſenſu omnium, fecit quod ſolent deplorati: clam fugit, & ex itinere miſit parentibus & fratribus epiſtolam, cum manu manum complexa, addito elogio, Valete, nunquam vos videbo. Interim relicta eſt ſperata conjux gravida. Puer alitus eſt apud aviam. Gerardus Romam ſe contulit. Illic ſcribendo (nam tum nondum ars typographorum erat) rem affatim paravit. Erat autem manu feliciſſima, vixitque juveniliter. mox applicuit animum ad honeſta ſtudia. Græce & Latine pulchre calluit. Quin & in Iuriſperitia non vulgariter profecerat. nam Roma tum doctis viris mire floruit. Audivit Guarinum. Omnes autores ſua manu deſcripſerat. Parentes ubi reſciverunt eſſe Romæ, ſcripſerunt, puellam (cujus matrimonium ambierat) eſſe vita functam. Id ille credens, præ mœrore factus eſt preſbyter, totumque animum ad religionem applicuit. Reverſus domum, comperit fraudem: nec illa tamen unqam poſt nubere voluit, nec ille unquam poſt ſollicitavit eam. Puerum autem curavit liberaliter educandum, vixque quatuor annos egreſſum, in ludum literarium miſit. Ac primis annis minimum in literis illis profecit inamœnis, quibus natus non erat. Vbi

negum ageret annum, misit Daventriam. Mater sequuta est, custos & curatrix teneræ ætatis. Ea schola tunc adhuc erat barbara. Prælegebatur 1. Pater meus: exigebantur tempora. Prælegebatur Ebrardus & Iohannes de Garlandia: nisi quod Alexander Hegius & Zinthius ceperant aliquid melioris litteraturæ invehere. Tandem ex pueris collusoribus, qui grandiores natu audiebant Zinthium, primum cepit odorem melioris litteraturæ. Post aliquoties audivit Hegium, sed non nisi diebus festis quibus legebat omnibus. Hic pervenit ad classem tertiam. Tum pestis ibi vehementer sæviens sustulit matrem relicto filio, jam annum decimum tertium agente. Quum pestis indies magis increderesceret, tota domo in qua agebat desolata, reversus est in patriam. Gerardus, accepto tristi nuntio, cæpit ægrotare, ac paulo post mortuus est. Vterque decessit non multo supra annum quadragesimum. Tres tutores instituit, quos habebat fidissimos, quorum præcipuus erat Petrus Winckel; tum ludi litterarii magister Goudæ. Legavit rem mediocrem, si tutores bona fide administrassent. Ita Buscumducis ablegatus est, quum jam satis maturus esset Academiæ. Verum illi Academiam metuebant, quod alere religioni statuissent puerum. Illic vixit (hoc est perdidit) annos

1 Ita incipit libellus quidam Grammaticus illo ævo in scholis prælegi solitus, qui M. S. exstat in Bibliotheca Boxhorniana. Vide Vitam Erasmi, & Epistolas à P. Scriverio editas, ac brevi auctiores publicandas.

nos ferme tres: in ædibus Fratrum, ut vocant, in quibus tum docebat Romboldus, qui mire adamabat ingenium pueri. Qui & sollicitare illum cœpit, ut suo gregi accederet. Puer insciliam ætatis excusabat. Hic exorta peste, quum diu laborasset febri quartana, ad tutores reversus est; jam stilo quoque satis promto, ex aliquot autoribus bonis formato. Vnus tutor perierat peste: cæteri duo re non admodum bene gesta agere de monasterio cœperunt. Adolescens languens febri, quæ supra annum illum tenuerat non à pietate abhorrebat: cæterum à monasterio abhorrebat. Itaque diem ad cogitandum sumit. Interim tutor subornat qui pelliceant, qui minitentur, qui imbecillem animum perpellant. Atque interea locum in monasterio Canonicorum repererat, qui vulgo Regulares dicuntur, in Collegio, quod est juxta Delst, dicto Syon, quæ domus est principalis ejus Capituli. Vbi dies venisset respondendi, respondit prudenter adolescens, se nondum, neque quid esset mundus scire, neque quid esset monasterium, neque quid esset ipse. Proinde videri consultius, ut adhuc annos aliquot in scholis ageret, donec sibi notior esset. Hæc quum videret constanter ab adolescente dici, statim infremuit Petrus Winckel. En ego, inquit,

fruſtra laboravi, qui talem locum tibi magnis precibus pararam. Tu nebulo es, ſpiritum bonum non habes. Abdico tutelam meam. vide unde alaris. Adoleſcens reſpondit, ſe accipere abdicationem, & ea eſſe ætate, ut non opus tutoribus eſſet. Vbi videt ſe minus nihil proficere, ſubornat fratrem, qui & ipſe tutor erat, negotiatorem. Is blanditiis agit. Accedunt inſtigatores undique. Habebat ſodalem, qui prodidit amicum: & urgebat febris, nec tamen arridebat monaſterium. donec ſorte fortuna monaſterium ejuſdem ordinis in Emaus ſive Steyn, juxta Goudam viſeret. Ibi repperit Cornelium, quem Daventriæ ſodalem in eodem cubiculo habuerat. Is nondum ſacrum illum cultum acceperat. Viderat Italiam, ſed parum doctus redierat. Hic ſuum agens negotium, cœpit mira eloquentia depingere vitæ genus ſanctiſſimum: copiam librorum, otium, tranquillitatem, ſodalitatem angelicam. Alii alliciebant, alii propellebant. Onerabat febris. Hunc delegit locum ſaſtidito altero. Lactabatur interim, donec haberet ſacram veſtem. Interea, tametſi adoleſcens ſenſit ſuo propoſito quam non omnia illic reſponderent, tamen totum illum gregem excitavit ad ſtudia. Parantem abire ante profeſſionem, partim pudor humanus,

nus, partim minæ, partim neceſsitas coërcuit. Profeſſus eſt. Tandem per occaſionem Epiſcopo Cameracenſi Henrico à Bergis innotuit. Is Cardinalitium galerum ſperabat: quem & impetraſſet, niſi præſentes defuiſſent nummi. Ad hoc iter optabat hominem Latine doctum. Itaque per hunc evocatus eſt cum authoritate Epiſcopi Trajectenſis: quæ ſola ſufficiebat. Autoritatem tamen Prioris & Generalis adjunxit. Conceſsit in familiam Epiſcopi, ſervato tamen habitu. Quum Epiſcopus eſſet deſtitutus ſpe galeri, ſentiretque illum in amore parum conſtantem erga omnes, id egit, ut Lutetiam ſtudiorum mitteretur gratia. Promiſſum eſt ſtipendium annuum. Nihil miſſum eſt. Sic ſolent principes. Illic in Collegio Montis acuti, ex putridis ovis & cubiculo infecto morbum concepit. Itaque ad Epiſcopum rediit. Acceptus eſt honorifice. Recreatus eſt à morbo Bergis. Reviſit Hollandiam: hoc animo ut maneret apud ſuos. Sed ipſis ultro hortantibus, Lutetiam rediit. Vbi deſtitutus auxilio Mæcenatis, vixit verius quam ſtuduit, & ob peſtilentiam, ibi multis annis perpetuam, per ſingulos annos redeundum erat in patriam. Tandem ubi totum annum ſæviret peſtis, Lovanium commigrare coactus eſt. Ante inviſerat Angliam in gratiam Montioii,

tioii, tunc discipuli, nunc Mæcenatis; sed amici verius quam benigni. Id temporis omnium bonorum apud Anglos benevolentiam sibi cunciliavit; ob id præsertim, quod profecturus in Galliam spoliatus in littore Dovariensi, non solum non ultus injuriam esset, sed mox libellum in laudem regis totiusque Angliæ edidisset. Tandem è Gallia magnis promissis in Angliam revocatus est. Quo tempore amicitia Archiepiscopi Cantuariensis auctus est. Vbi promissa non responderent, petiit Italiam; cujus adeundæ desiderio semper arserat. Egit paulo plus quam annum Bononiæ. Inde Venetias se contulit, ediditque Adagia. Inde Patavium, ubi hybernavit. Mox Romam, quo jam fama celebris ac plausibilis præcesserat. Raphaëli Cardinali S. Georgii præcipue charus fuit. Non defuisset ampla fortuna, nisi mortuo Rege Henrico Septimo, & successore Octavo, amicorum literis amplissima pollicentibus in Angliam revocatus esset. Illic reliquum ætatis peragere decreverat. Verum ubi ne tum quidem præstarentur promissa, in Brabantiam se subduxit; invitatus in aulam Caroli Cæsaris, cui Consiliarius factus est, opera Ioannis Silvagii Cancellarii magni. Mutati cultus rationem reddit in libello primo, quo respondit Leicis. Valetudo

letudo ſemper fuit tenera. unde crebro tentabatur febribus; præſertim in quadrageſima, ob piſcium eſum, quorum ſolo odore ſolebat offendi. Ingenium erat ſimplex, adeo abhorrens à mendacio, ut puellus etiam odiſſet pueros mentientes, & ſenex ad illorum aſpectũ, etiam corpore, commoveretur. Linguæ inter amicos liberioris, nonnunquam pluſquam ſat eſſet. Et ſæpe falſus, amicis tamen diffidere non poterat. Nec putidulus erat. neque quicquam unquam ſcripſit, quod ipſi placeret. Ac ne facie quidem propria delectabatur, vixque extortum eſt amicorum precibus, ut ſe pingi pateretur. Dignitatum ac divitiarum perpetuus contemptor fuit, neque quicquam prius otio ac libertate habuit. Candidus alienæ doctrinæ æſtimator: fautorque ingeniorum unicus ſi fortuna ſuppetiſſet. In provehendis bonis literis nemo magis profecit: gravemque ob hanc rem invidiam ſuſtinuit à barbaris. Vſque ad annum quinquageſimum, nec impetiit quenquam, nec impetitus eſt à quoquam ſtilo. Idque habebat ſibi propoſitum, omnino ſtilum incruentum ſervare. A Fabro primum eſt impetitus. Nam Dorpiana orſa ſuppreſſa ſunt. In reſpondendo ſemper civilis erat. Lutherana Tragœdia intolerabili illum oneravit invidia. Diſcerptus eſt ab utraque parte, dum utriq; ſtudet conſulere.

COL-

COLLOQUIORUM INDEX.

Abbatis & eruditæ. Pag. 309
Abſurda. 550
Ἀγαμογάμος. 531
Adoleſcentis & ſcorti. 239
Alcumiſtica. 330
Amicitia. 655
Apotheoſis Reuchlini Capnionis. 159
Ἀπροσδιόνυσα. 550
Ars notoria. 590
Ἀσχαλισμός. 560
Charon. 519
Colloquium ſenile. 277
Concio, ſive Merdardus. 593
Conjugium. 194
Conjugium impar. 531
Convivium diſpar. 508
Convivium fabuloſum. 349
Convivium Poeticum. 244
Convivium profanum. 79
Convivium religioſum. 112
Convivium ſobrium. 585
Copiæ compendium. 106
Cyclops, Euangeliophorus. 543
Deambulatio. 16
Diluculum. 578
Diverſoria. 231
Domeſtica confabulatio. 15
Echo. 505
Ementita nobilitas. 552
Epicureus. 678
Epithalamium Petri Ægidii. 314

Euan-

Euangeliophorus, Cyclops. 543
Euntes in ludum litterarium. 63
Exſequiæ Seraphicæ. 637
Exorciſmus, ſive Spectrum. 320
Formulæ variæ. 65. &c. 83, 84. &c. 99. primi congreſſus. 1, 24. &c.
Franciſcani, πωχοπλάσοι. 293
Funus. 485
Γεροντολογία. 277
Gloriæ acquirendæ vera ratio. 613
Γυναικασυνέδριον. 570
Herilia juſſa. 35
Hippoplanus. 339
Impoſtura. 542
Inquiſitio de fide. 264
Γ'πωρος ἀνίπωος. 552
de Itinere formulæ. 11
Γ'χθυοφαγία. 423
Ludus globorum miſsilium 45. ſphæræ per annulum ferreum. 46
Luſus pueriles. 41
Militaria. 32
Militis & Carthuſiani. 210
Monitoria pædagogica. 39
Merdardus, ſive Concio. 593
Naufragium. 221
Νηφάλιον συμπόσιον. 585
Opulentia ſordida. 625
Ο'χλος, γεροντολογία. 277
Percontandi variæ formulæ. 7, 18
Peregrinatio religionis ergo. 388
Philodoxus. 613
Pietas puerilis. 49
Πολυδαιτία. 508
Primi congreſſus variæ formulæ & colloquia. 1. &c. 24. &c.
Problema. 670

Proci

Proci & puellæ. 159
Pseudochei & Philetymi. 217
Πλωχολογία. 343
Πλωχοπλάστοι, Franciscani. 293
Puerpera. 366
de Rebus ac vocabulis. 485
de Sacerdotiis captandis. 28
Saltus. 48
Salutandi ratio & formulæ. 1. & c.
Senatulus. 570
Scorti & adolescentis. 239
Spectrum seu Exorcismus. 320
Synodus grammaticorum. 525
Talorum lusus. 560
Valetudinis formulæ. 9
Venatio. 62
Virgo μισόγαμος, id est, abhorrens à nuptiis. 181
Virgo pœnitens. 191
Votum temere susceptum. 24, 25
Vxor μιμψίγαμος. 194

D. ERASMVS ROT.

OPTIMAE SPEI PUERO IOHANNI ERASMIO FROBENIO S. D.

VIcit libellus tibi dicatus expectationem noſtram, Eraſmi mellitiſſime: tuum erit videre, ne fallas expectationem noſtram. Ille ſic adamatur, ſic rapitur, ſic teritur manibus ſtudioſæ juventutis, ut & patri tuo fuerit ſubinde typis excudendus, & mihi novis acceſſionibus identidem locupletandus. dicas & illum ἐρώμενον [1] quempiam eſſe, deliciasque Muſarum ſacra colentium. Quo magis adnitendum erit, ut tu quoque ſis, quod diceris, hoc eſt, ut literis & morum probitate ſis omnibus bonis chariſſimus. Vehementer autem pudendum fuerit, ſi cum tam multos hic libellus, & Latiniores reddiderit, & meliores, tu commiſeris, ut ad teipſum non redierit eadem utilitas, quæ per te pervenerit ad omnes. Cumque tam multi ſint adoleſcentes, qui tibi nomine Colloquiorum gratias agunt; nonne merito cenſeatur abſurdum, ſi tua culpa factum videatur, quo minus mihi poſſis eodem nomine gratias agere? Accrevit libellus ad juſtam voluminis magnitudinem. tibi quoque conandum eſt, ut quantum accreſcit ætas, tantum accedat & ho-

[1] Id eſt, amabilem.

Proci & puellæ. 159
Pseudochei & Philetymi. 217
Πλωχολιγία. 343
Πλωχοπλάστοι, Franciscani. 293
Puerpera. 366
de Rebus ac vocabulis. 485
de Sacerdotiis captandis. 28
Saltus. 48
Salutandi ratio & formulæ. 1. & c.
Senatulus. 570
Scorti & adolescentis. 239
Spectrum seu Exorcismus. 320
Synodus grammaticorum. 525
Talorum lusus. 560
Valetudinis formulæ. 9
Venatio. 62
Virgo μισόγαμος, id est, abhorrens à nuptiis. 181
Virgo pœnitens. 191
Votum temere susceptum. 24,25
Vxor μιμψίγαμος. 194

D. ERAS-

D. ERASMVS ROT.

OPTIMAE SPEI PUERO IOHANNI ERASMIO FROBENIO S. D.

VIcit libellus tibi dicatus expectationem noſtram, Eraſmi mellitiſſime: tuum erit videre, ne fallas expectationem noſtram. Ille ſic adamatur, ſic rapitur, ſic teritur manibus ſtudioſæ juventutis, ut & patri tuo fuerit ſubinde typis excudendus, & mihi novis acceſſionibus identidem locupletandus. dicas & illum ἐρώμενον [1] quempiam eſſe, deliciasque Muſarum ſacra colentium. Quo magis adnitendum erit, ut tu quoque ſis, quod diceris, hoc eſt, ut literis & morum probitate ſis omnibus bonis chariſſimus. Vehementer autem pudendum fuerit, ſi cum tam multos hic libellus, & Latiniores reddiderit, & meliores, tu commiſeris, ut ad teipſum non redierit eadem utilitas, quæ per te pervenerit ad omnes. Cumque tam multi ſint adoleſcentes, qui tibi nomine Colloquiorum gratias agunt; nonne merito cenſeatur abſurdum, ſi tua culpa factum videatur, quo minus mihi poſſis eodem nomine gratias agere? Accrevit libellus ad juſtam voluminis magnitudinem. tibi quoque conandum eſt, ut quantum accreſcit ætas, tantum accedat & ho-

[1] Id eſt, amabilem.

& honeſtæ eruditioni & morum integritati. Suſtines non vulgarem exſpectationem, cui reſpondere neceſſarium, vincere pulcherrimum fuerit: certe fallere ſine ſummo dedecore non potes. Nec hoc dico, quod hactenus pœniteat profectus tui, ſed ut currenti calcar addam, quo curras alacrius. præſertim cum eam ætatem ingreſſus ſis, qua non alia contingat felicior ad imbibenda literarum ac pietatis ſemina. Fac igitur, ut hæc Colloquia vere tua dici poſſint. Dominus Ieſus ſervet iſtam ætatem tuam puram ab omnibus inquinamentis, ſemperque ad meliora provehat. Vale. Baſileæ Kalend. Auguſt. Anno M D XXIV.

FAMILIARIA
COLLOQUIA.

IN PRIMO CONGRESSV.

NOn temere docet quidã 1, ut ſalutemus libenter. Comis enim & blanda ſalutatio ſæpe conciliat amicitiam, inimicitiam diluit, certe mutuam benevolentiam alit augetq; Quidam uſq; adeo Demeę 2 ſunt, ingenioque agreſti, ut vix ſalutati reſalutent, Nonnullis hoc vitii conciliavit educatio verius, quam natura.

1 *In præceptis quæ circumferuntur Catonis nomine.*

Vrbanitatis eſt ſalutare obvios, aut eos qui nos adeunt, aut quos adimus ipſi colloquendi gratia. Item operis aliquid agentes, cœnantes, oſcitantes, ſingultientes, ſternutantes, tuſſientes. In ructu crepituve ventris ſalutare, hominis eſt plus ſatis urbani.

2 *Proprium pro appellativo moroſi.*

Sed incivilius etiam eum ſalutare, qui reddit urinam, aut alvum exonerat.

Salve pater, ſalve matercula, ſalve mi frater, ſalve præceptor obſervande, ſalve multum mi patrue, ſalve dulciſſime nepos.

3 *Quod & ab Hor. notatum eſt. Frater, pater adde: Ut cuique eſt ætas, ita quaque facetus adapta.*

Vrbanum eſt addere cognationis aut affinitatis titulum, niſi cum habent aliquid odii: tum enim præſtat abuti minus quidem propriis, ſed plauſibilioribus 3: Velut cum novercam ſalutamus matrem: ptivignum, filium: vitricum, patrem: ſororis maritum, fratrem: fratris uxorem, ſororem. Idem in ætatis aut officiorum titulis faciendum. Gratius enim fuerit, ſi ſenem, patrem, aut virum eximi-

um ſalutes, quam ætatis cognomine: etiamſi olim honoris cauſa dicebatur 4, ὦ γέρον. Salve prætecte, ſalve tribune. Non autem, ſalve caligarie, aut calcearie. Salve adoleſcens, ſalve juvenis. Senes ignotos adoleſcentes filiorum cognomento ſalutant, adoleſcentes viciſſim illos patres aut dominos.

4 Id eſt, ô ſenex.

BLANDIOR SALVTATIO INTER AMANTES.

Salve { mea Corneliola. / mea vita. / mea lux. / meum delicium. / meum ſuavium. / mel merum. / mea voluptas unica. / meum corculum. / mea ſpes. / meum ſolatium. / meum decus.

HONORIS GRATIA, AVT SECVS.

Salve here, Ohe, ſalve tu quoque bone vir. Salve vir ornatiſſime, clariſſime. Salve etiam atque etiam literarum decus. Salve plurimum amicorum optime. Salve mi Mœcenas. Salve patrone ſingularis. Salve vir ſpectatiſſime. Salve unicum hujus ætatis ornamentum. Salve Germaniæ delicium. Salvete quotquot eſtis una ſalute omnes. Salvete pariter omnes. Salvete belli homunculi. Salve congerro lepidiſſime. Salve vini pernicies. RESP. Salve & tu gurges, helluoque placentarum. Salve multum virtutis omnis antiſtes. RESP. Salve tantundem totius probitatis exemplar. Salve anicula annos nata quindecim. RESP. Salve puella annorum octoginta. Bene ſit

sit tibi cum tuo calvitio. RESP. Bene tibi cum lacero naso. Vt salutaris, ita resalutaberis. Si male dixeris, pejus audies. Salve iterum atque iterum. RESP. Et tu salve perpetuum. Salve plus millies. RESP Equidem malim salvere semel. Salve quantum vis. RESP. Et tu quantum mereris. Salvere te jubeo. Quid si nolim? Equidem ægrotare malim, quàm tua salute salvere.

Salva sit tua { Sanctitas. Amplitudo. Celsitudo. Majestas. Beatitudo. Sublimitas. } magis vulgo recepta sunt, quàm probata doctis.

5 *locus ex ambigua significatione, nam & idipsum cupere significat.*

IN TERTIA PERSONA.

Sapidus Erasmo suo salutem dicit.
Sapidus Beatũ suum plurima salute impartit.

ALIA FORMA.

Salvus sis Crito. Bene tibi sit vir optime. RESP. Et tibi melius. Pax tibi frater: Christiana salutatio est, à Iudæis profecta, neque tamen repudianda. Similis est, Bona vita. Ave præceptor. RESP Equidem malim habere, quàm avere 5. Χαῖρε 6. RESP. Memento te Basileæ esse, non Athenis. RESP. Quur tu igitur audes Romanè loqui, quum Romæ non sis?

6 *Allusum est ad id quod refert Cicero ex Lucilio de Scævola ridente Albucium graecissantem Romæ, lib. 1. de Finibus.*

BENE PRECANDI FORMVLÆ.

Et bene precari salutationis genus est.

GRAVIDÆ.

Faxit Deus ut feliciter parias: ut maritum pulchra prole facias parentem. Faxit illa virgo mater, ut feliciter fias mater. Precor ut hic tumor uteri feliciter subsidat. Velint superi, ut non majore molestia elabatur,

quam illapſum eſt, quicquid eſt hoc oneris quod geſtas. Donet tibi Deus felix puerperiũ.

CONVIVIS.

Sit felix convivium. Bene ſit univerſo cœtui. Precor omnia læta vobis omnibus.
Deus bene fortunet veſtrum convivium.

STERNVTANTI.

Sit fauſtum ac felix. Servet te Deus. ſit ſalutiferum. Bene vertat Deus.

AVSPICANTI QVIPPIAM.

Sit felix & fauſtum reipub. Bono ſit omnibus quod inſtituis. Bene vertat quod agis. Bene fortunet Deus tuos labores. Faveant ſuperi tuis conatibus. Queſo ut quod inſtituiſti, ſuperis bene fortunantibus, feliciter abſolvas. Bene fortunet Chriſtus opt. max. quod in manibus eſt. Feliciter cedat quod inſtituiſti. Feliciter exeat quod aggreſſus es. Rem ſanctam aggreſſus es, precor ut felix ſit exitus, ac proſperum numen aſpiret pulcherrimis cœptis. Chriſtus bene cœpta ſecundet. Proſpere ſuccedat quod auſpicatus es. Deum opt. maximumque precor, ut iſtud conſilium quam eſt honeſtum, tam ſit & felix. Bonis avibus cœpta res, melioribus exeat. Precor ut bonis avibus Italiam adeas, melioribus redeas. Opto tibi felicem curſum, & recurſum feliciorem. Faxit Deus, ut itinere hoc feliciter peracto, brevi tibi proſperum reditum gratulemur. Contingat tibi feliciter & navigare, & renavigare. Sit iter lætum, reditus lætior. Vtinam iſta profectio tibi ſuccedat ex animi tui ſententia. Vtinam tibi tam jucunda ſit iſta profectio, quam nobis erit interim moleſtum tui deſiderium. Bonis auſpiciis ſolvas ancoram. Precor ut ex utriuſque votis ſuccedat

hoc

hoc iter. Precor ut hic contractus commodo, bonoque ſit utriſque. Precor ut hoc matrimonium voluptati ſit omnibus nobis. Soſpitet te Ieſus opt max. Superi propitii te nobis incolumem reſtituant. Servet te Deus animæ dimidium meæ. Opto tibi reditum incolumem. Precor ut hic annus tibi lætis auſpiciis ineat, lætioribus procedat, lætiſſimis exeat, ac ſæpius recurrat ſemper felicior. RESP. At ego viciſſim tibi multa ſecula feliciſſima precor, ne tu gratis ſis nobis bene precatus. Precor ut hic dies tibi candidus illuxerit. Precor ut hic ſol tibi felix ſurrexerit. RESP. Tantundem tibi reprecor. Sit felix exortus hujus diei, & ſit utrique noſtrum proſperrimus. Opto tibi noctem proſperam pater. Precor tibi noctem placidam. Contingat tibi felix ſomnus. Det Deus placidam quietem. Det ſomnum abſq; ſomniis. Faxit Deus, ut aut placide dormias, aut feliciter ſomnies. Sit tibi fauſta nox. RESP. At ego tibi, quando gaudere ſoles lucro, pro una fauſta mille precor fauſtiſſimas.

VALE, IN DIGRESSV.

Valete omnes. Bene vale. Cura ut quam rectiſſime valeas. Valetudinem tuam cura diligenter. Iubeo te bene valere. Iam me tempus aliò vocat, tu valebis. Valeto quam optime. Vale pancratice 7, aut ſi mavis athletice. 7 *Vid. Ch.* 2. Vale ut dignus es. Vale ut meritus. In hoc biduum valebis. Si me dimittis, valebis in craſtinum. Numquid vis? Eſt aliud quod me velis? RESP. Nihil, niſi ut proſpere valeas. Da operam ut ſis proſpera valetudine. Age curam valetudinis tuæ. Habe curam ſalutis tuæ. Fac ut proximo congreſſu te lætum ac nitidum *Cent.* 1. *Pro.* 21.

videamus. Iubeo te curare cuticulam. Cura ut ſit mens ſana in corpore ſano. Da operam, ut totus valeas, tum corpore tum animo. RESP. Dabitur quidem opera. Valebis tu quoque. Tibi viciſsim precor proſperam valetudinem.

SALVTARE PER ALIVM.

Frobenium jubebis meo nomine ſalvere plurimum. Eraſmiolum item mea cauſa ſalutabis diligenter. Tũ matri Gertrudi quam potes officioſiſſime ex me ſalutem dicito. Dic me omnibus omnia læta precari. Salutabis mihi ſodalitatem diligenter. Amicos omnes meis verbis ſalutato. Vxori ſalutem ex me annunciabis. Fratri tuo in literis tuis meo nomine ſalutem adſcribes. Mei vice ſalutabis affinem meum. Num quid tuis mandas per me? RESP. Vt recte valeant. Eſtne quod velis ad tuos perferri me nuncio? RESP. Multam ſalutem omnibus, ſed præcipue patri. Sunt quos per me tuo nomine velis ſalutatos? RESP. Omnes qui de me percontabuntur. Salutem quam mihi ab amicis attuliſti, illis multo cum fœnore referes. Quorum nomine mihi ſalutem attuliſti, hos omneis mea gratia viciſſim ſalutabis accurate. In amicis ſalutandis ſis quæſo mihi vicarius. Salutaſſem generum meum per litteras, ſed tu mihi apud illum epiſtolæ vice fueris. Heus heus, quo properas? RESP. Recta Lovanium. Reſiſte pauliſper, eſt quod tibi mandem. RESP. Atqui pediti non convenit ſarcina. Quid rei eſt? RESP. Vt Goclenium, Rutgerum, Ioannem Campenſem, totumque chorum trilinguem mihi ſalutes. RESP. Si nihil aliud imponis ſarcinæ præter ſalutes, facile perferam. Atqui ne

gratis

gratis istud facias, precor uti tibi quoque eunti ac redeunti salus sit comes.

REDVCEM QVOMODO SALVTARE OPORTEAT.

Salvum te advenire gaudemus. Sospitem adesse volupe est. Te nobis redditum esse voluptati est. Gratulamur tibi felicem reditum. Gratia superis quod nobis incolumis redieris. Quo molestius fuit nobis tui desiderium, hoc redditus conspectus tui jucundior est. Gratulamur & tibi, & nobis, quod vivus ac valens nobis restitutus sis. Hoc reditus tuus est nobis jucundior, quo minus expectatus RESP. Ego vicissim lætor, quod incolumis vos incolumes offenderim. Quod te salvum repererim, vehementer gaudeo. Non viderer mihi rediisse salvus, nisi vos salvos reperissem. Nunc demum mihi videor sospes, cum vos incolumes ac pulchrè valentes conspicio.

PERCONTANDI FORMA IN PRIMO CONGRESSV.

GEORGIVS, LIVINVS.

GE. EX qua tandem corte aut cavea nobis ades? LI. Quid ita? GE. Quia malè saginatus. Quia macie pelluces totus, aridi-tate crepitas. Vnde prodis? LI. E collegio Montis acuti. GE. Ergo ades nobis onustus literis. LI. Imo pediculis. GE. Pulchre comitatus advenis. LI. Sane, nec tutum est nunc viatorem ire incomitatum. GE. Agnosco sodalitium scholasticum. Ecquid novarum rerum adfers è Lutetia? LI. Illud in primis, quod, scio, tibi videbitur incredibile: Lutetiæ Beta sapit, & Quercus concionatur. GE. Quid

tu narras? LI. Hoc quòd audis. GE. Quid ego audio? LI. Hoc quod narro. GE. Monstri simile. Oportet illic fungos & lapides esse auditores, ubi tales concionentur. LI. Atqui sic res habet. Nec audita narro, sed comperta. GE. Oportet igitur illic plurimum sapere homines, si sapit Beta & Quercus. LI. Recte conjectas.

Alia.

GE. Valesne? LI. Contemplare vultum. GE Quin potius lotium jubes? An me putas medicum? Non rogo quid valeas, nam facies ipsa loquitur te belle valere: sed quomodo tibi placeas. LI. Corpus quidem belle habet, sed animo male est. GE. At non valet, qui isthac parte laborat. LI. Sic res habent meæ: Corpus valet, sed ægrotat crumena. GE. Facile isti morbo medebitur mater. Vt valuisti usque? LI. Varie, ut sunt res mortalium. GE. Satin' recte vales? Salvane res? Satin' salvæ res? Fuistine semper prospera valetudine? LI. Prosperrima, gratia superis. Ego Dei beneficio perpetuo bellissime valui. Semper prospera valetudine sum usus. Hactenus bona valetudine fui, fausta, incolumi, felici, prospera, secunda, integra, basilica, athletica, pancratica valetudine. GE. Faxint superi ut isthuc sit perpetuum ac proprium. Lætus isthuc audio. Voluptatem mihi nuncias. Est isthuc mihi auditu perquam jucundum. Sermonem istũ ex te audire supra modum gaudeo. Isthuc haud invitus audio. Oppido lætor isthuc audire ex te. Vt idem semper facias, opto. Vt ad istum modum quam diutissime valeas, opto. Tibi gratulor, mihi gaudeo. Gratia superis. Gratiam habeo superis. LI. Equidem pul-

pulchre valeo, si tu vales. GE. Nihil interim moleſtiæ fuit? LI. Nihil, niſi quod veſtra conſuetudine frui non licuit. GE. Quo pacto vales? LI. Recte, pulchre, belle, perbelle, belliſſime, perpulchre, feliciter, commode, minime male. Valeo ut volo potius, quam ut mereor: baſilice, pancratice, athletice. GE. Expectabam ut diceres etiam, taurice.

MALE VALERE.

GE. Rectene vales? LI. Vellem quidem. Nõ admodum ex ſententia. Equidem utcunque valeo. Sic ſatis. Valeo ut poſſũ, quando ut volo non licet. Vt ſoleo. Ita ut ſuperis viſum eſt. Non optime ſane. Sic ut ante hac pejus nunquam. Valeo ut ſolent, quibus cũ medicis res eſt. GE. Vt vales? LI. Secus quã vellem. GE. Qua valetudine es? LI. Haud ſane commoda, incommoda, perquam incommoda, infelici, parum proſpera, parũ ſecunda, mala, adverſa, infauſta, imbecilli, dubia, mediocri, vix mediocri, longe alia quam vellem, tolerabili, qualem optem hoſtibus meis. GE. Rem mihi ſane quam acerbam narras. Prohibeant ſuperi. Avertat Deus. Bona verba. Hic cupiam te vanum eſſe. Bono ſis animo oportet. Forti infractoq; ſis animo. Multum juvat animus in re mala bonus. Fulciendus eſt animus ſpe fortunæ ſecundioris. Quid morbi eſt? Quod mali genus eſt? Quis te morbus habet? Quo morbo teneris? Quid habes morbi? Quis te tenet morbus? LI. Neſcio, & hoc laboro periculoſius. GE. Verũ. Nam ad ſanitatem gradus eſt, noviſſe morbum. Nulloſne conſuluiſti medicos? LI. Et quidem permultos. GE. Quid reſpondent? LI. Id quod advocati Demiphoni apud Comicum, alius negat, alius ait, alius

deliberandum censet. In hoc consentiunt omnes, me miserum esse. GE. Quam pridem habet te hoc mali? Diu est quod teneris isto morbo? Quantum temporis est quod te malum hoc corripuit? LI. Dies plus minus viginti. Ferme mensis est. Iam tertius est mensis. Mihi quidem seculum videtur, quod ægrotare cœpi. GE Adnitendum censeo ne morbus fiat familiaris. LI Iam nimium assuevit. GE. Num est hydrops? LI. Negant. GE. Num dysenteria. LI. Non arbitror. GE. Nũ febris? LI. Opinor febris esse speciem, sed novam, ut nunc novi subinde morbi exoriuntur, antehac incogniti? GE. At plus satis erat veterum. LI. Ita visum est naturæ nimium novercæ. GE. Quoto die recurrit dolor? LI. Quoto die narras, imo quotidie: sæpius, quam Euripus 8. GE. Papæ, malum abominandum. Vnde contraxisti morbum? Vnde suspicaris hoc esse collectum mali? LI. Ex inedia GE. At non soles usque adeo superstitiosus esse, ut te jejunio maceres. LI. Non erat religio, sed inopia. GE. Quænam? LI. Quia non dabatur cibus E frigore natum arbitror. E putribus ovis morbum ortum suspicor. E vino plus satis diluto. E crudis malis contracta est stomachi cruditas. GE. Vide ne ex immodico aut intempestivo studio conciliaris hoc mali, aut ex potatione largiore, aut Venere parũ moderata. Quin accersis medicum? LI. Timeo ne citius morbum augeat, quam adimat. Metuo ne pro remedio det venenum. GE. Deligendus est igitur cui tuto fidas. LI. Si moriendum est, malo semel mori, quam tot pharmacis excarnificatus. GE. Fac igitur ut ipse tibi sis medicus. Si diffidis homini medico, precor

8 Euripus, pars maris sæpius in die reciprocans. Vide proverb. Euripus homo.

Precor ut sit tibi medici vice Deus. Sunt qui tecti cuculla Dominicali aut Franciscana revaluerunt. II Idem fortasis evenisset, si lenonis pallio tecti fuissent. Verum ista diffidenti nihil conducunt. GE. Fide igitur, ut reviviscas. Alii morbo levati sunt, nuncupatis alicui divo votis. LI. At ego cum divis non paciscor. GE. Proinde tu vel à Christo, cui fidis, pete sanitatis beneficium. LI. At ego an beneficium sit, nescio. GE. An non beneficium est liberari morbo? LI. Nonnunquam mori felicius est. Ab illo nihil peto, nisi ut, quod scit optimum esse, mihi largiatur. GE. Sume quod alvum dejiciat. LI. Iam sua sponte cita est. GE. Ciendus est alvus. Movendus est alvus. LI. Imo sistendus est magis, nam plus satis profluit.

Alia.

GE. Fuitne tibi hoc iter faustum & commodum? LI. Sic satis: nisi quod nihil usquam tutum est à latronibus. GE. Hic est belli ludus. LI. Est, sed sceleratissimus. GE. Pedes advenis, an eques? L. Partim pedestri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. GE. Quo in statu sunt res Gallicæ? LI. Sane turbulento. Magnæ bellorum minæ sunt. Quid mali allaturi sint hostibus, nescio: certe Galli jam ipsi non dicendis malis affliguntur. GE. Vnde proficiscuntur isti bellorum tumultus? LI. Vnde, nisi ex ambitione monarcharum? GE. At horum prudentia conveniebat sedari rerum humanarum tempestates. LI. Sedant illi quidem, sed ut Auster mare. Persuadent sibi se deos esse, suaque causa mundum hunc esse conditum [9]. GE. Imo princeps reipublicæ gratia constituitur,

9 *Vide Prov.*

non reſpublica principis cauſa. LI. Imo non deſunt Theologi qui frigidam ſuffundant,& ad hos tumultus claſſicum canant. GE. Iſtos ego ſtatuerem in prima acie. LI. At illi ſibi cavent poſt principia 1. GE. Iſta publica fatis curanda relinquamus. Tuæ res quo tandem in ſtatu ſunt? LI. Optimo,felici,mediocri,tolerabili. GE. Quo pacto ſe res habent tuæ?num ex voto?LI. Imo ſupra votum,ſupra meritum,ſupra ſpem. GE. Satin' ex ſententia? Satin' ſalva omnia? Satiſne proſpera omnia? LI. Res in pejore ſtatu eſſe non poteſt. Pejore in loco negocium non poteſt eſſe. GE. Non cepiſti igitur quod captabas? non contingit præda quam venabaris? LI. Venabar equidem,ſed irata Delia. GE. Nihil reliquum eſt ſpei?LI. Spei permultum,ſed rei nihil. GE. Epiſcopus nihil oſtendit ſpei? LI. Tota plauſtra 2,totaſque ſpei naves,ſed præterea nihil. GE. Nihil adhuc miſit? LI. Promiſit quidem largiter,at ne teruncium 3 quidem miſit. GE. Ergo ſpe alendus eſt animus.LI. Sed hac non ſaginatur venter. Qui ſpe aluntur,pendent, non vivunt.GE. Attamen hoc eras ad iter expeditior, quod nihil eſſet oneris in zona 4. LI. Fateor;atque etiam tutior Nulla enim ſunt arma certiora adverſus latrones. Sed ego malim & onus,& periculum. GE. Nihilne tibi ademptum eſt in via? LI. Mihi ne? Quæſo quid eripias nudo?Aliis citius periculum erat à me. Licuit mihi vacuo viatori per totum iter canere & eſurire. Num quid vis? GE. Quo nunc hinc abis? LI. Recta domum, ſalutaturus penates jamdiu non viſos. GE. Precor ut illic offendas omnia læta. LI. Vtinam ita velint ſuperi. Nihil interim extitit

1 *Id eſt in tuto.*

2 *Ita Græci* ὄναξ ἀνάξας *Vide Chiliad. 1. Cent. 8. Prov. 74.*

3 *Quem Plinius triuncem vocat, nũmulus eſt in vilitatis proverbium verſus.*

4 *Illic milites geſtabãt pecuniam.*

novi

novi domi noſtræ? GE. Nihil, niſi quod reperies auctam familiam. Nam tua Catulla peperit tibi catulum abſenti. Tua gallina peperit tibi ovum. LI. Bene nuncias. Grata nuncias. At ego tibi pro iſthoc nuncio polliceor euangelium 5. GE. Quodnam? ſecundum Matthæum? LI. Non, ſed ſecundum Homerum. En, accipe. GE. Tibi ſerva tuum euangelium. Mihi ſaxorum ſatis eſt domi. LI. Ne ſperne munuſculum. Aëtites 6 eſt, qui gravidis admotus in nixu, maturat partum. GE. Quid ais? Eſt mihi ſane gratiſſimum. Diſpiciam unde poſsim hoc donum penſare. LI. Abunde penſatum puta, ſi boni conſulueris. GE. Imo nihil accide re potuit magis in tempore. Nam uxori meæ jampridem tumet uterus. LI. Illud igitur abs te ſtipulabor 7, ut ſi maſculum ediderit, me ſuſceptorem aſciſcas. GE. Polliceor, ac tuũ indetur puero nomen. LI. Quod utriſque bene vertat. GE. Imo nobis omnibus.

5 *Iocus eſt ex ambiguo. Nam Euangelium dicitur munus quod datur rem latam nuntianti.*

6 *Lapidis genus ab Aquila nomen habens. Plinius lib. 37. cap. 11.*

7 *Stipulator qui promiſſum accipit, nam paciſcitur qui promittit, & cui promittitur.*

PERSONÆ.

MAVRITIVS, CYPRIANVS.

MA. Rediſti nobis obeſior ſolito. Rediſti procerior. CY. At equidẽ mallem prudentior, aut doctior. MA. Imberbis abieras, rediſti barbatulus. Contraxiſti tibi abſens nonnihil ſenii. Quid ſibi vult hic pallor? quid macies? quid frons caperata? CY. Vt eſt fortuna, ſic eſt corporis habitus. MA. Num adverſa? CY. Nunquam mihi quidem alias ſecunda, ſed nunquam quam nunc, reflavit odioſius. MA. Doleo vicẽ tuam. Dolet mihi tua calamitas. Sed quid iſthuc mali eſt? CY. Vniverſæ pecuniæ naufragiũ feci. MA. In mari? CY. Non, ſed in littore nondum navem ingreſſus. MA. Vbi nam? CY. In littore Britannico. MA. Bene habet quod

ipse nobis vivus enatasti. Præstat pecuniæ jacturam facere, quam vitæ. Levius est pecuniæ dispendiũ, quam famæ. CY. Vita famaq; incolumi, periit pecunia. MA. Vita sarciri nullo pacto potest, fama ægre potest, pecunia facile alicunde sarcietur. Qui malũ hoc accidit? CY. Nescio, nisi quod sic erat in fatis meis. Sic visum est superis. Sic libuit genio meo malo. MA. Vides igitur doctrinam ac virtutem tutissimas esse divitias, quæ nec eripi possunt, nec gravant circumferentem? CY. Pulchre tu quidem philosopharis, sed interim ego tingor 8.

8 *Discrucior animo.*

Alia.

PERSONÆ.

CLAVDIVS, BALBVS.

CL. Gratulor tibi reduci Balbe. BA. Et ego tibi superstiti Claudi. CL. Gratulor tibi in patriam reverso. BA. Imo gratulare magis è Gallia profugo. CL. Quid ita? BA. Quia illic bellis fervent omnia. CL. Quid Musis cum Marte? BA. Atqui illic ne Musis quidem parcitur. CL. Tu igitur feliciter elapsus es. BA. At non sine periculo. CL. Totus alius nobis redisti. BA. Qui sic? CL. Ex Hollando versus es in Gallum. BA. Quid? an capus 1 eram quum hinc abirem? CL. Vestis indicat te mutatum ex Batavo in Gallum. BA. Hanc metamorphosin 2 malim, quam in gallinam. Sed ut cuculla non facit monachum, ita nec vestis Gallum. CL. Iam ne calles Gallice? BA. Sic satis. CL. Quo pacto didicisti? BA. Magistris haudquaquam mutis. CL. Quibus? BA. Mulierculis, quovis turpiore loquacioribus. CL. In tali ludo facile discimus loqui. Sonas ne probè sermonem Gallicum? BA. Imo & Latinum sono Gallice. CL. Numquam igitur scribes bona carmina.

1 *Locus est ex ambigua voce, Gallus.*

2 *Id est transformationem.*

BA.

BA Cur ita? CL. Quia periit tibi syllabarum quantitas. 3. BA. Mihi satis est qualitas. CL. Quid? estne Lutetia immunis à pestilentia? BA. Non est, sed perpetua non est: aliquando remittit sese, mox recrudescit, nonnumquã intermittitur, deinde recipit sese. CL. Non sat erat malorum ubi bellum est? BA. Erat, nisi secus esset visum superis. CL. Annonæ caritatem istic esse oportet. BA. Imo penuriam. Omnium rerum illic inopia est, præterquam sceleratorum militum. Bonorum virorum illic est mira vilitas. CL. Quid accidit Gallis ut bellum suscipiant cum Aquila 4? BA. Quia movet illos exemplum scarabei, qui non cessit aquilæ. In bello nemo sibi non videtur Hercules. CL. Non te remorabor diutius. Alias latius nugabimur, quum erit utrique commodum. Nunc alio me vocant negociola quædam.

3 *Alludit ad hoc quod vulgus Gallorum perpetuam pronunciat accentum.*

4 *Imperatorum insignia.*

DOMESTICA CONFABVLATIO.

PERSONÆ.

PETRVS, MILA puer, IODOCVS.

PE. HEus heus puer, nemon' huc prodit? MI. Hic opinor effringet fores. Familiarem oportet esse. Lepidũ caput! Quid adfers mi Petre? PE. Me ipsum. MI. Næ tu rem haud magni precii huc attulisti. PE. Atqui magno constiti patri meo. MI. Credo pluris, quam revendi possis. PE. Cæterum Iodocus estne domi? MI. Incertus sum; sed visam. PE Quin tu potius abi, & roga ipsum an velit nunc esse domi. MI. Abi tu potius, sisque tibi ipsi Mercurius PE. Heus Iodoce, num es domi? IO. Non sum. PE. Impudens, non ego audio te loquentem? IO. Imo tu impudentior.

Nuper

Nuper ancillæ tuæ credidi, te non esse domi, & tu non credis mihi ipsi? PE. Æquum dicis. par pari relatum. IO. Equidem ut non omnibus dormio, ita non omnibus sum domi. 5. Tibi posthac semper ero. PE. Sed tu mihi videre cochleæ vitam agere. IO. Qui sic? PE. Quia perpetuo domi latitas, nec usquam prorepis. Non secus atque claudus sutor 6, jugiter domi desides. Tu tibi domi situm contrahis. IO. Est quod agam domi; foris nihil est negocii. Et si quid esset, tamen hoc cœlum me dies aliquot à publico cohibuisset. PE. At nunc sudum est, & invitat ad deambulandum. Vide ut blanditur. IO. Si prodeambulare lubet, non recuso. PE. Plane videtur hoc utendum cœlo. IO Ascisscendus est unus aut alter congerro. PE Fiet, modo dicas quos velis. IO. Quid si Hugonem? PE. Haud multum interest inter Hugonem & nugonem. IO. Age, placet. PE. Quid si Alardum? IO. Homo minime mutus est. Quod auribus diminutum est, lingua pensat. PE. Si videtur, Nevium adjungemus. IO. Si quidem dabitur illius copia, nunquam erit fabularum inopia. Placent confabulones, supereſt ut locum dispicias amœnum. PE. Ego vero tibi locum ostendam, ubi nec nemoris umbram, nec pratorum smaragdinum virorem, nec fontium vivas scatebras desiderabis. Dices dignam Musis sedem. IO. Magnifice polliceris. PE. Nimium affixus es libris. Nimium assides libris. Immodico studio te ipsum maceras. IO. Malim studio macrescere, quam amore. PE. At nō ideo vivimus, ut studeamus: sed ideo studemus, ut suaviter vivamus. IO. Mihi vero vel immori chartis dulce est. PE. Equi-

5 *Allusum est ad id quod Cicero refert de Ennio & Nasica.*

6 *Vide in Chil. 3. Cent. 2. Prov. 10.*

quidem immorari probo, immori non probo. Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio? IO. Me quidem vehementer oblectavit.

Alia.

PERSONÆ.

ÆGIDIVS, LEONARDVS.

Æ. Quo noster Leonardus? LE. Ad te ibam. Æ. Istud quidem facis insolens. LE. Quam ob rem? Æ. Quia jam annus est, quod nos non inviseris. LE. Malo in hanc peccare partem, ut desideres, quam ut obtundam. Æ. Imò boni amici nulla est apud me satietas. Imo quo crebrius venies, hoc mihi venies gratior. LE. Quid interim agitur domi tuæ? Æ. Multa sane quæ nolim. LE. Non miror. Sed jam ne peperit. Æ. Iamdudum, & quidem gemellos. LE. Quid ego audio? Æ. Sic res habet: atque illi jam denuo tumet uterus. LE. Isthoc pacto solet augeri familia. Æ. Sed utinam fortuna sic augeret pecuniam, ut uxor familiam. LE. Iamne elocasti filiam? Æ. Nondum. LE. Vide ne parum tutum sit virginem tam grandem detinere domi. Quærendus est gener aliquis. Æ. Nihil opus. Iam proci complures illam ambiunt sponsam. LE. Quid igitur superest, nisi ut è multis deligas, qui tibi maxime sit accommodus? Æ. Omnes ejusmodi sunt, ut nesciam quē cui præferam: sed abhorret à nuptiis filia. LE. Quid ais? Atqui, ni fallor, jamdudum nubilis est. Iamdudum est apta viro, matura conjugio. Iampridem est tempestiva viro. Æ. Quidni, annum egressa jam decimumseptimum? Annum jam agens undevigesimum. Annos nata decem & octo. LE. Cur abhorret igitur à matrimonio? Æ. Ait se velle Christo nubere. LE. Sane multas habet ille spon-

ſponſas. An malo genio nupſit, quæ caſte vivit cum marito? Æ. Mihi quidem non videtur. LE. Quis Deus hunc affectum afflavit filiæ? Æ. Neſcio. ſed abduci ab hoc propoſito nullis rationibus poteſt. LE. Vide ne ſint incantatores, qui inſtigent & allectent. Æ. Novi ego iſtos plagiarios 7. Sedulo arceo hoc hominum genus ab ædibus meis. LE. Quid igitur eſt in animo? Morem geres animo puellæ? Æ. Equidem obluctabor quoad licebit. Nihil non experiar, quo mutem illius ſententiam. Quod ſi pertendet ut cœpit, non pugnabo cum illius animo, ne forte videar θεομαχεῖν 8, vel potius μεταχμαχὴν 9. LE. Religioſe tu quidem loqueris. Sed etiam atque etiam fac explores virginis conſtantiam, ne poſt facti pœniteat, cum mutare non erit integrum. Æ. Equidem adnitar pro mea virili. LE Quid rerum gerunt filii? Æ. Natu maximus jamdudum maritus eſt, brevi pater futurus. Minimum ablegavi 10. Lutetiam. Nam hic nihil aliud quam ludebat. LE. Quid eo? Æ. Vt Magiſter nobis redeat ſtultior, quam exierat. LE. Bona verba. Æ. Medius jam cœpit initiari ſacris. LE. Precor ut bene vertat omnibus.

7 *Plagium, furtigenus, unde Plagiarii dicuntur qui abducunt aliena mancipia, aut liberos etiam.*

8 *Id eſt, cum Deo pugnare.*

9 *Id eſt, cũ Monachis pugnare. Alluſũ eſt autẽ ad vocem* μενο-μαχῆν, *quod eſt, ſingulari certamine congredi.*

10 *Removi ex oculis.*

Alia.

PERSONÆ.

MOPSVS, DROMO.

MO. Quid fit? Quid agitur Dromo? DR. Sedetur. MO. Video Sed quomodo ſe res habent tuæ? DR. Vt ſolent iis, quibus ſuperi ſunt parum propitii. MO. Iſthuc ominis avertat Deus. Quid agis? DR. Equidem ocium ago. Id quod vides, nimirum nihil. MO. Præſtat ociosum eſſe, quam nihil agere

1. Ego te fortaſſis occupatum ſeriis negociis interpello. DR. Imo maxime vacuum. Iam enim me ceperat ocii tædium, & congerronem deſiderabã. MO. Fortaſſis impedio, interrumpo, interturbo tua negocia. DR. Imo tædium ocii diſcutis. MO. Da veniam ſi te patũ in tempore interpellavi. DR. Imo ipſo in tempore advenis. Opportune te huc attulifti. Optatus ades. Interventus tuus eſt mihi vehementer gratus. MO. Fortaſſis aliquid ſeriæ rei inter vos agitur, cui nolim eſſe impedimento. DR. Imo lupus ſ., quod ajunt, ades in fabula. Nam de te ſermo erat. MO. Facile crediderim: nam mihi huc venienti mirè tinniebat auris. DR. Vtra? MO. Læva. Vnde conjicio nihil magnifice de me fuiſſe prædicatum. DR. Imo nihil non honorificum. MO. Vanum igitur fuerit oportet. Sed quid eſt bonæ rei? DR. Ajunt te venatorem eſſe factum. MO. Imo jam intra caſſes meos eſt præda quam venabar. DR. Quænã? MO. Lepida puella quam perendie ducturus ſum: voſque oro ut meas nuptias veſtrã præſentia dignemini honeſtare. DR. Quænam eſt ſponſa? MO. Aloiſia Chremetis filia. DR. Egregiũ ſpectatorem formarum! Tuis oculis adlubuit illa, nigro capillitio, ſimis naribus, ore prælargo, ventre prominulo? MO. Definite. Mihi eam duxi, non vobis. Non ſat eſt, quod ſuo regi 4 pulchra eſt regina? Ita demum mihi illa placebit, ſi vobis non admodum placeat.

1 *Atilii facete dictum. Plinius lib. 1. Epiſt. ult.*

2 *Vide Ch. 3. Cent. 8. Pro. 56.*

3 *Alludit ad id Ovid. Incidit in caſſes præda petita meos.*

4 *Vide Prover. Suum cuique pulchrũ.*

Alia

SYRVS, GETA.

SY. Opto tibi multam felicitatem. GE. Et ego tibi conduplicatum opto, quicquid optas mihi. SY. Quid agis rei? GE. Confabulor.

SY. Quid?

SY. Quid? confabulare ſolus? GE. Vt vides. SY. Fortaſſe tecum. Proinde tibi videndum, ut cum homine probo fabuleris. GE. Imo cum lepidiſſimo congerrone confabulor. SY. Quo? GE. Apuleio. SY. Istud quidem nunquam non facis. Sed 5 amant alterna Camœnæ. Tu perpetuo ſtudes. GE. Non eſt ulla ſtudiorum ſatietas. SY. Verum, ſed eſt tamen modus quidam. Non omittenda quidem ſunt ſtudia, ſed tamen intermittenda nonnunquam. Nō abjicienda ſunt, ſed relaxanda. Nihil ſuave quod perpetuum. Voluptates 6 commendat rarior uſus. Tu nihil aliud quam ſtudes Perpetuo ſtudes. Continenter incumbis literis. Indeſinenter inhæres chartis. Studes noctes ac dies, Nunquam non ſtudes. Aſſiduus es in ſtudio. Iugiter intentus es libris. Nullum facis ſtudendi finem, neque modum. Nullam ſtudiis tuis tequiem intermiſces. Nunquam ſtudendi laborem nec intermittis, nec remittis. GE. Agè, tuo more facis. Rides me ut ſoles. Nunc ludis tu quidem me. Salſe me rides. Satyricum agis. Naſo me ſuſpendis adunco. Non me fallit tuum ſcomma. Nunc plane joco mecum agis. Sum tibi riſui. Rideor abs te. Pro delectamento me habes. Nunc me ludos deliciaſque facis. Eadem opera aſſue mihi auriculas aſini. Ipſi codices pulvere ſituque obducti loquuntur, quam ſim immodicus in ſtudio. SY. Emoriar, ni loquor ex animo. Diſpeream, ſi quid fingo. Ne vivam, ſi quid ſimulo. Loquor id quod ſentio. Quod res eſt dico. Serio loquor. Ex animo loquor. Non ſecus ſentio, quam loquor.

5 *Hemiſtichium Bucolicum.*

6 *Horatianum.*

CVR NON VISIS?

GE. Quid cauſæ eſt, quod tam diu nos non invi-

inviſeris? Quid rei eſt, quod nos tam raro viſis? Quid accidit, quod tanto tempore nos nõ adieris? Quare tam rarus es ſalutator? Quid ſibi vult, quod nos tam diu non conveneris? Quid obſtitit, quo minus viſas nos frequentius? Quid impedimento fuit, quo minus jam diu feceris nobis tui videndi copiam?

NON LICVIT PER OCCVPATIONES.

SY. Non licuit per ocium. Volui quidem, at non licuit mihi per mea negocia. Hactenus non ſinebant negocia, ut te viſerem. Non patiebantur undæ negociorum, quibus involvebar, ut te ſalutarem. Occupatior fui, quam ut potuerim. Tam variis diſtringebar curis, ut mihi non fuerit liberum adire te: vix ipſi mihi fuit copia mei, ſic me totum moleſta quædem negocia poſſidebant. Negociis meis imputabis, non mihi. Non defuit voluntas, ſed vetuit neceſſitas. Hactenus non vacavit. Hactenus non contigit ocium. Hactenus non fuit vacuum. Non licuit per valetudinem. Non licuit per tempeſtatem. GE. Equidem accipio tuam excuſationem, ſed hac lege, ne ſæpius utaris. Excuſatio tua juſtior eſt, quam vellem, ſi quidem valetudo fuit in cauſa. Hac lege mihi purgatus eris, ſi quod ceſſatum eſt, officio ſarcias: ſi ſuperiorem ceſſationem crebra viſitatione penſes.

SY. Tu nihil moraris iſtiuſmodi officia nimium vulgaria. Amicitia noſtra firmior eſt, quam ut ſit officiis iſtis vulgaribus alenda. Satis crebro viſit, qui conſtanter amat. GE. Male ſit iſtis curis quæ te nobis adimunt. Quin imprecer iſtis negociis, quæ talem amicum nobis invident? Peſsime ſit iſti febri, quæ

quæ nos tam gravi desiderio torsit tui. Male pereat ista febris, te quidem incolumi.

MANDANDI AC POLLICENDI.

IACOBVS, SAPIDVS.

IA. Quæso ut hæc res tibi cordi sit. Etiam atque etiam rogo ut hoc negocium tibi sit curæ. Hac in re velim ut totum Sapidum exeras. Si me amas, causam hanc tractabis diligenter. Hac in re quæso ut advigiles. Curabis hanc rem mea causa diligenter. Si vere is es, quem semper esse te mihi persuasi, fac ut sentiam hac in causa, quanti me facias. A. Desine ego tibi hoc effectum reddam, & quidem propediem. Eventum præstare non possum: illud polliceor, mihi nec fidem, nec studium defuturum. Curabo diligentius, quam si mea res ageretur: quamquam meam esse duco, quæ sit amici. Faciam ut in me quidvis desideres citius, quam fidem ac diligentiam. Tu fac in utramque 7 dormias aurem: ego tibi hoc confectum dabo. Tu quietus esto, in me recipio provinciam omnem. Gaudeo mihi datam occasionem, qua declarem animū in te meum. Equidem oratione nihil polliceor, sed re præstabo, quidquid est amici sinceri, & ex animo bene volentis. Nolim te lactare vana spe. Illud efficiam, ut dicas hoc negocii mandatū amico.

7 *Vide Chil. 1. Cent. 9. Prov. 19.*

8 *Rhamnusia, fortunæ cognomentū est, à loco, quē admodū dicimus Paphian & Cypriden. Litat autem non quisquis sacrificat, sed cujus sacrum Deo placuit.*

SVCCESSVS.

SA. Res successit opinione melius. Fortuna votis utriusque favit. Si fortuna tibi nupsisset, non potuisset esse obsequentior. Res tua & ventis, & amne secundo processit. Vicit etiam vota nostra fortunæ faventis afflatus. Opinor te litasse Rhamnusiæ 8, cui sic ex sententia cadunt omnia. Plus impetravi quam

quam fuiſſem ausus optare. Ventis per omnia ſequundis hic curſus nobis peractus eſt. Res omnis cecidit ex ſententia. Pulchre nobis cecidit hæc alea. Opinor volaſſe 9 noctuam, adeo feliciter exiit nobis parum ſapienter inſtitutum.

9 *Vide Prov. Noctua volavit.*

GRATIARVM ACTIO.

IA. Equidem & gratiam habeo, & habiturus ſum, quoad vivam, maximam. Pro iſto tuo in me officio pares agere gratias vix poſſim, referre nequaquam. Video quantum debeam tuo in me ſtudio. Nihil miror, neque enim tu quicquam novi feciſti, & hoc magis debeo. De iſthoc tuo in me officio, amo te mi Sapide, ut par eſt, maxime. Quod hac in cauſa præſtiteris amicum minime aulicum, & habetur à me gratia, & ſemper habebitur. Quod meum negocium tibi cordi fuerit, amo te, & habeo gratiam. Iſthoc officio gratiam iniſti apud me maximam. Pergratum eſt, quod cauſam meam egeris bona fide. Ex omnibus officiis, quæ tu plurima in me contuliſti, hoc eſt longè gratiſsimum. Referre gratiam parem nequaquam poſſum: agere accuratius inter nos ſupervacaneum ſit: quod unum poſſum, habebo dum vixero. Iſthoc beneficio fateor tibi me magnopere devinctũ eſſe. Hoc nomine plus tibi debeo, quàm unquam ſolvendo eſſe queam. Hoc beneficio arctius me tibi devinxiſti, quam ut poſſim diſſolvere. Obligatiorem me tibi reddidiſti, quam ut nomen meum è tuo diario 10 poſsim unquam expungere. Hoc officio me ſic tuum reddidiſti, ut nullum mancipium æque ſit in rebus heri ſui. Hac re me tibi devinctiorem reddidiſti, quam ut unquam æs alie-

10 *Diaria ſunt codicilli, ſive cõmentarioli rerum actarum ſingulos dies.*

alienum posim resolvere. Plurimis nominibus tibi debeo, sed non alio plus quam hoc. Pro mediocribus beneficiis agendæ sunt gratiæ : hoc majus est, quam ut conveniat verbis gratias agere.

RESPONSIO.

SA. Aufer mihi ista. Major est nostra necessitudo, quam ut vel tu mihi, vel ego tibi pro ullo officio debeam gratias agere. Non contuli hoc in te beneficium, sed retuli. Mihi quidem abunde relatam gratiam arbitror, si gratum est quod feci sedulo. Non est cur mihi gratias agas, si pro tot tuis in me beneficiis non vulgaribus hoc officioli rependi. Equidem nihil laudis mereor : ingratissimus habendus, si defuissem amico. Quicquid est in rebus meis, quicquid mea cura præstari potest, hoc tam tuum esse ducito, quam id quod est maxime tuum. Videor mihi beneficium accepisse, quod nostrum officium boni consulis. Pro tantillo officio mihi tam accurate gratias agis, quasi non multo majora tibi debeam. Sibi bene facit, qui bene facit amico. Qui bene meretur de amico, non dat beneficium, sed fœnerat. Si ex animo probas officium in te meum, fac utare sæpius. Ita credam tibi gratum esse quod feci, si quoties desiderabis operam meam, non roges, sed imperes quod voles.

ALIA IN CONGRESSV.

ARNOLDVS, CORNELIVS.

AR. SAlve multum Corneli jam toto seculo desiderate. CO. Salve & tu sodalis exoptatissime. AR. Iam desperabamus reditum tuum. Vbi tamdiu peregrinatus es? CO. Apud inferos.

inferos. AR. Non admodum veri dissimile dicis, adeo nobis rediſti ſqualidus, macilentus, ac pallidus. CO. Imo ab Hieroſolymis adſum tibi, non à profundis manibus. AR. Quis Deus, aut quis ventus te illuc adegit? CO. Quæ res adigit alios innumeros? AR. Stultitia, ni fallor. CO. Igitur hoc convicii non in me ſolum competet. AR. Quid illic venabare? CO. Vt miſer eſſem. AR. Iſthuc licebat domi. Eſtne illic, quod tu putes ſpectatu dignum? CO. Vt ingenue fatear tibi, propemodum nihil. Oſtenduntur quædam monumenta vetuſtatis, quorum mihi nihil non videbatur commentitium, & excogitatum ad alliciendos ſimplices & credulos. Imo nec hoc arbitror illos certo ſcire, quo loco ſita fuerit olim Hieroſolyma. AR. Quid igitur vidiſti? CO. Magnam ubique barbariem. AR. Nihilo ſanctior redis? CO. Imo multis partibus deterior. AR. Nummatior ergo? CO. Imo nudior leberide[2]. AR. An non pœnitet igitur tam longinquæ peregrinationis fruſtra ſuſceptæ? CO. Nec pudet, quia tam multos habeo ſtultitiæ meæ ſodales: nec pœnitet, quia fruſtra jam ſit pœnitere. AR. Nihil ergo fructus refers è tam difficili peregrinatione? CO. Multum. AR. Quid tandem? CO. Quia poſthac vivam ſuavius. AR. An quia jucundum eſt[3] meminiſſe laborum actorũ? CO. Eſt iſthuc quidem nonnihil, ſed non in hoc ſunt omnia. AR. Eſtne aliud præmium? CO. Eſt ſane. AR. Quid? effare. CO. Magna voluptate, quoties libebit, & ipſe me afficiam, & alios mentiendo, quoties itinerarium meum recitabo in conciliabulis aut in conviviis. AR. Profecto non tu procul aberras à ſco-

1 *Alluſit ad Polydorum, quem ſic Euripid. in Hecuba inducit loquentem: Adſum profectus è profundis Manibus, id eſt, inferis.*

2 *Vide Chiliad.*

3 *Vide Prov. Acti laboretis.*

po. CO. Deinde non minus capiam voluptatis, quum alios audiam mentientes de rebus, quas nec audierunt unquam, nec viderunt. Idq; faciunt tanta confidentia, ut quum narrent Siculis [4] gerris vaniora, tamen sibi etiam persuadeant se vera loqui. AR. Mira voluptas. Non omnino tibi periit [5] oleum & opera, quod ajunt. CO. Imo hoc arbitror aliquanto consultius, quam quod faciunt isti, qui paullo pecunlæ conducti proficiscuntur in militiam, omnium scelerum scholam. AR. Sed illiberalis est voluptas, ex mendaciis voluptatem capere. CO Verum hoc aliquanto liberalius, quam obtrectatione vel delectare, vel delectari, aut alea tempus & rem perdere. AR. Cogor equidem pedibus in tuam ire sententiam. CO. Verum est & alius fructus. AR. Quis? CO. Si quis erit amicus egregie charus, affinis huic insaniæ, eum admonebo domi maneat: ut nautæ solent ejecti naufragio, monere navigaturos, quid periculi sit vitandum. AR. Vtinam mihi monitor adfuisses in tempore! CO. Quid? num similis morbus te quoque corripuit? Num afflavit & te hujus mali contagium? AR. Visi Romam & Compostellam. CO. Deum immortalem, quanto mihi solatio est te contigisse stultitiæ meæ socium! Quæ Pallas isthuc tibi misit in mentem? AR. Non Pallas, sed ipsa Moria, præsertim cum domi haberem uxorem integra adhuc ætate, liberos aliquot, & familiam, quæ pendebat ex me, & opera mea quotidiana alitur. CO. Oportuit fuisse feriæ rei quippiam quod te à charissimis tuis distraxerit. Narra obsecro. AR. Pudet dicere. CO. Non apud me, qui, ut scis, eodem tenear malo.

AR. Com-

[4] *Vide Chil.*

[5] *Chil. 1. Cent. 4. Pro. 61.*

[6] *Alludit ad Homerum, qui sæpe Palladem facit huic aut illi suggerentem quid facto sit opus.*

AR. Compotabamus aliquot vicini. Vbi vino incaluerat animus, erat qui prædicabat, ſibi eſſe in animo ſalutare divum Iacobum: erat alter qui divum Petrum. Illico non defuit unus aut alter, qui ſponderent ſe comites fore. Tandem viſum eſt, ut omnes irent ſimul. Ego, ne viderer parum commodus compotor, poliicitus ſum & ipſe. Mox agitari cœptum, utro potius iremus, Romam, an Compoſtellam. Factum eſt ſenatuſconſultum, ut bonis auſpiciis utroque poſtridie proficiſceremur omnes. CO. O grave decretum, dignius quod vino inſcriberetur quàm æri. AR. Ac mox ingens obambulat patera, quam ubi ſuo quiſque ordine ebibiſſet, votum factum eſt inviolabile. CO. Nova religio; ſed num omnibus contigit reditus incolumis? AR. Omnibus præterquam tribus, quorum unus in profectione moriens, mandavit nobis ut ſuis verbis ſalutem diceremus Petro & Iacobo. Alter periit Romæ, juſsitque ut ſuo nomine ſalutaremus uxorem ac liberos. Tertium reliquimus Florentiæ, valetudinis plane deploratæ. Opinor jam eſſe apud ſuperos. CO. Adeo ne pius erat? AR. Imo nugator maximus. CO. Vnde igitur iſthuc ſuſpicare? AR. Quia peram habebat indulgentiis largiſſimis diſtentam. CO. Audio: ſed iter eſt longum in cœlum, nec ſatis, ut audio, tutum, ob latrunculos qui obſident regionem aëris mediam. AR. Verum: ſed ille ſat erat munitus diplomatibus. CO. Qua lingua deſcriptis? AR. Romana. CO. In tuto eſt igitur? AR. Eſt, niſi forte incidat in genium aliquem qui latine neſciat: tum eſſet illi redeundum Romam, & novum diploma impetrandum. CO. Bullæ

venduntur illic & mortuis? AR. Maxime. CO. Sed interim illud mihi monendus es, ne quid effutias incogitantius: jam enim corycæis [7] plena sunt omnia. AR. Ego vero nihil elevo indulgentias, sed combibonis meis stultitiam rideo, qui quum esset alioqui nugator nugacissimus, salutis suæ proram, ut ajunt, ac puppim in membrana collocavit potius, quam in correctis affectibus. Sed quando fruemur illa voluptate quam modo prædicabas? CO. Quum erit commodum, adornabimus compotatiunculam aliquam, vocabimus nostri ordinis homines, ibi certabimus mentiendo, nosque affatim mutuis mendaciis oblectabimus. AR. Age fiat.

[7] *Id est, observatoribus. Vide Prov.*

Alia.

PERSONÆ.

PAMPHAGVS, COCLES.

PA. AVt parum prospiciunt oculi, aut Coclitem veterem compotorem meum video. CO. Imo nihil te fallunt oculi tui: vides sodalem ex animo tuum. Nulla cuiquam erat spes reditus tui, qui tot annos abfueris, ignaris omnibus quæ te terrarum haberet regio. Sed unde? dic, quæso. PA. Ab Antipodibus. CO. Imo ab insulis, opinor, Fortunatis. PA. Gaudeo quod agnoveris sodalem tuum: nam verebar ne sic domum reditem, quemadmodum rediit Vlysses. CO. Quonam pacto rediit ille? PA. Nec ab uxore est agnitus. Solus canis jam vetulus, mota cauda dominum agnovit. CO. Quot annos ille domo abfuerat? PA. Viginti. CO. Tu plures abfuisti; nec tamen sefellit me tua facies. Sed quis isthuc narrat de Vlysse? PA. Homerus. CO. Oh, ille, ut ajunt,

sunt, pater est omnium fabularum. Fortas- sis uxor interim asciverat taurum [7] alium, & idcirco non agnovit Vlyssem suum. PA. Imo nihil illa castius: sed Pallas addiderat Vlyssi senium, ne posset agnosci. CO. Qui tandem agnitus est? PA. E tuberculo, quod habebat in digito pedis: id animadvertit nutrix jam admodum anus, dum illi pedes lavat. CO. O curiosam lamiam [8]! Et tu miraris, si ego te agnovi ex isto tam insigni naso? PA. Nihil me pœnitet hujus nasi. CO. Nec est cur pœniteat, cum organum tibi sit ad res tam multas utile. PA. Ad quas? CO. Primum ad extinguendas lucernas erit cornu vice. PA. Perge. CO. Deinde si quid hauriendum erit è cavo profundiore, fuerit loco promuscidis. PA. Papæ! CO. Si manus erunt occupatæ, licebit uti vice paxilli. PA. Etiam ne amplius? CO. Conducet excitando foculo, si defuerit follis. PA. Belle narras. Quid præterea? CO. Si lumen officiat scribenti, præbebit umbraculum. PA. Ha ha he: est præterea quod dicas? CO. In bello navali præbebit usum harpagonis [9]. PA. Quid in bello terrestri? CO. Erit loco clypei. PA. Quid deinde? CO. Findendis lignis erit cuneus. PA. Probe. CO. Si præconem agas, erit tuba: si classicum canas, cornu: si fodias, ligo: si metas, falx: si naviges, ancora: in popina fuerit fuscina: in piscando hamus. PA. O me felicem! nesciebam me circumferre tam ad multa conducibilem supellectilem. CO. Sed quis interim terrarum angulus te habuit? PA. Roma. CO. At qui fieri potuit, ut in tanta luce nemo te sciret vivum? PA. Imo nusquam magis latent boni viri; adeo ut sæpe clarissima luce nemi-

[7] *Id est, adulterũ. Hor. Quaerenti taurum monstrav.*

[8] *Sic appellat maritũ qui nimium diu abfuit.*

[9] *Lamiæ, venefica mulieres, quæ oculos habent quibus prospiciunt omnia cum foris sunt, domi cæcutiunt.*

[9] *Harpagones instrumenta quibus injectis attrahunt navem bellum committuri.*

minem videas in frequenti foro. CO. Redis igitur nobis onuſtus ſacerdotiis. PA. Venatus equidem ſum ſedulo: at parum favit Delia [1]. Nam complures illic piſcantur hamo, quod dici ſolet, aureo. CO. Stultum piſcandi genus. PA. Et tamen pulchre ſuccedit nonnullis. Sed non omnibus feliciter cadit hæc alea. CO. An non inſigniter ſtulti ſunt, qui plumbum commutant auro? PA. Sed non intelligis, in plumbo ſacro venas auri ſubeſſe. CO. Quid igitur? rediſti nobis nihil aliud quam Pamphagus? PA. Non. CO. Quid igitur? PA. Lupus hians [2]. CO. Felicius redeunt, qui aſini redeunt ſacerdotiorum ſarcina graves. Cur mavis ſacerdotium quam uxorem? PA. Quia mihi placet ocium. Arridet Epicurea vita. CO. At mea ſententia ſuavius vivunt, quibus eſt lepida puella domi, quam complectantur quoties libet. PA. Sed adde nonnunquam quum non libet. Amo voluptatem perpetuam. Qui ducit uxorem, uno menſe felix eſt: cui contingit opimum ſacerdotium, in omnem uſque vitam fruitur gaudio. CO. Sed triſtis eſt ſolitudo; adeo ut nec Adam ſuaviter victurus fuerit in Paradiſo, niſi Deus illi adjunxiſſet Evam. PA. Non deerit Eva, cui ſit opulentum ſacerdotium. CO. Sed voluptas non eſt voluptas, quæ cum mala fama, malaque conſcientia conjuncta eſt. PA. Verum dicis: & idcirco mihi in animo eſt, confabulatione librorum ſolitudinis tædium fallere. CO. Iſtis quidem ſodalibus nihil jucundius. Sed redis ne ad tuam piſcationem? PA. Redeo, ſi liceat parare novam eſcam. CO. Aureamne, an argenteam? PA. Vtramlibet. CO. Bono

[1] *Delia venandi Dea.*

[2] *Vide Chil. & alluſum eſt ad nomen Pamphagus, quod Græcis ſonat, omnia comedentem.*

no animo es; pater suppeditabit. PA. Nihil illo tenacius. Nec crediturus est denuo quum intellexerit, mihi sortē etiam periisse. CO. Verum ista lex est aleæ. PA. Sed ille non delectatur hac alea. CO. Si pernegabit ille, commonstrabo tibi unde possis quantū voles pecuniæ sumere. PA. Tu vero mihi voluptatem narras: age monstra; jam cor mihi salit. CO. In promptu est. PA. Nactus es thesaurum aliquem? CO. Si nactus essem, mihi nactus essem, non tibi. PA. Si quem corradere centum ducatos, revixerit spes. CO. At ego tibi commonstro, unde possis haurire centum millia. PA. Quin tu igitur me beas? Ne diutius eneca. Dic, unde. CO. Ex Orcō Budæi Illic reperias innumeras myriades, sive auream malis monetam, sive argenteam. PA. Abi quo dignus es cū tuo joco. Illuc tibi resolvam, quod debuero pecuniæ. CO. Resolves, sed quod illinc tibi numeraro. PA. Age, novi nasum tuum. CO. At mihi præ te nasus est nullus. PA. Imo nihil te nasutius. Nihil es nisi nasus. Ludis in re seria. Hac in re ringi [3] possim citius, quam ridere. Res gravior est quam ut ridere libeat. Tu si hic esses, non luderes. Sum tibi ludibrio. Illudis mihi, & illudis me. Ioco me tractas in re neutiquam jocosa. CO. Minime rideo; id, quod res est, dico. Non rideo quidem; imo rem ipsam dico. Serio loquor. Ex animo loquor. Simpliciter loquor. Vera loquor. PA. Ita tibi semper stet [4] in capite pileum, ut ista tu simpliciter loqueris. Sed cesso abire domum, cognituras quo statu sint illic omnia? CO. Offendes nova permulta. PA. Credo; sed utinam omnia ex animi sententia. CO. Isthuc optare licet omnibus; sed hactenus obtigit nemini.

[3] *Ringitur iratus, non videt. Ritus igitur, est deductio labiorū, sed præ dolore, cum risus sit ex gaudio.*

[4] *Proverbiū in eos qui diversum sentiunt ab his quæ dicunt. Id est, præpostere stet pileus.*

PA. Hoc quoque commoditatis adferet utrique noſtrum ſua peregrinatio, quod dulcior erit poſthac domus. CO. Neſcio: nam video, quoſdam ſepties illo recurrere. Adeo ſcabies illa ſine fine ſolet prurire, ſi quem ſemel invaſerit.

Alia.

MILITARIA.

HANNO, THRASYMACHVS 5.

5 Thraſymachus, id eſt, audax in pugna: nomen aptum militi.

HA. UNde redis nobis Vulcanus 6, qui Mercurius hinc abieras? TH. Quos Vulcanos aut quos Mercurios mihi narras? HA. Quia alatus videbare quum abires, nunc claudicas. TH. Sic à bello rediri ſolet. HA. Quid tibi cum bello, homo quovis dama fugacior? TH. Spes prædæ reddiderat fortem. HA. Multum igitur refers manubiarum 7? TH. Imo 8 zonam inanem. HA. Tanto minus gravare ſarcina. TH. Atqui ſceleribus onuſtus redeo. HA. Gravis profectò ſarcina, ſi verum dicit Propheta, qui peccatum appellat plumbum. TH. Plus illic ſcelerum & vidi, & patravi, quam unquam antehac in omni vita. HA. Ecquid igitur arridet vita militaris? TH. Nihil neque ſceleſtius, neque calamitoſius. HA. Quid igitur in mentem venit iſtis, qui nummo conducti, nonnulli gratis currunt ad bellum, nō aliter quam ad convivium? TH. Ego nihil aliud conjectare poſsim, quam illos agi malis furiis, ſeſeque totos malo dæmoni, ac miſeriæ devoviſſe, nec aliud quam hic manes ſuos anticipare. HA. Ita quidem videtur. Nam ad res honeſtas vix ullo precio conduci queant. Sed expone nobis, quomodo geſtum ſit prælium, & utro ſeſe inclinarit victoria. TH. Tantus

6 Vulcanus fingitur claudus, Mercurius alatus.

7 Manubia, pecunia è ſpoliis collecta.

8 Vide Trover. Zonam perdidit.

tus erat ſtrepitus, tumultus, tubarum bombi, cornuum tonitrua, hinnitus equorum, clamor virorum, ut neque videre potuerim quid gereretur, adeo ut vix ſcirem ubi eſſem ipſe. HA. Vnde igitur cæteri, qui ex bello veniunt, ſic depingunt ſingula, quid quiſque dixerit aut geſſerit, quaſi nuſquam non adfuiſſent ocioſi ſpectatores? TH. Ego credo iſtos mentiri ſplendide. In tentorio meo quid geſtum ſit, ſcio: quid in prælio, prorſus ignoro. HA. An ne hoc quidem ſcis, unde tibi venerit claudicatio? TH. Vix; ita me Mavors poſthac male amet ſuſpicor aut ſaxo, aut equi calce læſum genu. HA. At ego ſcio. TH. Scis? an tibi narravit aliquis? HA. Non, ſed divino. TH. Dic igitur. HA. Quum fugeres pavidus, collapſus humi offendiſti in ſilicem. TH. Diſpeream, niſi rem acu tetigiſti. Adeo veriſimile eſt quod divinaſti. HA. Abi domum, & uxori narra tuas victorias. TH. Illa mihi occinet haud ſuave encomium [9], qui nudus redeam. HA. Sed unde reſtitues, quod rapuiſti? TH. Iam pridem reſtitui. HA. Cui? TH. Scortis, œnopolis [1], & iis qui me vicerunt alea. HA. Satis militariter. Par eſt, ut quod male partum eſt, pejus diſpereat. Verum à ſacrilegiis, opinor, temperatum eſt. TH. Imo illic erat ſacrum [2] nihil. Nec profanis parcitum eſt, nec fanis. HA. Quo pacto ſarcies? TH. Negant oportere ſarciri, quod in bello commiſſum ſit: jure fit, quod illic fit. HA. Iure belli fortaſſis. TH. Tenes. HA. At iſtud jus ſumma eſt injuria. Te non patriæ pietas, ſed prædæ ſpes pertraxit in bellum. TH. Fateor, & arbitror paucos illuc ire ſanctiore propoſito. HA. Eſt aliquid inſanire cum multis. TH. Concionator è ſuggeſto pronuntiavit,

[9] *Solent encomio laudari, qui fortiter ſe geſſerunt in bello.*

[1] *Oenopola, vini venditores, caupones.*

[2] *Alluſum id eſt ad prov. ἀδέσποτον. tamet ſi deflexit in alium ſenſum.*

bellum esse justum. HA. Suggestum illud 3 non solet mentiri. Sed ut justum sit Principi, non continuo justum est tibi. TH. Audivi ex Rabbinis, quod licet sua cuique arte vivere. HA. Præclara ars, incendere domos, diripere templa, violare sacras virgines, spoliare miseros, occidere innoxios. TH. Lanii conducuntur ad mactandum bovem cur nostra ars reprehenditur, quod conducimur ad mactandos homines? HA. Non eras solicitus, quonam esset migratura anima tua, si contigisset in bello cadere? TH. Non admodum. Bona spes habebat animum meum. Nam divę Barbaræ me semel commendaram. HA. Receperat illa tutelam tui? TH. Sic mihi visa est annuere capite aliquantulum HA. Quando isthuc tibi visum est? mane? TH. Non, sed à cœna. HA. Sed tum, ut arbitror, etiam arbores tibi visæ sunt ambulare. TH. Vt hic divinat omnia! sed præcipua spes erat in divo Christophoro, cujus imaginem quotidie contemplabar. HA. In tentoriis? Vnde illic divi? TH. Carbone pinxeramus illum in velo. HA. Nimirum haudquaquam ficulnum, ut ajunt, præsidium erat carbonarius ille Christophorus Sed extra jocum; non video qui possis expiari à tantis flagitiis, nisi te conferas Romam. TH. Imo novi viam breviorem. HA. Quam? TH. Ibo ad Dominicales; illic paullo transigam cum commissariis. HA. Etiam de sacrilegiis? TH. Etiamsi Christum ipsum spoliassem, ac decollassem etiam; tam largas habent indulgentias, & autoritatem componendi. HA. Bene habet, si vestram compositionem Deus ratam habuerit. TH. Imo magis metuo ne diabolus non habeat ratam. Nam Deus natura placabilis est.

3 *Suggestus ille. Opinor utrunq; dici, sed suggestum repperi apud Cicer.*

HA. Quem

HA. Quem tibi ſacerdotem deliges? TH. Cui cognovero quam minimum eſſe frontis ac bonæ mentis. HA. Ne non habeant ſimiles labra lactucas. Ab illo purus abibis ad corpus dominicum? TH. Quid ni? Poſteaquam ſemel effudero ſentinam in illius cucullam, ego me exoneravero ſarcina: ipſe viderit, qui abſolvit. HA. Qui ſcis, an abſolvat? TH. Scio. HA. Quonam indicio? TH. Quia manus imponit capiti, admurmurans neſcio quid. HA. Quid ſi reddat tibi omnia peccata tua, quum manum imponit, hæc admurmurans: Abſolvo te ab omnibus benefactis, quæ nulla in te comperio: & reſtituo te tuis moribus, talemque dimitto, qualem accepi? TH. Viderit ille quid dicat: mihi ſatis eſt, quod me credo abſolutum. HA. Sed iſthuc tuo periculo credis. Fortaſſe nō fuerit ſatis Deo, cui debes. TH. Vnde tu mihi obvius, qui mihi conſcientiam e ſerena nubilam redderes? HA. Felix occurſus: Bona avis eſt obvius amicus, qui bene moneat. TH. Neſcio quam bona, certe parum ſuavis.

HERILIA.

RABINVS, SYRVS.

RA. HEus heus furcifer, jamdudum rauceſco clamore, nec tu tamen expergiſceris: videre mihi vel cum gliribus certare poſſe. Aut ocyus ſurge, aut ego tibi fuſte ſomnum iſtum excutiam. Quando crapulam heſternam edormieris? Non te pudet, ſomnium hominis, in multam lucem ſtertere? Qui frugi ſunt famuli, ſolem exortum ſolis antevertere, curareque ut herus ſurgens reperiat omnia parata. Vt ægre divellitur à

nido tepefacto cuculus! Dum ſcalpit caput, dum diſtendit nervos, dum oſcitat, tota abit hora. SY. Vix dum diluxit. RA. Credo; tibi. Nam tuis oculis adhuc multa nox eſt. Tibi nox adhuc eſt concubia. SY. Quid me jubes facere? RA. Fac ut luceat foculus: verre pileũ ac pallium: exterge calceos & crepidas. Inverſas caligas primum intus purga ſcopis, mox foris. Deinde ſuffitum aliquem facito purgando aëri. Accende lucernam. Muta mihi lineum induſium, ac ad ignem fumi expertem ſicca lotum. SY. Fiet. RA. Atqui move te ocyus. Iam hæc feciſſe oportuit. SY. Moveo. RA. Video; ſed nihil promoves. Vt incedit teſtudo! SY. Non poſſum ſimul ſorbere, & flare [4]. RA. Etiam ſententias loqueris, carnifex? Tolle matulam. Compone lecti ſtragulas, revolve cortinas. Verre pavimentum. Verre ſolum cubiculi. Adfer aquam lavandis manibus. Quid ceſſas, aſine? Annus eſt priuſquam accendas candelam. SY. Vix reperio ſcintillam ignis. RA. Sic heri condidiſti. SY. Nec follem habeo. RA. Vt reſponſat nebulo, quaſi qui te habeat, careat folle. SY. Quam imperioſum habeo dominũ! vix hujus juſſis decem expediti famuli fecerint ſatis. RA. Quid ais, ceſſator? SY. Nihil, omnia recte. RA. Non ego te audio murmurantem? SY. Equidem precor. RA. Credo, Pater noſter inverſum. Precationem, opinor, Dominicam præpoſtere. Quid gannis de imperio? SY. Precor tibi ut fias Imperator. RA. Et ego tibi, ut fias homo ex caudice. Sequere me ad templum uſque. Mox domum recurrito, lectos concinnato. Hæc confuſa, ſuo quæque loco digerito. Fac ut niteat tota domus. Matulam defricato. Hæc ſordida ſubmoveto ab oculis,

4 *Vide Chil. 2. Cen. 2. Prov. 820.*

oculis, fortassis invisent me quidam aulici. Si quid sensero prætermissum, vapulabis largiter. SY. Hic sane novi benignitatem tuam. RA. Proinde cave, si sapis. SY. At interim de prandio nulla mentio. RA. Vah, ut hic mentem habet furcifer! Non prandeo domi. Itaq; sub horam decimam ad me transcurrito, adducturus me eo, ubi sum pransurus. SY. Tibi quidem prospectum, sed hic interim nihil est quod edam. RA. Si non est quod edas, est quod esurias. SY. Nemo fit esuriendo satur. RA. Est panis. SY. Est, sed ater & furfuraceus. RA. Delicias hominis! Te quidem fœnum esse oportuit, si pabulum detur te dignum. An postulas ut te asinum tantum placentis saginem? Si fastidis panem citra obsonium, adde porrum, aut, si mavis, cepe.

Alia.

RA. Est tibi abeundum in forum. SY. Tam procul? RA. Non sunt nisi sex passus; tibi pigro sunt bis mille. Consulam autem tuæ pigritiæ. Eadem legatione multa conficies negocia: tu supputa in digitos, ut memineris. Primum deflectes ad veltiarium, ac thoracem undulatum, si jam perfectus est, ab eo recipies. Hic quæres Cornelium veredarium [5]. Is plerumque est in Cervo; ibi potitat. Rogabis, si quid habet literarum ad me, & ad quem diem sit profecturus. Deinde convenies mercatorem pannarium: rogabis meis verbis, ne quid solicitus sit quod pecuniam non miserim ad diem præscriptum; numerabitur propediem. SY. Quando? ad calendas Græcas? RA. Rides ganeo; imo ante calendas Martias. In reditu deflectes ad lævam, & ex bibliopolis disces, si quid advectum sit novorum li-

[5] *Veredarium, quem vulgo cursorem & postam vocamus.*

bellorum è Germania. Cognoſce qui ſint, & quanti venales. Poſt hæc rogabis Goclenium, ut mihi dignetur eſſe conviva, alioqui cœnaturo ſoli. SY. Etiam convivas vocas? non habes domi unde vel murem paſcas. RA. Proinde tu, confectis cæteris, abi ad macellum, & eme nobis armum ovillum: eum curabis eleganter aſſum, Audin' hæc? Plura quàm vellem. RA. At vide, ut memineris. SY. Vix potero dimidium. RA. Etiam hic ſtas, ceſſator? Iam rediſſe oportuit. SY. Quis poſſit unus tot rebus obeundis ſufficere? Deduco ac reduco. Sum illi à ſcopis, à matula, à pedibus, à manibus, à poculis, à libellis, à rationibus, à jurgiis[6], à legationibus: poſtremo non videor illi ſat occupatus, niſi ſim & coquus.

Alia.

PA. Profer ocreas: nam equitandum eſt. SY. En adſunt. RA. Probe quidem abs te curatæ: totæ albent ſitu. Opinor nec exterſas, nec unctas hoc anno, adeo rigent præ ſiccitate. Exterge ſubuvido panno: mox unge ad ignem diligenter, ac macera, donec mollescant. SY. Curabitur. RA. Vbi calcaria? SY. Adſunt. RA. Verum, ſed obducta rubigine. Vbi frænum & ephippia? SY. ſunt in promptu. RA. Vide ne quid deſit, aut ne quid ruptum, aut mox rumpendum, ne quid nobis ſit in mora, cum erimus in curſu. Propera ad ſellarium, & hoc lorum cura ſarciendum. Reverſus inſpice ſoleas, ſive calceos equorum, num qui clavi deſint, aut vacillent. Quam macilenti ſunt equi, quamque ſtrigoſi! Quoties abſterges, aut pectis illos in anno? SY. Imo quotidie. RA. Nimirum res ipſa loquitur. Iejunant, opinor, nonnunquam totũ triduum.

SY. Mi-

[6] *Ajurgiis, ridiculi gratia.*

SY. Minime. RA. Negas tu quidem, sed aliud dicturi sint equi, si loqui liceat: quamquam satis loquuntur ipsa macie. SY. Curo sedulo. RA. Cur igitur tu habitior equis? SY. Quia non pascor fœno. RA. Hoc igitur restat. Adorna manticam celeriter. SY. Fiet.

MONITORIA PÆDAGOGICA.

PÆDAGOGVS, PUER.

PÆ. TV mihi videre non in aula natus, sed in caula, adeo moribus es agrestibus. Puerum ingenuum decent ingenui mores. Quoties alloquitur te quispiam, cui debes honorem, compone te in rectum corporis statum, aperi caput. Vultus sit nec tristis, nec torvus, nec impudens, nec protervus, nec instabilis, sed hilari modestia temperatus: oculi verecundi, semper intenti in eum cui loqueris: juncti pedes, quietæ manus. Nec vacilles alternis tibiis, nec sint gesticulosæ manus, nec mordeto labrum, nec scabito caput, nec fodito aures. Vestis item ad decorum componatur, ut totus cultus, vultus, gestus, & habitus corporis ingenuam modestiam, & verecundam indolem præ se ferat. PV. Quid si mediter? PÆ. Fac. PV. Siccine satis? PÆ. Nondum. PV. Quid si sic? PÆ. Propemodum. PV. Quid si sic? PÆ Hem satis est; isthuc tene. ne sis inepte loquax, aut præceps. Nec vagetur animus interim, sed sis attentus quid ille dicat. Si quid erit respondendum, id facito paucis, ac prudenter, subinde præfatus honorem, nonnunquam & addito cognomento honoris gratia: atque identidem modice flectas alterum genu, præsertim ubi responsum absolveris. Nec abeas, nisi præfatus.

tus veniam, aut ab ipso dimissus. Nunc age, specimen aliquod hujus rei nobis præbe. Quantum temporis abfuisti à maternis ædibus? PV. Iam sex ferme menses. PÆ. Addendum erat, domine. PV. Iam sex ferme menses, domine. PÆ. Non tangeris desiderio matris? PV. Nonnunquam sane. PÆ. Cupis eam revisere? PV. Cupio, domine, si id pace liceat tua. PÆ. Nunc flectendum erat genu. Bene habet. Sic pergito. Cum loqueris, cave ne præcipites sermonem, aut hæsites lingua, aut palato immurmures, sed distincte, clare, articulate consuescito proferre verba tua. Si quem præteribis natu grandem, magistratum, sacerdotem, doctorem, aut alioqui virum gravem, memento aperire caput, nec pigeat inflectere genu. Itidem facito cum præteribis ædem sacram, aut imaginem crucis. In convivio sic te præbebis hilarem, ut semper memineris quid deceat ætatem tuam: postremus omnium admoveto manũ patinæ. Si quid datur lautius, recusato modeste: si instabitur, accipe, & age gratias: mox decerpta portiuncula, quod reliquum est, illi reddito, aut alicui proxime accumbenti. Si quis præbibet, hilariter illi bene precator, sed ipse bibito modice. Si non sitis, tamen admoveto cyathum labiis. Arride loquentibus: ipse ne quid loquaris, nisi rogatus. Si quid obscœni dicetur, ne arride, sed compone vultum, quasi non intelligas. Ne cui obtrectato, ne cui temet anteponito, ne tua jactato, ne aliena despicito. Esto comis etiam erga tenuis fortunæ sodales. Neminem deferto. Ne sis lingua futili. Ita fiet, ut sine invidia laudem invenias, & amicos pares. Si videris convivium esse prolixius, precatus veniam,

niam, ac ſalutatis convivis, ſubducito te à menſa. Vide ut horum memineris. PV. Dabitur opera, mi præceptor. Nunquid aliud vis? PÆ. Adito nunc libros tuos. PV. Fiet.

DE LVSV.

NICOLAVS, HIERONYMVS, COCLES, PÆDAGOGVS.

NI. IAmdudum & animus, & cœlum, & dies invitat ad ludendum. HI. Invitant quidē hæc omnia, ſed ſolus præceptor non invitat. NI. Subornandus orator quiſpiam, qui veniam extorqueat. HI. Apte quidem dictum, extorqueat. Nam citius clavam extorſeris è manu Herculis, quam ab hoc ludendi veniam. At olim illo nemo fuit ludendi avidior. NI. Verum; ſed jam olim ille oblitus eſt, ſe fuiſſe puerum. Ad verbera facillimus eſt & liberalis: hic parciſſimus, idemque difficillimus. HI. Attamen protrudendus eſt aliquis legatus, non admodum verecundæ frontis, quem non illico protelet [7] ſuis ſævis dictis. NI. Eat qui volet, ego carere malo, quam rogare. HI. Nemo magis accommodus ad hanc legationem, quam Cocles. NI. Nemo profecto. Nam perfrictæ [8] frontis eſt, ac bene linguax. Deinde ſenſum hominis pulchre callet. HI. I Cocles, ab omnibus nobis magnam initurus gratiam. CO. Equidem experiar ſedulo. Verum ſi non ſucceſſerit, ne conferte culpam in oratorem veſtrum. HI. Bene ominare: ſi te ſatis novimus, impetrabis. Abi orator, redibis exorator. CO. Eo. Bene fortunet legationem meam Mercurius. Salve præceptor. PÆ. Quid ſibi vult nugamentum hominis? CO. Salve præceptor obſervande. PÆ. Inſidioſa civilitas.

[7] *Id eſt perturbet.*

[8] *Vide Civil. 8. Cent. 7. Prov. 47.*

Satis

Satis jam ſalveo. Dic quid velis. CO. Totus diſcipulorum tuorum grex orat ludendi veniam. PÆ. Nihil aliud quam luditis, etiam abſque venia. CO. Scit tua prudentia, vigorem ingeniorũ excitari moderato luſu. quemadmodum nos docuiſti ex Quintiliano. PÆ. Sane ut iſthuc tenes, quod pro te facit. Laxamento opus eſt iis, qui vehementer laborant: vobis qui ſegniter ſtudetis. & acriter luditis, fræno magis opus eſt, quam la atis habenis. CO. Adnitimur pro viribus. Et ſi quid hactenus ceſſatum eſt, poſt diligentia ſarcietur. PÆ. Oh ſartores! Quis erit fidejuſſor aut ſponſor. iſthuc futurum? CO. Ego capitis mei periculo non dubitem eſſe ſponſor PÆ. Imo culi periculo potius. Scio quam non ſit tutum tibi credere. tamen hic periculum faciam, quam ſis bonæ fidei. Si dederis verba, poſthac nequicquam mecum egeris. Ludant, ſed gregatim in cãpis. Ne divertant ad compotationes, aut alia nequiora. Mature ſe recipiant domũ ante ſolis occubitum. CO. Fiet. Exoravi, quamquam ægre. HI. O lepidum caput; omnes amamus te plurimum. CO. Sed interim cavendum ne quid peccemus, alioqui de meo tergo dependendũ foret. Fidejuſſi veſtro omnium nomine. Quid ſi quid accidat, non eſt quod me poſthac utamini legato. III. Cavebitur. Sed quod luſus genus potiſſimum placet? CO. De hoc in campo conſultabimus.

PILA.

NI. Nulla res melius exercet omnes corporis partes, quã pila palmaria, ſed aptior hyemi, quam æſtati. HI. Nullum anni tempus nobis parum accommodum eſt ad ludendum.

NI. Mi-

NI. Minus ſudabitur, ſi ludamus reticulo. HI. Imo reticulum piſcatoribus relinquamus; elegantius eſt palma uti. NI. Age nihil moror: ſed quanti certabimus? III. Talitro, ſic parcetur pecuniæ. NI. At ego malo fronti parci, quam pecuniæ. III. Et mihi frons charior eſt pecunia. Aliquo periculo certandum eſt, alioqui friget ludus. NI. Sic res habet, ut dicis. III. Vtra pars prior evicerit tres luſus, ei victa pendet ſextam drachmæ partem: ſed hac lege, ut quicquid è victoriis collectum fuerit, inſumatur in convivium, ad quod pariter vocentur omnes. NI. Placet lex; & rata eſto. Supereſt igitur ut ſortiamur partes. Nam ſumus ferme pares omnes, ut non admodum referat, quis cui conjungatur. HI. Tu tamen me longe peritior es. NI. Vt ſim; ſed tu felicior. HI. Etiam hic valet fortuna? NI. Illa nuſquam non regnat. HI. Age fiat ſortitio. Euge, bene cecidit: contigere quos volebam. NI. Et nos noſtræ ſodalitatis non pœnitet HI. Agedum, ſimus viri. Amat victoria curam. Suum quiſque locum graviter tueatur. Tu mihi conſiſte à tergo, excepturus pilam ſi me tranſvolet. Tu iſthic obſerva, repulſurus huc ab adverſariis revolantem. NI. Ne muſca quidem hac prætervolarit impune. HI. Agite bonis avibus; mittite pilam in tectum. Qui miſerit nihil præfatus, fruſtra miſerit. NI. Hem, accipe igitur. HI. Mittito. Si miſeris extra lineas, aut infra ſuprave tectum, veſtro damno fuerit, aut certe nobis fraudi eſſe nolim. Tu ſane parem commode mittis. NI. Tibi quidem, at nobis commode. III. Vt miſeris, ita remittam. Par pari referam. Sed præſtat ingenue legitimeque ludere. NI. In ludo pulchrum eſt

arte

arte vincere. HI. Fateor; atque etiam in bello: Sed habet utraque pars suas leges. Et sunt artes illiberales. NI. Credo, plures septem. Signa terminum testula, aut rudere, aut, si mavis, pileo tuo. HI. Tuo malim. NI. Rursus accipe pilam. HI. Mitte. Pone notam. NI. Habemus duos terminos satis longinquos. HI. Vtcumque: sed tamen vincibiles. NI. Plane incibiles, si nemo repugnet. HI. Euge priorem metam prætercurrimus. Vicimus quindecim. Heus, præbete vos viros: viceramus & hic, si tu tuo constitisses loco. Sumus igitur pares. NI. Non diu futuri. Vicimus triginta, vicimus quadraginta quinque. HI. Sestertia? NI. Non. HI. Quid igitur? NI. Numeros. HI. Quo pertinent numeri, si nihil est quod numeres? NI. Noster hic ludus est. HI. Præpropere tu quidem ante victoriam canis triumphum. Vide qui vincerent ab hoc numero qui nihil habebant. Varia est ut Martis, ita lusus alea. Habemus triginta. Iam rursum pares sumus? NI. Nunc serio res agitur. Euge, successit; habemus potiores. HI. Non diu habituri. Dixin? Rursum æquali fortuna sumus. NI. Diu nutat fortuna, velut anceps, utris velit addicere victoriam. O fors fortuna, si nobis faveris, dabimus tibi maritum. Euge, audivit votum. Penes nos est hujus certaminis victoria. Pone notam cretaceam, ne excidat. HI. Iam appetit [9] vespera, & sudatum est satis: præstat à ludendo desistere, ne quid nimis. Supputemus lucrum. NI. Nos evicimus tres drachmas, vos duas. Restat igitur una ad compotationculã. Sed interim quis solvet precium pilarum? HI. Omnes ex æquo, pro sua quisq; portione. Nam lucrum exilius est, quam ut inde possit aliquid decidi.

[9] *Appetit, pro instat, quoties est verbum neutrale.*

LVDVS

LVDVS GLOBORVM MISSILIVM.

ADOLPHVS, BERNARDVS, ARBITRI.

AD. TV toties apud me gloriatus es, te mirum quendam esse artificem in certamine mittendorum globorum. Age, libet experiri, qui vir si es. BE. Nihil detrecto, huc si quid libet. Nunc tu plane, quod dici solet, in planiciem provocas equum. AD. Et tu senties me non esse asinum. BE. Placetne monomachia [1], ut unus cum uno congrediatur, an mavis adjungi socios periculi? AD. Malo μονομαχεῖν, ne qua pars victoriæ decidatur alteri. BE. Isthuc & ipse malo, ut laus in solidum sit mea. AD. Hi spectatores erunt & arbitri. BE. Recipio. Sed quod erit victori bravium, aut quæ victo pœna? AD. Quid si victo amputetur auricula? BE. Imo testium alter execetur potius. Non est magnificum certare pro pecunia. Tu Gallus es, ego Germanus; decertemus pro suæ uterque gentis gloria. AD. Si vicero, tu ter exclamabis, Floreat Gallia: si victus, quod absit, fuero, totidem verbis celebrabo tuam Germaniam. BE. Age placet conditio. Adsit fortuna. Quando periclitantur hoc ludo duæ maximæ nationes, sint æquales sphæræ. AD. Nosti saxum illud prominens haud procul à porta? BE. Novi. AD. Ea erit mera, & hæc linea. BE. Esto: sed sint, inquam, pares globi. AD. Minus discernas ovum ab ovo, aut ficum à ficu. Sed mea non refert, utrum malis; elige. BE. Mitte. AD. Heus, tu mihi non brachium, sed balistam habere videris, ita torques globum. BE. Satis momordisti labrum,

[1] Idest, singulare certamen.

brum, ſatis rotaſti brachium; tandem mitte. O vires Herculeas! ſed tamen vinco. AD. Niſi ſceleratus ille laterculus obſtitiſſet, præverteram te. BE. Conſiſte in ſphæræ tuæ veſtigio. AD. Non utar dolo malo. Cupio virtute, non fraude vincere: quandoquidem de gloria certamen eſt. Bene vertat. BE. Ingens profecto jactus. AD. Ne ride prius quam viceris. Adhuc pene ſumus pares. BE. Nunc res agitur. Vter prior metam contigerit, is vicerit. Vici, canta. AD. Sed definiendum erat, quoto ludo conſtaret victoria. Nam primo nondum incaluerunt vires. BE. Definiant arbitri. AR. Tertio. AD. Placet. BE. Quid ais? Agnoſcis ne victorem? AD. Tibi fortuna magis aſpiravit: viribus & arte non tibi ceſſero. Sed quod arbitri pronunciaverint, id ſequar. AR. Germanus vicit; & hoc glorioſior eſt victoria, quod talem artificem vicerit. BE. Nunc canta, Galle. AD. Sum raucus. BE. Hoc Gallis novum non eſt: ſed tamen coccyſſa [2]. AD. Floreat Germania ter. BE. Imo ter hoc erat canendum. Contraximus ſiticulam; eamus ad compotatiunculam; ibi perficietur cantio. AD. Non recuſo, ſi ita videtur arbitris. BE. Ita commodius eſt. Melius canet Gallus colluto gutture.

[2] *Alluſit ad gallos gallinaceos, quibus natura adeſt vox rauca, qui proprie dicuntur coccyſſare: unde & Galli vulgo vocant Gallum Cocq.*

[3] *Ita Perſ. guttur mobile colluerit. ſolet enim medicamentis fieri vox mollior, quod hic fit vino.*

LVDVS SPHÆRÆ PER ANNVLVM DERREVM.

GASPAR, ERASMIVS.

GA. AGe, nos auſpicabimur. Victo ſuccedet Marcolphus. ER. Sed quod erit victori præmium? GA. Victus ex tempore faciet & recitabit diſtichon in laudem victoris. ER. Accipio legem. GA. Vis ne ſortiamur, uter prior incipiat?

incipiat? ER. Esto tu Prior, si liber; ego malim esse Abbas. GA. Hoc tua conditio potior est, quod tibi nota est area. ER. Versaris in tua harena. GA. In hac exercitatior sum, quam in libris. Tamen istud perquam exigui momenti est. Æquum est, ut tantus artifex, in hoc certamine mihi largiare nonnihil. GA Imo isthuc abs te peterem justius: sed parum est honesta precaria victoria. Is demum vincit, qui suo Marte vincit. Ita fumus pares, ut non melius commissus fuerit olim cũ Bitho Bacchius [1]. ER. Tua sphæra commodior est mea. GA. Et tua vola vincit meam. ER. Ludito legitime, obsque technis, ac dolo malo. GA. Dices tibi rem esse cum homine probo. ER. Sed prius audire cupio hujus sphæristerii [2] plebiscita. GA. Quaternio ludum absolvit. Qui hanc lineam præterierit, in damno est, reliquos limites si transilias, sine fraude fiet. Qui globum suo loco moverit, perdit jus feriendi. ER. Intelligo. GA. En occlusi tibi portam. ER. Sed isthinc te excutiam. GA. Id si feceris, cedam tibi hujus certaminis palmam. ER. Bona fide? GA. Optima. Non enim potes alia via, nisi sic mittas sphæram tuam in parietem, ut resiliat in meam. ER. Id experiar. Quid ais, bone vir? Nonne depulsus es? GA. Fateor. utinam tam sapiens esses, quam es felix. Sed isthuc centies tentanti, vix semel successerit. ER. Imo si quid audes deponere pignoris, nisi tertio quoque experimento successerit, vinces. Sed interim redde pactum præmium. GA. Quodnam? ER. Distichon. GA. Reddam. ER. Et quidem ex tempore. Quid arrodis unguem? GA. Habeo. ER. Recita clare. GA. Clarissime.

[1] *Vide Chil.*

[2] *Sphæristerium locus in quo sphæra luditur. Habent autem quæque peculiares suas leges.*

Plaudite

Plaudite victori juvenes: hic quotquot adestis:
Nam me qui vicit, doctior [3] est nebulo.

Nonne distichon habes? ER. Habeo: sed quale abs te allatum est, tale tibi referetur.

SALTVS.

VINCENTIVS, LAVRENTIVS.

VI. Libet ne decertare saltu? LA. Ludus iste non convenit pransis. VI. Quam ob rem? LA. Quia ventris saburra [1] gravat corpus. VI. Non admodum sane, qui pransi sint in pædagogio. Nam ibi plerumque cœnaturiunt prius quam absolverint prandium. LA. Quod igitur saliendi genus placet? VI. Aspicemur ab eo quod est simplicissimum, à saltu locustarum, sive magis ranarum, utraque tibia, sed junctis pedibus. Qui longissime promoverit cingulum, coronam feret. Hujus ubi erit satietas, aliud atque aliud genus experiemur. LA. Equidem nullum recusabo genus, nisi quod geritur cum periculo tibiarum: nolim mihi rem esse cum chirurgis. VI. Quid si certemus unica tibia? LA. Iste ludus est Empusæ [2]; valeat. VI. Hastæ innixum salire, cum primis est elegans. LA. Liberalius est certare cursu. Siquidem hoc certaminis genus apud Virgilium [3] proposuit & Æneas. VI. Verum; sed idem proposuit & exstuum certamen; quo non delector. LA. Designa stadium [4]. Hoc loco sit carcer, quercus ista sit meta. VI. Sed utinam adesset Æneas, qui proponat

3 Philosophus quidam apud Laërtium videns quemdam lasciva saltationi gestienti; Quo melius, inquit, feceris, hoc deterius facies. In re mala quo melior es artifex, hoc vir es pejor.

1 Saburra onus navis, quo liberatur adversus fluctus, & Plautus saburratas appellat saturas. 2 Empusa spectrum est apud Aristophanem unica tibia: unde & Graci nomen dedere. 3 Virg. 5. Æneid. 4 Stadium alias certa magnitudo est, alias locus in quo curritur.

ponat & præmia victori. LA. victori abunde magnum præmium est gloria. VI. Victo potius dandum erat præmium, solatii gratia. LA. Sit igitur victo præmium, ut lappa [5] coronatus redeat in urbem. VI. Equidem non recusarim, si tu præcedas tibia canens. LA. Est ingens æstus. VI. Nec mirum, quum sit solstitium æstivum. LA. Præstiterat natare. VI. Mihi non placet ranarum vita. Animal sum terrestre, non amphibion [6]. LA. Sed tamen hoc exercitamenti genus olim cumprimis habebatur liberale. VI. Imo etiam utile. LA. Ad quid? VI. Si fugiendum sit in bello, ibi potiis simum valent qui sese cursu pedum & natatu exercuerunt. LA. Artem narras haudquaquam aspernandam. Neque enim minus laudis est aliquando bene fugere, quam fortiter pugnare. VI. Sum plane rudis & imperitus natandi, nec sine periculo versamur in alieno elemento. LA. Sed assuescere oportet: nemo nascitur artifex. VI. At ego istius generis artifices permultos audio natasse, sed non enatasse. LA. Experieris primum innixus suberi. VI. Nec suberi [7] fido magis quam pedibus: si vobis cordi est natatio, spectator esse malo, quam certator.

[5] *Lappa herba acuta & spinosa.*

[6] *Amphibia dicuntur qua simul & in aqua vitam & in terra, vt crocodilus, anates, & similia.*

[7] *Suber Græce φελλὸς, corticis genus, semper fluitans: vnde qui discunt natare, suber subjiciunt pectori. Horatius, Nabus sine cornice.*

CONFABVLATIO PIA.

ERASMVS, GASPAR.

ER. VNde nobis prodis? E popina quapiam? GA. Bona verba. ER. E sphæristerio? GA. Ne hoc quidem. ER. Ex œnopolio? GA. Ne quaquam. ER. Quando non assequor divinando, dic ipse. GA. Ex æde Virgini matri sacra ER. Quid illic tibi negocii est? GA. Salutem dixi nonnullis. ER. Quibus? GA. Christo, ac divis

aliquot. ER. Religiosior tu quidem es, quam pro ætate. GA. Imo nullam ætatem non decet religio. ER. Si cupiam esse religiosus, patiar mihi injici cucullam. GA. Atq; ego idem facerem, si, quantum caloris adfert, tantundem pietatis adferret cuculla. ER. Ajunt vulgo, pueros angelicos in satanam verti, ubi consenuerint. GA. Sed ego proverbium istuc ab autore satana natum arbitror. Imo vix existimo, senem esse vere pium, nisi qui à teneris annis assueverit. Nihil felicius discitur, quam quod ab ipsa statim pueritia discitur. ER. Quid igitur est religio? GA. Est purus cultus numinis, & observatio præceptorũ illius. ER. Quæ sunt illa? GA. Longum est; sed ut in summa dicam, in rebus quatuor est sita. ER. In quibus? GA. Primum, ut recte pieque sentiamus de Deo, de scripturis divinis: atque ut illum non vereamur modo, tanquam dominum, verum etiam amemus ex intimis affectibus, ut patrem beneficentissimum. Secundum, ut summa cura tueamur innocentiam: ea est, ne quem lædamus. Tertium, ut teneamus charitatem, hoc est, ut de omnibus, quantum datur, bene mereamur. Quartum, ut servemus patientiam, Ea præstat, ut mala nobis illata, si mederi nequeamus, patienter toleremus, non ulciscentes, nec malum malo referentes. ER. Næ tu probus es concionator. Sed præstas ista, quæ doces? GA. Equidem adnitor pro mea virili. ER. Qui potes pro virili, cum sis puer? GA. Meditor pro viribus, & quotidie mecum ineo rationem: siquid cessatum fuerit, corrigo: illud præter decorum, hoc dictum petulantius, hoc factum incircumspectius, hoc taceri præstiterat, illud omissum. ER. Quando sub-

1 *Religio quid.*

ſubducitur iſta ratio? GA. Ferme ſub noctem, aut ſi quando magis vacat. ER. Sed age, die mihi, quibus ſtudiis totum tranſigis diem? GA. Nihil celabo tam fidum ſodalem. Mane, ſimul atq; ſum expergefactus, (id fere fit ad ſextam, aut quintam,) pollice ſignum crucis pingo in frõte & in pectore. ER. Quid deinde? GA. Auſpicor initium diei. In nomine patris, & filii, & ſpiritus ſancti. ER. Pie ſane. GA. Mox paucis ſaluto Chriſtum. ER. Quid illi narras? GA. Ago gratias, quod eam noctem mihi voluerit eſſe proſperam, precorque ut diem itidem illum totum mihi bene fortunet, ad ipſius gloriam, & animæ meæ ſalutem: utque is, qui eſt vera lux occaſum neſciens, ſol æternus, omnia vivificans, alens, exhilarans, dignetur illuceſcere menti meæ, ne uſquam impingam in ullum peccatum, ſed ipſius ductu perveniam ad vitam æternam. ER. Haud inauſpicatum diei exordium. GA. Deinde ſalutatis parentibus, quibus ſecundum Deum primam debeo pietatem, cum tempus eſt, confero me ad ludum literarium, ſed ut per templum, ſi commodum eſt, ſit mihi tranſitus. ER. Quid illic? GA. Rurſus tribus verbis ſaluto Ieſum, ac divos divaſque omnes, ſed nominatim Virginem matrem, tum eos quos habeo mihi peculiares. ER. Næ tu mihi probe legiſſe videris illud Catonis, Saluta libenter. Non ſat erat mane ſalutaſſe, niſi mox denuo ſalutares? An non vereris ne moleſtus ſis immodico officio? GA. Amat Chriſtus ſubinde appellari. ER. Sed ineptum videtur alloqui, quem non vides. GA. Nec eam mei partem video, qua illi loquor. ER. Qua? GA. Animo. ER. Sed ocioſum eſt ſalutare non

resalutantem. GA. Resalutat frequenter arcano afflatu. Denique abunde resalutat, qui dat quod petitur. ER Quid hic ab illo flagitas? Nam video tuas salutationes esse petaces, cujusmodi fere sunt mendicorum GA. Sane non procul aberras à scopo. Precor enim ut, qui puer duodecim annos natus, sedens in templo docuit ipsos doctores, cuique pater cœlitus emissa voce dedit autoritatem docendi mortalium genus, quum diceret, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacitum est; ipsum audite: quique est æterna sapientia summi patris, illustrare dignetur ingenium meū ad perdiscendas honestas literas, quibus utar ad ipsius gloriam ER. Quos autem habes divos tibi peculiares? GA. Ex apostolis Paulum, ex martyribus Cyprianum, ex doctoribus Hieronymum, è virginibus Agnetem. ER. Quæ res istos tibi conciliavit? electio, an casus? GA. Sortito obvenerunt. ER. Atque istos nihil aliud quam salutas? An ab his quoque mendicas aliquid? GA. Precor ut me suis suffragiis Christo commendent, efficiantque ut illius munere aliquando contingat in ipsorum venire contubernium. ER. Sane rem non vulgarem petis. Quid tum postea? GA. Ad ludum propero, & quod is locus postulat, toto ago pectore. Sic enim imploro Christi præsidium, quasi citra illius opem nihil efficiat nostrum studium: sic studeo, quasi ille nihil auxilii sit laturus, nisi gnaviter laboranti. Ac modis omnibus do operam, ne merito vapulem, ne quid dicto factove vel præceptorem offendam, vel sodales meos. ER. Probus es, quum ista cogitas. GA. Quum dimissus à ludo domum propero, rursus, si licet,

licet, per ædem sacram iter facio, rursusque tribus verbis saluto Iesum. Si quid est obsequii præstandum parentibus, obeo. Quod si quid etiam supereſt temporis, mecum aut cum sodali repeto quod prælectum est in schola. ER. Næ tu perparcus es temporis. GA. Nec mirum, si parcus sum rei, ut multo pretiosissimæ, ita irrecuperabilis. ER. At Hesiodus docet, in medio parcendum esse: in principio præproperam, in fine seram esse parsimoniam. GA. Recte Hesiodus de vino; sed ætatis nulla est intempestiva parsimonia. Dolium si finas, non exhauritur. At ætas nunquam non desiuit, sive dormias, sive vigiles. ER Fateor: sed quid deinde rei geritur? GA. Adornata parentibus mensa, recito consecrationem; deinde prandentibus ministro, donec jubeor & ipse prandium sumere. Actis gratiis, si quid vacat, lusu quopiam honesto laxo animum cum sodalibus, donec hora revocat in ludum à lusu. ER. Ac rursum salutatur Iesus? GA. Salutatur, si commodum est Sin est cur aut non vacet, aut non sit tempestivum, tamen præteriens templum, cogitatiuncula saluto. Rursus in ludo totis viribus hoc agitur, quod locus postulat. Domum reversus, idem ago quod ante prandium. A cœna suavibus fabulis memet oblecto: mox prosperam noctem precatus parentibus ac familiæ, mature me confero ad nidum: illic flexis ante lectum genibus, mecum, ut dixi, reputo, quibus studiis is dies peractus sit. Si quid est gravioris admissi, Christi clementiam imploro ut ignoscat, polliceorque meliora: si nihil est, ago gratias illius beneficentiæ, quod me servarit ab omni vitio. Deinde

me totum illi toto pectore commendo, ut me protegat ab insidiis mali genii, & ab obscœnis somniis. His factis, lectum ingressus, frontem ac pectus signo crucis imagine, ac me compono ad somnum. ER. Quo pacto te componis? GA. Nec pronus cubo, nec supinus, sed primum lateri dextro innitens, brachiis ita transversim seu decussatim complicatis, ut pectus muniant figura crucis, dextra manu sinistro admota humero, læva dextro. Ita dormio suaviter, donec aut expergiscar ipse, aut exciter. ER. Sanctulus es, qui ista possis. GA. Imo stultulus es, qui ista dicas. ER. Laudo institutum, si queam assequi. GA. Velis tantummodo. Nã ubi assueveris pauculos menses, erunt hæc etiam suavia; adeo vertentur in naturã. ER. Sed nihil audio de sacris. GA. Nec hac parte mihi desum, diebus præcipue festis. ER. In his quomodo te geris? GA. Primum omnium excutio meipsum, num qua labe peccati sit animus contaminatus. ER. Id si comperias, quid tum? subducis te ab altari? GA. Nequaquam corpore, sed animo me submoveo, ac veluti procul stans, nec audens attollere oculos ad patrem Deum, quem offendi, tundo pectus meum, dicens illud ex Euangelio cum publicano: Domine, propitius esto mihi peccatori. Deinde, si sensero quempiam offensum à me, eum curo placandum evestigio, si licet: sin minus, statuo in animo, mihi, cum primum licebit, reconciliare proximum. Si quis offendit me, remitto vindictam, doque operam, ut qui læsit, agnoscat errorem suum, & resipiscat. Sin ejus rei nulla spes est, vindictam omnem Deo relinquo. ER. Isthuc durum est. GA. An hoc durum, con-

condonare levem noxiam fratri tuo, cujus ignoscentia tibi mutua sit frequenter opus, cum Christus omnia commissa nostra nobis semel condonarit, & quotidie condonet? Imo mihi videtur hæc non esse liberalitas in proximum, sed fœneratio apud Deum: perinde quasi conservus ex pacto remittat conservo tres drachmas, ut ipsi dominus condonet talenta decem. ER. Perpulchre tu quidem philosopharis, si modo certum sit quod ais. GA. An postulas aliquid certius euangelica cautione? ER. Non est æquum. Sed sunt qui se non credant esse Christianos, nisi quotidie Missam, ut appellant audierint. GA. Horum institutum equidem non damno; præsertim in his qui abundant ocio, quive totos dies occupantur profanis negociis. Tantum illos non approbo, qui superstitiose sibi persuaserunt, diem fore parum fastum, nisi fuerint eum auspicati à Missa: & statim à sacro se conferunt vel ad negociationem, vel ad prædam, vel ad aulam: ubi si quod per fas nefasq; gerunt, successerit, Missæ imputant. ER. Suntne qui sic desipiant? GA. Magna pars hominum. ER. Sed redi ad sacrum. GA. Si licet, adsto vicinus altari sacro, quo percipere queam ea quæ sacrificus recitat, præsertim Epistolam & Euangelium. Ex his aliquid conor decerpere, quod infigam animo meo: id mecum aliquandiu rumino. ER. Nihil interim oras? GA. Oro, sed cogitatione magis quã strepitu labiorum. Ex his, quæ recitat sacerdos, arripio precandi occasionem. ER. Dic istud explanatius: nam non satis assequor quid velis. GA. Dicam. Finge recitari epistolam, Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova con-

ſperſio, ſicut eſtis azymi. Ad hæc verba ſic mecum loquor Chriſto: Vtinam vere ſim azymus, purus ab omni fermento malitiæ. Sed tu, Domine Ieſu, qui ſolus es ab omni malitia purus ac ſyncerus, largire ut indies & ipſe magis ac magis expurgem vetus fermentum. Rurſum, ſi forte legatur Euangelium de ſeminante ſemen ſuum, ſic oro mecum: Felix ille, qui meretur eſſe terra bona: precorque, ut me ex terra parum frugifera, ſua benignitate faciat terram bonam, ſine cujus beneficio nihil omnino bonum eſt. Sint hæc exempli cauſa dicta: nam ſingula perſequi prolixum ſit. Sed, ſi contingat ſacrificus mutus, quales multos habet Germania, aut non detur adeſſe propius altari, fere libellum paro, in quo deſcriptum ſit ejus diei Euangelium & Epiſtola; inde ipſe aut pronuncio, aut oculis lego. ER. Intelligo: ſed quibus cogitationibus potiſſimum tranſmittis hoc tempus? GA. Ago gratias Ieſu Chriſto pro ineffabili charitate, quod genus humanum ſua morte redimere dignatus eſt; & oro, ne patiatur ſuũ ſacroſanctum ſanguinem pro me fruſtra fuſumeſſe, ſed ſuo corpore ſemper paſcat animum meum, ſuo ſanguine vivificet ſpiritum meum, ut paulatim adoleſcens virtutum auctibus, efficiar idoneum membrum corporis illius myſtici, quod eſt eccleſia: nec unquam deficiam ab illo ſanctiſſimo fœdere, quod in extrema cœna diſtributo pane, & porrecto poculo, pepigit cum diſcipulis ſuis electis, & per hos cum omnibus qui per baptiſmum in ſocietatem illius inſiti ſunt. Quod ſi ſenſero vagari cogitationem, lego pſalmos aliquot, aut aliud quippiam pium, quod animum

mum ab evagando cohibeat. ER. Habes in hoc psalmos certos? GA. Habeo; sed quos non ita mihi ipsi indixi quin omittam, si cogitatio quæpiam incidat, quæ magis reficiat animum meum, quam illa psalmorum recitatio. ER. Quid de [2] jejunando? GA. Cum jejunio mihi nihil est negocii. Sic enim me docuit Hieronymus, non esse valetudinem atterendam jejuniis, donec corpus ætate robur justum collegerit. Nondum autem egressus sum annum decimum septimum. Sed tamen si sensero opus, prandeo, cœnoque parcius, quo me præbeam alacriorem studiis pietatis per diem festum. ER. Posteaquam cœpi semel, expiscabor omnia. Quomodo affectus es erga [3] conciones? GA. Optime. Ad has non minus religiose accedo, quam ad sacram synaxim. Et tamen deligo, quos audiam. Sunt enim quos præstat non audisse. Quod si talis contingit, aut si nemo contingit, tempus hoc transigo sacra lectione: lego Euangelium & Epistolam cum interpretatione Chrysostomi aut Hieronymi, aut si quis alius occurrit pius ac doctus interpres. ER. Sed magis afficit viua vox. GA. Fateor; & audire malo, si detur concionator tolerabilis: sed non videor omnino caruisse concione, si Chrysostomum aut Hieronymum scripto loquentem audiero. ER. Nō opinor. Sed quid te delectat [4] confessio? GA. Magnopere: nam confiteor quotidie. ER. Quotidie? GA. Sic est. ER. Alenduſ est igitur tibi proprie sacerdos. GA. Sed illi confiteor, qui vere solus remittit peccata, cui est potestas universa. ER. Cuinam? GA. Christo. ER. An istud sat esse putas? GA. Mihi quidem sat esset, si sat esset proceribus ecclesiæ & consuetudi-

[2] *Jejunium.*

[3] *Conciones.*

[4] *Confessio.*

ni receptæ. ER. Sed quos tandem appellas ecclesiæ proceres? GA. Pontifices, Episcopos, Apostolos. ER. Et inter hos annumeras Christum? GA. Is est omnium sine controversia colophon. ER. Et hujus receptæ confessionis autor? GA. Is quidem autor est omnis boni: sed an ipse instituerit hanc confessionem, qualis nunc est in usu ecclesiæ, Theologis excutiendum relinquo: mihi puero & idiotæ sufficit majorum autoritas. Hęc est certe præcipua confessio: nec est facile confiteri Christo. Non confitetur illi, nisi qui ex animo irascitur suo peccato. Apud illum expono, deploroque, si quid admisi gravius: clamo, lachrymor, ploro, meipsum execror, illius imploro misericordiam: nec finem facio, donec sensero peccandi affectum penitus expurgatum è medullis animi, & succedere tranquillitatem aliquam & alacritatem, condonati criminis argumentum. Atq; ubi tempus invitat, ut adeam sacrosanctam mensam corporis & sanguinis dominici, confiteor & sacerdoti, sed paucis, & nõ nisi ea quæ certo videntur crimina: aut ejusmodi, ut vehemens suspicio sit crimen esse. Neque vero protinus arbitror esse piaculum, hoc est, enorme crimen, quod admittitur adversus quaslibet cõstitutiones humanas, nisi contemptus accesserit malitiosus. Imo vix arbitror crimen capitale, cui non sit adjuncta malitia, hoc est, perversa voluntas. ER. Laudo, quod sic es religiosus, ut tamen superstitiosus non sis. Hic quoque puto locum esse proverbio, Nec omnia, nec passim, nec quibuslibet. GA. Deligo mihi sacerdotem, cui credam arcana pectoris. ER. Ithuc est sapere. Sunt enim permulti, quod

Chil. 2. Cent. 4. Pro. 16.

quod compertum est, qui, quod accipiunt in confessionibus, effutiunt. Sunt improbi quidam & impudentes, qui percontantur à confitente, quæ præstiterat tacuisse. Sunt indocti & stolidi, qui ob sordidum quæstum præbent aurem verius quam animum, cum nec dijudicent inter noxiam & recte factum, nec docere possint, nec consolari, nec consulere. Hæc sic habere, frequenter audivi ex multis, & ipse partim expertus sum. GA. Et ego nimium. Proinde deligo mihi virum non indoctum, gravẽ, spectatæ integritatis, linguæ continentis. ER. Profecto felix es qui ista mature sapere cœperis. GA. Denique illa prima mihi curarum est, ne quid committam, quod cum periculo credam sacerdoti. ER. Nihil melius, siquidem possis cavere. GA. Nobis quidem difficillimum est; sed, auxiliante Christo, facile est. Primũ est, ut adsit bona voluntas. Eam mihi subinde renovo, præsertim diebus dominicis. Deinde subduco meipsum pro viribus ab improborum consortio, & sodalibus integerrimis me adjungo, quorũ convictu fiam melior. ER. Recte tibi consulis. Corrumpunt enim mores bonos colloquia prava. GA. Ociũ ceu pestem quandam fugio. ER. Nec mirum: nam nihil malorum non docet ocium. Sed ut nunc sunt hominum mores, solus vivat oportet, qui velit abesse à malorum consortio. GA. Non omnio vanum est quod dicis. Plures enim mali, ut Græcus ille sapiens dixit. Sed ex paucis optimos deligo. Et probus sodalis nonnunquam sodalem reddit meliorem. Vitio lusus, qui provocant ad nequitiam: ut o innoxiis. Comem me præbeo omnibus: sed familiarem non nisi bonis. Quod si

[6] *Chiliad. 1. Cent. 10. Prov. 74.*

quando incidero in malos, aut corrigo blande monendo, aut dissimulo, toleroque: si videor non profecturus, certe cum primum licet, memet ab illis suffuror. ER. Nunquamne titillavit animum tuum libido capiundæ cucullæ? GA. Nunquam; sed crebro solicitatus sum à quibusdam, ab hoc seculo, velut à naufragio, ad portum monasteriorum vocantibus. ER. Quid ego audio? Captabant prædam? GA. Miris technis adorti sunt & me, & parentes. Sed mihi stat sententia, non addicere me vel matrimonio, vel sacerdotio, vel instituto monachorum, aut ulli vitæ generi, unde post me non queam extricare, priusquam mihi fuero pulchre notus. ER. Quando isthuc erit? GA. Fortasse nunquam. Sed ante annum vigesimum octavum nihil statuetur. ER. Cur ita? GA. Quia audio passim tam multos sacerdotes, monachos, & maritos deplorantes, quod sese temere præcipitarint in servitutem. ER. Cautus es, qui capi nolis. GA. Interim tria mihi curæ sunt. ER. Quænam ista? GA. Vt proficiam in probitate morum. Dein, si id nequeam, certe tuear illibatam innocentiam ac famam. Postremo, paro mihi bonas literas ac disciplinas, in quovis vitæ genere futuras usui. ER. Sed interim à poëtis abstines? GA. Nõ in totum, sed castissimos quosque potissimum lego. Quod si quid inciderit parum verecundum, prætercurro, quemadmodum Vlysses obturatis auribus Sirenas præternavigavit. ER. Sed cui interim studiorum generi te potissimum addicis? Medicinæ, Iuri Cæsareo aut Pontificio, an Theologiæ? Nam linguæ, bonæ literę, philosophia, pariter conducunt ad omnem professionem. GA. Nondum

ulli

ulli me plane addixi, sed ex omnibus gustum aliquem capio, ne cujusquam plane sim rudis: utque, degustatis singulis, certius eligam, cui sim accommodus. Medicina ubivis terrarum certissimum viaticum est: Iuris prudentia viam aperit ad dignitates: Theologia mihi cumprimis placeret, nisi me mores quorundam & morosæ inter ipsos contentiones offenderent. ER. Non facile labitur, qui sic pedetentim incedit. Complures hisce temporibus abstinent à Theologia, quod vereantur, ne vacillent in fide catholica, cum videant nihil non vocari in quæstionem. GA. Ego, quod lego in sacris literis & in symbolo, quod dicitur Apostolorum, summa fiducia credo, nec ultra scrutor. Cætera permitto Theologis disputanda ac definienda, si velint. Si quid tamen receptum est usu populi Christiani, quod non plane pugnet cum sacris literis, hactenus servo, ne cuiquam sim offendiculo. ER. Quis Thales te docuit istam philosophiam? GA. Fuit mihi admodum puero consuetudo domestica cum integerrimo viro Ioanne Coleto. Nostin' hominem? ER. Quid ni? tanquam te. GA. Is eam ætatem hujusmodi præceptiunculis imbuit. ER. Non invidebis, si me præbeam æmulum instituti tui? GA. Imo isthoc nomine mihi futurus es multo charior. Scis enim similitudine morũ conglutinari familiaritatem ac benevolentiam. ER. Verum, sed non inter competitores ejusdem magistratus, quum simili laborent morbo. GA. Nec inter ejusdem sponsæ procos, quum pariter laborent amore. ER. Sed extra jocum, experiar imitari rationem istam. GA. Precor ut tibi vertat quamoptime. ER. For-

taſſis aſſequar te. GA. Vtinam & præcurras. Sed interim non operiar te; quin ipſe quotidie meipſum ſuperare contendo: ſed tamen admitere, ſi potes, ut antevertas.

VENATIO.

PAULUS, THOMAS, VINCENTIUS, LAURENTIUS, BARTHOLUS.

PA. TRahit ſua quenque voluptas. mihi placet venatio. TH. Placet & mihi: ſed ubi canes, ubi venabula, ubi caſſes? PA. Valeant apri, urſi, cervi & vulpes; nos inſidiabimur cuniculis. VI. At ego laqueos injiciam locuſtis. Inſidiabor gryllis. LA. Ego ranas captabo. BA. Ego papiliones venabor. LA. Difficile eſt ſectari volantia. BA. Difficile; ſed pulchrũ: niſi pulchrius eſſe ducis ſectari lumbricos aut cochleas, quia carent alis. LA. Equidem malo inſidiari piſcibus; eſt mihi hamus elegans. BA. Sed unde parabis eſcam? LA. Lumbricorum ubique magna eſt copia. BA. Eſt, ſi tibi velint prorepere e terra. LA. At ego mox efficiam, ut multæ myriades proſiliant. BA. Quo pacto? incantamentis? LA. Videbis artem. Imple hanc ſitulam aqua. Hos' juglandium ſommos cortices virentes confractos immittito. Hac aqua perfunde ſolũ. Nunc obſerva pauliſper. Vides emergentes? BA. Rem prodigioſam video. Sic olim, opinor, exiliebant armati ex ſatis ſerpentis dentibus. Sed plerique piſces delicatioris & elegantioris ſunt palati, quam ut eſca tam vulgari capiantur. LA. Novi quoddam inſecti genus, quo talibus inſidiari ſoleo. BA. Tu vide an poſſis imponere piſcibus; ego ranis faceſſam negocium. LA. Quomodo, reti? BA. Non; ſed arcu [2]. LA. Novum piſcan-

1 Hemiſtichũ Virgilii ex Bucolicis.

2 Vide Cic. 2. de divinat.

piſcandi genus. BA. At non injucundum. Videbis,& fateberis. VI. Quid ſi nos duo micemus digitis? PA. Ignavum eſt ac ruſticum luſus genus. Ad focũ deſidentibus magis convenit, quam in campo verſantibus. VI. Quid ſi certemus nucibus? PA. Nuces admodum pueris relinquamus; nos grandiuſculi ſumus. VI. Et tamen nihil aliud adhuc, quam pueri ſumus. PA. Sed quibus decorum eſt ludere nucibus, iiſdem non indecorum eſt equitare in arundine longa. VI. Tu igitur præſcribito luſus genus, ſequar quocunque vocaris PA. Et ego futurus ſum [3] omnium horarum homo.

3 *Chiliad. 1. Cen. 3. Prov. 86.*

EVNTES IN LVDVM LITERARIUM.

SYLVIUS, IOHANNES.

SY. CVr adeo curris, Ioannes? IO. Cur lepus [1], ut ajunt, pro carnibus? SY. Quid hoc proverbii eſt? IO. Quia niſi adfuero in tempore ante recitatum catalogum, actum eſt de pelle mea. SY. Hac quidem ex parte nihil eſt periculi. Modo præterita eſt quinta. Inſpice horologium, manus nondum attigit punctũ, quod horam ab hora æquis ſpaciis dirimit. IO. At ego vix habeo fidem horologiis: mentiuntur nonnunquam. SY. At mihi fide, qui campanę vocem audivi. IO. Quid loquebatur? SY. Horam eſſe quintam. IO. Sed eſt & aliud, unde magis etiã timeam. Reddenda eſt memoriter heſternalectio, ſatis prolixa. Vereor ut poſſim. SY. Commu ne periculum narras. Nam & ipſe vix ſatis teneo. IO. Et noſti præceptoris ſævitiam. Omnis illi noxia capitalis eſt. Neq; magis parcit noſtris natibus, quam ſi corium

1 *Chil. 2. Cent. 1. Prov. 80.*

corium eſſet bubulum. SY. Verum is non aderit in ludo. IO. Quem igitur vicarium conſtituit? SY. Cornelium. IO. Strabum illum? Vz noſtris natibus. Is vel Orbilio [2] plagoſior eſt. SY. Verum dicis; & ideo non raro ſum illius brachio precatus paralyſin. IO. Non eſt pium, imprecari præceptori. Nobis potius cavendum, ne incidamus in illius tyranni manus. SY. Reddamus inter nos viciſſim, altero recitante, altero codicem inſpiciente. IO. Pulchre mones. SY. Fac præſenti ſis animo. Nam metus officit memoriæ. IO. Facile deponerem pavorem, ſi non adeſſet periculum. At in tanto diſcrimine quis poſſit eſſe ſecurus animo? SY. Fateor; attamen non agitur de capite, ſed de parte diverſa.

[2] *Orbilium litteratorem Horatius plagoſum appellat. lege Sueton. libel. De claris Grammaticis.*

Alia.

CORNELIUS, ANDREAS.

CO. SCite tu quidem pingis, ſed charta tua perfluit. Charta ſubhumida eſt, ac tranſmittit atramentum. AN. Quæſo ut appares mihi pennam hanc. CO. Deeſt mihi gladiolus ſcriptorius. AN. En tibi. CO. Hui quã obtuſus! AN. Accipe cæticulam. CO. Verum amas ſcribere cuſpide duriuſcula, an molliore? AN. Attempera ad manum tuam. CO. Ego molliore ſoleo. AN. Quæſo ut mihi deſcribas ordine figuras elementorum. CO. Græcas an Latinas? AN. Latinas primum conabor imitari. CO. Suppedita chartam. AN. Accipe. CO. Sed meum atramentum dilutius eſt ſubinde infuſa aqua. AN. At meum linteolum prorſus exaruit. CO. Immunge; niſi mavis immeiere. AN. Imo potius rogabo alicunde. CO. Præſtat habere domi, quam rogare commodato.

AN. Quid

AN. Quid est scholasticus absque calamo & atramento? CO. Quid miles absque clypeo & gladio. AN. Vtiam mihi essent articuli tam celeres. Equidem non possum dictantis vocem scribendo assequi. CO. Prima cura sit, ut bene scribas: proxima, ut celeriter. Sat cito, si sat bene. AN. Bello: sed istam cautionem cane præceptori, quum dictat, Sat cito, si sat bene.

AGENDI GRATIAS.

Formula.

PETRVS. GRatum mihi feciſti, quod aliquoties ad me ſcripſeris. Habeo gratiam, quod ad me crebrius ſcripſiſti. Amo te, quod interdum ad me literas dare non dedignatus es. Habeo gratiam, quod crebris literis meviſeris. Ago tibi gratias, qui literarum faſciculis nos oneratis. Maxima tibi à me habetur gratia, qui nos aliquando litteris laceſſiveris. Pergratum mihi feciſti, quod nos dignatus ſis tuis literis. Debeo tibi pro tuis humaniſſimis ad me literis. Magni beneficii loco duco, quod nō es gravatus ad me ſcribere.

Reſponſio.

CHRISTIANVS. Imo meum eſt deprecari culpam impudentiæ, qui non veritus ſim tibi homini tum occupatiſſimo, tum doctiſſimo, meis illiteratis literis obſtrepere. Agnoſco ſolitam tuam humanitatem, qui meam audaciam boni conſulueris. Verebar ne quid offendiſſent te meæ literæ, quod nihil omnino reſponderes. Non eſt quod agas gratias; mihi plus ſatis eſt, ſi ſedulitatem meam acceptiſti in bonam partem.

NOVA ROGANDI,

Formula.

PE. Nihilne novarum rerum adfertur è patria? Num quid novi de noſtratibus accepiſti? Quid novi? Ecquid novarum rerum apportas? Num quid novi fertur? Num quæ res novæ è patria nunciantur?

Reſponſio.

CH. Novi quidem permultum, at nihil veri. Novarum quidem rerum ſatis, at nihil comperti. Nova permulta, at explorati nihil. Non parum novi, at veri non multum. Nihil adfertur novi. Novarum rerum nihil prorſus accepi. Certi nihil, novi nonnihil. Rumores adferuntur permulti, ſed dubii. Plurima eſt fama, at rerum nihil, firmi nihil. Si vanate capiunt, adfero tota plauſtra mendaciorum. Fabularum totos modios apporto. Tantum mendaciorum adfero, quantum vix una navis vehat. PE. Exonera te quam primum, ne ſuccumbas tanto oneri. CH. Nihil habeo præter ea quæ jactantur in tonſtrinis, in vehiculis, & in navibus.

AN ACCEPISTI LITERAS?

Formula.

PE. Nihilne literarum accepiſti? Num aliquas è patria recepiſti literas? Nullæ tibi ſunt redditæ literæ? Num quid ſcriptorum accepiſti? Num quas accepiſti epiſtolas? Ecquas ab amiculis accepiſti litoras? Nihil epiſtolarum advolavit è Gallia?

Reſponſio.

CH. Literarum nihil accepi. Ne pilum quidem literarum accepi. Ne tantulum quidem adfertur literarum. Nemo literam ad me. Ne verbum quidem à quoquam redditur. Tantum

tum literatum accepi jam diu, quantum vides in oculo meo. Equidem pecunias, quam literas malim. Argentum accipere malim, quam epistolas. Numos recipere malim, quam epistolia. Nihil motor literas, modo veniat argentum. Equidem numerati malo mihi, quam scribi.

CREDO,

Formula.

PE. Facile credo. Haud difficile creditu est. Credi istud perfacile potest. Istud tibi quis non credat? Admodum incredulus fuerit, qui hoc tibi non credat. Profecto habeo tibi fidem. Istius rei mihi facile fidem facis. Credo tibi vel injurato. Verisimile dicis. Adferunt tamen nonnihil solatii literæ. At ego alterutrum malim, quam neutrum.

VTILITATIS.

Formula.

CH. Quorsum spectant literæ sine pecunia? Ad quid tandem inanes conducunt literæ? Quorsum valent, ad quid conferunt, faciunt, prosunt, proficiunt literæ vacuæ? Cui gratæ, cui acceptæ literæ sine numis? Quid emolumenti adferunt literæ inanes? Cui bono sunt ociosæ literæ? Quid juvant? Cui sunt usui? Ad quid conducibiles sunt? Quid secum adferunt momenti? Cui rei sunt utiles inanes epistolæ?

[1] *Identidem, id est, subinde. Alludit ad prov. Tã ex-alã ex-ergã.*

Responsio.

PE. Podici tergendo utiles, idoneæ, accommodę. Conducunt natibus tergendis. Si usum nescis earum, ad anum expurgandum valent. Ad nates tergendas. Ad posticum purgandũ. Conferunt ad eam corporis partẽ mundandam, quę semet identidem [1] inquinat. Valent con-

convestiendis scombris [2]. Involvendo thuri sunt accommodæ. Quid? valentne amiculæ? Quid uxor agit tua? CH. Recte: eam apud matrem reliqui, & quidem prægnantem.

[2] *Horatius: Nec scombros metuentia carmina, nec thus.*

BENE PRECANDI.

PE. Bene & tibi & illi vertat: tibi, quod pater: illi, quod mater futura sit. Adsit Deus. Vtrique vestrum faustum felixque sit, precor, optoque. Quæso, oro superos omneis, ut incolumis prolem vobis dignam pariat, & pulchra te faciat prole parentem. Laudo te, quod virum te præstiteris. Gaudeo te virum præstitisse. Gallum te esse declarasti, at non Cybeles [3]. Abi; virum te judico. CH. Audis; idque facis tuo more. Age age, est tibi jus apud me loquendi quælibet. Audio te patriam nuper revisisse. PE. Sic est factum. Nam diutiuscule jam abfueram; non ferebam tam diuturnum patriæ desiderium. Non poteram à parentum conspectu abesse diutius. Torquebat me diutinum amicorum desiderium. CH. Pie fecisti: humanus es, qui ista cogites. Ducimur enim omnes admirabili quodam amore ejus regionis, quæ nos aluit atque edidit. Et,

[3] *Cybeles, qui, ut Catullus inquit, corpus evirant, Veneris nimio odio. Cybeles autem sacerdotes, Galli vocabantur.*

Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Dic, quæso, quonam in loco illic offendisti omnia?

NOVA OMNIA,
Formula.

PE. Nihil non novum. Mutata omnia. Novata singula. Vniversa nova. Vide quam repente tempus res mutet humanas. Videbar mihi in alium venire mundum. Vixdum decennium abfueram, & non secus omnia admira-

mirabar, quam Epimenides somniatorum princeps, vix tandē expergefactus. CH. Quænam ista est fabula? Quid isthuc est fabulæ? PE. Dicam equidem, si vacat. CH. Nihil fuerit jucundius. PE. Sellam igitur una cum pulvino mihi poni jube. C. T. Recte admones; nam sedens commodius mentieris. PE. Fabulantur historici de 1 pimenide 3 quodam Cretensi, qui deambulandi gratia solus urbem egressus, cum subita pluviæ vi compellente in quandam speluncam ingressus obdormisset, quadraginta septem perpetuos annos somnum continuarit. 3 *Epimenidis fabula.*

NON CREDO,

Formula.

C. T. Quid narras? incredibile dictu. Non verisimile dicis. Somnium mihi narras. Non fit mihi simile veri. Monstri simile narras. Non pudet tam improbæ vanitatis? Digna fabula quæ addatur veris narrationibus Luciani. P. Imo rem narro à gravissimis proditam autoribus: nisi forte tibi parum spectatæ fidei est Aulus Gellius. C. T. Mihi vero quæ scribit ille, folia Sibyllæ sunt omnia. PE. Quid tandem theologum tot annos somniasse reris? Nam theologum fuisse proditum est. CH. Audire gestio.

Responsio.

P E. Quid aliud, quam quæ postea prodidit Scotus, & hujus farinæ sodales? Sed bene cum Epimenide actum est, qui vel tandem ad se redierit: multi theologi nunquam expergiscuntur à suis somniis. C. T. Age, facis ut poëta dignum est sed perge mentiri. PE. Epimenides igitur somno solutus, è spelunca prodit, circumspicit, mutata videt omnia syl-

VBS,

vas, ripas, flumina, arbores, agros, breviter nihil non novum. Accedit ad urbem, percontatur, manet illic aliquandiu, neque novit quenquam, neq; à quopiam agnitus est. Alius hominum cultus, nec idem vultus, mutatus sermo, diversi mores. Nec miror hoc Epimenidi post tantũ annorum evenisse, cum mihi idem propemodum evenerit, qui pauculos annos abfuissem. CH. Quid uterque parens? vivuntne? PE. Vivunt ambo, & valent utcunque, senio, morbo, deniq; bellorum calamitate confecti. CH. Hęc est humanæ vitę comœdia. Hæc est fatorum lex inevitabilis. PE. Cœnabis hodie domi? CH. Foris cœnaturus sum. Foris cœnandum est mihi. PE. Apud quem? CH Apud socerum meum, apud generum meum; apud nurum meam, apud affinem meũ. Affines dicuntur qui non sanguinis, sed matrimonii conjunctione copulati sunt. PE. Quæ sunt igitur usitata vocabula affinitatum? CH. Maritus & uxor, nota sunt nomina,

Socer	uxoris meæ pater est mihi.
Gener	filiæ meæ maritus.
Socrus	uxoris meæ mater.
Nurus	filii mei uxor.
Levir	mariti frater.

Levir dicitur ab uxore. ut Helena Hectorem levirum vocat, quod esset nupta Paridi.

Fratria	Fratris mei uxor.
Glos	mariti soror.
Vitricus	matris meæ maritus.
Noverca	patris mei uxor.
Privignus	uxoris aut mariti filius.
Privigna	filia alterutrius.
Rivalis	qui amat eandem,
Pellex	quæ amat eundem: ut, Thrasoni-

so rivalis est Phædriæ, & Europe pellex est Iunoni.

CRAS MECUM PRANDEAS.

PE. Ago gratias. Laudo te. In crastinum igitur te ad cœnam voco. Cras ergo ut mecum cœnes, oro. Cras igitur mecum prandeas, rogo. Cras igitur te mihi convivam volo.

TIMEO NE NON POSSIM.

CH. At vereor, ne non licuerit. Vt possim, metuo. Veniam, si quidem licebit. At metuo, ne non queam.

QVARE?

PE. Cur non licebit? Qui sic? Quid ita? Quam ob rem? Quo pacto? Quid causæ? Quid? obstiterit, quo minus possis?

DOMI ME ESSE OPORTET.

CH. Tum quidem mihi domi manendum est. Vt domi nocte sim, necesse est. Tum certe foris esse nō licebit. Cras mihi quoquam ire foras, liberum non erit. A prandio abesse mihi integrum non erit. Aliquot ipse convivas eo die operior. Aliquot amiculi constituere ea nocte domi nostræ cœnare. Ipsi mihi convivæ sunt ea nocte tractandi, alioqui lubens venirem. Ni id esset, haud gravatim facerem. Quod ni esset, haud me tibi difficilem præberem. Nō excusarem, si liceret. Non paterer bis rogari, si queam. Parce rogare, vel invocatus adessem, si quo pacto liceret. Haud gravate tibi obsequerer, si possim. Frustra rogas eū, cui non est liberum: frustra item rogaturus, si liberum esset. Nunc ut maxime cupiam, non possum: tunc supervacaneum esset rogare volentem. PE. Vel perendie apud me sis, oportet. Saltem perendino die ad cœnam venias, necesse est. Quarto abhinc die non gra-

gravaberis mihi præbere convivam. Die Iovis proximo non potes effugere, quin venias.

NON POSSVM PROMITTERE.

CH. Non possum polliceri. Affirmare istud tibi non possum. Promittere certum nequeo. Veniam, ubi utrique nostrum videbitur commodissimum.

DIEM DICERE DEBES.

PE. Diem igitur mihi constituas volo, ad quem mecum tis cœnaturus. Diem igitur assignes, oportet. Diem igitur promittas, necesse est. Diem certum mihi præfiniri, præscribi, præstitui constitui cupio. Ad certum diem condicito. Diem mihi dicas velim.

NOLO TE PRÆSCIRE.

[1] *Iocus ex ambigua significatione. nam illis diem dicimus quos in jus vocamus.*

CH. Equidem non soleo dicere diem amicis. Cum quibus mihi parum convenit, iis soleo diem dicere. Præscium te esse nolim. Præscire te nolo. De improviso te opprimam. Inopinato te opprimam. Te nec-opinantem oppressero. Te nihil suspicantem oppressurus sum. Non expectatus adfuero. Adoriar te nec-opinantem. Veniam ultroneus, & insperatus conviva.

PRÆSCIRE VOLO.

PE. Biduum præscire volo. Biduũ præscius esse cupio. Præmoneto biduo prius, quam venias. Fac me biduo ante certiorem. CH. Si me urges, dico tibi diem Sybariticum [2], ne desit apparandi spacium. PE. Quid hoc verbi est? CH. Sybaritæ convivas invitabant in annũ proximum, ut utrinq; esset iustus apparatus. PE. Valeant Sybaritę cum suis molestis conviviis: ego congerronem voco, non satrapam.

[2] *Chili. 2. Cent. 2. Prov. 56.*

TVO MALO OPTAS.

CH. Equidem tuo detrimento. Tuopte quidem

dem malo. In damnum tuum istud optas. Incommodo istud precaris tuo. PE. Quid ita? Quam ob rem? CH. Ego instructus accedam. Ego munitus veniam. Aggrediar te paratus. Instructus multa fame accedam; tu vide ut vulturem expleveris. Parabo ventrem, ac dentes exacuam; tu vide quibus modis lupum exatures. PE. Age ad hoc certamen te provoco. Age fac pro viribus, pro virili, si quid potes. CH. Veniam, sed non incomitatus. PE. Tanto venies gratior. Sed quo comite venies? CH. Vmbra. PE. Nec secus possis, si modo luce venias. CH. Sed umbram adducturus sum dentatam unam atque alteram, ne tu me vocaris impune. PE. Age ut libet, modo ne larvas † adducas. Sed explana, si libet, quid sibi velit umbræ vocabulum. CH. Apud eruditos umbræ vocantur, qui ipsi non vocati comitantur eum qui vocatus est ad convivium. PE. Talium umbrarum adhuc quantum voles.

† Vide Prov. Vmbra.

† Nam umbras ita eruditi, hoc est, defunctorum animas quandoque appellamus.

EA LEGE PROMITTO.

CH. Veniam quidem; at hac lege, ut tu postridie ejus diei vicissim apud me cœnes. Faciam eo quidem pacto, ut deinde mihi quoque sis conviva. Ea lege cœnam condico, ut tu rursum mihi sis conviva. Spondeo futurum, sed hac exceptione, si tu postero die itidem apud me sis. Recipio tibi facturum me. Do fidem futurum, his quidem legibus, ut tu mecum postridie prandeas. PE. Age fiat. Esto. Sit ita ut vis. Si jubes, faciam. Novi Gallorum magnificentiam. Non vis gratis apud me cœnare, nisi vices retuleris. At isto quidem pacto red re solent in orbem convivia. Sic nascitur conviviorum longa ‡ periodus. Hac vicissitudine fiunt sine fine rec proca convivia.

‡ Id est, circumductio.

CH. Nihil suavius, si minimum accedat apparatui quotidiano. Cæterum ego te detineo, alio fortassis iturum. PE. Imo ego te, opinor sed cras latius & familiarius confabulabimur. Verum crastino die plura nugabimur. Interim fac valeas. Interim cura ut bene valeas. Interim valebis.

QUO IS?

Formula.

CH. Quo tu nunc abis? Quo tu nunc properas? Quo tu tam celeri gradu tendis? Quonam te confers? Quo nunc iter est?

EO DOMUM,

Formula.

PE. Domum me recipio. Domum revertor. Domum repeto. Domum me confero. Viso quid domi agatur. Accerso medicum. Rus hinc concedo. Constitui ad hanc horam cum viro quodam gravissimo colloqui. Statui hac hora congredi cum viro gravissimo. CH. Quonam? PE. Cum Curione multiloquo. CH. Precor igitur tibi præsentem Mercurium. PE. Quid opus Mercurio favente? CH. Quia res erit cum linguaci. PE. Atqui hac gratia magis conveniebat, mihi Memoriam precari propitiam. CH. Quid ita? PE. Quia patientissimis auribus opus erit potius quam strenua lingua. At auris Memoriæ dicata est. CH. Quanam iturus es? Qua ibis? PE. Hac ad sinistram, hac illac, per forum. CH. Comitabor igitur te. Assectabor, ac deducam te ad diverticulum usque. PE. Non patiar te circumagi. Nolim te tantū laboris mea causa capere. Isthuc officii serva cum erit usus, nunc nihil opus est. Ne mea gratia facias viæ tuæ dispendium. CH. Mihi quidem compendiū est, frui tantisper amico. Nihil

Memoriam heic pro Dea memoriæ posuit.

Nihil habeo quod agam, & non ſum piger, ni tibi ſum moleſtus comes. PE. Nemo jucundior aſſecla. At non ſinam, ut mihi claudas lævum latus: non admittam, ut mihi ſiniſter ambules. Hic te ſuperis commendo. Nolo te longius comitẽ. Vlterius nolo me comiteris.

COMMENDANDI *Formula.*

CH. Tu me Curioni magnopere commendato. Fac me Curioni multiloquo quam commendatiſſimum facias. Me Curioni commendatum quam diligentiſſime curato. Iube ut me ſibi commendatiſſimum habeat. Ego me illi per te commendatum facio. Me tibi etiam atque etiam commendo. Me tuæ humanitati quam poſſum diligentiſſime commendo. Recommendo pro commendo, barbaris relinquito. Vide ne pauca cum multiloquo loquaris. Vide ne cum multiloquo ſis pauciloquus.

OBSEQUII.

PE. Vis me tibi morem gerere? Vis me tibi obſequi? Vis tibi obſecundem? Te igitur imitari me jubes? Quandoquidem ita vis, faciam libentiſſime. Ne ſis mihi diutius in mora, imo ne uterque alteri. CH. Sed priuſquam abeas, quæſo te, ne graveris me docere quo pacto his ſit utendum, in mora, in cauſa, in culpa, qui ſoles elegantiæ ſtudioſus eſſe. Quare age, doce obſecro, diſſere amabo.

IN CULPA, IN CAUSA, IN MORA.

PE, Mos gerendus eſt tibi. Non eſt culpa in me, non eſt culpa in te. Mora eſt in te. In te cauſa eſt, grammatice quidem dicitur; at multo elegantius.

IN CULPA.

Non ſum in culpa. Culpa non eſt mea. Vaco culpa. Quod nihil proficis, tua deſidia in cauſa fuit, non præceptor, non pater tuus. In culpa omnes eſtis. Vtrique in culpa eſtis. Vtrique culpandi eſtis. Ambo accuſandi eſtis. Ambo in culpa eſtis. Incidiſti in morbum tuo ipſius vitio, tua ipſius culpa. Itidem dicuntur in vitio [e] eſſe, quibus culpa debet imputari: & in crimine eſſe, qui culpandi ſunt: & in damno eſſe, qui damno afficiuntur. Hoc genus ſermonis non temere licet invertere, Damnũ in illo eſt, vitium in illo eſt.

[e] *In vitio, in crimine, in damno.*

IN CAUSA.

Quo minus ad te ſcripſerim, morbus in cauſa fuit. Quod rarius ad te ſcripſerim, mea negocia in cauſa fuerunt, non negligentia. Quid in cauſa fuit? Quid cauſæ fuit? Ego non ſum in cauſa. Quod nullas à me literas acceperis, tabellarius in cauſa fuit. Quod tam macilentus es, amor, non ſtudium in cauſa eſt. Hoc eſt cauſæ.

IN MORA.

Non ero vobis in mora. Quidnam nobis in mora fuit? Tu nos in mora fuiſti. Tu ſemper in mora es. Quid te remoratum eſt? Quis te remoratus eſt? Habes quod petebas; tuum eſt, memoriæ inſculpere. Habes affectatiunculæ tuæ præmium. Vale mi Chriſtiane. CH. Vale in craſtinum & tu, mi Petre.

IN OCCURSU.

CH. Salve multum jucundiſſime Auguſtine. AUGUSTINUS. Salve tantundem mi humaniſsime Chriſtiane. Felix ſit tibi hujus diei exortus. Proſper ſit tibi hic dies. Quid tandem agitur? CH. Suaviter, ut nunc res noſtræ

ſtræ ſunt. Et cupio omnia quæ vis. AV. Merito te amo. Amo te. Amandus es. Benigne dicis. Comis es. Habeo gratiam.

IRASCOR TIBI,

Formula.

CH. At ego nonnihil tibi ſuccenſeo. At ego tibi ſubiraſcor. Verum ego tibi ſum ſubiratus. Atqui ego ſum in te ſtomachoſior. Atqui nonnihil eſt, vel habeo, quod tibi ſuccenſeã-

QUA CAUSA.

Formula.

AV. Quidnam eſt iſtud, obſecro? Quid ita? Quam ob rem tandem, oro? Quid admiſi ſceleris? Quid commerui? Promereor [7] bona, aut laudem: Commereor [8] mala, aut pœnam: illud in bonam, hoc in malam partem ſumitur. Demeremur [9] eum, quem nobis beneficio reddimus obnoxium.

[7] *Promereri.*
[8] *Commereri.*
[9] *Demereri.*

QUIA NON CURAS ME.

CH. Quod nulla mei tibi cura ſit. Quod nihil nos reſpicis. Quod tam raro nos reviſas. Quod nihil nos cures. Quod me plane negligis. Quod noſtri curam videris abjeciſſe.

AV. At nihil eſt cauſæ, cur ſuccenſeas. At immerito ſuccenſes. Neque enim mea culpa accidit, quod te rarius viſam. Dabis veniam occupationibus meis, per quas mihi non licet toties, quoties cupio, te reviſere. CH. Ita demum tibi ignoſcam, ſi hodie apud me cœnes. Ea conditione purgatus mihi eris, ſi veſperi ad cœnam venias. AV. Haud iniquas pacis leges præſcribis Chriſtiane, quare haud invitus faciam. Equidem faciam volens. Iſtud quidem fecero perlubenter. Haud gravate faciam. Hic ſane non me præbebo difficilem. Nihil hac re fe-

cero libentius. Animo faciã lubenti. CH. Laudo tuam facilitatem, & hac in re, & in cæteris omnibus. AV. Sic soleo amicis obsequi, præsertim non iniqua petentibus. Ridiculum: an tu me recusaturum putabas oblatum, quod ultro etiam erat rogandum?

NE FALLAS ME,
Formula.

CH. Age, at cave ne me deluseris. Cave fallas. Cave spem frustra foveam. Cave luseris expectantem. Cave mihi verba dederis. Vide ne me frustra habeas. Vide ne me vana spe lactes. AV. Nihil opus jurejurando. In cæteris, in aliis time perfidiam; hac in re nõ fallam. Sed heus tu, cave quicquam paraveris præter quotidiana: mea causa diem festum nolo. Scis me convivam minime edacem, bibacem multo minus. Nosti enim me convivã non multi cibi, sed joci plurimi. CH. Curabitur diligenter. Ego te Pythagorica cœna excipiam, aut fortasse frugaliore. AV. Imo Diogenica[2], si me delectare voles. CH. Certe Platonica cœna te excipiam in qua multum sit literatarum fabularũ, cibi minimum, cujus voluptas duret etiam in posterum diem: alioqui qui prolixe fuerit acceptus, fortassis eo die suaviter afficitur, sed postridie dolet caput, crudus est stomachus. Apud Platonem qui cœnabat, unam voluptatem capiebat ex apparatu facili, fabulisq; philosophicis: alteram postridie, quod nec capitis gravedinem, nec stomachi cruditatem sentiret. Ita prandebat etiam suaviter ex condimento cœnæ pridianæ. AV. Placet, fiat ut mones. CH. Tu vide omnes curas tuas, ac rugas etiam istas domi relinquas. Huc præter nugas & risum nihil adferas, &, ut inquit Iuvenalis,

Pro-

[1] Pythagorica cœna.

[2] Pythagorici oleribus & bellariis tantum vivebant.

[3] Diogenica cœna.

[4] Platonica cœna.

Protinus ante meum, quicquid dolet, exue limen.

AV. Quid? literas mecum venire non vis? Musas meas mecum adducam, nisi quid aliter censes. CH. Tetricas Musas una cum negociis domi claudas. Blandas Camœnas omnes, deinde sales tuos, dicteria, scommata, facetias; lepores, ridicula omnia tecũ adducito. AV. Ita fiet. Exporrigemus frontem. Bellos homunculos agemus. Ridebimus affatim. Curabimus cutem. Indulgebimus genio. Genialiter cœnabimus. Epicureos agemus. Bonum vultum [4] faciemus, & erimus boni socii, inelegantium elegantiæ sunt, qui suam habent linguam sibi peculiarem. CH. Quo nunc properas? AV. Ad generum meum CA. Quid illuc? quid eo? quid illo? AV. Audio nescio quid turbæ inter eos natum, ut redigam eos in gratiam, ut reducam in concordiam, ut pacem inter eos componam. CH. Benigne facis. quanquam nihil te opus esse arbitror. nam ipsi inter se melius hoc bellum composuerint AV. Fortassis & indiciæ jam indictæ sunt; noctu de pacis legibus agetur. Sed nunquid me aliud vis? CH. Vocabo te per puerum meum. AV. Vbi voles, domi ero. Bene vale. CH. Bene sit tibi. Fac hic ad quintam horam adsis. Heus Petre, accerse ad cœnam Augustinum, qui mihi hodie, ut scis, cœnam [5] condixit. PE. Eo. Salve poëta. Cœna jamdudum parata est; te herus expectat domi; ubi voles, accedas. AV. Venio. Salve, mi Christiane. CH. Bene factum quod venisti. Gaudeo te advenisse. Gratulor mihi quod venisti. Nondum quinta sonuit, credo. PE. Imo jamdudũ præterita est. Haud longe sexta abest. Instat hora sexta. Mox sextam audies. AV. Patvi re-

[4] *Bonum vultum facere.*

[5] *Cenam condicere, quod vulgo addicere.*

fert an post quintam venerim, nec ne, modo ne post cœnam. Nam post festum venire, miserum est. At quorsum tantus apparatus? Quorsum tot epulæ? Num me lupum existimas? Num tibi lupus videor? Num me vulturem putas? CH. Non vulturem, sed tamen nec cicadam, ut rore vivas. Nihil est luxus. Mundities mihi semper placuit, sordes detestor. Nec Apitius mihi placet, nec Diogenes. Præstat aliquid superesse, quam deesse. Si præter cicer nihil apponeretur, & fuligo forte illapsa in ollam condiret legumen, quid tum ederetur? Nec omnia sapiunt omnibus. Itaque mihi placet moderata varietas. AV. Non tu metuis leges sumptuarias? CH. Imo peccavi frequenter in diversum. Nihil nobis opus lege Fannia. Satis nos docet frugalitatem ipsa tenuitas. AV. Haud ita convenerat. Longe aliter pollicitus es. CH. Age, inepte, nec ipse conventa servas. Convenerat enim, ne quid præter nugas inferres. Quin hæc missa faciamus. Lavemus, ac discumbamus. Heus tu puer, cape guttum ac patinam, linteum ex humero suspende, ministra aquam; quid cessas? Lava, Auguſtine. AV. Lava tu prior. CH. Bona verba: hoc anno perpetuo illotus cœnare mallem. AV. Ridiculum: non honoratiori, sed turpiori ante alios lavandum est: lava igitur ut immundior CH. Tu es urbanus plus satis. Es urbanior quam sat sit, quam par est, Quorsum attinet ista urbanitas? Hujusmodi ceremonias ineptas mulierculis relinquamus, quæ nunc & ab aulicis fastidiuntur, unde tamen olim profectæ sunt. Lavetis terni aut quaterni simul. Ne teramus tempus hujusmodi moris. Ego nulli designabo locum; sumat sibi

a *Chili. 1. Cen. 9. Prov. 52.*

7 *Vide Prov. Rore pascitur.*

8 *De quibus Gellius lib. 2. cap. 24. Festus Pomp. in dictione Centenaria cena. Plin. lib. 10. cap. 50. Macrob. lib. 2. Satur. cap. 17.*

bi quiſque quem volet. Qui delectatur igni, hic commodius accumbet. Qui offenditur luce, deligat hunc angulum. Quem delectat proſpectus, hic ſedeat. Agite, ſatis morarum. Accumbite. Ego domi ſum; vel ſtans cœnabo, ſi lubeat, vel obambulans. Ceſſatis? At interim cœna corrumpitur. AV. Vivamus nunc, curemuſque cuticulam. Simus nunc Epicurei. Nihil nobis cum fronte Stoica. Valeant curæ. Abſit omnis livor, exulet obtrectatio. Sit mens læta, frons hilaris, ſermo lepidus. CH. Quinam ſunt iſti Stoici [9] atque Epicurei, Auguſtine? AV. Stoici philoſophorum quoddam genus eſt triſte, ſeverum, jejunum, qui hominis ſummum bonum, honeſto neſcio quo, metiuntur. Epicurei [1] his longe diverſi, felicitatem hominis voluptate terminant. CH. Tu igitur cujas es tandem? Stoicus, an Epicureus? AV. Zenonem laudo, at Epicurum vivo. CH. Quod tu joco dicis, Auguſtine, id ſerio factitant hodie non pauci, pallio tantum & barba philoſophi. AV. Imo iſti vel Aſotos [2] ſuperant luxu. CH. Heus, Dromo, ades huc. Tuo munere fungere; conſecra cœnam. AV. Quicquid appoſitum eſt, & quicquid apponetur, felix ac ſacrum eſſe jubeat, qui ſua benignitate paſcit univerſa. Amen. CH. Appone epulas. Quid cunctamur capum hunc diſcerpere? quid trepidamus hunc gallum lacerare? AV. Ego Herculem præſtabo, ac belluam hanc conficiam. Vtrum mavis de ala, an de poplitibus? CH. Vtrum vis, nihil mea refert. AV. In hoc genere alis primæ partes tribuuntur, in cæteris poplites lautiores putat vulgus. CH. Tu multum laboris mea cauſa capis. Tu permultum laborem mea cauſa ſumis.

[9] *Stoici.*

[1] *Epicurei.*

[2] *Aſotus populus luxu perditus, ex re nomen habens: Græcis enim intemperans, parumque ſobrius.* ἄσωτος dicitur.

[3] *Conſecratio menſæ.*

Tu omnibus miniſtras; ipſe nihil edis. Ego tibi hanc alam miniſtrabo: at ea lege, ut dimidium mihi reſtituas. AV. Itane agitur? At iſtud eſt tibi miniſtrare, non mihi. Tibi ſerva: ego enim ſum impudentior, quam cui miniſtrari quicquam debeat. CH. Probe facis. AV. Eho, tu lupo cibum miniſtras? Vulturem invitas? CH. At jejunas, non cœnas. AV. Imo me uno nihil edacius. CH. Imo mendacius nihil. Proinde agito ac ſi domi ſis tuæ. AV. Iſtud jam plane mihi perſuaſi, Iſtud jam in animum induxi. Sic ſtat ſententia. Conſilium eſt iſtud facere. CH. Quid tibi hoc vinum placet? Quid hoc villi delectat? AV. Mihi quidem perplacet. Me certe vehementer juvat. Me ſatis delectat. Me non mediocriter juvat. CH. Vtrum mavis? rubrum, an candidum?

NON REFERT QUO SIT COLORE.

[1] *Iuxta, adverbium, ſonat, æque,* AV. Equidem utroque juxta[1] delector. Nihil refert quo ſit colore, modo ſapor placeat. Non laboro quantum oculis placeat vinum, modo palatum juvet. Nihil me movet aſpectus, ſi ſapor placeat. Parvi refert quo ſit colore, quem habeat colorem, ſi ſapiat bene. Non cupio oculos paſcere, ſi palato ſatisfacere queat, modo palatũ juvare poſſit. Nihil moror colorem, modo gratus ſit ſapor. CH. Credo. Atqui ſunt cœnaticæ Philoſophiæ cum primis periti, qui negant vinum eſſe probandum, niſi quod placeat quatuor ſenſibus: oculis, colore: naribus, odore: palato, ſapore: auribus, fama, & nomine. AV. Ridiculum. quid fama conducit ad potum? CH. Tantum, ut multi non ſtupidi palati vehementer probarint villum Lovanio vernaculum, quum crederent eſſe belnenſe[2]. AV. Fortaſſe jam larga

[2] *Vulgo Beane.*

pota-

potatione palatum obſurduerat. CH. Imo nondum attigerant poculum. Tamen iudicium tuum audire cupio, hominis his in rebus peritiſſimi. AV. Album noſtrates rubro præferunt, quod rubrum paulo ſit acerbius, & alterum exilius quidem, ſed illud mitius, &, ut arbitror, ſalubrius. CH. Habemus & ſubrubrum, & flavum, & purpureum. Hoc muſtum eſt hornum [3]. Hoc bimum eſt, ſi quem capit vetuſtas. Habemus & quadrimũ: ſed iam vapeſcit ac deſipiſcit ſenio. Ætate vigor evanuit AV. Luculli [4] divitias audio. CH. Heus puer, ubi ceſſas? Nos hic plane negligis: non vides quanta ſit hic ſiccitas? Quid ſi hoc rerum ſtatu incendium contingeret, quo reſtingueremus? Dato ſingulis plenos cyathos. Auguſtine, quid habes, quod parum es hilaris? Quid accidit tibi quod ſedes triſtior? Quid eſt tibi, quod minime gaudes? Aut doles, aut carmina condis. Tu nunc Chryſippum agis; Meliſſa tibi opus eſt. AV. Quam hic mihi fabulam narrat? CH. Chryſippus adeo fertur intentus fuiſſe ſuis argutiis logicis, ut ad menſam etiam fame periturus fuerit, niſi ancilla Meliſſa cibum in os ingeſtiſſet. AV. Ille vero indignus erat, qui ſervaretur. Sed ſi te offendit taciturnitas, placetque convivium vocalius, eſt quo id efficias. CH. Memini. Recte admones: liberalius bibendum: largius, copioſius, meracius oportet bibere.

[3] *Id eſt, unius anni.*

[4] *Trilũ Romanorum divitiæ nobilitatæ ſunt: Luculli, Craſſi, & Varronii.*

[5] *Chryſippus Sophiſta.*

REM ATTIGISTI

AV. Rem acu tetigiſti. Recte judicas. Scopũ attigiſti. Nam; Fœcundi calices quem non fecere diſertum? CH. Perdocte tu quidem, Auguſtine, ut omnia; ſed quoniam in ſermonem vinariũ, quando in mentionem incidi-

mus vinorum, libet interrogare, quonam consilio veteres illi Bacchum, quem vini autorem videri volebant, Poëtarum deum dixerint. Quid enim illi temulento deo cum Poëtis, Musarum virginũ cultoribus AV. Quæstio, ita me Bacchus [6] amet, poculis digna: verum quorsum tuæ quæstiones spectent, satis intelligo. CH. Quorsum, amabo? AV. Astute de vino disputationem injicis Gallica techna, quam didicisse Parisiis te suspicor, nimirum quo minus interim absumatur vini. Abi, virum te judico; non frustra in tanta schola versatus es. CH. Accipio tua dicta; referam paria scommata, ubi erit commodum. Sed ad rem. AV. Dissolvam ubi bibero: siquidem absurdum fuerit sicco palato de quæstione vinosa disputare. Præbibo tibi, Christiane. Propino tibi hunc scyphum dimidiatum. CH. Accipio abs te libenter. Sit saluti. Prosit. AV. Iam accingor, ut me missum facias. Ego meo more præpostere faciam. Quod Baccho puritiæ effigiem tribuerint, id habet mysterii, quod vinum potum curas & solicitudines animis nostris eximit, hilaritatemque quandam inducit. Quare senibus quoque ipsis juventam quandam reddere videtur, dum & hilariores facit & formosiores: id quod Horatius, cum multis in locis, tum præcipue his versibus aperte testatur:

Ad mare cum veni, genero sum & lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum, quod verba ministret.

Quod me Lucana juvenem commendet amica.

Nam quod huic Poëtæ dicarunt deo, id significatum voluisse suspicor, quod vinum & in-

[6] *Bacchus Poëtarum Deus.*

[7] *Bacchus Puer.*

ingenium excitat, & facundiam ministrat. quæ duo poëtæ sunt aptissima. Vnde frigent carmina quæ scribuntur aquæ potoribus. Est quidem igneus suapte natura Bacchus, sed adhibitis Nymphis redditur temperantior [8]. Habes quod quærebas? CH. Nihil unquam audivi verisimilius dici ab homine poëta. Dignus es qui bibas gemma [9]. Heus puer, tolle hanc patinam, atque appone cætera. AV. Puerum habes admodum inurbanum. CH. Est veterator nequissimus. AV. Cur non instituis alio pacto? CH. Difficile est canem [10] vetulum loris assuescere. Difficillimum est veteratoris mutare mores. Vetulus canis non facile assuescit loro. Me quidem dignus est. Dignum patella operculum.

[8] *Id est, dilutus.*

[9] *Pro, gemmata pocula.*

[10] *Chiliad. 1. Cent. 20 Prov. 72.*

SI COGNOSCEREM QUID TE OBLECTET, TIBI MINISTRAREM.

Formula.

AV. Decerperem tibi quidpiam, si palatum tuum tenerem. Ministrarem tibi, si gula tua mihi satis cognita esset. Apponerem tibi, si, quid potissimum juvaret, scirem. Si nossem ingenium palati tui, essem tibi structor. Equidem tantundem palato, quantum animo sapio. CH. Palatum habes eruditissimum. Nihil tuo palato doctius. Nec eo te puto inferiorē, de cujus singulari peritia testatus Satyricus:

Ostrea callebat primo deprendere morsu,
Et semel aspecti dicebat littus echini.

AV. Et tu mihi, Christiane, ut par pari referam, ipsum audivisse Epicurum, aut in schola Catiana institutus videris. Quid enim tua gula aut sapientius, aut fastidio sius? CH. Si oratoriam æque artem ut culinariam callerem, nec Cicero ipse me vinceret. AV. Equi-

[1] *Catius Epicureus & cenarū auctor ab Horat. 2. Sermonum inducitur, cenatica Philosophia ad unguem doctus.*

dem si alterutra carendum esset, culinariam, quam rhetoricam mallem. CH. Subscribo tuo judicio: graviter, acute, vereque judicas. Quid enim oratorum confert loquacitas, nisi quod aures ociosas inani voluptate demulcet? Culinaria tum palatum, tum ventrem, tum totũ hominem, quantus est, pascit, ac reficit. Concedat laurea linguæ, inquit Cicero: at utraq; concedat culinæ. Nunquam mihi Stoici illi magnopere placuerunt, qui omnia ad suum, nescio quod, honestum referentes, cutis ac palati nullam rationem habendam putant. Dici non potest, quanto Diogene sapientior Aristippus mihi fuisse videtur. AV. Ego Stoicos cum suis jejuniis contemno. Epicurum magis laudo ac probo, quam Diogenem illum Cynicum, qui crudis oleribus, ac simplici aqua victitabat. Quare nihil miror, si Alexander rex fortunatissimus, se Alexandrum, quam Diogenem esse maluit. CH. Nec ego sane, quamlibet vilis homuncio, cum Diogene meam Philosophiam commutarem: fortassis & Catius tuus facere recusaret. Melius nostri temporis philosophi sentiunt, qui contenti Stoicorum more disputare, vivendo ipsum etiam Epicurum vincunt. At ego quidẽ rem in primis præclaram Philosophiam puto, si parce adhibeatur. Nimium philosophari non laudo. Est enim res perquam jejuna, sterilis atque tristis. Vbi in calamitatem, aut ægritudinem incidi, tum demum ad Philosophiam, tanquam ad medicam confugio. Vbi convalui, rursum illi vale renuncio. AV. Tuam rationem probo. Belle philosopharis. Salve igitur Philosophe non è Stoa [2], sed è culina. CH. Quid tandem habes Erasmi, quod parũ sis hila-

[2] *Stoa, porticus Athenis, unde dicti Stoici.*

hilaris? Quid ſibi vult corrugata frons? quid ſilentium? An mihi ſuccenſes, quod te frugaliore cœna acceperim? ERA. Imo tibi ſũ iratus, quod tantum impendii mea cauſa ſit factum. Interminatus erat Auguſtinus, ne ſua cauſa diem feſtum faceres: vis nos poſthac redire nunquam. Nam talem cœnam dare ſolent ii, qui unam duntaxat dare conſtituiſſent. Quos tandem convivas videris accepiſſe? Non amiculis, ſed ſatrapis cœnam paraſſe videris. An nos heluones eſſe credis? Hoc nõ eſt dare cœnam, ſed triduanam ſaturitatem. CH. Etiam tu pergis eſſe Demea? Cras ut lubet diſputa; hodie Mitionem te præbeas, oro. De impendio cras ſobrii diſputabimus; nunc nil niſi meras nugas audire libet. AV. Chriſtiane, utrum de bubulis an de ovillis carnibus mavis? CH. Bubulis quidem magis delector, at ovillas magis ſalutares arbitror. Ita ingenium eſt hominum, ut perniciоſiſſima quæque appetant vehementiſsime. AV. Galli ſuillas carnes mirum in modũ amant. CH. Galli amant quæ parvo conſtant. AV. Hac una in re Iudæus ſum: nam nihil æque odi atq; carnes ſuillas. CH. Nec injuria. quid enim inſalubrius? Ego in hoc non cum Gallis, ſed cum Iudæis ſentio ER. At ego ovillas pariter amo, & ſuillas; ſed diverſa ratione. Nam ovillis, quod amem, libenter veſcor. Suillas præ amore non attingo, ne quid offendam. CH. Bellus homo es, Eraſmi, ac feſtivus. Equidem mirari mecum ſoleo, unde tanta in palatis humanis diverſitas. Nam, ut Horatiano carmine utar:

Tres mihi conviva prope diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diverſa palato.

ER. Quanquam, ut ait Comicus, Quot homi-

nes,

nes, tot sententiæ, & suus cuique mos; tamen nemo me adduxerit, ut credam plus ingeniis inesse varietatis quam palatis. Ita vix duos reperias, quos eadē juvent. Per multos vidi, qui butyri ac casei ne olfactum quidem ferrent. Sunt quibus carnes nauseæ sint: alius elixis, alius assis abstinet. Multi aquam vino præferunt. Et quod incredibile est, vidi hominem, qui nec pane, nec vino uteretur. CH. Et quibus tandem miser ille victitabat? Quibus vescebatur? ER. Cæterorum nihil fastidiebat, non carnes, non pisces, non olera, non poma. CH. Vis ut istud tibi credam? ER. Si lubet. CH. Credo, at ea lege, ut vicissim mihi mentienti fidem sis habiturus ER. Age faciam: modo verecunde mentiaris. CH. Quasi vero sit quicquam tuo commento impudentius. ER. Quid dicet frons tua, si hominem tibi commonstrem? CH. Macilentum quempiam ac monogrammum [3] esse oportet. ER. Imo diceres athletam. CH. Polyphemum potius. ER. Hoc tibi mirum videri demiror, cum multi sint, quibus pisces vento durati sint panis loco: nonnullis hoc præstent herbarum radices, quod nobis panis. CH. Credo; sed perge mentiri. ER. Quendam in Italia, cum illic agerem, videre memini, qui nullo neque cibo, neque potu adjutus, somno saginabatur. CH. Vt nihil pudet? Non possum illud Satyricum non dicere:

Tunc immensa cavi spirant mendacia folles.

Tu poëtaris. Tu nunc poëtam agis. Nam, Mentiris, dicere, mihi religio est. ER. Mentiar, si non Plinius autor certissimus scripsit, ursum quatuordecim dies solo somno mirum in modum saginati: quo tamen ita alte premi-

[3] *Monogrammi dicuntur homines pratenues ac pusilli, à picturis, in quibus unica linea notantur homunculi, velut procul apparentes. Hist. animal. lib. 1. cap. 3.*

premitur, ut ne vulneribus quidem queat excitari. Imo, quo magis mireris, addam quod Theophraſtus ſcribit, per id tempus urſorum carnes coctas quoque, ſi aſſerventur, reviviſcere. CH. Vereor ne Parmeno ille Terentianus iſta non contineat: Mihi facile fidem facis Miniſtrarem tibi de cervinis carnibus, ſi ſatis eſſem urbanus. ER. Vnde tibi nunc venatio? Vnde ferina? CH. Midas, homo hominum, qui vivunt, liberaliſsimus, noſtrique amantiſsimus, mihi miſit dono: dono quidem, ſed ſic ut ego minoris emam ſæpenumero. ER. Qui ſic? CH. Quia famulis plus dandum quam daretur in macello vendenti. ER. Quæ res cogit hoc facere? CH. Tyrannus omniũ violentiſsimus. ER. Quis iſte? CH. Mos. ER. Profecto tyrannus iſte frequenter iniquiſsimas leges obtrudit mortalibus. CH. Idem ſuo more nudiuſtertius hunc cervum venatus eſt. Quid tu, qui ſoleas iſtius ſtudii eſſe amantiſsimus? AV. Equidem hoc ſtudio plane relicto, jam præter literas nihil venor. CH. At mihi videntur literæ quovis cervo fugaciores. AV. Duobus tamen potiſsimum canibus aſſequimur, admiratione ſcilicet, atq; improbitate laboris. Nam & admirari plurimum diſcendi ardorem miniſtrat; &, ut facundiſsimus poëta ſcripſit,

Labor omnia vincit Improbus.

CH. Amanter admones, Auguſtine, ut ſoles: propterea non deſiſtam, non conquieſcam, non defatigabor, donec conſequar. AV. Carnes cervinæ ſunt nunc admodum tempeſtivæ. Meminit Plinius[4] de hoc animante quiddam admirabile. CH. Quidnam obſecro? AV. Quoties arrexere aures, acerrimi eſſe auditus:

[4] *Hiſtor. nat. lib. 8. c. 36.*

ditus: at contra cum remittere, surdos. CH. Istud ipsum mihi saepenumero evenit. Nam si quando fiat sermo de recipiendis aureis, nihil tam auritum. Hic enim cum Pamphilo illo Terentiano aures arrigo. Vbi de numerando verba fiunt, illico demitto. AV. Laudo te, facis ut te decet. CH. Vis de his leporinis clunibus? AV. Tibi sumito. CH. An de tergo mavis? AV. Hoc animal praeter ilia & clunes nihil habet appetendum. CH. Vidistine unquam leporem candidum? AV. Saepenumero. Plinius in Alpibus candidos reperiri scribit, quibus hybernis mensibus nivem pro cibatu esse sit creditum. An verum sit, Plinius ipse viderit. Quod si leporis cutem candidam reddit nix, stomachum habeat candidum necesse est. CH. Mihi verisimile non fit. AV. Accipe magis admirandum, at fortasse tibi non inauditum. Idem utranque vim singulis inesse testatur, maris & foeminae, ac foemellas sine mare aeque gignere. Istud ipsum multi asseverant, praesertim venandi studiosi. CH. Est ita ut dicis. Sed hos cuniculos, si placet, tentemus, quia pinguiusculi sunt ac tenelli. Ministrarem illi Nymphas, si propius assiderem. Augustine, istius tibi vicinae curam age, si libet: calles enim quo gestu sit ministrandum istis Veneribus. AV. Teneo quid dicas, nasute. CH. Quid te anserinae carnes delectant? AV. Me quidem non mediocriter juvant, ut sum minime fastidiosus. At hic anser, nescio quo pacto, nihil me juvat: nihil enim in vita vidi siccius: siccior est pumice, aut etiam noverca Furii illius, in quem Catullus multum jocatur. Ligneus mihi videtur. Et, mehercule, quantum suspicor, veteranus miles immodicis excubiis

Hist. nat. lib. 8. c. 55.

In Epigram. cujus initium Furi, cui nec servus.

biis ſeſe maceravit. Aiunt enim anſerem inter omnia animalia longe eſſe vigilantiſsimum. Et profecto, niſi conjectura fallor, hic anſer ex eorum numero eſt, qui, canibus una cum excubitoribus ſomno ſopitis, Romanum olim Capitolium defenderunt. CH. Veriſimile (ita me Deus amet) dicis: nam ex eo ſeculo relictum arbitror. AV. Hæc quoque gallina aut parcum ſaginatorem habuit, aut amavit, aut certe zelotypa vixit. quo quidem morbo hoc animantis genus maxime laborat. Hic capus longe melius pinguit. Vide curæ quid faciant. Quod ſi ex Theodorico noſtro Gallo faceremus capum, multo citius pingueſceret. TH. Non ſum gallus. AV. Fateor, non es gallus Cybeles, neque gallus gallinaceus, at forte Gallus gallaceus. CH. Quid hoc verbi eſt? AV. Hoc ænigma tibi conjectandum relinquo: ego Sphingem præſtiti, tu Oedipus eſto. CH. Dic mihi bona fide. Auguſtine; nulla tibi cum Gallis unquam fuit neceſsitudo? Nihilne affinitatis tibi cum Gallis contraxiſti? Nullum fuit commercium? AV. Nihil, nihil ſane. CH. Tanto es nequior. AV. Sed cum Gallabus nonnihil. CH. Libetne de jecore anſerino [7], quod apud veteres in deliciis cumprimis habebatur? AV. Non ſum rejecturus, quod à tua manu venerit CH. Non eſt quod expectes Romanas delicias. AV Quas? CH. Carduos, cochleas, teſtudines, colubros, fungos, boletos, tubera. AV. Iſtis omnibus ego vel rapâ præferam. Liberalis es, benignus es, Chriſtiane. CH. Has perdices nemo attingit, ne columbos quidem. Cras eſt dies jejunii [8] ab Eccleſia indicti; adverſus hanc eſuriem munite vos.

[7] *Vide Plin. lib. 10. cap. 22.*

[8] *Jejenium.*

One-

Onerate ſaburra navim adverſus imminentem tempeſtatem. Bellum inſtat; inſtruite ventrem commeatu. AV. Vtinam iſthuc verbi tacuiſſes, hilariores ſurrexiſſemus à cœna. Miſeros nos reddis ante tempus. CH. Quid ita? AV. Quia minus anguem odi, quam piſces. CH At non tu ſolus. AV. Quis hoc tædii nobis invexit? CH Quis commoniſtravit aloën [a], abſynthium, & ſcammonium dare in remediis? AV. Sed iſta dantur ægrotis. CH. Sic hæc dantur nimium recte valentibus. Aliquando præſtat ægrotare, quam plus ſatis valere. AV. At mihi videtur minus oneris olim impoſitum Iudæis. Equidem ab anguillis & porcis facile temperarim, modo liceat capis & perdicibus expleri. CH. In pleriſque non res, ſed animus nos diſcernit à Iudæis. Illi manum abſtinebant à certis cibis, velut ab immundis & animum inquinaturis. Nos cum intelligamus omnia munda eſſe mundis, tamen carni laſcivienti, velut equo ferocienti pabulum ſubducimus, quo magis dicto ſit audiens ſpiritui. Nonnunquam immoderatum ſuavium rerum uſum abſtinentiæ moleſtia caſtigamus. AV. Audio: ſed eadem opera defendi poſſet circumciſio præputii. Moderatur & illa coitus pruritum, & cruciatum adfert. Si omnes itidem abhorrerent à piſcibus atque ego, vix à parricida tam atrox ſupplicium exigerem. CH. Quorundam palato gratior eſt piſcium, quam carniũ eſus. AV. Congruunt igitur his, qui gulæ ſerviunt, non valetudini. CH. Equidem audivi quondam apud Æſopos & Apitios præcipuum luxum in piſcibus fuiſſe. AV. Qui conveniunt igitur deliciæ cum ſupplicio? CH. Non omnibus

[a] Herba & Pharmaca nota amaritudinis.

[a] Æſopi, & Apitii luxus multorum literis nobilitatus eſt. Feſtiviter autè mutato nomine luxuriosos vocat Æſopos & Apitios: quẽadmodum effeminatos, dicimus Sardanapalos.

bus ſunt muræ næ :, aut ſcari, aut acipenſeres. AV. Ergo tenues ſoli diſcruciantur, quibus ſatis male eſt, etiam cum veſci licet carnibus. Fit enim non raro, ut cum licet veſci per Eccleſiam, non liceat per crumenam. CH. Durum mehercle interdictum. AV. Quod ſi interdictus carnium eſus divitibus vertitur in delicias; &, ſi pauperibus ſæpe non licet veſci carnibus, etiam cum licet, ac ne piſcibus quidem, qui fere carius emuntur: cui igitur bono erit interdictum? CH Omnibus: nam tenuibus cochleis aut ranis licebit veſci, aut cepe, porrumve arrodere. Mediocres detrahent nonnihil quotidianis obſoniis. Quod ſi quid divites deliciabuntur hac occaſione, ſuæ gulæ imputent, non incuſent Eccleſiæ conſtitutionem. AV. Pulchre dixti: ſed interim à tenuibus, qui ſummis ſudoribus alunt familiam, & procul abſunt ab amnibus ac lacubus, exigere carnium abſtinentiam, eſt indicere famem, aut βδελυρίαν magis. Atqui ſi quid Homero credimus, longe miſerrimum mortis genus eſt, perire fame. CH. Sic viſum eſt Homero cæco: at apud Chriſtianos miſer non eſt, qui bene moritur. AV. Eſto ſane: ſed tamen durum eſt à quoquam exigere, ut moriatur. CH. Nec hoc animo Pontifices interdicunt eſum carnium, ut intereant homines, ſed ut vel affligantur moderate, ſi deliquerunt, vel ſubducto lætiore pabulo, corpora minus ferociant adverſus ſpiritum. AV. Iſthuc ipſum efficiet moderatus carnium eſus. CH. Sed in tanta corporum varietate certus carnium modus præſcribi non poteſt, cibi genus poteſt. AV. Sunt & piſces, qui multum addant alimenti: ſunt carnes, quæ

Murænæ, ſcarus, acipenſer, pi ces ſunt olim cariſimi, & in deliciis divitum habiti.

βδελυρία eſt ingens fames. λιμὸς enim fames, & ſa ſyllaba auget: quaſi totos boves eſuriat aliquis. Hom. ὀδυσ. μ.

quæ minimum. CH. Sed ingenere plus alunt carnes. AV. Age dic mihi, si quo tibi foret iter, utrum malles equum alacriorem ac fublascivum, an morbidum, qui subinde collabens sessorem dejiciat in terram? CH. Quorsum istud? AV Quia piscium esus corruptis humoribus corpora nostra reddit magnis morbis obnoxia, ut jam spiritui non possint subservire. CH. Quibus morbis? AV. Podagræ, febri, lepræ, morbo regio. CH. Qui scis? AV. Credo medicis: id malim, quam experiri CH. Id fortasis in paucis accidit. AV. Equidem arbitror in pluribus. Porro, quoniam animus agit per organa materialia corporis, quæ malis aut bonis humoribus afficiuntur, vitatis instrumentis nō potest, ut vult, exerere vim suam. CH. Scio medicis magnopere damnatum esse piscium esum; sed secus visum est majoribus nostris, quibus obtemperare religiosum est. AV. Religiosum erat & olim, non violare sabbatum: sed prius erat, servare hominem sabbato. CH. Suæ quisque saluti consulat. AV. Imo, si Paulo volumus auscultare, nemo, quæ sua sunt, quærat, sed quisque quæ alterius. CH. Sed unde hic novus Theologus in convivio? Vnde novus hic ac subitus Magister noster? AV. Quia mihi male convenit cum piscibus. CH. Quid igitur? An non abstines à carnibus? AV. Abstineo, sed obmurmurans, nec sine meo magno malo. CH. Charitas omnia suffert. AV. Verum sed eadem quam minimum exigit. Si suffert omnia, cur nō ferunt nos his vesci cibis, quos indulsit libertas Euangelica? Cur hi, à quibus Christus toties amorem sui stipulatus est, patiuntur tot hominum & corpora periclitari morbis capitalibus,

libus, & animas æternæ damnationis periculo, ob rem nec interdictam à Christo, nec per se necessariam? CH. Vbi aliud suadet necessitas, cessat humanæ constitutionis vigor, cessat & voluntas [4] nomothetæ. AV. At non cessat offendiculum infirmorum. Non cessat scrupulus meticulosæ conscientiæ. Postremo non satis constat, quibus limitibus finiatur ista necessitas. An quum cœperit [5] ichthyophagus agere animam? Sero morienti porriguntur carnes. An cum totum corpus habet epialus [6]? Non tanti erat ciborum delectus. CH. Quid igitur tu velles præscribi? AV. Scio, si quis mihi creda Ecclesiasticæ rei dictaturam. CH. Quid isthuc verbi est? AV. Si summus essem Pontifex, hortarer omneis ad perpetuam vitæ sobrietatem, sed præcipue sub diem festum. Cæterum jus facerem cuique vescendi quibus vellet pro corporis salubritate, dum moderate & cum gratiarum actione: daremque operam, uti hoc, quod detraheretur observationibus hujusmodi carnalibus, accresceret ad studium veræ pietatis. CH. Nimirum istud mea quidem sententia tanti est, ut te faciamus Pontificē. AV. Rides: sed tamen cervix hęc sufficeret vel triplici coronæ sustinendæ. CH. At interim vide, ne ista scribantur inter articulos Parisiensium. AV. Imo quicquid dictum est, scribetur in vino, sicuti par est dicta inter pocula. Sed satis jam Theologiæ in convivio. In cœna sumus, non in Sorbona. CH. Quid vetat dici Sorbonam, ubi bene sorbetur? AV. Sorbeamus igitur, nō disputemus; ne nobis à [7] sorbis dicatur Sorbona, non à sor-

[4] *Id est, legislatoris* [5] ἐχῖνος ἀναβαίνει ὁ ἰχθυοφάγος *i. est, qui vescitur piscibus. Est populus inde nomen habens.* [6] *Epialus febris genus vehemens, ominis causa sic dicta Epialus. quasi placide assidens: quemadmodum Furiæ dicuntur Eumenides, quibus nullus*

bene velint. [7] *Sorbum pomi genus, acerbitate constringens fauces, ut quædam occidant etiam.*

sorbendo. CH. Agite, hospites humanissimi, quæso ut cœnulam nostram, licet tenuem, æqui bonique consulatis. Præbete vos hilares, ac lubentes, quamvis convivium tenue sit & frugale: ego vestra facilitate fretus, familiariter vos vocare sum ausus. Et est sane vester mihi adventus, conspectusque non modo gratissimus, verumetiam jucundissimus. CONVIVÆ. Cœna tua, Christiane optime, multis modis elegans, lautaque nobis videtur. Quod excusas, id unum habet accusandum. Nam magnificentior fuit, quã sat est. Siquidem hoc convivium opiparum in primis ac lautum judicarim, quod primũ simplicibus epulis, deinde hilaritate, risu, jocis, salibus sit conditum: quæ omnia nostro convivio non defuerunt. Verum de convivarum numero hic mihi quiddam in mentem venit, quos neque pauciores tribus, neque plures novem esse oportere scripsit Varro. Tres enim sunt Charites, id est, Gratiæ, humanitatis ac benevolentiæ præsides: & novem sunt Musæ, honestiorum studiorum duces. At hic decem convivas esse video, virginibus exceptis. AV. Nihil convenientius accidere potuit. Nos sumus Varrone ipso paulo sapientiores. Nam tres puellas lepidissimas, tanquam tres Charites adhibuimus. Deinde quia à novem Musarum choro Apollo abesse nunquam credendus est, jure decimum adjecimus convivam. CH. Poëtice dixisti. Si mihi laurus adesset, laurea corona caput tuum cingerem, fieresque poeta laureatus. AV. Si malva coronatus essem, malvatus. Tantum honoris mihi non arrogo. Honor hic major est, quam ut mihi conveniat.

[8] *Convivarum numerus.*

[9] *De Gratiis vide Gellium lib. 13. cap. 18.*

[1] *Poëta laureatus.*

Haud

Haud equidem tali me dignor honore. CH. Vultiſne ſinguli tantundem mea cauſa facere, quantum veſtra ſum facturus? CO. Volumus, ac lubentes quidem. CH. Ebibetis igitur ordine ſuum quiſq; calicem; à me exemplum capietis. Tibi hoc primum propino, Mida. MIDAS. Accipio abs te libenter. Pro quo vulgus, præſtolor, dicit. Equidem non recuſo. Nihil tua cauſa recuſabo. CH. Tu deinde cæteris propina. MI. Eraſmi, præbibo tibi dimidiatam pateram. ER. Precor ut ſit tibi bono. Sit tibi bonum atque commodum. Proſit tibi. Proficiat, durius dicitur. CH. Sed cur ceſſat patera? Cur non obambulat? Defecit nos vinum? Vbi ſunt oculi tui, furcifer? Vola adfer ejuſdem generis ſextarios duos. PUER. Eraſmi, ſalve; quidam pro foribus te conventum expetit. ER. Quiſnam eſt? PV. Mori famulum ſe dicit; herum ejus ex Britannia adveniſſe; cupere ut ſe viſas, quandoquidem prima luce iter parat in Germaniam. ER. Chriſtiane, ſubducatur ratio: nam mihi quidem abeundum, CH. Rationem, Eraſmi doctiſſime, hujus cœnæ ego confecero. Non eſt quod calculum fruſtra teras: gratiam habeo, qui dignatus ſis noſtro adeſſe convivio. Sed avocati te moleſtum eſt, nondum peracta fabula. ER. Quid ſupereſt, niſi ut dicam, Valete & plaudite? CH. Age, boni conſulemus, quando tu non ab equo ad aſinos, ſed ab amicis ad amiciſſimos properas. ER. Ego pariter tibi gratias ago, quod pro tua humanitate ad hoc convivium longe ſuaviſsimum me vocaris. Valete, ſodales optimi. Bibite non ſegniter, & vivite ſuaviter. CH Heus Dromo. Sedetis jamdudum ocioſi omnes. Libetne cuiquam quic-

quam amplius? CO. Nihil omnino. Strenue munus noſtrum adminiſtravimus. CH. Tolle igitur hæc, ac bellaria appone. Muta quadrulas, atque orbes. Tolle cultrum meum, qui humi decidit. Pira vino perfunde. Adſunt mora præcoqua, etiã domi noſtræ nata. CO. Tanto erunt ſuaviora, quod vernacula. CH. En pruna cerea, en Damaſcena [2], rarum apud nos ſpectaculum. En mitia mala. En mali novum genus, cujus matrem ego hiſce manibus conſevi. Nuces caſtaneæ, omne deliciarum, quas horti noſtri benigne effundunt, genus. A. Sed floſculi deſunt. CH. Iſti Gallici ſunt apparatus, qui magnificentiam eam potiſſimum amant, quæ minimo conſtat. Nobis non eſt ea mens, aut ingenium. AV. Non apud Gallos tantum reperies, quibus ea placent quæ minimo conſtant. CH. Sed heus tu, Auguſtine, num tu credis te hic immunem bibiſſe? Egone te meis immunem tinxero poculis? At interim propinatori tuo dimidium ſcyphi debes. AV. Is jamdudum me miſſum fecit. Is mihi hujus debiti gratiam fecit. CH. Vnde ille ſibi vendicat tantum autoritatis? Vix Romanus pontifex hoc vinculi relaxet. Noſti priſcam conviviorum legem, ἢ πῖθι [3], ἢ ἄπιθι. AV. Remittendi jurisjurandi jus habet, cui factum eſt, & cujus intererat ſervari. CH. Sed omnium convivarum intereſt, ſervari leges inviolabiles. AV. Age, quando hæc eſt Germanorum religio [4], exorbebo quod reliquum eſt. Sed quid tibi rei mecum eſt? CH. Impendium reddas oportet unus nomine omnium. Quid expalluiſti? Ne verere, perfacile poteris. Fac quod ſæpe feciſti, ut aliqua elegantia doctiores à cœna ſurgamus neque enim clam

[2] *A Damaſcio monte, non ab oppido. Græcis* Δαμασκηνὰ *etiã.*

[3] *Id eſt, aut bibe aut abi.*

[4] *Id eſt, mos religioſe obſervatus.*

te

te est, veteres illos in secundis mensis hilariora quædam disputare solitos. Age igitur, quibus & quot modis hæc oratio potest enunciari, Indignum auditu?

INDIGNUM AUDITU,
Formulæ.

AV. Dixti pulchre per posterius supinum. Auditu minime est dignum. Indignum est audiri. Haud dignum est quod audiatur. Et, ut audiatur, indignū. Levius est, quam quod audiri debeat, Vix operæprecium est referre. Non tanti est ut audiatur. Ineptius est, quam quod audiatur. Non est operæprecium narrare. CH. Quot modis hæc sententia verti potest, Magno mihi constat?

VARIANDI RATIO HANC ORATIONEM, MAGNO MIHI CONSTAT.

AV. His verbis, impendo, insumo, impertio, constat. ut: Multū in te docendo insumpsi laboris. Plurimū ea in re operæ insumpsi. Non minus pecuniæ quam curæ in eam rem impendi. Non parum insumpsi pecuniæ, temporis permultum, laboris plurimum, ingenii nonnihil. Multum lucubrationis impendi. Multis vigiliis hæc res mihi constat, multo sudore, multa opera, plurimo labore, sumptu ingenti, pecunia magna. Pluris mihi constat quam credas. Minoris mihi constat uxor, quam equus meus. CH. At quid sibi vult, Augustine, quod verbo isti, Constat, modo ablativum, modo genitivum casum apponis? AV. Quæstionem perutilem ac late patentem movisti. Verum ne convivas loquacitate mea premam, pauciſſimis absolvam. Sed cupio singulorum hac de re audire sen-

tentiam, ne cuiquam, ut dixi, sim molestus.
CH. Quidni cupiant idem vel puellæ? AV. Illæ sane nihil aliud quam audient. Accingar igitur, grammatica bene fortunante. Scis verba emendi, ac vendendi, aliaque esse consimili significatu, quibus apponantur hi genitivi, soli, tanti, quanti, pluris, minoris, tantidem, quantivis, quanticunque: at ita, si substantiva non apponantur: quæ si accedant, utraque in ablativum casum vertuntur. Quod si precium certum apponatur, pones in ablativo. Si per adjectivum substantive positum, in ablativo pones, nisi per adverbia loqui malis.
CH. Quænam verba sunt, de quibus præcipis?
1 *Verba emendi ac vendendi.*
AV. Hæc fere sunt, emo, mercor: redimo, id est, aut captum, aut perditum: uendo, venundo: revendo, id est, rursus vendo, quod m[illegible] venditum erat. Veneo, id est, vendor: [illegible] præteritum venivi vel venii: supinu[illegible] num: hinc venalis. Ab illo, id est, ver[illegible] dibilis manat. Mereo, pro inservio, [illegible] dium facio. Comparo, id est, emo [illegible] mitto. Commuto, muto, permuto. [illegible] penitus barbarum in hoc sensu. Æ[illegible] xo, indico, pro æstimo, censeo. Licco[illegible] licitor, licitaris: addico. Distrahor, id [illegible] cumferor ut veneam. Metior pro æst[illegible] aut taxo. Constat, pro emitur. Conducere, [illegible] care. Fœnero, ad fœnus do, Fœneror, ad fœnus accipio. Paciscor, pactus sum. Pango, pepigi, id est, pactum facio. CH. Da exemplum.

VENDENDI ET EMENDI, *Formulæ.*

AV. Quanti istum agrum in singulos annos locas? Respondebimus: Vigenis libris Francicis. Hui, nimio locas. Imo locavi olim multo pluris,

pluris. At ego tanti non conducam. Si conduxeris minoris, peream. Imo jam vicinus tuus Chremes agrum obtulit, ac rogat. Quanti? Tantidem quantum tu petis. At multo meliorem. Mentiris. Facio, ut solent qui licentur. Tu ipse tanti posside. Quid liceris, vel licitatis, quum nihil sis empturus? Quanticunq; addixeris, solvam optima fide.

ALTERUM EXEMPLUM.

Congrum istum Syra quanti vendis? Decem obolis. Nimio, turpissima. Imo minimo: nulla tibi vendet minoris. Emoriar, si non tanti mihi constat, aut certe non multo minoris. Mentiris venefica, quoniam duplo vis vendere, aut triplo. Et centuplo, si queam: sed fatuos non invenio. Quid si liciter teip- uant æstimas te? Vt subet. Quanti me anti indicas te? Dic, quanti te ta- reipsam inscribis? Decem scuta- ? Eho, an tu minoris me æsti- n non semel pluris in unam nducta. Credo; ac nun non estimo quam piscem. Abi in aneo; tantidem te æstimo, Qui te teruncio emerit, nimio luris emar, aut non vendar. Si e cupis, larva tibi opus est: nam ion sinunt, ut carius vendaris. Ei uti me nolit, non sum venalis. Ego ne culmo quidem te emero. Constiti pluris.

[1] *Frequens apud Latinos in numerariis summis defectus. Decem millibus, subaudi nummis aut denariis, aut simile.*

TERTIUM EXEMPLUM.

Auctioni hodiernæ interfui. Ain tu? Licitatus sum vectigalia. Quanti tandem? Decem [1] millibus. Hui, tanti? Ne mireris; erant qui multo pluris licitarentur, pauci qui minoris. Cui tandem addicta sunt vectigalia? Chre-

tentiam, ne cuiquam, ut dixi, sim molestus. CH. Quidni cupiant idem vel puellæ? AV. Illæ sane nihil aliud quam audient. Accingar igitur, grammatica bene fortunante. Scis verba emendi, ac vendendi, aliaque esse consimili significatu, quibus apponantur hi genitivi, soli, tanti, quanti, pluris, minoris, tantidem, quantivis, quanticunque: at ita, si substantiva non apponantur: quæ si accedant, utraque in ablativum casum vertuntur. Quod si precium certum apponatur, pones in ablativo. Si per adjectivum substantive positum, in ablativo pones, nisi per adverbia loqui malis. CH. Quænam verba sunt, de quibus præcipis?

1 *Verba emendi ac vendendi.*

AV. Hæc fere sunt, emo[1], mercor: redimo, id est, aut captum, aut perditum: uendo, venundo: revendo, id est, rursus vendo, quod mihi venditum erat. Veneo, id est, vendor: cujus præteritum venivi vel venii: supinum, venum: hinc venalis. Ab illo, id est, vendo, vendibilis manat. Mereo, pro inservio, & stipendium facio. Comparo, id est, emo vel committo. Commuto, muto, permuto. Cambire penitus barbarum in hoc sensu. Æstimo, taxo, indico, pro æstimo, censeo. Liceor, liceris: licitor, licitatis: addico. Distrahor, id est, circumferor ut veneam. Metior pro æstimo, aut taxo. Constat, pro emitur. Conducere, locare. Fœnero, ad fœnus do, Fœneror, ad fœnus accipio. Paciscor, pactus sum. Pango, pepigi, id est, pactum facio. CH. Da exemplum.

VENDENDI ET EMENDI, *Formulæ.*

AV. Quanti istum agrum in singulos annos locas? Respondebimus: Vigenis libris Francis. Hui, nimio locas. Imo locavi olim multo pluris,

pluris. At ego tanti non conducam. Si conduxeris minoris, peream. Imo jam vicinus tuus Chremes agrum obtulit, ac rogat. Quanti? Tantidem quantum tu petis. At multo meliorem. Mentiris. Facio, ut solent qui licentur. Tu ipse tanti posside. Quid liceris, vel licitaris, quum nihil sis empturus? Quanticunq; addixeris, solvam optima fide.

ALTERUM EXEMPLUM.

Congrum istum Syra quanti vendis? Decem obolis. Nimio, turpissima. Imo minimo: nulla tibi vendet minoris. Emoriar, si non tanti mihi constat, aut certe non multo minoris. Mentiris venefica, quoniam duplo vis vendere, aut triplo. Et centuplo, si queam: sed fatuos non invenio. Quid si liciter teipsam? Quanti æstimas te? Vt jubet. Quanti me liceri? Quanti indicas te? Dic, quanti te taxas? Quanti teipsam inscribis? Decem scutatis. Hui, tanti? Eho, an tu minoris me æstimas? Ego olim non semel pluris in unam noctem sum conducta. Credo; ac nun non paulo minoris æstimo quam piscem. Abi in malam rem ganeo; tantidem te æstimo, quanti tu me. Qui te teruncio emerit, nimio emerit. Aut pluris emar, aut non vendar. Si magno venire cupis, larva tibi opus est: nam rugæ istæ non sinunt, ut carius vendaris. Ei qui tanti me nolit, non sum venalis. Ego ne culmo quidem te emero. Contiti pluris.

TERTIUM EXEMPLUM.

Auctioni hodiernæ interfui. Ain tu? Licitatus sum vectigalia. Quanti tandem? Decem [1] millibus. Hui, tanti? Ne mireris; erant qui multo pluris licitarentur, pauci qui minoris. Cui tandem addicta sunt vectigalia? Chremeti

[1] *Frequens apud Latinos in numerariis summis defectus. Decem millibus, subaudi nummis aut denariis, aut simile.*

meti uxoris tuæ ſummo & maximo amico. Sed divina, quanti ſunt addicta. Decem. Imo quindecim. Deus bone, ego mihi hominem ipſum cum tota familia dimidio addictum nolim. At ille uxorem tuam duplo emptam cupit. Animadvertiſtine in his orationibus, ubicunque adſit ſubſtantivum precii, id in ablativo poni, cæteris aut in genitivo poſitis, aut in adverbium mutatis? Comparativum nunquam audiſti ſine ſubſtantivis, exceptis illis duobus, pluris & minoris. Sunt & alia verba, de quibus ſumus loquuti, non admodum diſſimilia, ſum, facio, habeo, duco, æſtimo, pendo, quæ idem fere ſignificant: fio itidem. Iunguntur autem his fere genitivis, multi, parvi, magni pluris, plurimi, minoris, minimi, maximi, tanti, quanti, flocci, pili, nihili, nauci, hujus, & ſi qua ſunt his ſimilia. CH. Da exempla.

ÆSTIMANDI
Formula.

AV. Scis quanti te ſemper fecerim. Tanti fies apud homines, quanti virtutē facies. Præceptores meos ſemper feci plurimi. Aurum hac tempeſtate magni venditur, literę nihili, ſive pro nihilo ducuntur. Aurum minoris habeo, quam credas. Tuas minas flocci facio. Promiſſa tua duco minimi. Non pili te facio. Si tanti ſapientia penderetur, quanti pecunia, nemo auro egeret. Pluris apud nos ſit auram ſine ſapientia, quam ſapientia ſine auro. Hoc pluris te habeo, quod doctus ſis. Minoris hic fies, quod mentiri minime calleas. Hic multi fiunt, qui nigrum in candida vertunt. Hoc mihi pluris es, quod literas amas. Tanti apud omnes eris, quantum poſſidebis.

Tanti

Tanti ubique habeberis, quantum habebis. Non quanti habearis, ſed quanti ſis, intereſt. Tanti Chriſtianum meum facio, quanti aliũ neminem. Inveniuntur & alia verba cum his genitivis & ablativis, quæ natura ſua non ſignificant emtionem, aut aliquid ſimile. Petrus oſculum puellæ ſcutato emit. Sit illi fauſtum; nolim ego baſiare tanti. Quanti luditis? Quanti cœnatis? Quoſdam ſexcentis ſeſtertiis cœnaſſe legimus: at Galli ſæpenumero liardo cœnitant. Fauſtus quanti docet? Parvo: at pluris quam Delius. Quanti igitur? Vndeviginti aureis. Nõ diſcam mentiri tanti Phædria apud Terentium & rem, & ſeipſum perdidit. At nolim ego amare tanti. Quidam magno dormiunt. Demoſthenes pluris ſtuit, quam alii loquebantur. Æqui boniq; conſulas oro. Eſt & aliud verborum genus, quæ accuſativum una cum genitivo aut ablativo caſum exigunt: quæ ſunt. Accuſo, id eſt, objicio crimen, aut culpo, etiam abſentẽ. Incuſo, culpo extra judicium. Arguo, reprehendo. Inſimulo, impingo ſuſpicionem culpæ. Poſtulo, in jus voco. Accerſo, defero, damno, condemno, pronuncio illum eſſe in culpa. Admoneo, commonefacio. CH. Exempli cauſa.

ACCUSANDI
Formulæ.

AV. Scipio accuſatus eſt ambitus, aut de ambitu. Arguis me impudentiæ, ipſe impudentiſſimus. Lepidus poſtulatus eſt repetundarũ. Accerſitus eſt capitis. Si hominem intimulabis avaritiæ, male audies. Admoneto eum priſtinæ fortunæ. Mortales ipſo vocabulo ſuæ conditionis admonentur. Commonefacito Lepidum promiſſi. Sunt pleraque quæ

accusativum geminum admittant. Doceo te literas. Exorat te veniam. Dedocebo te istos mores. Toposcit me mutuum. Hic ejus rei mihi admonendus es, quod in his secundum accusativum etiam passiva obtinent, in aliis genitivus manet. A me doctus est literas. Postulant me furti. Postulor furti. Accusas me sacrilegii. Accusor sacrilegii. Scio te nondum expletum. Scio animo tuo nondum esse satisfactum. Quando enim tantus elegantiarum heluo satietur? Sed convivis parcendum est, quos hæc non omnes perinde delectant. A cœna inter deambulandum. id quod rationi deerit, persolvemus, nisi quid aliud censes. CH. Fiat ex tua sententia. Agamus gratias benignitati divinæ, deinde paulisper deambulaturi. MI. Pulchre dicis. Nihil enim hoc vespertino cœlo amœnius, nihil salubrius. CH. Petre adesdum. Tolle suæ quæque ordine, ac vinum cyathis infunde. PE. Iubesne agi gratias? CH. Age. PE. Græce mavis, an Latine? CH. Vtroque modo. PE. Gratias agimus tibi pater cœlestis, qui tua ineffabili potentia condidisti omnia, tua inscrutabili sapientia gubernas universa, tua inexhausta bonitate cuncta pascis ac vegetas: largire filiis tuis ut aliquando tecum bibant in regno tuo nectar illud immortalitatis, quod promisisti ac præparasti vere diligentibus te, per Iesum Christum: Amen. CH. Dic eadem Græce, ne cæteri, quod dicas, intelligant. PE. εὐχαριστοῦμέν σοι, πάτερ οὐράνιε, ὁ τῇ ἀῤῥήτῳ σου δυνάμει πάντας τοὺς πάντας, ὁ τῇ ἀνεξιχνιάστῳ σου σοφίᾳ κυβερνῶν τὰ σύμπαντα, ὁ τῇ ἀνεξαντλήτῳ σου χρηστότητι ἔκτισας τρεφόμενός τε ὑπ' αὐτοῦ χαρίζου τοῖς υἱοῖς σου τὸ μετὰ σοῦ πιεῖν τὸ τῆς ἀθανασίας

Gratiarum actio post degustationem.

νασίας νέκταρ, ὃ ὑπάρχει ἡτοιμασμένος τοῖς ἀληθῶς ἀγαπῶσί σε, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. τῷ ὑμᾶς, τῷ κυρίῳ ἡμῶν, τῷ μετὰ σοῦ ζῶντος, καὶ βασιλεύοντος ἐν ἑνότητι τοῦ πνεύματος ἁγίου, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. CH. Habeo vobis, hospites, candidissimi, gratiam, qui ad hoc conviviolum venire dignati sitis; oro æqui boniq; consulatis. CO. Nos vicissim gratiam referre volumus, non tantũ habere. Proinde ne multis agantur gratiæ. Quin potius surgamus, & expatiemur. A. Ducamus nobiscũ virgines; nam eo minus molesta erit deambulatio. CH. Recte sentis. Ne desint nobis flosculi, si forte locus flores non habebit. Vtrum mavis nostris in hortis more poëtico reptare[1], an foris ad amnem expatiari? AV. Habent quidẽ horti tui amœnitatis permultum, verum eam voluptatem maturinis deambulationibus serva. At sole inclinato amnium aspectus oculos mirum in modum juvat. CH. Antecede igitur, Augustine, ut poëta dignum est: latus tuum claudam. AV. Bone Deus, quantum comitum, quantam pompam nobiscum ducimus! Dici non potest, Christiane, quantum mihi placeam. Satrapes mihi videor. CH. Age, nunc promissum præsta. Solve quod recepisti. AV. Quid me potissimum vis dicere? CH. Ego quondam in Pollionis oratione cum multa, tum illud in primis solebam admirari, quod tam facile, tam crebro, tam venuste orationem verteret: quæ res non modo singularis ingenii, verum etiam multi usus mihi videtur. AV. Haud injuria istud in Pollione admiratus es, Christiane. Ille enim tum hac in re divinam quandam vim obtinet, quam quidem illi cum ingenii dexteritate quadam, tum pluri-

[1] *Alludit ad illud Horat. Epistol. ad Tib. Autacitum silvas interpretare salubres.*

mo & dicendi, & legendi, & scribendi usu contigisse opinor, potius quam ratione aliqua, aut præceptione. CH. At ego rationem aliquam istius rei, si fieri potest, expecto. AV. Ita ut dixi, res habet. Verum quia te tantopere video velle, quantum potero morem geram, easque ratiunculas, quas in Pollionis orationibus mihi visus sum animadvertere, ut potero, reddam. CH. Age percupio.

BREVIS DE COPIA PRÆCEPTIO.

AV. Accingor. Principio res ipsa puris, electis ac Latinis verbis efferenda est: quod ipsum posse, non mediocris artificis est. Sunt enim permulti, qui nescio quo modo copiam & varietatem orationis affectant, cum ne semel quidem rem possint apte explicare. Isti, tanquam semel balbutisse sit parum, balbutiem suam aliis atq; aliis modis reddunt balbiorem, tanquam ipsi secum certamen susceperint, ut, quam barbarissime dici possit, dicant. Itaque inepti synonyma quædam congerunt, adeo interdum inter se dissidentia, ut ipsa mirentur, quo pacto convenerint. Quid enim absurdius, quam hominem pannosum, cui ne una quidem, quam sine pudore possit induere, sit vestis, eum tamen subinde suos pannos mutare, ac mendicitatem suam pro opibus ostentare? At nihilo minus ridiculi videntur isti varietatis affectatores, qui cum barbare semel dixerint, repetunt idem multo barbarius, demum iterum atque iterum indoctius. Hoc est non oratione, sed solœcismis abundare. In primis igitur, ut dixi, res ipsa aptis atque electis verbis est ex-

1 Vertendi oratione ratio.

explicanda. Deinde mutatoriis verbis utendum, si qua, quæ idem efficiant, reperiantur: reperiuntur enim permulta. Demum ubi propria deficient, translatitiis erit utendum, si modo verecunda sit translatio. Ea quoque ubi deerunt, si per activa dixisti, ad passiva revertendum erit, quæ nobis totidem orationes reddunt, quot ex activis constabant. Postea verba, si licebit, aut in nomina verbalia, aut in participia commutabimus. Postremo, ubi modo adverbia in nomina, modo nomina in alias atque alias partes commutaverimus, per contrarium dicemus: aut affirmativā orationem in negativam commutabimus, aut retrorsum: aut certe quod pronunciative dictū per interrogationem efferemus. Nunc exempli causa hanc sententiam sumamus.

LITERÆ TUÆ MAGNOPERE ME DELECTARUNT.

LITERÆ.

Epistola, epistolium, scripta, scedæ, literæ.

MAGNOPERE.

Mirum in modum, miris modis, majorem in modum, mirandum in modum, supra modum, plurimum, non mediocriter, summopere, maximopere.

ME.

Animum meum, pectus meum, oculos meos, cor meum, Christianum.

DELECTARUNT.

Voluptate affecerunt, recreaverunt, exhilararunt, voluptati fuerunt, oblectarunt, voluptate perfuderunt, mellitissimæ fuerunt, jucundissimæ &c. Habes materiam: tuum erit componere. Experiamur igitur. Faciamus

periculum. CH. Tuæ literæ magnopere me delectarunt. Tua epistola mirifice nos exhilaravit. AV. Verte activum in passivum, alia erit facies. ut, Dici non possit, quam tuis sim scriptis exhilaratus.

Item per alia verba idem efficientia.

Tuis ex literis incredibilem cepi voluptatem. Ex epistola celsitudinis tuæ plurimum voluptatis accepi. Non mediocrem lætitiam tua mihi scripta attulerunt. Gaudio tua me scripta, quantus eram, perfuderunt. Hic non ita liceret mutare in passiva, nisi in illo postremo, perfusus gaudio. quod usitate dicitur; Capiebatur à me voluptas. allatum est gaudium, non perinde usitate dixeris.

Per AFFICIO.

Singulari voluptate literæ tuæ me affecerunt.

Muta in Passivum.

Tuis scriptis incredibili sum affectus voluptate. Non parum gaudiorum tuum nobis epistolium peperit.

Per SUM, *& nomina Adjectiva.*

Tuæ mihi literæ multis modis jucundissimæ fuerunt. Fuit tua illa epistola sane quam gratissima.

Per nomina Substantiva.

Ineffabili voluptati tua nobis epistola fuit. Incredibili jucunditati fuerunt tuæ literæ.

Commuta in Negationem.

Tua scripta non mediocri lætitiæ fuere. Nihil in vita tuis literis accidit jucundius.

Quanquam hac ratione aliquoties jam usi sumus, quæ non est negligenter prætereunda. Nam quoties multum, plurimum, singulariter, significare volumus, per contrarium verbum

verbum idem efficiemus: ut, Vehementer te amat Henricus. Haud vulgariter te amat. Multum me juvat vinum: haud parum juvat. Eſt vir ſingulari ingenio. Eſt vir ingenio non vulgari. Eſt homo doctrina admiranda. Eſt homo non contemnenda doctrina. Thomas eſt ſummo apud ſuos loco natus: Non infimo loco natus. Auguſtinus eloquentiſsimus fuit: Non ineloquens fuit. Carneades orator fuit nobilis, non ignobilis, non obſcurus. Et id genus ſimilia, quæ nunquam non uſu veniunt: ſed admoniſſe rem clariſſimam ſatis eſt. Nec te lateat, bifariam nos hujuſmodi orationum genere uti, modeſtiæ cauſa, præſertim ſi de nobis ipſis loquamur. Tum etiam amplificandi gratia. Nam non ingratum, pro valde grato: non vulgariter, pro ſingulariter, recte & venuſte dicimus.

MODESTIÆ CAUSA.

Ego literis meis nonnullam doctrinæ ſum opinionem conſecutus. Semper curavi, ut in literaria gloria non poſtremas parteis tenerem.

De amplificatione ſuperiora ſunt exempla; nunc ad noſtra revertamus. Nihil tua epiſtola unquam evenit gratius. Nulla res majori unquam voluptati fuit, quam tua ſcripta. Nulla unquam ex re tantundem cepi voluptatis, quantũ ex tuis literis amantiſsimis.

Hoc modo ſingulæ orationes ſuperiores poterunt variari per interrogationem. Quid tuis literis in vita jucundius eſſe potuit? Quid epiſtola illa tua nobis evenit dulcius? Quid ita oblectavit unquam, ut proximæ tuæ literæ?

Hoc modo rurſum ſingulas fere orationes

variare licebit. CH. Quid deinde fiet? AV. Iam paulo liberius totam orationem vertemus, ut unam dictionem pluribus verbis circumloquamur. CH. Dic exempli causa. AV. Quod modo per nomen incredibile, modo per adverbium incredibiliter, dictū erat, unam dictionem aliquot verbis commutabimus. Literis consequi nequeam, quantum tuis literis sim delectatus. Et mihi scriptu & tibi creditu perdifficile fuerit, quantæ jucunditati tua mihi scripta fuerint. Explicare prorsum nequeo, quam sim tuis literis gavisus. Et itē in infinitum. Rursum aliopacto. Nam hactenus & per negationem, & per interrogationem, postremo per infinitas orationes variavimus. Nunc per subjunctivas sive conditionales variabimus, hoc modo: Moriar, si unquā quicquam fuit tuis literis aut optatius, aut dulcius. Peream, si ulla res majori voluptati fuit, quā tuæ literæ. Ita me deus amet, ut nihil in vita tuis literis accidit jucundius. Et item alia multa in hunc modum excogitare licebit. CH. Quid deinde? AV. Nunc ad translationes, similitudines, & exempla fugiendum est.

Translatio est in his.

Accepi literas tuas, quæ mellitæ fuerunt. Nihil nisi meræ deliciæ tua mihi scripta videntur. Mera voluptas sunt tuæ literæ. Et hujusmodi plurima. Sed cavendum ne obsoletis, aut durioribus translationibus utamur. quale est illud:

[2] *Apud Furiū, de quo Gellius lib. 18. c. 12.*

Iuppiter hybernas cana nive conspuit Alpes:

Et quale est illud: Cœna tuorum scriptorum me suavissimis epulis refecit.

COMPARATIO *à simili.*

Tua scripta omni vel ambrosia, vel nectare sua-

suaviora fuere. Literæ tuæ quovis melle mihi fuere dulciores. Epistola humanitatis tuæ, & siliquam [3] omnem, & mel Atticum, & saccharum omne, nectar ambrosiamq; deorum longe superavit. Hic quidquid dulcedine nobilitatum est, in medium adduci potest.

Ab exemplo.

Nunquam adducar, ut credam Hero Leandri sui literas aut majore voluptate, aut pluribus osculis accepisse, quam tuas accepi. Vix crediderim, aut Scipionem eversa Carthagine, aut Paulum Æmilium capto Perseo, magnificentiorem egisse triumphum, quam ego, simul ac suavissima tua scripta tuus mihi tabellarius reddidit. Hujusmodi tum ex fabulis, tum ex historiis infinita possunt inveniri. E Physica vero sumuntur rerum similitudines, quarum quamplurimarum naturas memoriter tenere necesse est. Nunc si libet, in alia sententia tentemus.

NUNQUAM DUM VIVAM TUI ERO IMMEMOR.

Semper dum vivam, tui meminero. Quoad vivam, nunquam me tui capiet oblivio. Prius [4] vivere desinam, quam tui meminisse.

Per comparationem.

Si umbram corpus poterit effugere, & hic animus tui quibit obliviscI. Tui memoriam ne Lethæus + quidem amnis poterit abolere.

Præterea per ἀδύνατον, aut more poetico, per contraria.

Dum juga montis aper, fluvios dum pitcis amabit. Ante leves ergo &c quæ nō est multi negocii excogitare. Verum ne immodici videamur, his in præsentia contenti simus.

[3] *Siliqua fructus prædulcis, sed malus stomacho.* *Arbor Græcis κεράτια, Latinis arbutus, fructus non absimilis quāvitate mespilo, sed rubicundus.*

[4] *Quem poëta interpretantur annum oblivionum fontem.* + *ἀδύνατον impossibile, quod fieri nequit.*

Alias,

Alias, si voles, copiosius hac de re colloquemur. CH. Ego te, Augustine, jam plane exhaustum putabam: sed tu præter expectationem novum thesaurum indicasti, quem si pergas explicare, nox ante occupaverit, quam tibi eadem de re desint verba. AV. Si ego hoc mediocri & doctrina & ingenio præsto, quantum Ciceronem ipsum valuisse credis, qui cum Roscio histrione [6] certasse legitur? Sed sol nos relinquit. Humescit cœlum, præstat imitari aviculas, tectoque ac lecto nos condere. Proinde vale, mi Christiane suavissime, in crastinum. CH. Tu itidem bene valeas, Augustine omnium doctissime.

[6] *Lege Macrob. lib. 3. Satur. cap. 13.*

CONVIVIUM RELIGIOSUM.

EUSEBIUS [1], TIMOTHEUS [2], THEOPHILUS [3], CHRYSOGLOTTUS [4], VRANIUS [5].

EV. CUm omnia nunc vernent & rideant in agris, demitor esse, qui fumosis urbibus delectentur. TI. Non omnes capiuntur aspectu florum, aut pratorum vernantium, aut fontium amniumve: aut, si capiuntur, est aliud quod magis juvet. Ita voluptas voluptate, veluti clavus clavo, pellitur. EV. Tu mihi fortasse fœneratores narras, aut his simillimos negociatores avaros. TI. Istos quidem, sed non solos, ô bone, imo cum his innumeros alios, usque ad ipsos sacerdotes ac monachos; qui fere quæstus gratia malunt in urbibus, iisque frequentissimis, versari, dogma secuti non Pythagoricum aut Platonicum, sed cæci cujusdam mendici, cui dulce erat

[1] *Eusebius pius.*

[2] *Timotheus carus Deo, vel carum habens Deum.*

[3] *Theophilus amans Dei.*

[4] *Chrysoglottus aurcam habens linguam.*

[5] *Vranius cœleus-tis.*

erat premi turbis hominum, quod diceret, illic esse quæstum, ubi esset populus. EV. Valeant cæci cum suo quæstu: nos philosophi sumus. TI. Et Socrates philosophus urbes præferebat agris, quod esset discendi cupidus, & urbes haberent unde disceret. In agris esse quidem arbores & hortos, fontes & amnes, qui pascerent oculos, cæterum nihil loquerentur, ac proinde nihil docerent. EV. Est nonnihil quod dixit Socrates, si solus obambules in agris. Quanquam mea sententia non est muta rerum natura, sed undiquaque loquax est, multaque docet contemplantem, si nacta fuerit hominem attentum ac docilem. Quid aliud clamitat illa tam amœna naturæ vernantis facies, quam opificis Dei sapientiam bonitati parem? Sed Socrates in eo secessu, quam multa docet Phœdrum suum, ac vicissim ab eo discit? TI. Si tales adessent aliquot, nihil esse possit amœnius rusticatione. EV. Libet igitur hujus rei periculum facere? Est mihi prædiolum suburbanum, non amplum, sed nitide cultum; eo vos in crastinum diem ad prandium voco. TI. Plures sumus; exederemus totum prædium tuũ. EV. Imo totum convivium apponetur herbaceum, ex dapibus, ut inquit Flaccus, inemptis apparatum. Vinum ipse locus suppeditat; pepones, melones, ficos, pira, mala, nuces, ipsæ pene arbores porrigunt, quem admodum fit in insulis Fortunatis, si Luciano [6] credimus. Accedet fortassis è corte [7] gallina. TI. Age, non recusamus. EV. At suam quisq; umbram secum adducat, quam volet. Ita cum sitis quatuor, æquabimus numerum Musarum. TI. Fiet. EV. Vnum illud vos præmonitos volo,

[6] *Lucianus in vera hist.*

[7] *Cortis, spatium circum villam septum. unde cortis aves; & inde militum cohors, quod ex agris legi soleam.*

lo, sibi quisque condimentum suum adferet. Ego cibos duntaxat apponam. TI. Quod condimentum narras? piper an saccharum? EV. Imo aliud vilius, sed suavius. TI. Quodnam? EV. Famem. Eam dabit hodie cœna tenuis; cras acuet stomachum ambulatiuncula. Et hoc quoque commodi rusculo meo debebitur. Verum ad quam horam libet prandere? TI. Ad decimam, priusquam invalescat æstus solis. EV. Curabitur. *Puer.* Here, adsunt convivæ pro foribus. EV. Eonæ fidei est, quod venistis; sed bis gratum est quod venistis mature una cum umbris vestris longe gratissimis. Sunt enim quidam inciviliter civiles, qui convivatorem mora sua torquent. TI. Eo maturius venimus, ut esset ocium lustrandi, visendique regiam istam tuam, quam audimus undique miris deliciis variam, nusquam non testari domini sui ingenium. EV. Regiam spectabitis tali dignam rege. Mihi certe nidulus est, quavis regia gratior. Et si regnat, qui libere vivit ex animi sui sententia, hic plane regno. Sed præstat, opinor, interim, dum culinæ præfecta parat holusculum, & adhuc moderatus est solis calor, visere hortos nostros. TI. Est alius præter hunc? Nam hic sane mire cultus blandissimo aspectu statim ingredientes salutat, & comiter excipit. EV. Hinc igitur decerpat sibi quisque flosculos ac frondes aliquot, ne quid offendat domus pædor. Non idem odor æque gratus omnibus. Quare sibi quisque deligat. Ne parcite. Nam quicquid hic nascitur, pene publicum esse patior. Neque enim unquam clauditur ostium hujus vestibuli, nisi noctu. TI. En tibi in ostio Petrus. EV. Hunc ego malo

Umbra, non ipse vocatus, sed quæ adducit comitem vocatus.

lo janitorem, quam Mercurios, Centauros, aliaque portenta, quæ quidam pingunt in foribus suis. TI. Isthuc homine Christiano dignius est. EV. Nec mutum habeo janitorem, tribus linguis alloquitur ingredientem. TI. Quid loquitur? EV. Quin ipse legis? TI. Intervallũ aliquanto longius est, quam ut prospectus oculorum assequatur. EV. En tibi perspicillum, quod te vel lynceum reddet. TI. Latina video. Si vis ad vitam ingredi serva mandata. Matthæi cap. 19. EV. Nunc lege Græca. TI. Græca video quidem, at illa non videt me: quare lampadem [2] hanc trado Theophilo, qui nunquam non cantillat Græca. TH. Μετανοήσατε, ἐγγίζει γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. CH. Hebræa mihi sumam; 4 וְעַכְשָׁיו רְאֵנוּנִי יְהוָה EV. An vobis videtur incomis janitor, qui statim monet ut avertamur à vitiis, & convertamus nos ad studium pietatis? Deinde vitam non contingere ex operibus Mosaicis, sed per fidẽ Euangelicam? Postremo, servandis euangelicis præceptis iter esse ad immortalem vitam? TI. Et ecce mox ad dextram ingressus ostendit sacellum perquam elegans. In altari Iesus Christus, suspiciens in cœlum ad Patrem & Spiritum sanctum illinc prospicientes, atque eodem dextram porrigens. Læva velut invitat & allectat prætereuntem. EV. Nec is elinguis nos excipit: vides Latina? Ego sum via, veritas, & vita. Græca: ἐγώ εἰμι τὸ ὁδὸς, ἡ τὸ ω. Hebraice, 5 לְכוּ הָנִים שִׁמְעוּ לִי יִרְאַת יְהוָה אֲלַמֶּדְכֶם TI. Læto nimirum omine nos salutavit dominus

1 *Non videntme, id est, non intelligo. nolunt enim videre quem mandi-gnoscunt.*

2 *Lampadem tradere, est alteri tradere negotium. Vide Prover.*

3 *Id est, Ad mentem redite, & convertimini. Actor. 3.*

4 *Id est, Iustus autem ex fide sua vivet. Abac. 2. Galat. 3.*

5 *Id est, Venite filii, obedite mihi, timorem Domini docebo vos.*

nus Ieſus. EV. Sed ne videamur inciviles, fortaſſis par eſt ut illum reſalutemus, precemurque, ut, quando ex nobis ipſi nihil poſſumus, ille ſua inæſtimabili bonitate non ſinat nos unquam aberrare à via ſalutis, ſed, abjectis umbris Iudaicis, & hujus mundi præſtigiis, per veritatem Euangelicam perducat nos ad vitam æternam: hoc eſt, ipſe per ſe trahat nos ad ſe. TI. Æquiſſimum eſt, & ipſa loci ſpecies invitat ad precandum. EV. Multos hoſpites allicit hujus horti amœnitas: ſed ita fere apud omnes invaluit conſuetudo, ut nemo prætereat Ieſum inſalutatum. Hunc ego, vice fœdiſſimi Priapi, cuſtodem poſui, non ſolum horti mei, ſed omnium quæ poſſideo, denique corporis pariter atque animi. Adeſt, ut videtis, fonticulus ſalubertimis aquis non inamœne ſcatens, utcunque repræſentans unicum illum fontem, qui cœleſti latice refocillat omnes laborantes & oneratos, & ad quem anhelat anima delaſſata malis hujus mundi, non aliter quam juxta Pſalmiſtam, cervus æſtuans ſiti, guſtatis ſerpentiũ carnibus. Hunc gratis haurire licet, quiſquis ſitit. Nonnulli & religionis gratia ſeſe aſpergunt. Quidam etiam bibunt, non ſitis, ſed religionis cauſa. Video vos invitos avelli ab hoc loco. Sed interim hora monet, ut viſamus hunc culſiorem hortum, quem in quadrum cingunt muri regiæ meæ. Si quid erit viſendum intus, à prandio ſpectabitis, quum ſolis æſtus nos, veluti cochleas, domi cohibebit horis aliquot. TI. Papæ, Epicureos hortos mihi videre videor. EV. Totus hic locus voluptati dicatus eſt, ſed honeſtæ, paſcendis oculis, recreandis naribus, reficiendis animis.

Nihil

Nihil hic naſcitur præter odoratas herbas, nec eas quaſlibet, ſed eximias duntaxat. Vnumquodque genus ſuas habet areas. TI. Nec herbæ mutæ ſunt apud te, quantum video. EV. Probe dicis alii domus habent opulentas, ego loquaciſſimam habeo, ne quando ſolus videri poſſim: id magis etiam dices, ubi totam videris. Vt herbæ ſunt velut in turmas digeſtæ, ita ſingulæ turmæ ſingula habent vexilla cum inſcriptione. Velut Amaracus hic, [6] Abſtine, inquit, ſus; non tibi ſpiro. Cum enim ſit ſuaviſſimæ fragrantiæ, ſues tamen hoc odore vehementer offenduntur. Itidem ſingula genera habent ſuos titulos, aliquid indicantes, quod ad peculiarem ejus herbæ vim pertinet. TI. Nihil adhuc vidi hoc fonticulo feſtivius, qui medius velut arridet herbis omnibus, ac refrigerium illis pollicetur adverſus æſtum. Sed alveolus hic, qui tanta gratia totam aquam oſtendit oculis hominum, hinc atque hinc æquis ſpatiis hortum dirimens, in quo ſeſe utrinque herbæ velut in ſpeculo contemplari geſtiunt, num marmoreus eſt? EV. Bona verba; unde huc marmor? E contuſis cæmentis factitium marmor eſt: coloris candor additus eſt incruſtamento [7]. TI. Quo tandem ſeſe condit tam amabilis rivus? EV. Vide inciviſitatem humanam. Poſteaquam hic ſatis exhilaravit oculos noſtros, proluit culinam, ejuſque ſordes ſecum defert in cloacam. TI. Crudele, ita me Deus beneamet. EV. Crudele, ni & in hunc uſum paraſſet æterni numinis benignitas. Tum crudeles ſumus, cum fontem divinæ ſcripturæ longe hoc amœniorem, recreandis ſimul ac purgandis animis noſtris datum, con-

[6] *Suibus amaracinum unguentum, ex amaraco factum, venenum eſt.*

[7] *Incruſtamentum eſt ſupergumentum quod parietibus aut calce aut gypſo ſuperinducitur.*

conſpurcamus vitiis noſtris, praviſq; cupiditatibus, abutentes tam ineffabili dono Dei. Nam hac aqua non abutimur, ſi partimur in varios uſus, in quos illam dedit is, qui nihil non affatim ſuppeditat uſibus humanis. TI. Veriſſima ſunt quæ narras: ſed cur tibi virent etiã horti ſepta manu facta? EV. Ne quid hic non vireat. Quidam rubra malunt, quod is color additus virentibus gratiã adjungat. Hic mihi magis arridet, ut eſt ſua cuiq; ſententia, etiam in hortis. TI. Sed horti per ſe amœniſſimi jucunditatem propemodum obſcurant ambulacra tria. EV. In his vel ſtudeo, vel obambulo ſolus, aut cum amiculo confabelans; vel cibũ capio, ſi videtur. TI. Columnæ paribus intervallis ſuſtinentes ædificium innitens, miraq; colorũ varietate blandientes, ſunt ne marmoreæ? EV. Ex eodem marmore, quo factus eſt hi alveus. TI. Lepida profecto impoſtura. Vel dejeraſſem eſſe marmor. EV. Quare cave, ne vel credas, vel dejeres quicquam temere. Non raro fallit ſpecies. Quod opibus deeſt, arte ſarcimus. TI. Non tibi ſat erat hortus tam nitidus, tam excultus, niſi pingeres inſuper alios hortos? EV. Nõ capiebat omnes herbarum ſpecies unus hortus. Præterea bis delectamur, cum pictum florem cum vivo decertantem videmus, & in altero miramur artificium naturæ, in altero pictoris ingenium, in utroque benignitatem Dei, qui in uſum noſtrum largitur hæc omnia, nulla in re non mirabilis pariter & amabilis. Poſtremo non ſemper viret hortus, non ſemper vivunt floſculi. Hic hortus etiam media bruma viret. & adblanditur. TI. At non ſpirat. EV. Sed rurſum non eget cultura.

TI. Tan-

TI. Tantum paſcit oculos. EV. Verum; ſed hoc perpetuo facit. TI. Habet ſuum & pictura ſenium. EV. Habet; nobis tamen eſt vivacior, & illi fere gratiam addit ætas, quam nobis detrahit. TI. Vtinam hic vanus eſſes. EV. In hoc ambulacro, quod ſpectat occidentem, ſole fruor oriente: in hoc, quod ſpectat orientē, apricor interdum: in hoc quod ſpectat auſtrum, ſed patet ad ſeptentrionem, recreor ab æſtu ſolis. O ambulabimus, ſi videtur, quo ſpectetis propius. En vernat ipſum etiam ſolum: habent enim & teſſellæ colorum gratiam, & floſculis pictis adblandiuntur. Hoc nemus quod videtis hoc toto pariete depictum, exhibet mihi varium ſpectaculum. Primum quot videtis arbores, tot videtis arborum genera, ſingulis ad nativam imaginem non peſsime expreſsis. Quot cernitis aves, tot videtis avium ſpecies, præcipue ſi quæ ſint rariores, & inſigni re quapiam nobiles. Nam anſeres, gallinas, & anates quid attinet pingere? Inferne ſunt quadrupedum ſpecies aut earum avium quæ vivunt humi, more quadrupedū. TI. Mira varietas, nec quicquam eſt ocioſum. Nihil eſt quod non aut agat, aut loquatur aliquid. Quid nobis narrat noctua, pene latitans ſub frondibus? EV. Attice loquitur Attica: παροίνει [8], inquit; σὺ πῖθι. ἰτέαμι Iubet nos conſulto agere, quod non omnibus feliciter cedat inconſulta temeritas. Hic aquila diſcerpit leporē fruſtra obteſtante ſcarabeo. Adſtat ſcarabeo trochilus [9], & ipſe capitalis inimicus aquilæ. TI. Hæc hirundo quid gerit ore? EV. Herbam chelidoniam. Nam hac reſtituit pullis exoculatis viſum. Agnoſcitis herbæ figuram? TI. Quodam hoc

[8] *Id eſt, prudens eſto; non omnibus volo. Vide Prover. de noctua Athenienſiū.*

[9] *Trochilus avicula, natura aquilis infenſa.*

hoc novum lacertæ genus? EV. Non est lacerta, sed chamæleon. TI. Est hic ille longo nomine celebratus chamæleon? Beluam esse credidi leone majorem, quem vincit etiam vocabulo. EV. Hic ille est semper hians, & semper jejunus chamæleon. Hæc arbor est caprificus, apud quam solam lævit, alias innoxius. Nam venenum habet, ne contemnas hiantem bestiolam. TI. At non mutat colorem. EV. Verum; quia non mutat locum: ubi mutarit locum, videbis & colorem alium. TI. Quid hic sibi vult tibicen? EV. Nonne vides in proximo camelum saltantem? TI. Video novum spectaculum, camelus cinædus est, & simius choraules. EV. Sed his singulatim ac per ocium contemplandis alias dabitur vel totum triduum; nunc satis erit veluti per transennam vidisse. In hac regione depictum est ad nativam effigiem, quicquid est insignium herbarum; quodque jure miremini, hic venena quantumvis præsentanea, tuto non solum spectantur, verumetiam contrectantur. TI. En scorpius, rarum in hisce regionibus malum, sed frequens Italiæ. Quanquam color mihi parum respondere videtur in pictura. EV. Qui sic? TI. Quia magis nigrent apud Italos. iste pallidior est. EV. An non agnoscis herbam in cujus folium incidit? TI. Non satis. EV. Nec mirum. Nec enim nascitur in hortis nostratibus. Aconitum est. Ei veneno tanta vis est, ut scorpius ad hujus contactum stupescat, pallescatque, seseque vinci patiatur. Sed offensus veneno, à veneno petet remedium. Videtis in propinquo utrunque genus hellebori. Si scorpius sese potuerit explicare à folio aconiti, & album helle-

helleborum contingere, recipiet priſtinum vigorem, diverſi veneni contactu ſolvente torporem. TI. Actum eſt igitur de iſto ſcorpio; nam is ſe nunquam explicabit ab aconiti folio. Etiam loquuntur hic ſcorpii? EV. Et quidem Græce. TI. Quid ait? EV. Θεὸς ὁ θεὸς τ ἀνεῦρεν. Hic præter herbas videtis omne ſerpentium genus. En vobis baſiliſcus, oculis igneis, ipſis etiam nocentiſſimis venenis formidabilis. TI. Et is loquitur aliquid. EV. Oderint, inquit, dum metuant. TI. Plane regia vox. EV. Imo nihil minus regium, ſed tyrannica vox eſt. Hic pugnat lacerta cum vipera. Hic dipſas inſidiatur, tecta putamine ovi ſtruthiocameli. Hic videtis politiam totam formicarum, ad quarum imitationem nos vocat Hebræus ille ſapiens, atque etiam Flaccus noſter. Hic videtis formicas Indicas, quæ aurum egerunt, ac ſervant. TI. Deum immortalem, cui poſſit obrepere tædium in hoc theatro verſanti? EV. Alias, inquam, licebit vel ad ſatietatem uſque ſpectare. Nunc procul tantum ſpectate tertium parietem. Is habet lacus, amnes & maria, & in his quicquid eſt inſignium piſcium. Hic eſt Nilus, in quo delphinum illum videtis, hominum amatorem, cum crocodilo depugnantem, quo non alius hoſtis homini capitalior. In ripis ac littoribus videtis ea quæ ſunt ἀμφίβια, ut cancri, phocæ, fiber. Hic eſt polypus captator, captus à concha. TI. Quid loquitur? πίθον ἀ πίθαμαι. Mire pictor fecit aquam pellucidam. EV. Aut hoc erat illi faciendum, aut nobis opus erat aliis oculis. In proximo eſt alter polypus, ſumma æquoris aqua velificans, Liburnicarum [3] gaudens imagine. Videtis

[1] *Id eſt, Reperit Deus nocentia.*

[2] *Id eſt, captans capior.*

[3] *Auctor Plinius: Suntque Liburnicæ naviculæ intentæ viminibus.*

detis torpedinem proſtratam in arena colori, quam hic tuto vel manu contigetis. Sed alio properandũ eſt. Hæc paſcunt oculos, at ventrem non explent: properemus ad reliqua. TI. Etiamne amplius? EV. Mox videbitis quid nobis præbeat poſticũ. Hic videtis hortum ſat is ſpacioſum, in duas diviſum partes: in altera eſt quicquid eſt herbarum eſculentarum, in qua regnant uxor & famula mea: in altera, quicquid eſt medicarum, præſertim inſignium. Ad lævam eſt pratũ liberum, præter vitorem graminum nihil habens: ſeptum eſt ſepe perpetua, e ſpinis implexis, ſed vivis, contexta: illic nonnunquam vel ambulo, vel luſito cum ſodalibus. Ad dexteram eſt pomarium, in quo cum erit ocium, videbitis plurimas arbores peregrinas, quas paulatim doceo noſtro cœlo aſſueſcere. TI. Papæ, næ tu vincis vel ipſum Alcinoum. EV. Hic aviariũ eſt in confinio adhærens ambulacro ſuperiori, quod videbitis à prandio: videbitis formas varias, variaſque linguas audietis. Nec minus varia ſunt ingenia. Inter quaſdam cognatio eſt & mutuus amor, inter nonnullas ſimultas irreconciliabilis. Sunt autẽ omnes adeo cicures & manſuetæ, ut ſi quando cœno illic aperta feneſtra, devolent in menſam, cibumque vel e manibus capiant. Si quando ingredior, in ponticulo penſili, quem videtis, fabulans cum amico, aſſident, auſcultant, inſident humeris aut brachiis, adeo dediderunt timere, quia ſentiunt neminem lædere. In extremo pomario apum regnum eſt. Nec illud ſane ſpectaculum inamœnum. In præſentia non ſinam vos amplius contemplari, quo ſit quod vos poſthac revocet tanquã ad no-

4 Alcinoi regis horti apud Homerum commendabiles.

novum ſpectaculum. A prandio cætera vobis oſtendam. *Puer.* Vxor & famula clamitant corrumpi prandium. EV. Iubeto illas eſſe æquanimes: nos jam accurremus. Lavemus, amici, ut puris manibus & animis ad menſam accedamus. Etenim ſi ethnicis quoque religioſa erat menſa, quanto magis oportet eſſe ſacram Chriſtianis, quibus habet imaginem quandam illius ſacroſancti convivii, quod dominus Ieſus poſtremum egit cum ſuis diſcipulis. Et ob id receptum eſt, abluere manus, ut ſi quid odii, livoris, aut turpitudinis alicui forſitan reſideat in animo, id ejiciat ante, quam accedat ad cibum capiendum. Sic enim opinor & corpori ſalubriores eſſe cibos, ſi ſumantur animo defæcato. TI. iſtud veriſſimum eſſe credimus. EV. Quoniam hoc exemplum nobis ab ipſo Chriſto traditum eſt, ut ab hymno cibum auſpicaremur (nam id arbitror, quod frequenter in euangelio legimus, illum benedixiſſe, aut gratias egiſſe patri prius, quam cibũ frangeret) & rurſum hymno finiremus: ſi videtur, recitabo vobis hymnum quem divus Chryſoſtomus miris laudibus prædicat in Homilia quadam, dignatus etiam interpretari. TI. Imo ut velis, rogamus. EV. Benedictus Deus qui me paſcis à juventute mea, qui cibum prębes omni carni; reple lætitia & gaudio corda noſtra, ut affatim quod ſatis eſt habentes, abundemus in omne opus bonum, in Chriſto Ieſu domino noſtro; cum quo tibi gloria, honor & imperium, cũ ſancto Spiritu in omne ævum. TI. Amen. EV. Nunc accumbite, ac ſuam quiſque umbram ſibi adjungat. Caniciei tuæ debetur primus locus Timothee. TI. Verbo dignitatẽ

s Hymnus nihil aliud quam divina laus.

universam meam complexus es. Hoc solo nomine sum cæteris anteponendus. EV. Cæterarum dotium æstimator est Deus; nos ea sequimur quæ videmus. Sophroni[6], adhære corpori tuo. Tu Theophile & Eulali[7], dextrum mensæ latus occupate. Chrysoglottus & Theodidactus[8] occupabunt lævum. Vranius & Nephalius[9], quod supereſt. Ego hunc angulum tuebor. TI. Non patiemur: hospiti debetur primus locus. EV. Tota domus hæc mea est, simulque vestra: quod si mihi permittitur jus in regno meo, is locus debetur hospiti, quemcunque sibi delegerit. Nunc utinam Christus ille exhilarator omnium, & sine quo nihil vere suave est, dignetur huic nostro interesse convivio, suaque præsentia exhilarare animos nostros. TI. Spero dignabitur. Sed ubi sedebit, jam omnibus locis occupatis? EV. Vtinam ille se misceat omnibus & patinis, & poculis, ut nihil illum non sapiat, sed potissimum illabatur animis nostris. Id quo magis dignetur, & nos tanti hospitis reddamur capaciores, si molestum non est, auscultabitis paululum è sacra lectione, sed ita, ut interim nihilo secius admoveatis manus ovis & lactucis, si libet. TI. Id faciemus libenter, sed auscultabimus libentius. EV. Is mos mihi multis nominibus videtur amplectendus, quod hac ratione vitentur inanes fabulæ, præbeaturque materia confabulationis frugiferæ. Multum enim ab illis dissentio qui putant non esse lætum convivium, nisi quod scateat ineptis ac lascivis fabulis, quod perstrepat obscœnis cantiunculis. Vera hilaritas nascitur è pura synceraque conscientia: atque hi sermones vere læti sunt, quos

[6] *Sophronius, temperans.*
[7] *Eulalius, bene loquens.*
[8] *Theodidactus, divinitus doctus.*
[9] *Nephalius, sobrius.*

quos ſemper & dixiſſe juvet, aut audiſſe, & ſemper delectet meminiſſe: non quorum mox pudeat, quique conſcientiam pœnitudine diſcrucient. TI. Vtinam iſta tam perpenderemus omnes, quam ſunt vera. EV. Hæc præterquam quod certam & inſignem habent utilitatem, etiam jucunda fiunt, ubi vel menſem unum aſſueveris. TI. Nihil igitur conſultius, quam optimis aſſueſcere. EV. Recita, puer, diſtincte & clare. *Puer.* Sicut [1] diviſiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocunque voluerit, inclinabit illud. Omnis via viri recta ſibi videtur, appendit autem corda Dominus. Facere miſericordiam & judicium, magis placet Domino, quam victimæ. EV. Sit hoc ſatis. Præſtat enim pauca avide diſcere, quam multa cum tædio devorare. TI. Præſtat ſane, ſed non hic tantum. Plinius ſcripſit, Officia Ciceronis nunquam de manibus deponenda: & ſunt ſane digna quæ cum ab omnibus, tum præcipue ab his qui deſtinati ſunt adminiſtrandæ Reipublicæ, ad verbum ediſcantur, mea quidem ſententia: ſed hunc Proverbiorum libellum ſemper dignum arbitratus ſum, qui ſemper nobis circumferatur. EV. Quoniam ſciebam prandium fore dilutum & inſipidum, idcirco hanc procuravi nobis condituram. TI. Nihil hic eſt non lautiſſimum; & tamen ſi nihil eſſet præter betas [2] abſque pipere, vino & aceto, talis lectio conditet omnia. EV. Mihi tamen plus adderet gratiæ, ſi, quod audio, penitus intelligam. Atque utinam adeſſet aliquis vere Theologus, qui iſta non intelligeret ſolum, verumetiam ſaperet. Nobis idiotis neſcio an fas ſit hiſce de rebus confabu-

[1] *Prov. 21.*

[2] *Alluſit ad illud Martialis, Vt ſapiam ſatuis fabrorum prandia beta, O quam ſæpe petet vina piperq; coquus*

fati. TI. Ego vero puto vel nautis esse fas, modo absit definiendi temeritas. Fortasse & Christus, qui pollicitus est sese adfuturum, ubicunq; duo convenirent de ipso tractantes, aspirabit nobis tam multis. EV. Quid si igitur partiamur inter nos novē tres sententias? *Convivæ.* Non displicet, modo à convivatore incipiat ordo. EV. Non detrectarem provinciam; sed vereor ne hic vos pejus accipiam, quam cibis accipio. Age, necubi videar difficilis convivator, omissis variis conjecturis, quæ in hunc locū congerunt interpretes, mihi videtur hic esse sensus moralis: alios mortales posse flecti monitis, increpationibus, legibus ac minis: regis animū, quoniam neminem metuit, si repugnes, magis irritari. Et idcirco quoties principes vehementer cōtendunt aliquid, suo animo relinquendos, nō quod semper velint optima, sed quod illorū stultitia malitiave Deus nonnunquam abutatur ad emendandos eos qui deliquerunt. Quemadmodū vetuit resisti Nabuchodonosor [3], quod illius ministerio decrevisset castigare populum suum. Fortassis illud est quod ait Iob [4]: Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. Atq; huc fortasse pertinet quod ait David [5], deplorans peccatum suum: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci. Non quod reges non peccent ingenti populi malo, sed quod non habeant hominem, cujus autoritate condemnentur, quum Dei judiciū nemo, quamlibet potens, possit effugere. TI. Non displicet interpretatio. Sed quid sibi volunt divisiones aquarū? EV. Adhibita est similitudo [6], quæ rem explanet. Violenta res & impotēs est regis animus con-

3 *Ierem.* 27. & 28.
4 *Iob.* 34.
5 *Psal.* 51.
6 *Sicut frenitus Leonis, ita & regis ira ita Prov.* 19.

concitatus, nec huc aut illuc duci poteſt, ſed impetu ſuo fertur, velut œſtro divino percitus. quemadmodum mare ſeſe ſpargit in terras, ac ſubinde curſum mutat, contemptis agris, ædificiis, & quicquid obſtat. alicubi ſe condit ſub terras: cujus impetum ſi coneris inhibere, aut alio deflectere, nihil agas. Idem accidit in magnis fluminibus, veluti fabulæ quoque narrant de Acheloo. Minus autem mali capitur, ſi commode obſecundes, quam ſi violenter repugnes. TI. Nihil igitur remedii adverſus malorum regum impotentiam? EV. Fortaſſe primum fuerit, leonem in civitatem non recipere: proximum, ſic autoritate ſenatus, magiſtratuum ac civium, moderari potentiam illius, ut non facile erumpat in tyrannidem. Sed omnium potiſſimum, dum adhuc puer eſt, & ſe principem eſſe neſcit, ſanctis præceptis formare pectus illius. Proſunt & preces ac monita, ſed blanda ac tempeſtiva. Extrema ancora eſt, votis fatigare Deum, ut regis animum inclinet ad ea, quæ Chriſtiano rege digna ſunt. TI. Quid ais, idiota? Si baccalaureus eſſem Theologię, minime puderet iſtius interpretationis. EV. An vera ſit, neſcio; mihi ſatis eſt, quod ſenſus nō ſit impius, aut hæreticus. Morem geſſi voluntati veſtræ. Nunc, ut decet in conviviis, viciſſim audire cupio. TI. Si quid defertis his quoque canis, mihi videtur hoc dictum & ad abſcruſiorem ſententiam accommodari poſſe. EV. Credo; & audire cupio. TI. Rex intelligi poteſt vir perfectus, qui domitis carnis affectibus, ſolo divini ſpiritus impetu ducitur. Porro qui ſit hujuſmodi, hunc nō convenit fortaſſis humanis legibus in ordinem

cogere, ſed ſuo domino, cujus ſpiritu agitur, relinquendus eſt. nec judicandus eſt ex hiſce rebus, quibus imbecillitas imperfectorum utcunque provehitur ad veram pietatem: ſed ſi quid ſecus facit, dicendum eſt cum Paulo [Rom. 14.]: Dominus aſſumpſit illum: domino ſuo ſtat, aut cadit. Item illud [1 Corinth. 2.]: Spiritualis homo omnia dijudicat, ipſe vero à nemine judicatur. Talibus igitur nemo præſcribat, ſed Dominus, qui præſcripſit terminos mari & amnibus, habet cor ſui regis in manu ſua, & quocunque voluerit, inflectit illud. Quid enim opus eſt præſcribere illi, qui ſuapte ſponte præſtat meliora, quam exigũt humanæ leges? aut que temeritas ſit, illum hominem conſtitutionibus aſtringere, quem certis argumentis conſtat divini ſpiritus afflatu gubernari? EV. Tu vero, Timothee, non ſolum canos habes capillos, ſed pectus etiam habes eruditionis canitie venerabile. Atque utinam inter Chriſtianos, quos omneis oportebat eſſe reges hujuſmodi, plures reperirentur hoc digni cognomine. Sed jam ſatis eſt ovatum, & holeribus præluſum: jubete hæc tolli, & apponi quod ſupereſt. TI. Nobis affatim ſatisfactum eſt hac ovatione, etiamſi nihil præterea ſucceſſerit vel ſupplicationis, vel triumphi. EV. Verum, quoniam, aſpirante Chriſto, ſicut opinor, ſucceſſit res in prima ſententia, velim ut umbra tua nobis enarret alteram, quæ mihi videtur aliquanto obſcurior. *Sophronius.* Si boni voletis conſulere quicquid dixero, ſedulo dicam quod mihi videtur. Alioqui qui fieri poteſt, ut rebus obſcuris lucem adferat umbra? EV. Equidem recipio futurum omnium nomine; & tales

umbræ

Supplicatio & ovatio ſunt infra triumphum: alluſum eſt autem ad ova appoſita.

umbræ lucem ſuam habent aptiorem oculis noſtris. *Soph.* Idem docere videtur quod Paulus. Diverſis vitæ rationibus contenditur ad pietatem. Alii placet ſacerdotium, alii cœlibatus, alii conjugium, alii ſeceſſus, alii reſpublica, pro varietate corporum & ingeniorum. Rurſus alius veſcitur quibuſlibet, alius diſtinguit inter cibum & cibum, alius judicat inter diem & diem, alius judicat omnem diem. In his Paulus vult unumquemque ſuo ſui affectu citra contumeliam alterius. Nec oportet quemquam ex hujuſmodi judicare, ſed judicium deferre Deo, qui expendit corda. Fit enim ſæpenumero, ut veſcens gratior ſit Deo, quam non veſcens, & diem feſtum violans acceptior ſit Deo, quã is qui videtur obſervare: & matrimonium hujus gratius ſit oculis Dei, quam multorum cœlibatus. Dixi umbra. EV. Vtinam mihi ſæpe contingat cum talibus umbris colloqui. Rem, ni fallor, non acu, quod ajunt, ſed lingua tetigiſti. Sed adeſt qui cœlebs vixit, non de numero beatorum, qui ſe caſtraverunt propter regnum Dei: ſed hic caſtratus eſt vi, quo magis placeret ventri, donec & hunc & eſcas deſtruxerit Deus. Capus eſt ex corte noſtra. Elixis magis delector. Ius eſt non inelegans: quod in eo natat, lactucæ ſunt ſelectiſſimæ. Sumat ſibi quiſque quod gratum eſt animo. Sed ne quid vos fallam, ſuccedit huic aſſi nonnihil, mox bellaria, deinde fabulæ cataſtrophe τ. τι. Sed interim excludimus uxorem è convivio. EV. Vbi vos venietis comitati veſtris, accumbet & mea. Nunc quid aliud eſſet, quam muta perſona? & illa ſuavius garrit mulier inter

F 5 mu-

1 *Prima pars Comœdiæ dicitur Protaſis: ſecunda, Epitaſis, in qua cuſtus eſt vehementiſſimus: tertia, Cataſtrophe, qua compotit tuacu, multũ. 2 Muta perſona in fabula, qua oſtenditur quidem, ſed non loquitur. Horat. Nec muta laboret.*

mulieres,& nos liberius philosophamur. Alioqui periculum sit, ne nobis accidat,quod accidit Socrati, cui quum essent convivæ Philosophi,quibus magis placent hujusmodi fabulæ,quam cibus,& in longum proferretur disputatio, Xanthippe commota mensam subvertit. TI. Nihil minus à tua metuendum arbitror. Est enim mulier moribus placidissimis. EV. Mihi certe talis,ut commutare non cupiam,etiamsi liceat:atque hoc nomine mihi vel præcipue videor fortunatus. Nec enim mihi placet eorum sententia, qui fortunatum putant, uxorem habuisse nunquam : magis arridet quod ait sapiens Hebræus,ei bonam sortem obtigisse,cui obtigit uxor bona. TI. Sæpe nostro vitio malæ sunt uxores,vel quia tales deligimus,vel quia tales reddimus, vel quia non, ut oportet, formamus & instituimus. EV. Vera prædicas:sed interim expecto tertiæ sententiæ enarrationem,& jã mihi dicturire videtur Theophilus. TH. Imo mihi animus erat in patinis:dicam tamen, quando licet impune. EV. Etiam cum gratia licebit errare; vel sic præbebis occasionem inveniendi. TH. Mihi videtur eadem sententia quam protulit Dominus apud Osee Prophetam cap. 6. Misericordiam volui,& non sacrificium,& scientiam Dei plus quam holocausta. Cujus vivus& efficax interpres est dominus Iesus in Euangelio Matthæi cap. 9. Quum enim convivium agitaret in domo Levi, qui erat publicanus, ilq; multos sui ordinis,suique quæstus homines invitasset ad convivium,Pharisæi qui tumebant religione Legis, cũ ea præcepta negligerent unde tota Lex pendebat & prophetæ,

3 *Id est, divinitus afflatus.*

phetæ, quo discipulorum animos alienarent à Iesu, rogabant illos, cur dominus admisceret se convivio peccatorum, à quorum consortio abstinebant Iudęi, qui volebant haberi sanctiores, & si quando contigisset cum ejusmodi congredi, reversi domũ abluebant corpus. Quumq; discipuli rudes adhuc non haberent quod responderent, Dominus & pro se & pro discipulis respondit: Non est opus, inquit, medico valentibus, sed male habentibus. Euntes autem discite, quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare justos, sed peccatores. EV. Pulchre tu quidem collatione locorum rem explicas, id quod in divinis literis præcipuũ est: sed discere velim, quid appellet sacrificiũ, quid misericordiam. Nam qui constitit, ut aversetur sacrificia Deus, quę sibi tot præceptis jusserat exhiberi? TH. Quomodo Deus aversetur sacrificia, docet ipse nos apud Esaiam cap. 1. Sunt enim quædam præscripta Iudæis in lege, quæ significant magis sanctimoniam, quam præstant: quod genus sunt, dies festi, sabbatismi, jejunia, sacrificia. Et sunt quæ semper præstanda sint, quæ suapte natura bona sunt, non quia jussa. Iudæos autem aversatur Deus, non quod observarent legis ritus, sed quod his stulte tumidi, negligerent ea quæ Deus maxime vult præstari à nobis: ac madentes avaritia, superbia, rapinis, odio, livore, cæterisque vitiis, existimabant Deum ipsis multum debere, quod diebus festis versarentur in templo, quod immolarent victimas, quod abstinerent à cibis vetitis, quod illi nonnunquã jejunarent: umbras amplectebantur, rem negligebãt. Quod

autem ait, Misericordiam volo, & non sacrificium: opinor ex idiomate sermonis Hebræi dictum, pro eo quod erat, misericordiam volo potius quam sacrificium: quemadmodum illud interpretatur Salomon [4], quum ait: Facere misericordiam & judicium magis placet Domino quam victimæ. Porro, omne officium, quod impenditur sublevando proximo, scriptura misericordiam [5] vocat, & eleemosynam [6], quæ & ipsa nomen duxit à miserendo. Victimas [7] appellari puto, quicquid pertinet ad ceremonias corporales, & aliquid habet affine cum Iudaismo, quod genus sunt delectus ciborum, vestitus præscriptus, jejunium, sacrificium, preces veluti pensum absolutæ, quies diei festi. Hæc enim ut pro tempore non sunt omnino negligenda, ita Deo fiunt ingrata, si quis observationibus hujusmodi confisus, negligat misericordiam, quoties fratris necessitas exigit officium charitatis. Habet speciem sanctimoniæ etiam, colloquia vitare malorum. Sed hoc cessare debet, quoties aliud suadet charitas proximi. Obedientia est quiescere diebus festis, sed impium sit, ob religionem [8] diei sinere fratrem perire. Itaq; servare diem dominicum victima est, ut ita loquar: reconciliari fratri, misericordia est. Porro judicium, quanquam potest ad potentes referri, qui frequenter vi opprimunt imbecilles, tamen mihi videtur non absurdum, si respondeat illi quod est apud Osee: Et scientiam Dei plus quam holocausta. Non servat legem, qui non servat juxta mentem Dei. Iudæi sublevabant asinum in foveam collapsum sabbatis: & Christum calumniabantur, qui servaret

4 Prover. 21.
5 Misericordia.
6 Eleemosyna quid.
7 Victima.
8 Religio proprie est eorum quæ reveremur, veluti sepulcrorum: cui proxima est superstitio. Religio enim immodica superstitio est. Alludit ad locũ Pauli Coloss.

varet totum hominem in ſabbato. Hic erat præpoſterum judicium, & aberat ſcientia Dei: neſciebant enim, quod iſta propter hominem eſſent inſtituta, non homo propter illa. Sed hæc impudenter dicere viderer, niſi veſtro juſſu dicerem. Malim ex aliis rectiora diſcere. EV. Iſta mihi videntur adeo dicta impudenter, ut exiſtimem dominum Ieſum loqui per organum oris tui. Sed interim dum largiter paſcimus animos noſtros, ne negligantur collegæ [9]. TH. Quinam? EV. Corpora noſtra, nonne collegæ ſunt animorum? TI. Hoc enim malim, quam inſtrumenta, vel domicilia, vel ſepulchra. TI. Hoc nimirum eſt affatim refici, ubi totus homo reficitur. EV. Video vos ſegniter attingere: quare, ſi videtur, jubebo proferri aſſa, ne pro lauto convivio longum præbeam. Videtis hujus prandioli ſummam. Armus eſt ovillus, ſed exquiſitus, capus, & perdices quatuor. Has ſolas à mercatu ſumpſi, reliqua ſuppeditat hoc prædiolum. TI. Epicureum prandium video, ne dicam Sybariticum [1]. EV. Imo vix Carmeliticum. Sed quale quale eſt, boni conſuletis. Animus certe purus eſt; ſi parum lautum eſt convivium. TI. Adeo non eſt muta tua domus, ut non ſolum parietes, ſed & cyathus loquatur, aliquid. EV. Quid tibi loquitur? TI. Nemo, niſi à ſeipſo, læditur. EV. Cyathus patrocinatur vino. Nam vulgus febrim, aut capitis gravedinem è potu contractam, imputare ſolet vino, quum ipſi ſibi malum accerſierint immodice bibendo. *Soph.* Meus Græce loquitur. ἐκ [2] οἴνου ἀλήθεια. EV. Admonet non eſſe tutum ſacerdotibus aut regum famulis indulgere vino, quod vinum fere transferat in linguam,

[9] *Corpora, collegæ animorum.*

[1] *Lege in Chiliad. Prover. Sybaritica menſa.*

[2] *Id eſt, in vino veritas. Vide Chiliad.*

quicquid latebat in corde. *Soph.* Apud Ægyptios olim nefas erat sacerdotibus bibere vinum, cum nondum illis mortales sua committerent arcana. *Ev.* Nunc licet quidem omnibus bibere vinum; an expediat, nescio. Eulali, quid libelli profers è crumena? perquam elegans videtur; nam foris etiam totus aureus est. *Eulalius.* Sed idem intus plus quam gemmeus est. Sunt epistolæ Paulinæ, quas ut unicas delicias meas semper mecũ circumfero: quas ideo profero, quod ex occasione sermonis tui venit in mentẽ locus quidam, qui me nuper diu torsit, nec adhuc satis sibi facit animus. Is est in epistolæ prioris ad Corinthios cap. 6. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestatem. Primum, si Stoicis credimus, nihil est utile, quod non idem honestum. Quomodo igitur Paulus distinguit id quod licet, ab eo quod expedit? Certe scortari aut inebriari nõ licet, quomodo igitur licent omnia? Quod si Paulus de certo genere rerum loquitur, quarum omnium vult esse licentiam, non possum satis ex ipso loci tenore divinare, quodnam sit illud genus. Ex iis quæ mox huic loco subjiciuntur, conjicere licet, eum loqui de ciborum delectu. Quidam enim abstinebant ab idolothytis, quidam à cibis per Mosen interdictis. Et de idolothytis agit cap. 8. Rursus capite 10, velut explicans hujus loci sententiam, ait: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt, omnia mihi licent, sed non omnia ędificant. Nemo quod suũ est quærat, sed quod alterius. Omne quod in macello venit, manducate. Hoc quod hic subjicit Paulus, congruere

gruere videtur cum eo quod ſupra dixerat, Eſca ventri, & venter eſcis, & hunc & has deſtruet Deus. Quod autem reſpexit hic etiam ad Iudaicum ciborum delectum, indicat clauſula decimi cap. Sine offenſione eſtote Iudæis & gentibus & eccleſiæ Dei, ſicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod multis, ut ſalvi fiant. Nam quod ait, gentibus, pertinere videtur ad idolothytum quod ait, Iudæis, referre videtur ad delectum ciborum. quod ait, eccleſiæ Dei, pertinet ad infirmos ex utraque gente collectos. Licebat igitur veſci quibuslibet cibis, & omnia munda mundis. Verum incidit caſus; ut non expediat. Quod omnia licebant, libertatis erat Euangelicæ: ſed charitas ubique ſpectat quid conducat ad ſalutem proximi, eoque frequenter abſtinet & à licitis, malens obſecundare commodo proximi, quam ſua uti libertate. Sed hic mihi geminus obſtrepit ſcrupulus: primum, quod in ſermonis contextu nihil præcedat aut ſequatur, quod cum hoc ſenſu cohæreat Nam objurgarat Corinthios, quod eſſent ſeditioſi, quod ſcortationibus, adulteriis, atq; etiam inceſtis impuri, quod litigarent apud judices impios. Cum his qui cohæret, Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt? Et in his quæ ſequuntur, redit ad cauſam impudicitiæ, quam repetierat & ante, intermiſſo negocio litium. Corpus autem, inquit, non fornicationi, ſed Domino, & Dominus corpori. Verum hunc quoq; ſcrupulum poſſum utcunque diſcutere, quod paulo ſuperius in catalogo vitiorum meminiſſet & idololatriæ: Nolite errare, neque fornicarii, neque

neque idolis ſervientes, neque adulteri. Porro eſus idolothytorum vergebat ad ſpeciem idololatriæ. Et ideo mox ſubdit, Eſca ventri, & venter eſcis: ſignificans pro neceſſitate corporis, pro tempore licere veſci quibuſlibet, niſi aliud ſuaſerit charitas proximi: ſed impudicitiam ſemper & ubique deteſtandam eſſe. Quod veſcimur, neceſſitatis eſt, quæ tolletur in reſurrectione mortuorum. Quod libidinamur, malitiæ eſt. Sed alterum ſcrupulum non queo diſſolvere, quomodo ad hæc quadret illud: Sed ego ſub nullius redigar poteſtatem. Ait enim ſibi poteſtatem eſſe omnium, ſe tamen in nullius poteſtate fore. Si is dicitur eſſe in poteſtate aliena, qui ne offendat, abſtinet, idem capite nono de ſe prædicat: Quum liber eſſem ab omnibus, omnium me ſervum feci, ut omnes lucrifacerem. Hoc, opinor, offenſus ſcrupulo ſanctus Ambroſius putat hunc eſſe germanum Apoſtoli ſenſum, ut viam præſtruat illi, quod ait cap. 9. ſibi quoque poteſtatem eſſe faciendi, quod cæteri faciebant vel Apoſtoli, vel pſeudapoſtoli, ſumendi victum ab his, quibus prædicabat Euangelium. Sed ab hoc, tametſi licebat, temperabat, quod ſic expediret Corinthiis, quos de tam multis & inſignibus vitiis objurgabat. Porro quiſquis accipit, fit quodammodo obnoxius ei à quo accipit, & aliquid decedit de vigore autoritatis. Siquidem qui accipit, minus libere objurgat: & qui dedit, non perinde fert objurgari ab eo, cui benefecit. In hoc igitur Paulus abſtinuit ab iis quæ licebant, ut conſuleret Apoſtolicæ libertati, quam in hoc volebat nulli eſſe obnoxiam, ut liberius, ac majore cum autoritate

ritate reprehenderet illorum vitia. Mihi sane non displicet Ambrosiana sententia. Attamen si quis mallet hunc locum ad cibos accommodare, mea sententia, quod ait Paulus, Sed ego sub nullius adigar potestatem, sic accipi posset: Tametsi nonnunquam abstineam à cibis immolatitiis, aut lege Mosaica vetitis, ut consulam saluti proximi ac profectui Euangelico, tamen animus meus liber est, qui scit sibi licere vesci cibis quibuslibet pro necessitate corpusculi. At pseudapostoli conabantur hoc persuadere, quosdam cibos per se impuros esse, nec abstinendum per occasionem, sed semper ab his temperandum, tanquam natura malis, nec aliter quam abstinemus ab homicidio, & adulterio. Hoc quibus erat persuasum, redacti erant sub alienam potestatem, & exciderant ab Euangelica libertate. Solus, quod quidem meminerim, Theophylactus sententiam inducit ab his omnibus diversam. Licet vesci quibuslibet cibis, sed non expedit immodice. Nam ex luxu nascitur impudicitia. Hic sensus quanquam impius non est, tamen mihi non videtur hujus loci germanus esse. Ostendi quæ me torqueant: vestræ charitatis erit, me ex his scrupulis eximere. EV. Næ tu probe tuo respondes nomini. Qui sic novit proponere quæstiones, non opus habet alio qui dissolvat. Sic enim proposuisti dubitationem tuam, ut ego dubitare desierim. Tametsi Paulus in ea epistola, quoniam multa simul decrevit agere, sæpe ab uno argumento in aliud devolvitur, & rursum quod intermiserat repetit. CH. Nisi vererar, ne vos mea loquacitate avocem à capiendo cibo, & si crederem

neque idolis ſervientes, neque adulteri. Porro eſus idolothytorum vergebat ad ſpeciem idololatriæ. Et ideo mox ſubdit, Eſca ventri, & venter eſcis: ſignificans pro neceſſitate corporis, pro tempore licere veſci omnibuſli-

bet,
impi
dam
tolle
libid
pulu
hæc
gar p
omn
Si is
offen
præd
mniu
rem.
Amb
ſtoli
cap.
quod
dapo
prædi
liceba
rinthi
vitiis
quoda
aliqui
dem q

THIS BOOK'S OLD AND GREAT CARE TAKEN FILMING TO BEST RE POSSIB

qui deum, non perinde fert objurgari ab eo, cui benefecit. In hoc igitur Paulus abſtinuit ab iis quæ licebant, ut conſuleret Apoſtolicæ libertati, quam in hoc volebat nulli eſſe obnoxiam, ut liberius, ac majore cum autoritate

itate reprehe nderet illorum vitia. Mihi sa-
ne non displicet Ambrosiana sententia. At-
tamen si quis mallet hunc locum ad cibos
accommodare, mea sententia, quod ait Pau-
digar potestatem,
nnunquam absti-
aut lege Mosaica
proximi ac profe
imus meus liber
cibis quibuslibet
At pseudapostoli
, quosdam cibos
iendum per oc-
s temperandum,
aliter quam ab-
adulterio. Hoc
lacti erant sub a-
derant ab Euan-
l quidem memi-
tentiam inducit
Licet vesci qui-
pedit immodice.
dicitia. Hic sen-
est, tamen mihi
manus esse. O-
vestræ charitatis
mere. Æv. Næ tu
ai. Qui sic novit
opus habet alio
osuisti dubitatio-
desierim. Tametsi
Paulus in ea epistola, quoniam multa simul decrevit agere, sæpe ab uno argumento in aliud devolvitur, & rursum quod intermiserat repetit. CH. Nisi vererar, ne vos mea loquacitate avocem à capiendo cibo, & si crederem

derem fas esse tam sacris colloquiis admiscere quicquam ex profanis autoribus, proponerem & ipse quiddam, quod hodie legentem me non torsit, sed unice delectavit.
EV. Imo profanum dici non debet, quicquid pium est, & ad bonos mores conducens. Sacris quidem literis ubiq; prima debetur autoritas. sed tamen ego nonnunquam offendo quædam vel dicta à veteribus, vel scripta ab ethnicis, etiam poëtis, tam caste, tam sancte, tam divinitus, ut mihi nõ possim persuadere, quin Pectus illorum, cũ illa scriberent, numen aliquod bonum agitaverit. Et fortasse latius se fundit spiritus Christi, quam nos interpretamur. Et multi sunt in consortio sanctorum, qui non sunt apud nos in catalogo. Fateor affectum meum apud amicos: nõ possum legere librũ Ciceronis de Senectute, de Amicitia, de Officiis, de Tusculanis quæstionibus, quin aliquoties exoscules codicem, ac venerer sanctum illud pectus, afflatũ cœlesti numine. Contra, cum hos quosdam recentiores lego de republica œconomica, aut ethica præcipientes, Deum immortalem quam frigent prę illis, imo quam non videntur sentire quod scribunt, ut ego citius patiar perire totum Scotum cum aliquot sui similibus, quam libros unius Ciceronis, aut Plutarchi: nõ quod illos in totum damnem, sed quod ex his sentiam me reddi meliorem, cum ex illorum lectione surgam, nescio quomodo, frigidius affectus erga veram virtutem, sed irritatior ad contentionem. Quare ne verere, quicquid istuc est, proponere.
CH. Cum pleriq; libri M. Tullii, quos scripsit de Philosophia, divinitatis quiddam spirare viden-

videntur, tum ille quem ſenex ſcripſit de Senectute, plane mihi videtur κύκνειον ἆσμα, quemadmodũ Græcis eſt in proverbio. Eum hodie relegi, atque hæc verba, quoniam præ cæteris arridebant, edidici: Quod ſi quis Deus mihi largiatur, ut ex hac ætate repuerascam, & in cunis vagiam, valde recuſem: nec vero velim quaſi decurſo ſpacio, à calce ad carceres revocari. Quid enim habet hæc vita commodi, quid non potius laboris? Sed non habeat ſane: habet certe tamen aut ſatietatem, aut moleſtiam. Nõ libet enim mihi deplorare vitam, quod multi, & hi docti, ſæpe fecerunt. Nec me vixiſſe pœnitet, quoniam ita vixi, ut fruſtra me natum non exiſtimem. Et ex vita iſta diſcedo, tanquam ex hoſpitio, non tanquam è domo. Commorandi enim natura diverſorium nobis, non habitandi dedit. O præclarum illum diem, quum ad illud animorum concilium cœtumq; profici ſcar, & cum ex hac turba & colluvione diſcedam. Hactenus Cato. Quid ab homine Chriſtiano dici potuit ſanctius? Vtinam talia eſſent colloquia monachorum omnia, vel cũ ſacris virginibus, quale fuit illud ethnici ſenis colloquium cũ ethnicis adoleſcentibus. EV. Iam aliquis cauſabitur colloquium eſſe confictum à Cicerone. CH. Iſthuc mea non magni refert, ſive hoc laudis tribuatur Catoni, qui talia ſenſerit, dixeritque: ſive Ciceroni, cujus animus ſententias tam divinas cogitatione complexus ſit, cujus calamus res egregias pari facundia depinxerit. Quanquam equidem arbitror, & Catonem, etiamſi non dixit eadem, tamen ſimilia dicere ſolitum in colloquiis. Nec enim tam impudens

3 *Id eſt, cygnea cantio.*

4 *Ad carceres, id eſt, ad initiũ. Carcer enim dicitur unde equi dimittuntur ad curſum.*

dens erat M. Tullius, ut alium Catonem finxerit, quam fuerit: & in dialogo parum meminerit decori, quod in primis spectandum est in hoc scripti genere, præsertim quum ejus viri memoria recens adhuc hæreret animis ejus ætatis hominum. TH. Vehementer probabile est quod narras: sed dicam quid mihi venerit in mentem, te recitante. Sæpenumero mecum admiratus sum, quum omnes optent longævitatem, & mortem exhorreant, tamen vix quenquam competiri tam felicem, non dico senem, sed provectioris ætatis hominem, qui rogatus, an si detur, velit repuerascere, usurus per omnia iisdem bonis ac malis, quæ illi jam contigissent in vita, respondeat idem quod Cato dicit; præsertim si recolat animo, quicquid annis retroactis seu triste, seu lætum obtigisset. Nam frequenter & suavium rerum recordatio, vel cum pudore vel cum conscientiæ molestia conjuncta est, ut animus ab his etiam recolendis non minus abhorreat, quam à tristibus. Id opinor nobis indicarunt sapientissimi poëtæ, qui scribunt, tum demum animas capi desiderio corporum relictorum, posteaquam ex amne Lethæo longa biberint oblivia. VR. Est isthuc profecto dignum admiratione, & mihi quoque compertum in nonnullis. Verum illud quam mihi blandiebatur; Nec me vixisse pœnitet! At quotusquisque Christianorum sic moderatur vitam suam, ut hujus senis vocem sibi possit usurpare? Vulgus hominum existimat se non frustra vixisse, si per fas nefasque congestas divitias relinquant morientes. At Cato ideo non putat se frustra natum, quod integrum & sanctum civem

prx-

præſtiterit reipublicę, quod incorruptum magiſtratum, quod poſteritati quoque virtutis & induſtriæ ſuæ monumenta reliquerit. Iam illo quid dici potuit divinius? Diſcedo tanquam ex hoſpitio, non tanquam è domo. Hoſpitio tantiſper uti licet, donec hoſpes jubeat exire. E domo ſua nullus facile pellitur. Et tamen hinc quoque ſæpenumero propellit vel ruina, vel incendium, vel alius caſus quiſpiam. Vt horum nihil accidat, tamen ſenio collabens ædificium admonet eſſe demigrandum. *Nephalius.* Non minus elegans eſt quod apud Platonem loquitur Socrates, animam humanam in hoc corpore velut in præſidio poſitam eſſe, unde fas non ſit diſcedere injuſſu imperatoris, nec diutius in eo immorari, quam viſum ſit ei qui collocavit. Illud ſignificantius eſt in Platone, quod pro domo dixerit præſidium: ſiquidem in domo tantum commoramur, in præſidio deſtinati ſumus functioni, quam nobis delegavit imperator noſter: non abludens à noſtris literis, quæ vitam hominis nunc militiam, nunc certamen eſſe dicunt. VR. At mihi quidem oratio Catonis pulchre congruere videtur cum oratione Pauli, qui ſcribens [1] Corinthiis, cœleſtem manſionem, quam expectamus poſt hanc vitam, οἰκίαν vocat, & οἰκητήριον, hoc eſt domum, ſive domicilium. Cæterum hoc corpuſculum appellat tabernaculum, Græce σκῆνος. Nam & qui ſumus, inquit, in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati. *Nepo.* Nec abludit à ſermone Petri: Iuſtum autem, inquit [2], arbitror, quamdiu ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitione; certus quod velox eſt depo-

[1] 2 Cor. 5.

[2] 2 Pet. 1.

depositio tabernaculi mei. Quid autē aliud clamat nobis Christus [3], quam ut sic vivamus ac vigilemus, tanquam illico morituri? sic incumbamus honestis rebus, tanquam semper victuri? Iam illud quum audimus, O præclarū diem! nonne videmur audire Paulum ipsum loquentem, Cupio [4] dissolvi, & esse cum Christo? CH Quam felices sunt, qui tali animo mortem expectant! Sed in oratione Catonis, quanquam præclara est, tamen fiduciam aliquis taxare posset, ut ab arrogantia profectam, quam multum oportet abesse ab homine Christiano. Proinde mihi nihil unquam legisse videor apud Ethnicos, quod aptius quadret in hominē vere Christianum, quam quod Socrates paulo post biturus cicutam, dixit Critoni: An [5] operæ inquit, nostra sit probaturus Deus, ne certe sedulo conati sumus, ut illi placmus. Est mihi tamen bona spes, quod ille natus nostros sit boni consulturus. Vir ille diffidit factis suis, ut tamen ob animi prpensam voluntatem obtemperandi voluntati divinæ, bonam spem conceperit, fore ut Deus pro sua bonitate boni consulturus esset, quod studuisset bene vivere, *Neph.* Profecto mirandus animus in eo qui Christum ac sacras literas nō noverat. Proinde quum hujusmodi quædam lego de talibus viris, vix mihi tempero, quin dicam, Sancte Socrates, ora pro nobis. C. At ipse mihi sæpenumero non tempero, quin bene ominer sanctæ animæ Maronis & Flacci. *Neph.* At ego quot vidi Christianos, quā frigide morientes! Quidam fidunt in his rebus, quibus nō est fidendum: quidam ob conscientiam scelerum & scrupulos,

[3] *Matth. 24. Marc. 13. & Luca. 21.*

[4] *Philipp. 2.*

[5] *Socratis dictum.*

pulos, quibus indocti quidam obſtrepunt
morituro, pene deſperantes exhalant animã.
CH. Nec mirum eos ſic mori, qui per omnem
vitam tantum philoſophati ſunt in ceremo-
niis. *Neph.* Quid iſthuc verbi eſt? CH. Dicam,
ſed illud etiam atq; etiam præfatus, me non
damnare, imo vehementer probare ſacra-
menta & ritus Eccleſiæ; ſed quoſdam vel im-
probos vel ſuperſtitioſos, vel, ut molliſſime
dicam, ſimplices & indoctos, qui docent po-
pulũ hiſce rebus fidere, prætermiſſis his quæ
vere reddunt Chriſtianos. *Neph.* Non-
[illegible] intelligo quorſum eas. CH. Faxo ut
[illegible] ulgus Chriſtianorum ſpectes,
[illegible] puppis vitæ illis in ceremo-
[illegible] o quanta religione repręſentatis Eccleſiæ ceremoniis commoratur
[illegible] empli, peragitur exorciſmus, ſuſcipiuntur vo-
[illegible] has cum pompis & volu-
[illegible] em ungitur, conſignatur,
[illegible] atur negocium ſuſceptoris curent inſtituendum. Illi da-
[illegible] dimunt libertatẽ. Et jam puer
[illegible] us dicitur, & eſt aliquo modo. Mox
rurſus ungitur, tandem diſcit confiteri, ſumit Euchariſtiam, conſueſcit quieſcere diebus feſtis, audire ſacrum, jejunare nonnunquam, abſtinere à carnibus. Et hæc ſi ſervat, habetur abſolute Chriſtianus. Ducit uxorem, accedit aliud ſacramentum: initiatur ſacris, rurſus ungitur & cõſecratur, mutatur veſtis, dicũtur preces. Atq; hæc quidẽ omnia, quod fiunt, probo: ſed quod hęc fiunt magis ex cõſuetudine, quam ex animo, non probo: quod nihil aliud adhibetur ad Chriſtianiſmum,

vehe-

depositio tabernaculi mei. Quid autē aliud clamat nobis Christus [3], quam ut sic vivamus ac vigilemus, tanquam illico morituri? sic incumbamus honestis rebus, tanquam semper victuri? Iam illud quum audimus, O præclarū diem! nonne videmur audire Paulum ipsum loquentem, Cupio [4] dissolvi, & esse cum Christo? CH Quam felices sunt, qui tali animo mortem expectant! Sed in oratione Catonis, quanquam præclara est, tamen fiduciam aliquis taxare posset, ut ab arrogantia profectam, quam multum oportet abesse ab homine Christiano. Proinde mihi nihil unquam legisse videor apud Ethnicos, quod aptius quadret in hominē vere Christianum, quam quod Socrates paulo post biturus cicutam, dixit Critoni: An [5] opera, inquit, nostra sit probaturus Deus, nescio: certe sedulo conati sumus, ut illi placeremus. Est mihi tamen bona spes, quod ille conatus nostros sit boni consulturus. Vir ille sic diffidit factis suis, ut tamen ob animi propensam voluntatem obtemperandi voluntati divinæ, bonam spem conceperit, fore ut Deus pro sua bonitate boni consulturus esset, quod studuisset bene vivere. *Neph.* Profecto mirandus animus in eo qui Christum ac sacras literas nō noverat. Proinde quum hujusmodi quædam lego de talibus viris, vix mihi tempero, quin dicam, Sancte Socrates, ora pro nobis. C. At ipse mihi sæpenumero non tempero, quin bene ominer sanctæ animæ Maronis & Flacci. *Neph.* At ego quot vidi Christianos, quā frigide morientes! Quidam fidunt in his rebus, quibus nō est fidendum: quidam ob conscientiam scelerum & scrupulos,

[3] *Matth. 24. Marc. 13. & Luc. 21.*

[4] *Philipp. 2.*

[5] *Socratis dictum.*

pulos, quibus indocti quidam obſtrepunt morituro, pene deſperantes exhalant animã. CH. Nec mirum, eos ſic mori, qui per omnem vitam tantum philoſophati ſunt in ceremoniis. *Neph.* Quid iſthuc verbi eſt? CH. Dicam, ſed illud etiam atq; etiam præfatus, me non damnare, imo vehementer probare ſacramenta & ritus Eccleſiæ; ſed quoſdam vel improbos vel ſuperſtitioſos, vel, ut molliſſime dicam, ſimplices & indoctos, qui docent populũ hiſce rebus fidere, prætermiſſis his quæ nos vere reddunt Chriſtianos. *Neph.* Nondum ſatis intelligo quorſum eas. CH. Faxo ut intelligas. Si vulgus Chriſtianorum ſpectes, nonne prora & puppis vitæ illis in ceremoniis eſt? In baptiſmo quanta religione repreſentantur priſci ritus Eccleſiæ? Commoratur infans extra fores templi, peragitur exorciſmus, peragitur catechiſmus, ſuſcipiuntur vota, abjuratur ſatanas cum pompis & voluptatibus ſuis; tandem ungitur, conſignatur, ſalitur, tingitur: datur negocium ſuſceptoribus, ut puerum curent inſtituendum. Illi dato nummo redimunt libertatẽ. Et jam puer Chriſtianus dicitur, & eſt aliquo modo. Mox rurſus ungitur, tandem diſcit confiteri, ſumit Euchariſtiam, conſueſcit quieſcere diebus feſtis, audire ſacrum, jejunare nonnunquam, abſtinere à carnibus. Et hæc ſi ſervat, habetur abſolute Chriſtianus. Ducit uxorem, accedit aliud ſacramentum: initiatur ſacris, rurſus ungitur & cõſecratur, mutatur veſtis, dicũtur preces. Atq; hæc quidẽ omnia, quod fiunt, probo: ſed quod hęc fiunt magis ex cõſuetudine, quam ex animo, non probo: quod nihil aliud adhibetur ad Chriſtianiſmum, vehe-

vehementer improbo. Siquidem magna pars hominum dum his fidit, nihilo secius interim per fas nefasque congerit opes, servit iræ, servit libidini, servit livori, servit ambitioni: sic tandem venitur ad mortem. Hic rursus ceremoniæ paratæ. Adhibetur confessio semel atque iterum, additur unctio, datur Eucharistia, adsunt cerei sacri, adest crux, adest aqua sacra, adhibentur indulgentiæ; expromitur, aut illic etiam emitur morienti diploma Pontificis; ordinantur parentalia magnifice celebranda, fit rursus stipulatio solennis, adest qui clamet ad aurem morientis, imo nonnunquam occidit ante tempus, si contingat, ut sæpe fit, vocalior, aut bene Potus. Hæc ut recte adhibentur, præsertim quæ nobis tradidit Ecclesiastica consuetudo, ita sunt alia quædam reconditiora, quæ nobis hoc præstant, ut cum alacritate spiritus, ut cum Christiana fiducia migremus hinc. EV. Pie tu quidem ista vereque concionatis, sed interim nullus admovet manum cibis. Caveat quisque ne se fallat. Ego prædixi, nihil expectandum præter secundas mensas, easque rusticanas, ne quis sibi promittat Phasides aves, aut attagenas, aut Attica bellaria. Hæc amoveto, puer; &, quod restat, apponito. Videtis non copiæ, sed inopiæ nostræ cornu. Hic est proventus hortulorum quos vidistis. Ne parcite, si quid arridet. II. Tanta varietas est, ut vel ipso recreemur aspectu. EV. Atqui ne plane contemnatis frugalitatem meam, hæc patina exhilarasset Hilarionem monachum Euangelicum, comitatum vel centum monachis illius seculi. Paulo vero atque Antonio, vel menstruus commeatus

tus esse potuisset. TI. Imo nec Petrus ille princeps Apostolorum fastidisset, opinor, cum apud Simonem coriarium diversaretur. EV. Imo nec Paulus, opinor, cum coactus egestate sutoriam nocturnis horis exerceret. TI. Debemus benignitati divinæ. Sed ego malim esurire cum Petro ac Paulo, modo quod deesset corporis alimoniæ, abundaret in delicias animi. EV. Imo discamus à Paulo, & abundare, & penuriam pati. Cum deerit, gratias agamus Iesu Christo, qui nobis suppeditet & frugalitatis & patientiæ materiam. Quum supererit, gratias agamus illius munificentiæ, qui nos sua liberalitate invitet ac provocet ad amorem sui: ac modice parceque fruentes iis, quæ largiter præbuit divina benignitas, pauperum memores simus, quibus Deus deesse voluit quod nobis superest, ut utrisque per alteros sit occasio virtutis. Siquidem nobis largitur, unde subvenientes egestati fraternæ, misericordiam ipsius promereamur: & illi nostra liberalitate recreati, gratias agunt Deo pro bona mente nostra, nosque precibus suis illi commendant. Et recte venit in mentem. Heus, puer; dic uxori, ut ex assis, quæ superant, mittat Gudulæ nostræ. Est vicina quædam gravida, tenui fortuna, sed animo beatissima. Maritus nuper decessit, homo profusus & ignavus, qui nihil uxori reliquit præter liberorum gregem. TI. Christus jussit dare omni petenti: id si facerem, intra mensem ipsi mihi mendicandum esset. EV. Opinor Christum sentire de his qui petant necessaria. Nam qui petunt, imo qui flagitant, vel extorquent potius magnas summas, quibus extruant

cœnationes [c] Lucullianas, aut, quod pejus est, quibus alant luxum ac libidinem suam, iis negare, quod petunt, eleemosyna est: imo rapina est largiri male usuris, quod debebatur præsenti necessitati proximorum. Vnde mihi videntur vix excusari posse à peccato capitali, qui sumptibus immodicis aut extruunt, aut ornant monasteria seu templa, quum interim tot viva Christi templa fame periclitentur, nuditate horreant, rerumque necessariarum inopia discrucientur. Quum essem apud Britannos, vidi tumbam divi Thomæ gemmis innumeris summiq; precii onustam, præter alia miracula divitiarum. Ego malim ita quæ superflua sunt, elargiri in usus pauperum, quam servare satrapis aliquando semel omnia direpturis; ac tumbam ornare frondibus ac floscul is: id opinor gratius esset illi sanctissimo viro. Cum essem apud Inubres, vidi monasterium quoddam ordinis Cartusiani non ita procul à Papia: in eo templum est, intus ac foris, ab imo usque ad summum, candido marmore constructum, & fere quicquid inest rerum, marmoreum est, velut altaria, columnæ, tumbæ. Quorsum autem attinebat tantum pecuniarum effundere, ut pauci monachi solitarii canerent in templo marmoreo? quibus ipsis templum hoc oneri est, non usui, quod frequenter infestentur ab hospitibus, qui non ob aliud eo se conferant, nisi ut spectent templum illud marmoreum. Atque illic cognovi, quod stultius est, illis legata in singulos annos tria millia ducatorum in structuram monasterii. Et sunt, qui putent esse nefas, eam pecuniam in pios usus avertere,

præter

[c] *Cenatio, locus est ubi cenatur.*

[c] *Lucullus Romani magnificentia multorum literis celebrata est.*

præter mentem testatoris: maluntq; demoliri, quod instaurent, quam non ædificare. Hęc quoniam insignia sunt, visum est commemorare: quanquam sunt passim in templis nostris exempla permulta similia. Hæc mihi videtur ambitio, non eleemosyna. Divites ambiunt sibi monumentum in templis, in quibus olim nec divis locus erat. Curant se sculpendos ac pingendos, additis etiam nominibus ac beneficii titulo: atque hisce rebus bonam templi partem occupant, olim opinor postulaturi, ut ipsorum cadavera in ipsis reponantur altaribus. Dicet aliquis; An horum munificentiam existimas rejiciendam? Nequaquam, si templo Dei dignum sit, quod offerunt. Sed ego si sacerdos aut episcopus essem, hortarer crassos illos aulicos, aut negociatores, ut, si vellent sua peccata redimere apud Deum, ita clanculum effunderent in subsidium eorũ. qui vere pauperes sunt. Isti putant petire pecuniam, quæ sic fraustulatim, & clanculũ in præsentem egestatem tenuiũ sublevandam dissipatur, cujus nullum extet apud posteros monumentum. Ego puto nullam melius collocari ea, quam ipse Christus sibi vult imputari certissimus debitor. rr. An non putas recte collocari, quod datur monasteriis? ev. Et his darem nonnihil, si dives essem, sed darem ad necessitatem, non ad luxum: tum his, inter quos sentirẽ vigere studium veræ religionis. rr. Multi judicant non admodum belle collocari, quod datur istis mendicis publicis. ev. Et illis nonnihil dandum est aliquando, sed cum delectu. At mihi consultum videatur, si humanæ civitates suos alerent, nec ferrentur ejiciones hinc & illuc

circumcursitantes, præsertim validi, quibus opus suppeditandum sentio potius, quam pecuniam. TI. Quibus igitur potissimũ dandum censes, quantum, & quatenus? EV. Hoc mihi ad unguem describere difficillimum sit. Primum animum adesse oportet, qui cupiat omnibus subvenire. Deinde pro mea tenuitate, quod possum, impertio, quoties sese offert occasio: præsertim his, quorum & paupertas & integritas mihi nota est: hortor & alios ad beneficentiam, si me defecerint facultates. TI Sed permittisne nobis hic in tuo regno libere loqui? EV. Imo liberius quam si domi vestræ sitis. TI. Non probas in templis sumptus immodicos; & hæc ædes multo minoris ædificare poteras. EV. Equidem arbitror, has intra mundiciem consistere, aut, si mavis, elegantiam: certe absunt à luxu, ni fallor. Ædificant magnificentius, qui mendicato vivunt. Et tamen hi ipsi horti mei qualesquales sunt, vectigal pendunt egenis: & quotidie sumptibus aliquid detraho, in me meosque frugalior, quo possim esse in pauperes munificentior. TI. Si istum animum obtinerent omnes, permulti melius haberent, quos nunc egestas gravat indignos: & ex adverso multi minus essent obesi, digni quos egestas doceat sobrietatem ac modestiam. EV. Fortasse sic res habet. Sed vultisne ut hæc insipida bellaria re quapiam suavi condiamus? TI. Plus satis est deliciarũ. EV. At ego hinc depromam, quod ne saturi quidem fastidiatis. TI. Quid est? EV. Codex est Euangeliorum, ut, quod lautissimum habeo, vobis depromam in fine convivii. Recita, puer, ab eo loco, ubi proxime destitisti. *Puer.* Nemo

mo [8] poteſt duobus dominis ſervire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ. Ideo dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori quid induamini. Nonne anima plus eſt quam eſca, & corpus plus quam veſtimentum? EV. Redde codicem. In hoc loco mihi Ieſus Chriſtus videtur bis idem dixiſſe. Etenim pro eo quod prius dixit, odio habebit, mox ponit, contemnet: & pro eo quod prius poſuerat, diliget, mox vertit, ſuſtinebit: commutatis perſonis exiſtit eadem ſententia. TI. Non ſatis aſſequor quid velis. EV. Demonſtremus igitur ratione mathematica, ſi videtur. In priore parte pro uno pone *A*, pro altero *B*: rurſus in poſteriore pro uno pone *B*, pro altero *A*, verſo ordine. Aut enim *A* odio habebit, & *B* diliget: aut *B* ſuſtinebit, & *A* contemnet. Nonne hic palam eſt, *A* bis odio haberi, & *B* bis diligi? TI. Perſpicuum eſt. EV. Atqui hæc conjunctio, aut, præſertim repetita, habet emphaſim ſententiæ contrariæ, aut certe diverſæ. Alioqui nonne abſurde diceretur, Aut Petrus me vincet, & ego cedam, aut ego cedam, & Petrus me vincet? TI. Lepidum, ita me Deus amet, ſophiſma. EV. At tum demum mihi videbitur lepidum, ſi hoc ex vobis didicero. TH. Animus ſomniat ac parturit mihi neſcio quid: ſi jubetis, quicquid eſt, proferam in medium, vos eritis vel oniropoli [9], vel obſtetrices EV. Quanquam vulgo malum ominis habetur ſomniorum meminiſſe in convivio, & parum ſit verecundum coram tot viris fœtum eniti, tamen nos iſtud ſom-

[8] *Locus Evangelii, Matth. 6.*

[9] *Oniropoli, dicuntur conjectores ſeu ſomniorum interpretes.*

somnium, sive mavis partum animi tui, libenter excipiemus. TH. Mihi videtur in hoc sermone res commutari potius, quam persona. Et hanc vocem, unum & unum, non referri ad *A* & *B*, sed utraque pars referri ad utramlibet, ut utrumcunq; delegeris, ei jam opponatur, quod significatur per alterum. Quasi dicas: aut excludes *A*, & admittes *B*: aut *A* admittes, & excludes *B*. Hic videtis manente persona, rem esse translatam. Atq; hoc ita dictum est de *A*, ut nihil referat, si idem enuncies de *B*, hoc pacto: aut *B* excludes, & admittes *A*; aut admittes *B*, & excludes *A*. EV. Sane argute tu quidem problema nobis explicuisti, neque quisquam mathematicus melius depinxisset in pulvere. *Soph.* Illud me magis movet, quod prohibet esse solicitos de crastino, quum Paulus ipse laborarit manibus, victus parandi causa, atque idem acriter increpet otiosos, & ex alieno vivere gaudentes, admonens ut laborent, ac manibus operentur quod bonum est, ut sit unde tribuant aliquid necessitatem patienti. An non pii sanctiq; labores sunt, quibus maritus tenuis alit uxorem sibi charissimam, dulcesque liberos? TH. Ista quæstio mea sententia, variis modis dissolvi potest. Primũ, ut ad ea tempora potissimum pertineat. Apostolis ob Euangelii prædicationem late vagantibus eximenda erat solicitudo victus undecunq; suppeditandi, quibus non vacabat opera manuaria cibum quærere, præsertim cum nullam artem scirent, præter piscationem. Nunc alia ratio temporum est, & ocium amplectimur omnes, laborem fugimus. Altera dissolvendi ratio est: Christus nõ

inter-

interdixit induſtriam, ſed ſolicitudinem. Et ſolicitudinem intelligit juxta vulgarem hominũ affectum, qui nulla de re magis anxii ſunt, quam de parando victu, ut omnibus rebus omiſsis, hoc ſolum agant, huic uni curæ ſint addicti. Id propemodum indicat ipſe dominus, cum negat eundem duobus dominis ſervire poſſe. Servit enim qui toto pectore addictus eſt. Præcipuam igitur curam vult eſſe Euangelii propagandi, non ſolam. Ait enim: Primum quærite regnum Dei, & hæc adjicientur vobis. Non dicit ſolum, quærite, ſed, primum quærite. Cæterum in voce Chriſtini, puto hyperbolen eſſe, quum ſignificet, in longinquum; qui mos eſt avaris hujus mundi, ut poſteris etiã anxie parent & quærant. EV. Accipimus tuam interpretationem: ſed quid ſibi vult, quod ait, Ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ, quid edatis. Corpus veſte tegitur, at non edit anima. TI. Animam, ut opinor, hic vitam appellat. Ea periclitatur, ſi cibum ſubduxeris: non item, ſi veſtem detraxeris, quæ magis datur pudori, quam neceſſitati. Et ſi quem affligit nuditas, non ſtatim occidit: at inedia certiſsima mors eſt. EV. Nõ ſatis video, quo modo cohæreat cũ hac ſententia, quod adjecit: Nonne anima plus eſt quam eſca? & corpus plus eſt quam veſtimentum? Nam ſi vita magni precii eſt, tanto magis advigilandum ne pereat. TI. Hoc argumentum nõ addidit nobis ſolicitudinem, ſed auget. EV. At non hoc ſentit Chriſtus, quod interpretaris, ſed hoc argumento nobis addit fiduciam de patre. Si pater benignus gratis, & de ſuo dedit id quod carius eſt: etiam adjiciet id quod vilius eſt. Qui dedit animã, *Anima.

non negabit alimoniam: qui dedit corpus, adjiciet alicunde veſtem. Illius igitur benignitate freti, non eſt quod diſcruciemur ſolicitudine curaque rerum infimarum. Quid igitur ſupereſt, niſi ut utentes hoc mundo, tanquam non utamur, totam curam ac ſtudium noſtrum transferamus in amorem rerum cœleſtium, atque rejecto mammona, imo toto Satana cum omnibus ſuis præſtigiis, uni Domino toto & alacri pectore ſerviamus, qui non deſtituet filios ſuos. Sed interim nullus attingit bellaria. His certe cum gaudio veſci licet, quæ non magna cura nobis domi proveniunt. TI. Abunde ſatisfactū eſt corpuſculo. EV. Vellem equidem & animo. TI. Atque uberius etiam animo. EV. Hæc igitur tolle, puer; ac labrum appone. Lavemus, amici; ut ſi quid forte commiſſum eſt in hoc convivio purgati canamus hymnum Deo. Perficiam, ſi videtur, quod cœperam ex Chryſoſtomo. TI. Rogamus. EV. Gloria [a] tibi, domine; gloria tibi, ſancte; gloria tibi, rex; quoniam dediſti nobis eſcas. Imple nos gaudio & lætitia in Spiritu ſancto, ut inveniamur in conſpectu tuo acceptabiles; nec pudefiamus, quando reddes unicuique ſecundum opera ſua. *Puer.* Amen. TI. Profecto pius & elegans eſt hymnus. EV. Hunc divus Chryſoſtomus non dedignatur etiam interpretari. TI. Quonam loco? EV. In Matthæum, homilia LVI. TI. Non omittam quin hodie legam. Sed illud unum interim ex te cupio diſcere, cur ter optamus Chriſto gloriam, idque triplici cognomine, domini, ſancti, & regis? EV. Quoniam illi debetur omnis gloria. Sed nobis triplici nomine potiſſimum eſt

[a] *Hymnus.*

est glorificandus. Quod suo sacrosancto sanguine redemerit nos à tyrannide diaboli, sibique asseruerit, unde & dominum illum vocamus. Deinde, quod non contentus gratis condonasse nobis omnia peccata, per spiritum suum contulit nobis & justitiam suam, ut sectemur ea quæ sunt sanctimoniæ. Atque ob id sanctum eum vocamus, quod sit sanctificator omnium. Postremo, quod ab eodem speramus præmium regni cœlestis, ubi ille jam sedet ad dexteram Dei patris; & hinc nobis rex dicitur. Atque hanc totam felicitatem illius erga nos gratuitæ bonitati debemus, quod pro domino, vel tyranno potius, diabolo, dominum habemus Iesum Christum: pro immunditia & sordibus peccatorum, innocentiam ac sanctimoniam: pro gehenna, gaudia vitæ cœlestis. TI. Pia profecto sententia. EV. Quoniam nunc primum vos hic accepi convivio, non dimittam vos absque xeniis[3], sed talibus, qualis fuit apparatus. Heus, puer; profer apophoreta[4] nostra. Sive sortiri placet, sive sibi quisque malit deligere, minimum refert; ejusdem fere precii sunt omnia, hoc est, nullius. Non enim sunt sortes Heliogabali, ut huic obveniant equi centum, illi totidem muscæ. Sunt libelli quatuor, horologia duo, lucernula, & theca cum calamis Memphiticis. Hæc arbitror magis convenire vobis, quam opobalsamum, aut dentifricium, aut speculum, si vos novi satis. TI. Adeo bella sunt omnia, ut nobis difficilis sit electio: ipse magis pro tuo arbitratu distribuito; sic gratius etiam erit quidquid obtigerit. EV. Hic libellus in membranis habet proverbia Solomonis: sa-

[3] *Xenia, munuscula quæ dantur hospitibus aut amicis.*

[4] *Apophoreta quæ dantur in fine convivium auferenda, si cui videatur.*

pientiam docet, & auro pictus est, quod aurum habeat sapientiæ symbolum. Hoc dabitur cano nostro, ut juxta doctrinam euangelicam, habenti sapientiam detur sapientia, & exuberet. TI. Certe curabitur ut minus egeam. EV. Sophronio congruet horologium, huc ex extrema Dalmatia profectum, ut vel sic commendem munusculum meum, Novi enim, quam ille sit parcus temporis, quam nullam omnino portionem rei pretiosissimę sinat abire sine fructu. *Soph.* Imo pigrum admones diligentiæ. EV. Hic libellus habet in membranis Euangelium secundum Matthæum: gemma tegi merebatur, nisi nullum esset illi scrinium aut theca charior, quam pectus hominis. Illic igitur recondito, Theophile, quo magis hoc sis, quod diceris. TI. Efficiam ne prorsus male collocasse videar tuum munus. EV. Hic sunt epistolæ Pauli, quas tu libenter tecum circunfers, Eulali; qui Paulum semper habere soleas in ore: nec haberes in ore, nisi esset in pectore: posthac commodius erit etiam in manibus oculisque. *Eul.* Isthuc non est dare munus, sed dare consilium. Porro bono consilio nullum est munus pretiosius. EV. Lucernula conveniet Chrysoglotto anagnostæ insatiabili, &, ut M. Tullius inquit, librorum helluoni maximo. CH. His habeo gratiam: primum pro munere non vulgariter eleganti: deinde, quod somniculosum admones vigilantiæ. EV. Theca calamaria debetur Theodidacto, felicissime πολυγράφῳ. atque hos ego calamos felicissimos esse judico, quibus celebrabitur gloria domini nostri Iesu Christi, tali præsertim artifice. *Theodidact.* Vtinam & pectus suppeditare

Id est, qui multa scribit, qualis fuit Chrysippus ac Didymus.

tare possis, quemadmodum suppeditas instrumenta. EV. Hic codex habet aliquot Plutarchi libellos de moribus, sed selectos, & à quodam Græcæ literaturæ peritissimo non inscite descriptos; in quibus tantum reperio sanctimoniæ, ut mihi prodigio simile videatur, in pectus hominis ethnici tam euangelicas potuisse venire cogitationes. Hic dabitur Vranio juveni, &c. Supereſt horologium; id cedat nostro Nephalio, parcissimo temporis dispensatori. *Neph.* Habemus gratiam, non solum pro munusculis, verumetiam pro testimonijs. Nam isthuc non tam est distribuere xenia, quam elogia. EV. Imo ego vobis habeo gratiam duplici nomine. Primum, quod nostram exilitatem boni consulitis. Deinde, quod eruditis juxta ac piis sermonibus refecistis animum meum. Ego vos, quomodo acceptos dimittam, nescio; certe vos relinquam melior ac doctior. Scio vobis non esse cordi fistulas, aut moriones, ac multo minus a eam. Quare, si videtur, fallemus horulam spectandis reliquis regiæ mex miraculis. TI. Ir huc eramus abs te flagitaturi. EV. Apud bonæ fidei promissorem non est opus flagitatore. Hanc aulam æstivam opinor vos jam satis contemplatos. Habet triplicem prospectum, &, quo quo versum deflectas oculos, occurrit virtot hortorum gratissimus. Vitreis fenestri volubilibus, si videatur, licet excludere cœlum, si nebulis aut ventis sit incommodius: licet & densis valvis, foris admotis, ac tenuibus intus, excludere solem, si quid offendat æstus. Hic quá prandeo, videor in horto prandere, non in domo. Nam & parietes virentes suos

a Hesi. amatores Gracitatis.

habent inſperſos floſculos. ſunt & picturæ non invenuſtæ. Hic Chriſtus ſupremam compotationem agitat cum electis diſcipulis. Hic natalitia celebrat Herodes funeſto convivio. Hic Euangelicus ille dives epulatur ſplendide, mox deſcenſurus ad inferos. Lazarus repellitur à foribus, mox excipiendus ſinu Abrahæ. TI. Hoc argumentum non ſatis agnoſcimus. EV. Cleopatra [7] eſt cum Antonio luxu decertans: jam unionem ebibit, alteri manum admovit detractura. Hic pugnant Lapithæ. Hic Alexander Magnus haſta transverberat Clitum. Hæc exempla nos admonent ſobrietatis in convivio, & à crapula luxuque deterrent. Nunc adeamus bibliothecam, non illam quidem multis inſtructam libris, ſed exquiſitis. TI Locus hic plane divinitatem quandam præ ſe fert, adeo nitent omnia. EV. Hic videtis præcipuam partem opum mearum. Nam in menſa nihil viditis niſi vitreum ac ſtanneum; nec eſt in tota domo vas ullum argenteum, præter unum poculum inauratum, quod ob amorem ejus, qui dono dedit, religioſe ſervo. Hæc ſphæra penſilis totum orbem ponit ob oculos. Hic in parietibus ſingulæ regiones fuſiore ſpacio depictæ ſunt. In reliquis parietibus videtis inſignium autorum imagines. Nam omneis depingere fuerat infinitum. Chriſtus primum habet locum, porrecta manu ſedens in monte. Capiti imminet pater, dicens: Ipſum audite. Spiritus ſanctus expanſis alis multa luce complectitur illum. TI. Opus, ita me Deus bene amet, Apelle dignum. EV. Adjunctum eſt bibliothecæ muſeion quoddam anguſtum, ſed elegans, quod

[7] *Cleopatræ vitam lege apud Plutarchum & Plinium cap. 35. lib. 9.*

quod ſubmota tabula oſtendit foculum, ſi quid offenderit frigus. In æſtate videtur ſolidus paries. TI. Hic mihi gemmea videntur omnia. Eſt & mira odoris gratia. EV. Hoc mihi præcipue ſtudio eſt, ut niteat domus, & bene oleat. Vtraque res minimo conſtat. Habet bibliotheca ſuum ambulacrum penſile, ſpectans in hortum; & huic adhæret ſacellum. TI. Locus numine dignus. EV. Nunc adeamus illa tria ambulacra, quę imminent iis quæ vidiſtis ad hortum domeſticum ſpectantia. In his ſuperioribus utroque proſpectus eſt, ſed per feneſtras, quæ poſſunt occludi, præſertim in his parietibus qui non ſpectant hortum interiorem, quo domus ſit tutior. Hic ad lævam, quia plus eſt lucis, & paries raris feneſtris interruptus, ordine depicta eſt tota vita Ieſu ex narratione quatuor Euangeliſtarum, uſque ad miſſum Spiritum ſanctum, & primam prædicationem Apoſtolorum ex Actis. Additæ ſunt & locis notæ, ut agnoſcat ſpectator, juxta quod ſtagnum, aut in quo monte res geſta ſit. Additi ſunt tituli, paucis verbis ſubnotantes totum argumentum: velut illud quod dicitur à Ieſu, Volo, mundare. Ex adverſo reſpondent figuræ, & vaticinia veteris teſtamenti, præſertim, è Prophetis & Pſalmis, qui nihil aliud habent, quam Chriſti vitam, & Apoſtolorum, aliter narratam. Hic nonnunquam obambulo mecum fabulans, & animo contemplans illud ineffabile conſilium Dei, quo per filium ſuum reſtituere voluit genus humanum. Nonnunquam adeſt uxor comes, aut amicus quiſpiam, qui rebus piis delectetur. TI. In hac domo cui poſſet obrepere tædium?

dium? EV. Nulli qui didicerit secum vivere. In summa ora picturæ, velut extra ordinem, addita sunt capita Pontificum Romanorum cum suis titulis. Ex adverso capita Cæsarum, ob memoriam historiæ. In utroq; cornu prominet pensile cubiculum, ubi liceat interquiescere, & unde spectare licet pomarium, & aviculas nostras. Hic in extremo angulo prati videtis aliud ædificiolũ, ubi cœnamus nonnunquam æstivis mensibus, & ubi curatur, si quem forte è familiaribus corripuerit morbus ob contagium formidabilis. TI. Quidam negant hujusmodi morbos esse vitandos. EV. Cur ergo vitant foveam aut venenum? An hoc minus timent, quia nõ vident? Nec basiliscí venenum videtur, quod afflat oculis. Ubi res poscat, non dubitem pro necessariis venire in vitæ discrimen. Sine causa subire vitæ periculum, temeritas est: alios in vitæ periculum adducere, crudelitas. Sunt & alia quædam nõ injucunda spectatu: ea mandabo uxori, ut ostendat. Manete hic vel totum triduum, & hanc domum putate esse vestram. Pascite oculos, pascite animos. Nam me negocia quædam alio vocant. Est equitandum in pagos aliquot vicinos. TI. Ob rem pecuniariam? EV. Ego tales amicos non relinquerem pecuniæ gratia. TI. Fortassis venatio parata est alicubi. EV. Plane venatio est: sed aliud venor quam apros aut cervos. TI. Quid igitur? EV. Dicam. In uno pago decumbit amicus quidam non sine periculo vitæ. Nam corpori metuit medicus, ego magis metuo animæ illius. Siquidem mihi videtur parum rectè compositus ad emigrandum, ut decet Christiano: huic adero meis

Contagiosi morbi vitandi.

meis hortatibus, ut sive moriatur, sive revalescat, bono ipsius fiat. In altero dissidium acre natum est inter duos, non malos quidem illos, sed tamen pervicacis ingenii viros. Quod si exasperetur, vereor ne plures secum trahat in consortium simultatis. Adnitar totis viribus, ut hos redigam in gratiam. Nam utriq; sum veteri necessitudine junctus. Hæc sunt quæ venor. Quod si venatio successerit ex animi sententia, simul hic celebrabimus [illegible]. TI. Pia venatio. Precamur, ut tibi pro Delia Christus aspiret. EV. Hanc prædam ego malim, quam obvenire mihi hæreditate bis mille ducatos. TI. Mox rediturus? E. Nō nisi tentatis omnibus: quare certū tempus nō possum præscribere. Vos interim meis perinde ac vestris fruamini, & valete. TI Dominus Iesus te feliciter deducat, ac reducat.

9 Epinicia sunt celebritates pro parta victoria.

DE INCOMPARABILI HEROE IOHANNE REVCHLINO in divorum numerum relato.

POMPEIUS, BRASSICANUS.

PO. VNde nobis peregrinatus? BR. E Tubinga. PO. Nihilne illic rei novæ? BR. Equidem demiror usque adeo mortales omnes teneri siti quadam rerum novarum. At ego Lovanii Camelum quendam audivi concionantem, fugiendum quid quid esset novum. PO. Vocem Camelo dignam. Dignus erat homo, si tamen homo fuit qui nunquam mutet veteres calceos, aut putre subligar, semper vescatur putribus ovis, nec aliud bibat quam vappam. BR. At idem, ne sis inscius, nō usq; adeo delectatur rebus veteribus, ut malit jus pridianum quam recens. PO. Sed omisso Camelo, dic si quid adfers novi. BR. Adfero

fero quidem, ſed, ut ille ajebat, malũ. PO. At
qui iſtuc ipſum olim erit vetus. Ita fieri ne
ceſſe eſt, ut ſi omnia vetera ſint bona, omni
nova mala; quæcunque nunc bona ſunt, fue
rint olim mala; & quæ nunc ſunt mala, ſin
olim futura bona. BR. Ita videtur juxta de
cretum Cameli. Immo conſequitur, ut qu
olim adoleſcens fuit malus fatuus, quia re
cens; idem nunc ſit bonus fatuus, quia ſe
nuit. PO. Sed age prome quidquid eſt. BR. E
gregius ille trilinguis eruditionis phœni
Ioannes Reuchlinus vita defunctus ef
PO, Rem certam narras? BR. Certiorem quar
vellem. PO. Sed quid iſtuc mali, relicta poſt
ris honeſtiſſimi nominis immortali memo
ria, ab hujus vitæ malis demigrare in cor
ſortium beatorum? BR. Quis iſtuc tibi ind
cavit? PO. Res ipſa. Nec enim poteſt alit
mori, qui ſic vixit. BR. At magis etiam iſtu
diceres, ſi ſcias, quod ego. PO. Quidnam ob
ſecro? BR. Non eſt fas referre. PO. Quam o
rem? BR. Quia qui credidit, ſtipulatus eſt a
cani ſilentium. PO. Eadem lege committe
mihi: recipio tibi ſilentium optima fid
BR. Quanquam iſta fides me jam ſæpenum
ro fefellit; tamen age, committam: præſe
tim cum res ſit ejus generis, ut expediat et
am eſſe notam bonis omnibus. Eſt Tubing
quidam inſtituti Franciſcani, vir omnib
habitus eximiæ ſanctimoniæ, præterqua
ipſi. PO. Magnum dicis argumentum ve
ſanctimoniæ. BR. Agnoſceres hominem,
fatereris verum, ſi nomen ederem. PO. Qu
ſi divinem? BR. Licet. PO. Admove aure
BR. Quid opus, cum ſimus ſoli? PO. Ita m
eſt. BR. Is ipſe eſt. PO. Eſt homo certiſſimæ
d

dei. Mihi Sibyllæ folium erit quidquid ille dixerit. BR. Audi igitur totum dialogum bona fide. Ægrotabat noſter Reuchlinus, ſatis quidem periculoſe, ſed ita ut bona ſpes eſſet fore ut revaleſceret; vir dignus qui nunquam ſeneſceret, ægrotaret, aut moreretur. Mane viſebam meum Franciſcanum, ut animi mei moleſtiam oratione ſua leniret. Nam ægrotabam una cum ęgrotante amico, quem amabam ut patrem. PO. Phy; quis illum uſquam non amavit, niſi vir peſſimus? BR. Hic Franciſcanus meus, Braſſicane, inquit, emove penitus ex animo mœrorem omnem: Reuchlinus noſter deſiit ægrotare. Quid? inquam, an ſubito revaluit? nam ante biduum non admodum læta promittebant medici. Tum ille, Revaluit, inquit, ſed ita, ut poſthac non ſit illi formidanda valetudo adverſa. Noli flere, (nam videbat erumpentes lacrymas,) prius quam audias rem omnem. Sex dies ſunt, quod hominem non inviſeram, ſed tamen quotidianis precibus illius ſalutem Domino commendabam. Hodierna nocte cum me à matutinis hymnis in ſtrato compoſuiſſem, blandus quidam minimeque gravis ſomnus obrepſit. PO. Neſcio quid læti mihi præſagit animus. BR. Non eſt tibi læva mens. Viſus ſum mihi, inquit, conſiſtere ad ponticulum quendam, per quem tranſitus erat in pratum quoddam longe amœniſſimum. Adeo blandiebatur oculis graminum & frondium plus quam ſmaragdinus viror, ſic arridebant incredibili colorum varietate floſculorum ſtellulæ, ſic ſpirabant omnia, ut quod erat pratorum citra rivum, quo diriimebatur feliciſſimus ille campus, nec vive-

re

Sibylla Cumana ſcribebat oracula in folia. Iuvenalis: Credite me vobis folium recitare Sibyllæ: id eſt, rem certiſſimam. Quod genus & illud: Et tripode dictum puta.

re, nec virere videretur, ſed mortua, inamœna, putidaq; omnia. Atq; interim dum totus ſum in eo ſpectaculo, commodum præterierat Reuchlinus; præteriens Hebraice precatus eſt pacem iam medium pontis tranſierat prius, quam ſentirem: parantem accurrere, reſpiciens vetuit. Nondum fas, inquit. Quinto ab hinc anno nos ſequeris. Interim eorum quæ aguntur, teſtis ac ſpectator aſſiſtito. Heic ego: Nudus erat, inquam, Reuchlinus, an veſtitus? ſolus, an comitatus? Veſtiū, inquit, nihil habebat præter unam candidiſſimam: Damaſcenam eſſe dixiſſes, candore mire lucido, pone ſequebatur puer incredibili ſpecie alatus: ſuſpicabar illius eſſe genium bonum. PO. Sed nullus ne comitabatur genius malus? BR. Imo aliquot, ut Franciſcanus ille arbitrabatur. Procul, inquit, à tergo ſequebantur aves aliquot pennis cætera nigris, niſi quod explicatu alarum gilvas verius, quam candidas plumas oſtenderent. Picæ, inquit, videri poterant colore & voce, niſi quod ſingulæ ſedecim picas æquarent magnitudine corporis, nihilo minores vulturibus, criſtam gestantes vertice, roſtris & unguibus aduncis, ventre prominente. Harpyiæ videri poterant, ſi tres modo fuiſſent. PO. Quid moliebantur iſtæ furiæ? BR. Procul, inquit obſtrepebant heroi Reuchlino, & impeturæ videbantur, ſi licuiſſet. PO. Qui minus licuit? BR. Quia verſus Reuchlinus, objecta manu crucis imaginem exprimens, Abite, inquit, quod dignum eſt, malæ peſtes. Satis ſit vobis negotium faceſſere mortalibus: in me iam immortalibus adſcriptum, nihil habet juris veſtra dementia. Vix ea dixe-

dixerat, inquit Franciſcanus, mox abierant fœdiſſimæ volucres, ſed relicto fœtore, ad quem collatum oletum [2] videri poſſet ſam ſucinum [3], aut foliatum [4]. Deierabat ſe citius vel ad inferos deſcenſurum, quam ſuſtineret iterum afflari tali thymiamate [5]. PO. Male ſit illis peſtibus BR. Sed audi cætera quæ narravit mihi Franciſcanus. Dum hæc intentus contemplor, inquit, jam ponti vicinus erat divus Hieronymus, qui Reuchlinum hiſce verbis compellabat: Salve, collega ſanctiſſime Datum eſt hoc mihi negotium, ut te exceptum deducam in conſortium cœlitum, quod tuis ſanctiſſimis laboribus deſtinavit divina benignitas. Simulq; veſtem protulit, qua Reuchlinum induit. Tum ego, Dic, inquam, mihi, quo cultu, quave ſpecie videbatur Hieronymus? Eratne tam ſenilis, quam illum pingunt: aut cucullam habebat, aut galerum, ac pallium cardinalitium, aut leonem comitem? Ad hæc ille: Nihil, inquit, iſtiuſmodi Species erat amœna, quæ ſic ætatem teſtabatur, ut nihil haberet ſqualloris, digni tatis plurimum. Quorſum autem illic opus erat comite leone, quem illi pictores adjunxerunt? Veſtem gerebat ad talos uſque demiſſam; cryſtallum dicetes pellucidum. Ejuſdem erat formæ, quam Reuchlino tradidit. Tota undiq; picta erat linguis triplici colorum varietate. Quædam pyropo [6] præ ſe ferebant, nonnullæ ſmaragdum, tertiæ ſapphirum. Pellucebant omnia, nec mediocrem gratiam addebat ordo PO. Concio id fuiſſe inſigne trium linguarum, quas calluerunt. BR. Non eſt dubium Nam & fimbriæ, ut ajebat, trium linguarū litteris triplici colore diſtinctis

[2] *Oletū eſt ſtercus humanū.*
[3] *Sanſucinū unguentum idē cum amaracino.*
[4] *Foliatū, unguenti genus, de quo Iuvenalis: Maſſicus foliata parantur.*
[5] *Thymiama ſuffitus eſt.*
[6] *Tyropus, ſmaragdus, ſapphirus lapides lucidiſſimi, & precioſi.*

ſtinctis viſebantur inſcriptæ. PO. Num incomitatus aderat Hieronymus? BR. Incomitatus, inquis? Totus ille campus obſidebatur myriadibus Geniorum; nec aliter oppleverant aërem totum, quam videmus in ſolis radiis volitare minuta corpuſcula, quæ vocant ἀσώματα, ſi tamen à re tam humili huc ducenda eſt comparatio. Neque cœlum videre licuiſſet, neque campum, niſi pellucerent omnia. PO. Euge, Reuchlino gratulor. Quid deinde factum eſt? BR. Hieronymus, inquit, honoris gratia complexus dextrum Reuchlinum, deduxit in medium pratum. Ibi collis erat in medio prominens. In hujus vertice uterq; alterum blando oſculo complexus eſt. Atque interea vaſto hiatu cœlum ſuperne diduxit ſeſe, majeſtatem quandam inenarrabilem exhibens, ſic ut ad eam ſpeciem cætera pæne ſorderent, quæ tamen antea videbantur eſſe mirifica. PO. Non poſſis aliquam imaginem nobis depingere? BR. Qui poſſim ego, qui non vidi? Is qui vidit, negavit ſe ullis vocibus vel ſomnium rei poſſe depingere: tantum hoc ajebat, ſe vel millies mori paratum, ſi liceat iterum eo ſpectaculo quamlibet exiguo momento frui. PO. Quid tandem? BR. Ex hiatu cœli demiſſa eſt ingens columna igne pellucido, ſed amœno: per eam in complexu duæ ſanctiſſimæ animæ ſubvectæ ſunt in cœlum, choris angelicis tanta melodia delinientibus omnia, ut Franciſcanus neget, ſe unquam ejus voluptatis meminiſſe poſſe, quin erumpant lacrymæ. Secuta eſt mira fragrantia. Vbi ſomnus reliquit hominem, ſi tamen ille ſomnus dicendus eſt, erat dementi ſimilis;

ἀσώματα, Id eſt, inſeparabilia.

non

non credebat, ſeſe eſſe in cellula ſua; requirebat pontem ac pratum ſuum; nec aliud loqui, nec aliud cogitare poterat. Seniores ejus collegii, ubi ſenſerunt rem non eſſe fabuloſam, (nam compertum eſt eadem hora terris exceſſiſſe Reuchlinum, qua viſio viro illi ſanctiſſimo apparuit;) concordibus animis egerunt gratias Deo, qui benefacta piorum præmiis ampliſsimis remuneratur. PO. Quid igitur ſupereſt, niſi ut ſanctiſsimi viri nomen adſcribamus calendario ſanctorum? BR. Id ego facturus eram, etiam ſi nihil tale vidiſſet Franciſcanus; & quidem aureis litteris, proxime divum Hieronymum. PO. Emoriar, niſi idem facturus ſum in codice meo. BR. Quin & in meo lararío [s] ſtabit aureus inter divos ſelectos. PO. Stabit & in meo vel gemmeus, ſi ſuppetat animo facultas. BR. Ponetur & in bibliotheca Hieronymo proximus. PO. Addetur & meæ. BR. Imo ſi gratí volent eſſe, idem facient omnes, qui colunt & amant linguas ac bonas literas, præſertim ſacras. PO. Dignus eſt videlicet. Sed nihil te movet ille ſcrupulus, quod nondum relatus eſt in numerum divorum auctoritate Romani Pontificis? BR. Quis canonizavit (ſic enim vocant) divum Hieronymum? quis Paulum? quis Virginem matrem? Vtrorum memoria ſanctior apud pios omnes? horum quos inſignis pietas, quos ingenii, vitæque monumenta commendant affectibus omnium; an Catharinæ Senenſis, quam in divarum numerum retuliſſe fertur Pius ejus nominis ſecundus, in gratiam ordinis & urbis? PO. Vera prædicas. Ille demum verus cultus eſt, qui ſponte cœlo dignis meritis defunctorum exhi-

s *Lararium, locus ubi reponebantur dii penates, hoc eſt, domeſtici. & apud veteres ſelecti dii dicebantur præcipui: ii fuerant numero pauci.*

exhibetur, quorum beneficia perpetuo sentiuntur. BR. Quid igitur? Putas tu hujus viri mortem deplorandam? Diu vixit, si quid ea res facit ad felicitatem hominis. Reliquit nunquam intermoritura virtutis suæ monumenta. Benefactis consecravit nomen suũ immortalitati. Nunc exemptus malis cœlo fruitur, & cum Hieronymo confabulatur. PO. At multa passus est in vita. BR. Sed plura passus est divus Hieronymus. Felicitas est ob bona pati à malis. PO. Fateor certe; ob optima à pessimis multa perpessus est Hieronymus. BR. Quod olim fecit Satanas per Scribas & Pharisæos in Dominum Iesum, hoc & nunc facit per Pharisæos quosdam in optimos quosque viros, ac de genere mortalium suis vigiliis bene merentes. Nunc ille metit optimam messem pro semente, quam fecit. Interim nostræ partes erunt, illius memoriam habere sacrosanctam; illius nomen ferre laudibus; ac subinde illum salutare verbis hujusmodi: O sancta anima, sis felix linguis, sis felix linguarum cultoribus, faveto linguis sanctis, perdito malas linguas infectas veneno gehennæ. PO. Ita faciam; ac sedulo præsidiabo cæteris, ut idem faciant. At non dubitò, multos futuros, qui precatiunculam aliquam desiderent, quandoquidem hoc receptum, qua sanctissimi heroïs memoriam celebrent. BR. Hoc dicis, quod illi Collectam appellant? PO. Scilicet. BR. Hanc paraveram & ante mortem. PO. Recita, quæso. BR. Amator humani generis Deus, qui donum linguarum, quo quondam Apostolos tuos ad Euangelii prædicationem per Spiritum tuum sanctum cœlitus instruxeras, per secula fa-

mulam

mulum tuum Ioannem Reuchlinum mundo renovasti: da, ut omnibus linguis omnes ubique prædicent gloriam filii tui Iesu, ut confundas linguas pseudoapostolorum, qui conjurati substituunt impiam turrim Babel, tuam gloriam obscurare conantes, dum suam studeant attollere: cum uni tibi debeatur omnis gloria, cum Iesu Filio tuo, Domino nostro, & Spiritu sancto, in æterna sæcula, Amen. PO. Elegans profecto & pia precatio: dispeream nisi mihi quotidie dicetur. Et hunc occursum mihi felicem duco, qui rem tam lætam ex te didicerim. FR. Isto gaudio diu fruere, ac vale PO. Vale tu quoque. ER. Valebo, sed non coquus *.

* [*Cum candidatus quidam, qui coci filius habebatur, coram Ciceronе ab alio quopiam suffragium peteret; Cicero cavillans: Ego quoque, inquit, tibi favebo. Iocus autem est in dictione ambigua, quoque & coce, quod ad pronuntiationem attinet. Vnde liquet olim fuisse sonum harum literarum q & c, quam nunc est. Quod si fuisset diversus, non erat iocus ex voce plura significante. Nunc littera c, aliud sonat præcedens a, o, u, quam e, i, y. Quod idem fit in Græca, cum ejus varietatis nulli veteres Grammatici meminerint, quod equidem sciam; & Fabius in primo libro distinctat q, & k, redundare: non redundarent autem, si quid aliud sonarent quam c, nisi quod c opponitur respiratio, quam rejiciunt q & k: Cæterum u adjunctum q evanescit; alioqui, cotidie & quotidie, non solum differrent scriptura, verum etiam sono, quod secus esse licet ex Fabii verbis colligere, cap. de Orthographia. Porro iocus Ciceronis ad quem hoc alludebatur, refertur apud Quinctilianum libro sexto, capite de risu.*]

IROCI

PROCI ET PVELLÆ.

PAMPHILUS, MARIA.

PA. SAlve crudelis, ſalve ferrea, ſalve adamantina. MA. Salve tandem & tu Pamphile, quoties & quantum voles, & quocunque libet nomine. Sed interim mihi videris oblitus nominis mei; Maria vocor. PA. At Martiam dici oportuit. MA. Quid ita, quæſo? Quid mihi cum Marte? PA. Quia quemadmodum illi deo pro ludo eſt, homines interficere; ita & tibi: niſi quod tu Marte crudelior occidis etiam amantem. MA. Bona verba. Vbinam ſtrages iſta mortaliũ, quos ego occidi? Vbi ſanguis interfectorũ? PA. Vnum cadaver vides exanime, ſi modo me vides. MA. Quid ego audio? Mortuus loqueris, & obambulas? utinam mihi nunquam occurrant umbro formidabiliores! PA. Ludis tu quidem; tamen interim miſerum exanimas, & crudelius occidis, quam ſi confoderes telo. Nunc longo cruciatu excarnificor miſer. MA. Eho, dic, quot gravidæ ad tuum occurſum abortierunt? PA. Atqui pallor arguit exſanguem magis, quam ulla ſit umbra. MA. Atqui iſte pallor tinctus eſt viola. Sic palles ut ceraſium matureſcens, aut uva purpuraſcens. PA. Satis procaciter rides miſerum. MA. Atqui ſi mihi non credis, admove ſpeculum. PA. Nõ optarim aliud ſpeculum; nec arbitror eſſe clarius ullum, quam in quo me nunc contemplor. MA. Quod ſpeculum mihi narras? PA. Oculos tuos. MA. Argutator, ut ſemper tui ſimiles es! Sed unde doces eſſe exanimem te? An cibum capiunt umbræ? PA. Capiunt, ſed inſipidum, qualem ego. MA. Quibus

bus igitur veſcuntur? PA. Malvis, porris, & lupinis. MA. Atqui tu non abſtines à capis & perdicibus. PA. Verum; ſed interim nihilo plus ſapiunt palato meo, quam ſi malvis veſcerer, aut betis abſque pipere, vino & aceto. MA. O te miſerum! & tamen interim obeſulus es. An & loquuntur exanimes? PA. Sic ut ego, voce perquam exili. MA. Atqui nuper cum audirem te conviciantem rivali tuo, vox non erat admodum exilis. Sed obſecro te, num etiam ambulant umbræ? num veſtiuntur? num dormiunt? PA. Etiam coëunt, ſed ſuo more. MA. Næ tu ſuavis nugator es PA. Sed quid dices, ſi argumentis Achilleis evincam, & me eſſe mortuum, & te eſſe homicidam? MA. Abſit omen, Pamphile: ſed aggredere ſophiſma. PA. Primum illud mihi donabis, opinor, mortem nihil aliud eſſe, quam abductionem animæ à corpore MA. Largior. PA. Sed ita, ut ne repoſcas, quod dederis. MA. Non fiet. PA. Tum haud inficiaberis, eum qui alteri adimit animam, homicidam eſſe. MA. Accedo. PA. Concedes & illud, quod à graviſſimis auctoribus dictum, tot ſeculorum ſuffragiis comprobatum eſt, animam hominis non illic eſſe ubi animat, ſed ubi amat. MA. Iſtuc explana craſſius; non enim ſatis aſſequor quid velis. PA. Et hoc ſum infelicior, quod iſtuc non æque ſentis atq; ego. MA. Fac ut ſentiam. PA. Eadem opera fac ut ſentiat adamas. MA. Equidem puella ſum, non lapis. PA. Verum; ſed adamante durior. MA. Sed perge colligere. PA. Qui corripiuntur afflatu divino, nec audiunt, nec vident, nec olfaciunt, nec ſentiunt, etiamſi occidas MA. Audivi ſane. PA. Quid conjectas eſſe in cauſa? MA. Die

tu, philoſophe. PA. Nimirum quoniam animus eſt in cœlis, ubi habet quod vehementer amat, & abeſt à corpore. MA. Quid tum poſtea? PA. Quid tum, dura? Illud conſequitur, & me eſſe mortuum, & te eſſe homicidam. MA. Vbi eſt igitur anima tua? PA. Illic ubi amat. MA. Quis autem ademit tibi animam? Quid ſuſpiras? Dic libere. dices impune. PA. Crudeliſſima quædam puella, quam ego tamen ne mortuus quidem odiſſe poſſum. MA. Humanum ingenium. Sed cur illi viciſſim non adimis ſuam animam, par pari, quod ajunt, referens? PA. Nihil me felicius, ſiquidem liceat facere permutationem, ſic ut illius animus viciſſim demigret in pectus meum, quemadmodum meus animus totus demigravit in corpus illius. MA. At licetne mihi tecum viciſsim ſophiſtam agere? PA. Sophiſtriam. MA. Num fieri poteſt, ut idem corpus ſit animatum, & exanime? PA. Non eodem quidem tempore. MA. Cum abeſt anima, tum mortuum eſt corpus? PA. Eſt. MA. Nec animat niſi cum adeſt? PA. Eſto ſane. MA. Qui fit igitur, ut cum ibi ſit ubi amat, animet tamen corpus unde demigravit? Quod ſi animat, etiam cum amat alibi, quomodo vocatur exanime corpus, quod animatum eſt? PA. Argutare ut quidem ſatis ſophiſtice; ſed me talibus pedicis non capies. Anima quæ moderatur utcumque corpus animantis, improprie dicitur anima, cum revera ſint tenues quædam animæ reliquiæ, non aliter quam odor roſarum manet in manu, etiam roſa ſubmota. MA. Difficile eſt, ut video, vulpem capere laqueo. Sed illud reſponde; Nonne agit, qui occidit? PA. Maxime.

MA Et

MA. Et patitur qui occiditur? PA. Scilicet.
MA. Qui fit igitur, ut cum qui amat, agat, quæ amatur, patiatur; occidere dicatur, quæ amatur, cum amans potius occidat ſeipſum? PA. Imo contra; qui amat, patitur: quæ amatur, agit. MA. Iſtuc nunquam evinces apud Areopagitas [1] Grammaticos. PA. At evincam apud Amphictyones [2] Dialecticos. MA. Verum ne graveris & illud reſpondere. Volens amas, an nolens? PA. Volens. MA. Cum igitur liberum ſit non amare, videtur homicida ſui quiſquis amat; præterque jus accuſat puellam. PA. Atqui puella non ideo occidit, quod amatur, ſed quod non amat mutuum. Occidit autem quiſquis ſervare poteſt, nec ſervat. MA. Quid ſi juvenis amet inconceſſa, hoc eſt, uxorem alienam, aut virginem Veſtalem? num illa amabit mutuum, ut ſervet amantem? PA. Sed hic juvenis amat; quod amare fas piumque eſt, atque etiam æquum & bonum, & tamen occiditur. Quod ſi leve eſt homicidii crimen, & veneficii ream peragam. MA. Iſtuc prohibeant ſuperi. An Circen quampiam ex me facies? PA. Aliquid & iſta crudelius. Nam porcus aut urſus eſſe malim, quam id quod nunc ſum, exanimis. MA. Quo tandem veneficii genere perdo homines? PA. Faſcino. MA. An igitur vis, ut poſthac abs te deflectam noxios oculos? PA. Bona verba. Imo magis affiecte. MA. Si mihi ſunt oculi faſcinatores, qui fit, ut non contabeſcant & cæteri, quos obtueor? Itaque ſuſpicor, faſci-

[1] *Athenis Areopagitæ judicabant de capitalibus: unde ridicule deflectit vocem ad Grammaticos.*

[2] *Amphictyon, conſilium erat quod apud Thermopylas cogi ſolebat, ad quod duodecim populi conveniebant*

ſub Amphictyone, Deucalionis filio, Ionas Dores, Peræbi, Bœotii, Magnetes, Achæi, Phthii, Molienſes, Doloper, Æninanes, Delphi, Phocenſes. Sic & Dialecticorum varia ſunt ſecta.

num? istud esse in tuis oculis, non in meis. PA. Non sat tibi erat jugulare Pamphilum, ni insultes insuper? MA. O lepidum mortuum! Sed quando parabuntur exsequiæ? PA. Opinione tua celerius, ni tu succurras. MA. Egon' rem tantam possum? PA. Potes vel mortuum ad vitam revocare, idque minimo negotio. MA. Si quis mihi porrigat panacen. PA. Nihil opus herbis; tantum redama. Quid autem facilius, imo quid æquius? Non aliter absolveris ab homicidii crimine. MA Apud quod tribunal peragar rea? Areopagitarum? PA. Non; sed apud tribunal Veneris. MA. Ajunt Deam esse placabilem PA. Imo nullius ira perinde formidabilis. MA. Habet fulmen? PA. Non. MA. Habet tridentem? PA. Nequaquam. MA. Habet hastam? PA. Minime; sed est Dea maris. MA. Non navigo. PA. Sed habet puerum. MA. Nō est formidabilis ætas. PA. Vindicem ac pervicacem. MA. Quid is mihi faciet? PA. Quid faciet? Prohibeant omnes superi. Nolim enim illi malum ominari, cui bene volo. MA. Tamen effare; nulla mihi superstitio est. PA. Dicam ergo. Si hunc spreveris amantem, non omnino mutuo indignum amore, nisi fallor, ille fortasse jussu matris immittet tibi pestilo veneno tinctum jaculum, ut in sordidum aliquem depereas, qui te tamen non redamet. MA Supplicium narras abominandum. Ego sane vel mori præoptarim, quam perdite amare deformem, nec amore mutuo respondentem. PA. Atqui nuper hujus mali fuit exemplum insigniter editum in puellam quandam. MA. Vbi locorum? PA. Aurelię. MA. Quot anni sunt? PA. Quot anni? Vix sunt menses decem, MA. Puellæ

quod

3 *Fascinum, genus veneficii, quo homines oculorum maleficio ad extremos miseriarum terminos dejiciuntur.*

4 *Panaces herba quæ medetur omnibus morbis: unde & nomen habet.*

5 *Fulmen, est telum Jovis: Trident, Neptuni: Hasta, Palladis.*

quod eratnomen? Quid hæres? PA. Nihil; novi tanquam te. MA. Quin igitur edis nomen? PA. Quia non placet omen. Vtinam alio quovis nomine dicta fuisset! Idem habebat nomen, quod tu. MA. Pater quis erat? PA. Vivit adhuc inter jureconsultos præcipui nominis, re splendida. MA. Adde nomen. PA. Mauricius. MA. Cognomen. PA. Aglaius. MA. Vivitne mater? PA. Nuper reliquit superos. MA. Quo morbo periit? PA. Quo morbo rogas? mœrore. Et pater, tametsi vir cum primis fortis, periclitabatur. MA. Licetne scire matris quoque nomen? PA. Maxime. Sophronam nemo non novit. Sed quid sibi vult ista percunctatio? An me putas apologum 6 comminisci? MA. Egon' de te suspicarer hoc? Hæc suspicio pronior est in sexum nostrum. Sed narra, quid acciderit puellæ. PA. Puella erat honesto loco nata, ut dixi, re lauta, forma perquam eleganti: quid multis? digna principe marito. Hujus nuptias ambiebat procus quidam illi non dissimilis. MA. Quo nomine? PA. Hei mihi; offendor omine; Pamphilus & ille dictus est. Illa nihil non tentantem pertinacissime sprevit. Iuvenis dolore contabuit. Nec ita multo post, illa deperire cœpit in quendam, simiũ verius quam hominem. MA. Quid ais? PA. Adeo perdite, ut satis dici non queat. MA. Tam elegans puella tam deformem? PA. Vertice acuminato, raro capillitio, eoque lacero & impexo, furfure ac lendibus oppleto: pleramque cranii cutem nudaverat alopecia 7; oculis refugis, naribus simis ac sursum hiantibus, ore sparso, dentibus putridis, balbutiente lingua, mento scabioso, scapulas deformabat gibbus; venter prominu-

6 *Id est, fabulam, rem vanam.*

7 *Alopecia, defluvium capillorum.*

lus, crura vara. MA. Therſiten quempiam mihi depingis PA. Imo ajunt illi non fuiſſe niſi unam auriculam. MA. Altera perierat illi fortaſſe in bello. PA. Imo in pace. MA. Quis hoc auſus eſt? PA. Dionyſius carnifex. MA. Fortaſſe formæ infelicitatem penſabat res ampla domi. PA. Imo decoxerat. ac plus quam animam debebat. Cum hoc marito tam inſignis puella nunc degit ætatem, ac ſubinde vapulat. MA. Rem miſeram narras. PA. Sed veram. Sic viſum eſt Nemeſi [1] juvenis ſpreti contumeliam ulciſci. MA. Ego citius optarem extingui fulmine, quam talem ferre maritum. PA. Ergo ne provoca Nemeſim, & amantem redama. MA. Siquidem iſtuc ſatis eſt redamo. PA. Sed optarim iſtum amorem eſſe perpetuum ac proprium: conjugem ambio, non amicam. MA. Neque me id fugit; ſed diu deliberandum eſt in eo, quod ſemel cœptum reſcindi non poteſt. PA. Apud me quidem nimium diu deliberatum eſt. MA. Vide autem, ne tibi imponat amor, non optimus conſultor. Nam cæcum eſſe ferunt. PA. Sed oculatus eſt, qui ex judicio naſcitur. Non ideo mihi talis videris, quod amem te, ſed ideo te amo, quod talem te conſpexerim. MA. At vide ne non ſatis me perſpectam habeas. Si calceum [2] induiſſes, tum demum ſentires, qua parte te urgeret. PA. Iacienda eſt alea [3], quanquam ego multis auguriis colligo rem melius ceſſuram. MA. Etiam augur es? PA. Sum. MA. Quibus igitur auguriis colligis? An volavit noctua? PA. Illa volat ſtultis. MA. An à dextris advolavit jugum columbarum? PA. Nihil iſtiuſmodi. Sed mihi jam annis aliquot perſpecta eſt probitas tuorum parentum:

[1] *Nemeſis, dea vindex inſolentiæ.*

[2] *Alludit ad dictum Pauli Æmilii, Repudiata uxore.*

[3] *Iacere aleam, facere periculum.*

tum: ea primum avis eſt non peſſima, è bonis prognatam eſſe. Neque me clam eſt, quam ſalubribus monitis, quam ſanctis exemplis apud hos ſis inſtituta. Et plus eſt bene inſtitui, quam bene naſci. Habes alterum augurium. Ad hæc meis majoribus non omnino malis, ni fallor, jam olim cum tuis amicitia non vulgaris intercedit: quin & nos inter nos à teneris, quod ajunt, unguiculis noti ſumus; nec male convenit geniis noſtris. Iam ætas inter nos, res, dignitas, nobilitas, inter utriuſque parentes pæne paria ſunt. Demum, quod eſt in amicitia præcipuum, tui mores mihi videntur non peſſime quadrare ad meum ingenium. Poteſt enim per ſe præclarum eſſe, quod tamen non ſit aptum. Quam mei viciſſim tuo congruant, neſcio. Hæ videlicet aves, mea lux, mihi promittunt fore inter nos felix, perpetuum, ac lætum jucundumque connubium, modo ne tuus animus mali ominis [1] cantionem nobis occinat. MA. Quam cantilenam optas? PA. Ego præcinam; Sum tuus: tu ſuccine: Sum tua. MA. Brevis quidem cantiuncula; ſed longum habet epiphonema [2]. PA. Quid refert, quam longum, modo lætum? MA. Adeo mihi es inviſus, ut nolim te committere, cujus in poſterum pœniteat. PA. Deſine male ominari. MA. Fortaſſis alia tibi videbor ubi morbus aut ætas hanc formam immutarit. PA. Nec hoc corpus, ô bona, ſemper erit æque ſuculentum. Sed ego non contemplor tantum iſtud undique florens & elegans domicilium. hoſpitem magis adamo. MA. Quem hoſpitem? PA. Animum iſtum tuum, cujus decor ſemper cum ætate creſcet. MA. Næ tu

[1] *Malum ominis, videlicet ſi recuſet.*

[2] *Epiphonema, quod in fine acclamatur. Facile eſt dicere, Vola, vola: ſed hoc duobus verbis contrahitur indiſſolubile vinculum.*

plus quam lynceus es, si istum perspicis per tot tectoria. PA. Animum animo perspicio. Ad hæc, in communibus liberis subinde repubescemus. MA. Sed interim perit virginitas. PA. Verum. Sed cho. dic mihi, si tibi esset elegans pomarium, optares illic nihil unquam gigni præter flores: an malles, delapsis floribus, videre arbores maturis pomis gravidas? MA. Vt argutatur! PA. Saltem illud responde, utrum est elegantius spectaculum; vitis humi iacens, & computrescens; an amplexa palum aut ulmum, eamque purpureis uvis degravans? MA. Responde tu mihi vicissim, utrum spectaculum amœnius; rosa nitens & lactea in suo frutice; an decerpta digitis, ac pauliatim marcescens? PA. Ego rosam existimo feliciorem, quæ marcescit in hominis manu, delectans interim & oculos & nares, quam quæ senescit in frutice: nam & illic futurum erat, ut marcesceret: quemadmodum felicius est vinum, quod bibitur ante, quam acescat. Quanquam non statim marcescit flos puellæ, si nupserit: imo video multas, quæ ante nuptias pallebant, languebant, ac velut extabescebant, ex congressu viri sic enituisse, ut tum demum florere cœperint. MA. Attamen favorabilis ac plausibilis apud omneis est virginitas. PA. Elegans quidē res puella virgo; sed quid juxta naturam prodigiosius anu virgine? Nisi matri tuæ defluxisset flos ille, nos istum flosculum non haberemus. Quod si, ut spero, non sterile fuerit nostrum conjugium, pro una virgine multas dabimus. MA. Attamen ajunt, rem Deo gratissimam esse castitatem. PA. Et ideo castam puellam mihi cupio nubere,

bere, ut cum illa caſte vivam. Magis erit animorum quam corporum conjugium. Gignemus Reipublicæ, gignemus Chriſto. Quantulum aberit hoc matrimonium à virginitate? Et fortaſſe olim ſic convivemus, quemadmodum vixit cum Maria Ioſeph. Sed interim diſcemus virginitatem. Non enim ſtatim pervenitur ad ſummum. MA. Quid ego audio? Violanda virginitas, ut diſcatur? PA. Quid ni? Quemadmodum paullatim bibendo vinum parcius, diſcimus eſſe abſtemii 4. Vter tibi videtur temperantior, qui in mediis deliciis accumbens abſtinet, an qui ſemotus ab his, quæ provocant intemperantiam? MA. Arbitror eum fortius temperantem, quem parata copia non poteſt corrumpere. PA. Vtri verius debetur laus caſtitatis, eine qui ſemet exſecat, an qui membris integris, tamen abſtinet à Venere? MA. Equidem poſteriori, meo calculo tribuerim laudem caſtitatis, priori dementiam. PA. An qui voto adſtricti abjurant matrimonium, nonne quodam modo exſecant ſeſe? MA. Videtur. PA. Iam non eſt virtus non coire. MA. At non eſt? PA. Sic accipe. Si per ſe virtus eſſet, non coire, vitium eſſet coire. Nunc incidit, ut vitium ſit non coire, coire virtus. MA. Quando hoc incidit? PA. Quoties ab uxore jus ſuum petit maritus, præſertim ſi prolis amore quærit complexum. MA. Quid ſi laſciviat? non eſt fas negari? PA. Fas eſt monere, vel rogare potius blandius, ut temperet: pernegare inſtanti, fas non eſt. Quanquam hac quidem in parte raras audio querelas maritorum de ſuis uxoribus. MA. At dulcis eſt libertas. PA. Imo gravis eſt ſarcina virginitas. Ego tibi rex

4 *Abſtemii, qui non bibunt vinum: quaſi dicat, Abſtinentes.*

ero, tu mihi regina: imperabimus familiæ noſtro arbitratu: an tibi videtur iſta eſſe ſervitus? MA. Vulgus conjugium capiſtrum vocat. PA. Sed ipſi vero capiſtro digni ſunt, qui ſic vocant. Dic mihi, quæſo, an non animus tuus eſt alligatus corpori? MA. Videtur. PA. Nō aliter quam avicula caveæ. Et tamen conſule illum, an cupiat eſſe liber. Negabit, opinor. Quam ob rem? Quia libenter eſt alligatus. MA. Res eſt utrinque modica. PA. Tanto tutior. Eam tu domi augebis parſimonia, quæ non ſine cauſa dicta eſt magnum vectigal; ego foris induſtria. MA. Innumeras curas ſecum adferunt liberi. PA. Sed iidem innumeras voluptates, ac ſæpenumero multo cum fœnore reponunt parentibus officium. MA. Miſera quædam res eſt orbitas. PA. An nunc orba non es? Quid autem opus in re dubia male ominari? Dic mihi, utrum malles nunquam naſci, an naſci moritura? MA. Equidem malim naſci moritura. PA. Sic miſerior eſt orbitas, quæ prolem nec habuit, nec habitura eſt: quemadmodū feliciores ſunt, qui vixerunt, quam qui nec nati ſunt, nec naſcentur unquam. MA. Qui ſunt iſti, qui non ſunt, nec erunt? PA. Quanquam qui recuſat ferre caſus humanos, quibus omnes ex æquo ſumus obnoxii, ſive plebeii ſumus, ſive reges, is è vita migret oportet; & tamen quidquid acciderit, tu non feres niſi dimidium, ego majorem portionem in me transferam. Ita ſi quid acciderit læti, gemina fiet voluptas: ſi quid mali, ſocietas adimet dimidium ægritudinis. Mihi vero, ſi fata vocent, dulce fuerit vel immori tuis complexibus. MA. Facilius ferunt homines, quod juxta communes

5 Iocatur in hoc quod ridicule dixerat juvenis; cum qui non ſunt nec futuri ſunt, plus felices dici non poſſint.

nes naturæ leges accidit: ſed video, quanto plus moleſtiarum adferunt nonnullis parentibus liberorum mores, quam mortes. PA. Iſtius rei ne quid accidat, maxima ex parte in nobis ſitum eſt. MA. Qui ſic? PA. Quoniam fere boni naſcuntur ex bonis, quod ad indolem attinet. Neq; enim è columbis naſcuntur milvii. Dabimus igitur operam, ut ipſi boni ſimus. Deinde curabimus liberos noſtros ab ipſo ſtatim lacte ſanctis præceptis & opinionibus imbuendos. Plurimum refert, quid infundas rudi teſtulæ. Ad hæc curabimus, ut domi habeant exemplum vitæ quod imitentur. MA. Difficile eſt quod narras. PA. Nec mirum; quia pulcrum eſt: atque ob hoc ipſum tu quoq; difficilis es. At tanto ſtudiis acrioribus huc enitemur. MA. Habebis ſequacem materiam. tu vide, ut me formes, fingaſque. PA. Sed interim pronuntia tria verba. MA. Nihil facilius; ſed verba ſimul atque ſemel evolarint, non revolant. Dabo conſilium utrique commodius. Ages cum tuis ac meis parentibus, ut utrorumque voluntate res tranſigatur. PA. Ambire me jubes: tu potes tribus verbis rem certam reddere. MA. An poſſim, neſcio: mei juris non ſum. Nec ſine majorum auctoritate olim coibant conjugia. Verum, utcunq; eſt. arbitror auſpicatus fore noſtrum conjugium, ſi parentum auctoritate coëat. Et veſtrum eſt ambire; nobis decorum non eſt. Gaudet enim rapi virginitas, etiamſi nonnunquam vehementius amemus. PA. Non pigebit ambire, modo ne me fruſtretur tuum unius ſuffragium. MA. Non fruſtrabitur; bono animo eſto, mi Pamphile. PA. Tu mihi heic religioſior es, quam vellem.

MA. Imo tu tuum ipsius suffragium apud te prius expende. Nec affectum istum tuum adhibe in consilium, sed rationem. Quod affectus decernit, temporarium est: quod autem dictat ratio, perpetuo solet placere. PA. Næ tu pulcre philosopharis; itaque parere certum est tuis consiliis. MA. Non pœnituerit obsequii. Sed heus tu, incidit interim scrupulus, qui meum animum male habet. PA. Valeant scrupuli. MA. Vin' me nubere mortuo? PA. Nequaquam: sed revixero. MA. Amovisti scrupum. Bene vale mi Pamphile. PA. Istuc tu cura. MA. Precor tibi lætam noctem. Quid suspiras? PA. Lætam noctem ais? Vtinam largiare quod precaris. MA. Ne quid præpropere; adhuc tua [6] messis in herba est. PA. Nihilne tui mecum auferam? MA. Hunc [5] pastillum, qui tibi cor exhilaret. PA. Adde saltem osculum. MA. Cupio tibi virginitatem integram & illibatam tradere. PA. An osculum aliquid decerpit virginitati? MA. Vis igitur ut aliis quoque largiar oscula? PA. Nequaquam: mihi servari volo mea oscula. MA. Tibi servo. Quanquam est aliud, cur in præsentia nec ausim dare osculum. PA. Quid istuc? MA. Ais tuum animum pœne totum demigrasse in corpus meum; in tuo quam minimum superesse: vereor itaque ne in osculo hoc ipsum, quod in te supereſt, transiliat in me, tuque jam totus fias exanimis. Accipe igitur dextram, mutui amoris symbolum, ac bene vale. Tu gnaviter rem gere. Ego interim Christum comprecabor, ut, quod

[6] *Tua messis in herba est, ait Ovidius. A segete dubiâ, quæ primum herbescit, deinde fert aristas, tandem flavescit ad messem.* [7] *Nihilne tui: Ambigue dictum. nam si sit genitivus à tu, petit osculum; si à tuum, petit aliud. Ovidius, Viterius nil habet ille mei.* [5] *Pastillus, est fistharula ex odoribus confecta, quam manibus circumferunt. Horat. Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.*

quod agitur, utrique noſtrum velit eſſe felix ac fauſtum.

VIRGO MISOGAMOS,
EUBULUS, CATHARINA.

EV. GAudeo tandem finitam eſſe cœnam, ut liceat hac frui deambulatione, qua nihil amœnius. CA. Et me jam tædebat ſeſſionis. EV. Quam vernat, quam arridet undique mundus! Hæc nimirum eſt illius adoleſcentia. CA. Sic eſt EV. At cur tuum ver non æque arridet? CA. Quam ob rem? EV. Quia ſubtriſtis es. CA. An videor alio vultu quam ſoleo? EV. Vis oſtendam te tibi? CA. Maxime. EV. Vides hanc roſam ſub imminentem noctem foliis contractioribus? CA. Video. Quid tum poſtea? EV. Talis eſt vultus tuus. CA. Bella collatio. EV. Si mihi parum credis, in hoc fonticulo contemplare teipſam. Quid ſibi tandem volebant & inter cœnandum tam crebra ſuſpiria? CA. Deſine percunctari, quod tua non refert ſcire. EV. Imo mea refert maxime, qui non poſſum eſſe hilaris, niſi te quoque videam hilarem. Ecce autem iterum ſuſpirium, hui quam ex imo pectore ductum! CA. Eſt quod angat animum, ſed effari non eſt tutum. EV. Mihi non dices, qui te cariorem habeo ſorore propria? Mea Catharina, ne verete quidquid eſt rei; tuto depones his auribus. CA. Vt tuto dicam, vereor ne fruſtra dicam non auxiliaturo. EV. Qui ſcis? Si non re ipſa, fortaſsis conſilio conſolandoque juvero. CA. Non poſſum eloqui EV. Quid iſtuc eſt rei? odiſti me? CA. Sic odi, ut mihi minus carus ſit meus germanus: & tamen animus non fert ut eloquar. EV. Fateberis igitur,

[1] *Deponit magiſtratum, qui ſe ab dicat magiſtratu; & deponit pignus, qui rem ſuam ſervandam tradit alienæ fidei. ſic Horatius; Quidquid habes, age depone tutis auribus.*

igitur, si divinaro? Quid tergiversaris? Promitte, alioqui non omittam urgere. CA. Age promitto. EV. Prorsus ego non video quid tibi desit ad summam felicitatem. CA. Vtinam vera prædicares! EV. Primum adest ipse flos ætatis. Nam, nisi fallor, agis annum jam decimum septimum. CA. Sic est. EV. Nondum igitur, ut opinor, discruciat te metus senectæ. CA. Nihil minus. EV. Adest forma nulla parte non feli‹;› est & istud præcipuum Dei donum. CA. De forma qualis qualis est, nec glorior, nec queror. EV. Tum color & habitudo corporis indicat te esse prospera valetudine, nisi quid est morbi occultioris. CA. Nihil istiusmodi, gratia Deo EV. Fama est integra. CA. Ita confido. EV. Adest ingenium isto dignum corpore, felicissimum, & quale mihi optem ad liberales disciplinas. CA. Si quod est, Dei munus est. EV. Nec deest morum amabilis gratia, quam in felicissimis etiam formis non raro desideramus. CA. Optarim equidem mores me dignos. EV. Multorum animos dejicit generis infelicitas: tibi parentes sunt & bene nati, & probi, & re lauta, & tui amantissimi. CA. Hinc nihil queror. EV. Quid multis? Ego mihi ex omnibus puellis, quas habet hæc regio, non delegerim aliam sponsam, quam te, si quod sidus mihi prosperum affulgeret. CA. Nec ego deligerem alium sponsum, si placeret ullum conjugium. EV. Et tamen magnum quiddam esse debet, quod sic discruciat animũ tuum. CA. Est omnino non leve. EV. Non ægre feres, si divinem? CA. Iam pollicita sum. EV. Expertus novi, quanta crux sit amor. Age fatere; nunc promisisti. CA. Amor est in causa, sed

non

non ejus generis, cujus tu ſuſpicare. EV. Quod genus tu mihi narras? CA. Divina. EV. Equidem conſumſi omnem divinationem meam. Et tamen non omittam hanc manum, donec extorſero quid ſit. CA. Vt violentus es! EV. Depone [2] in ſinum meum, quidquid iſtuc eſt curæ. CA. Quando ſic urges, dicam. Iam inde à teneris annis me mirus quidam affectus habebat. EV. Quis, obſecro? CA. Vt adjungerer collegio ſacrarum virginum. EV. Vt fieres monacha? CA. Sic habet. EV. Hem, pro theſauro carbones [3]. CA. Quid ais Eubule? EV. Nihil, mea lux; tuſsiebam: ſed perge dicere. CA. Huic animo meo ſemper pertinaciſſime reſtitere parentes. EV. Audio. CA. Ego contra precibus, blanditiis, lacrymis oppugnabam parentum pietatem. EV. Res mira. CA. Tandem cum ego nullum facerem finem orandi, obſecrandi, obteſtandi, lacrymandi, polliciti ſunt, ubi perveniſſem ad annum decimum ſeptimum, ſeſe obtemperaturos voluntati meæ, ſi modo tum idem perſtaret animus. Venit is annus, manet idem animus, parentes tamen contra promiſſum pernegant: hoc eſt quod diſcruciat animũ meum. Aperui morbum meum: tu nunc medicum age, ſi quid potes. EV. Primũ illud dabo conſilium, ſuaviſsima virgo, ut modereris affectibus tuis, & ſi id non continget quod vis, id velis quod poſsis. CA. Emoriar, niſi quod volo, aſſequar. EV. Et unde cepiſti iſtum fatalem affectũ? CA. Olim admodum puella ducta ſum in quoddam virginum collegium. circumducebamur, oſtendebantur omnia: placebant virgines vultibus nitentibus, videbantur angelę: in templo nitebãt omnia, atq; etiam

[2] *Id eſt, Secreta committe tacituro.*

[3] *Sic dici ſolet, cum aliud invenitur quam expectabatur.*

etiam fragrabant, nitebant horti cultiſſimi. Quid multis? nihil non arridebat, quocunq; vertebam oculos. Accedebant ad hæc blandiſſima virginum colloquia. Vnam atq; alteram illic reperi, quicum olim infantula luſitare conſuevi. Ex eo tempore cœpit animus ardere ejus vitę deſiderio. EV. Nō ſum improbaturus ſacrarū virginum inſtitutum: quanquam non omnia conducunt omnibus: ſed habita tui genii ratione, quem mihi videor ex vultu, moribuſq; tuis collegiſſe, ſuaſerim, ut nubas marito tui ſimili, tuæque domi novum inſtituas collegium, cujus maritus agat patrem, tu matrem. CA. Emoriar citius, quam virginitatis propoſitum deſeram. EV. Res eſt egregia virginitas, ſi pura ſit: ſed nihil neceſſe eſt, ut hac gratia dedas te in collegium, unde non poſſis poſtea eximi. Licet apud parentes virginitatem tueri tuam. CA. Licet, at non perinde tuto. EV. Imo, ut ego arbitror, aliquanto tutius quam apud illos craſſos, ſemper cibo diſtentos monachos. Nec enim caſtrati ſunt, ne tu ſis inſciens. Patres vocantur, ac frequēter efficiunt, ut hoc nomen vere competat in ipſos. Olim nuſquam virgines honeſtius vivebant, quam apud parentes; nec alium habebant patrem, quam Epiſcopum. Sed obſecro, dic mihi, quod tibi collegiū ex omnibus delegiſti, cui te addicas in ſervitutem? CA. Chryſerciū 4. EV. Agnoſco, ædibus paternis vicinum. CA. Recte. EV. Atq; pulcre novi totum hoc ſodalitium, dignū vero ob quod patrem, ac matrem, & cognatam tibi honeſtamq; familiam repudies! Nā ille patriarcha jam pridem & ætate, & vino, & natura delirus eſt, nec illi quidquam jam ſapit prēter vinum.

4 *Chryſercium, fictitiū nomen eſt. videtur innuere collegiū quod eſt Gaudæ, juxta clauſtrum, quo nuptiæ excludūntur, aut admittuntur.*

num. Habet duos ſodales ſe dignos, Ioannē & Iodocum. Quorum Ioannes, ut fortaſſe vir malus non eſt, ita nihil habet viri, præter barbam; eruditionis ne pilum quidem, prudentiæ non multo plus, Iodocus adeo ſtupidus eſt, ut niſi veſte ſacra commendaretur, obambularet publicitus in cuculla fatui cū auriculis ac tintinnabulis. CA. Mihi videntur viri boni. EV. Melius iſtos novi, quam tu, mea Catharina. Iſti fortaſſe ſunt tibi patroni apud parentes, ut efficiant te proſelytam ſuam. CA. Iodocus maxime favet. EV. O fautorem! ſed fac iſtic nunc eſſe viros doctos ac bonos, cras erunt indocti ac mali; & quicunque obtigerint, tibi erunt ferendi. CA. Offendunt me in ædibus paternis crebra convivia; nec ſemper virginea ſunt quæ illic dicuntur inter conjugatos. Et aliquoties fit, ut oſculum negare non poſſim. EV. Qui vitare ſtudet quidquid offendit, is è vita migret oportet. Ita ſunt aures aſſuefaciendæ, ut audiant omnia, nec tamen niſi bona tranſmittant in animum. Parentes, opinor, permittunt tibi cubiculum peculiare. CA. Maxime. EV. Eo te ſubducas licebit, ſi quod convivium acciderit turbulentius: & dum illi potant ac nugantur, tu confabulare cum ſponſo tuo Chriſto; ora, pſalle, gratias age. Non te inquinabit domus paterna, ſed tu reddes eam puriorem. CA. Attamen tutius eſt eſſe in ſodalitio virginum. EV. Non improbo caſtum ſodalitium, nolim tamen te falli falſa imaginatione. Vbi illic verſata fueris aliquandiu, ubi propius inſpexeris, fortaſſis non perinde nitebunt omnia, ut tibi quondam nitere videbantur. Nec omnes virgines ſunt,

s *Proſelytam, id eſt, advenam, qua ex Chriſti verbis profeſſionem & ſectā monachorum, inque illorum verba juravit. Alluſum ſimul ad locum Mat. 23.*

ſunt, mihi crede, quæ velum habent. CA. Bona verba. EV. Imo bona verba ſunt, quæ vera ſunt: niſi fortaſſe elogium, quod nos hactenus judicavimus eſſe Virgini matri proprium, ad plures tranſiit, ut dicantur & à partu virgines. CA. Abominor. EV. Quin inſuper nec alioqui inter illas virgines ſunt omnia virginea. CA. Non? Quam ob rem, obſecro? EV. Quia plures inveniuntur, quæ mores æmulentur Sapphus *, quam quæ referant ingenium. CA. Iſtuc quid ſit, non ſatis intelligo. EV. Atq; ideo hæc verba facio, ne quando intelligas, mea Catharina. CA. Attamen animus eo fertur: atque hinc colligo hunc ſpiritum à Deo proficiſci, quod tot jam annis perſeverat, & indies fit acrior. EV. Imo mihi hoc nomine ſuſpectus eſt iſte tuus ſpiritus, quod ſic repugnant optimi parentes Afflaſſet & illorum animos Deus, ſi pium eſſet, quod moliris. Sed iſtum ſpiritum hauſiſti ex illis nitoribus, quos admodum puella vidiſti, ex blandis virginum alloquiis, ex affectu erga veteres ſodales; ex cultu ſacro, ex cæremoniis ſane quam ſpecioſis, ex improbis hortatibus ſtultorum monachorum, & qui in hoc te venantur, ut largius potent. Sciunt patrem eſſe liberalem, ac benignum: aut illum habebunt convivam, ſed hac lege, ut ſecum adferat vinum, quod decem ſtrenuis potoribus ſat ſit: aut ipſi potabunt apud illum. Quare tibi fuerim auctor, ne quid novi tentes invitis parentibus, in quorum poteſtate nos Deus eſſe voluit. CA. In hoc negotio pium eſt contemnere patrem & matrem. EV. Chriſti cauſa pium eſt alicubi negligere patrem, & matrem: neque enim pie faciat, qui

* Sapphus, genitivus eſt Græcus, ſicut Didus: hujus ingeniũ mire prædicatur, ſed mores infamantur, quod fuerit τεχνικὸν. id enim tecte ſignificatum eſt.

qui Christianus patrem ethnicum, cujus omne vitæ præsidium pendeat à filio, deserat, sinatque perire fame Si nondum esses professa Christum in Baptismo, & parentes vetarent te baptisari, pie faceres, si Christum præferres impiis parentibus. Aut si nũc parentes adigerent ad impietatem aut turpitudinem, contemnenda esset illorum auctoritas. Sed quid hoc ad collegium? Et domi Christum habes. Natura dictat, Deus approbat, Paulus hortatur, leges humanæ sanciunt, ut filii obediant parentibus: & tu te subduces ab auctoritate parentum optimorum, ut pro vero patre, te dedas facticio; & pro vera matre, tibi adsciscas alienam: aut potius, ut pro parentibus tibi dominos ac dominas adsciscas? Nam parentibus ita es obnoxia, ut tamen te liberam esse velint. Vnde & liberi vocantur filii familias, quod absint à conditione servorum. Nunc te pro libera tendis ultro servam reddere. Christiana clementia maxima ex parte submovit omnem illam veterum servitutem[7], nisi quod in paucis regionibus adhuc residunt vestigia. At inventum est sub prætextu religionis novum servitutis genus, ut nunc sane in plerisque monasteriis vivitur. Nihil ibi licebit, nisi ex præscripto: quidquid obvenerit tibi, illis accrescet: si quo pedem moveris, retraheris è fuga, perinde quasi parentem veneno necaveris. Quoque sit evidentior servitus, commutant vestem, quam dedere parentes, & ad exemplum priscum eorum, qui olim servos essent mercati, commutant nomen in baptismo inditum, ac pro Petro sive Ioanne, vocant Franciscum aut Dominicum, aut Thomam.

[7] *Nescit servitutem nobili illa merito dicta Francia: in V. Vestphalia & non nullis Germaniæ partibus est adhuc servorũ Genus.*

Petrus

Petrus dedit nomen Christo, & Dominico initrandus vocatur Thomas. Si militaris servus abjiciat vestem à domino datam, videtur abdicasse dominum; & nos applaudimus illi, qui vestem accipit, quam Christus omnium dominus non dedit: & ob hanc mutatam gravius punitur, quam si centies abjiciat vestem imperatoris ac domini sui, quæ est mentis innocentia. CA. Atqui hoc ipsum ajunt eximii meriti, si quis se sponte dedit in hanc servitutem. EV. Ista vero doctrina Pharisaica est. Paulus contra docet, ut qui liber vocatus sit, ne velit fieri servus, sed potius operam det, ut fiat liber. Atque hoc infelicior est servitus, quod pluribus dominis tibi serviendum sit, quod plerumque stultis & improbis, quod incertis, ac subinde novis. Illud mihi responde. Emancipant te leges à jure parentum? CA. Nequaquam. EV. Licetne igitur tibi emere aut vendere fundum invitis parentibus? CA. Minime. EV. Vnde igitur tibi jus, ut te ipsam dedas nescio quibus, invitis parentibus? An non tu illis carissima, maximeque propria es possessio? CA. In negotio pietatis cessant naturæ leges. EV. Negotium pietatis potissimum agitur in baptismo: heic tantum agitur de veste mutanda, deque genere vitæ, quod per se neque bonum est, neque malum. Iam illud mihi considera, quantum commoditatum simul amittas cum libertate. Nunc tibi liberum est in tuo cubiculo legere, orare, psallere, quantum & quando gratum est animo tuo. Quod si tædet cubiculi, licet audire cantiones ecclesiasticas, adesse sacris, audire sacras conciones: & si quam videris matronam,

Emancipant, id est, manumittunt, libere vivere sinunt.

nam, aut virginem egregie probam, ex ejus colloquio fieri meliorem: si quem virum insigni probitate præditum, ex eo discere, quod te reddat meliorem: licebit & concionatorem deligere, qui purissime Christum doceat. Has res omneis, ex quibus præcipuus est profectus ad veram pietatem, amittis semel addicta collegio. CA. Sed interim non ero monacha. EV. Adhuc te movent nomina? Rem ipsam perpendito. Illi jactant obedientiam. Num ea laus tibi deerit si obedias parentibus tuis, quibus Deus jubet obediri? si Episcopo tuo, & pastori tuo? Num paupertatis, cum in parentum manibus sint omnia? Quanquam olim in sacris virginibus præcipue laudabatur à sanctis viris liberalitas in pauperes: eam præstare non poterant, si nihil possidebant. Porro castitati tuæ nihil decedet, etiam si vivas apud parentes. Quid igitur supereſt? Velum, linea vestis ex intima versa in extimam, cæremoniæ quædam quæ per se nihil faciunt ad pietatem, neq; quenquam commendant oculis Christi, qui spectat animi puritatem. CA. Nova prædicas. EV. Sed verissima. Cum non sis emancipata à jure parentum, cum tibi jus non sit vendendi vestem aut agrum, quo modo tibi jus facis dedendi te in servitutem alienam? CA. Ius parentum, ut ajunt, non impedit ingressum religionis. EV. In baptismo nonne professa es religionem? CA. Sum. EV. Nonne religiosi sunt quicunque sequuntur præcepta Christi? CA. Maxime. EV. Quæ est igitur ista nova religio, quæ facit irritum, quod & naturæ lex sanxit, & vetus lex docuit, & Euangelica lex comprobavit, & Apostolica doctrina

ctrina confirmavit? Istuc decretum non est à Deo proditum, sed in monachorum senatu repertum. Sic definiunt quidam & matrimonium esse ratum, quod insciis, aut etiam invitis parentibus inter puerum & puellam per verba de præsenti (sic enim illi loquuntur) contractum est. Atqui istud dogma nec naturæ sensus approbat, nec veterum leges, nec Moyses ipse, nec Euangelica, aut Apostolica doctrina. CA. An igitur putas mihi non esse fas nubere Christo, nisi comprobantibus parentibus? EV. Iam inquam, nupsisti Christo, & illi nupsimus omnes. Quæ bis nubit eidem viro? Tantum agitur de loco, de veste, de cæremoniis. Ob has res non arbitror esse contemnendum jus parentum. Et videndum est, ne, dum paras nubere Christo, nubas aliis. CA. At isti prædicant nihil esse sanctius, quam heic contemnere parentes. EV. Ab istis igitur doctoribus exige, ut proferant aliquē è sacris libris locum, qui hoc doceat: quod si non poterunt, jubeto eos ebibere calicem vini Belnensis; hoc poterunt. Ab impiis parentibus ad Christum confugere pietatis est. Sed à piis ad monachismum, hoc est, (quod non rāro usu venit) à probis ad improbos, quæ, rogo, pietas est? Quanquam & olim ad Christum à paganismo conversus, idololatris parentibus debebat obsequium, quatenus citra pietatis jacturam fieri poterat. CA. Damnas igitur hoc totum vitæ institutū? EV. Nequaquam. Verum quemadmodum nemini suadere velim, ut quæ se in hoc vitæ genus conjecit, luctetur emergere: ita non dubitem hortari puellas omneis, præsertim indolis generosæ, ne se temere eo præcipitent,

Hoc dicit propter collegia virginum, quæ non vivunt juxta regulā; in quibus nonnunquam, pro dolor, una nubit multis.

a Belna oppidū in ducatu Burgundiæ; unde vina laudatissima.

tent, unde poſt ſeſe non poſſint explicare, præſertim cum in ipſis collegiis ſæpe gravius periclitetur virginitas, ac domi præſtare valeas, quidquid ibi præſtatur. CA. Vrges tu quidem multis ac magnis argumentis, tamen hic affectus meus eximi non poteſt. EV. Si non perſuadeo, quod tamen optarim, ſaltem illud fac memineris Eubulum, monuiſſe. Interim pro meo in te amore precor, ut tuus iſte affectus felicior ſit meo conſilio.

[2] *Eubulus, qui bene conſulit: ἐ, bene, βεβ᾽ὴ, conſiliũ.*

VIRGO POENITENS.

EUBULUS, CATHARINA.

EV. TAles janitrices mihi ſemper optarim. CA. Et ego ſemper tales pulſatores. EV. Sed vale, Chatharina. CA. Quid ego audio? Valebo prius quam ſalveam? EV. Non huc veni, ut te viderem lacrimantem. Quid ſibi vult, quod protinus me conſpecta lacrymis ſuffuſi ſunt oculi? CA. Quo fugis? mane, mane inquam; ſumam alium vultum, & ridebimus affatim. EV. Quas aves heic video? CA. Eſt illius collegii patriarcha. Ne ſubducito te jam perpotarunt; accumbe paulliſper; illo digreſſo confabulabimur noſtro more. EV. Age obtemperabo tibi, quæ mihi noluiſti. Nunc ſoli ſumus, narra totam fabulam, malim enim ex te cognoſcere. CA. Ex tot amicis, quos putabam ſapere plurimũ, nunc ſentio nullum fuiſſe, qui mihi prudentius ac ſenilius conſilium dederit, quam tu omniũ natu minimus. EV. Dic, quo modo expugnaſti parentum affectum? CA. Primum improbis hortatibus monachorum, ac monacharum: deinde etiam meis precibus ac blandimentis labefactus eſt matris animus: pater nullo

nullo pacto quibat perpelli. Tandem omnibus admotis machinis & hic victus & oppressus est potius, quam assensit. Id factum est inter pocula: minitabantur homini malum exitium, si Christo suam sponsam pernegaret. EV. O improbitatem stolidorum! Quid fit deinde? CA. Servor triduo domi clam: interim semper aderant mulieres aliquot ejus collegii, quas illi Conversas vocant, hortatibus suis addentes animum, ut persisterem in sancto proposito, ac solicite caventes, ne qua cognatarum, aut sodalium adiret me, quæ mentem videretur mutatura. Interim adornabantur vestes, aliaque quę ad convivium attinebant. EV. Tibi quid interim erat animi? Num vacillabas? CA Non, sed passa sum quiddam tam horrendum, ut malim emori decies, quam iterum perpeti. EV. Quæso, quid istuc erat? CA. Non possum effari. EV. Quod mihi dixeris, amico tuo dixeris. CA. Promittis silentium? EV. Id præstaturus eram, etiam si nulla fuisses stipulata. Quasi vero me nondum noris? CA. Apparuit mihi spectrum horribili specie. EV. Is nimirum erat genius tuus malus, qui te eo instigabat. CA. Prorsus opinor fuisse cacodæmonem. EV. Dic mihi, quæ species erat? Estne talis, qualis pingitur? rostro adunco, longis cornibus, harpyiarum unguibus, prælonga cauda? CA. Tu ludis. At ego malim mihi terram dehiscere, quam denuo tale videre spectrum. EV. Interim aderant illæ mulieres hortatrices? CA. Non; nec unquam illis indicavi, tametsi valde sciscitantibus quid esset mali, cum me totam exanimatam offendetent. EV. Vis tibi dicam quid fuerit? CA. Si

qui

quidem potes. EV. Illæ mulieres incantaverant te, vel potius excantaverant tibi cerebrum. Sed interim tu perſiſtebas in ſententia? CA. Maxime. nam ajebant id multis accidere, qui ſe conſecrant Chriſto: verum ſi primo illo congreſſu ſuperetur tentator, poſt tranquilla fore omnia. EV. Qua pompa producta es? CA. Adornant me toto mundo meo: demittunt capillos: itaque non aliter quam nuptura ſponſo. EV. Craſſo monacho: hem [1]. ma'e ſit huic tuſſi. CA. Ex ædibus paternis clara luce deducor ad collegium, multis ad ſpectaculum concurrentibus. EV. O ſcitos hiſtriones, ut norunt agere ſuas fabulas ſimplici popello! Quot dies egiſti in illo ſancto virginum collegio? CA. Ferme duodecim. EV. Sed quæ res verterat animum tuum tam pertinacem? CA. Non dicam quid ſit, ſed aliquid magni fuit. Poſt ſex ab ingreſſu dies accerſo matrem, obteſtans, obſecrans, ſi me vivam vellet, ut me eximeret ab eo collegio. Illa reluctatur animo meo, & hortatur ad conſtantiam. Poſt accerſo patrem. Ille etiam objurgat, addens ſe ægre viciſſe ſuos affectus; ut viciſſim nunc vincerem animum meum, nec hoc dedecus conciliarem ſibi, quod reſiliiſſem ab inſtituto. Tandem ubi video me nihil proficere, reſpondeo parentibus, me, ſi ita jubeant, in gratiam illorum morituram. Nam hoc mihi certum eſſe niſi mature eximerer. Hoc audito, reduxerunt domum. EV. Bene habet, quod mature reſilieris, prius quam ſervitutem æternam eſſes profeſſa. Sed nondum audio, quæ res mutarit animum tuum tam ſubito. CA. Hoc nemo mortalium ex me ſcit hactenus, nec tu ſcies.

[1] *Hoc dicit averſus, & fingit tuſſim.*

EV. Quid ſi divinem? CA. Nec divinabis, ſat ſcio: & ſi divines, non dicam. EV. Tametſi conjecto. Verum interim periit ſumtus. CA. Plus quam quadraginta coronati. EV. O comeſſatores [2] nuptiales! Gaudeo tamen periiſſe pecuniam te nobis incolumi: poſthac auſculta melioribus conſiliis. CA. Ita faciam, &, cum piſcatore, icta [3] ſapiam.

[2] *Comos Deus eſt luxus: inde κωμάζειν & Latine comeſſati, quod eſt genialiter & cum luxu vivere. nō enim dicitur à comedendo.*

[3] *Icta ſapiam: vide Prov. Piſcator ictus ſapit; ubi quis ſuo malo doctus ſapit.*

VXOR MEMΨIΓAMOΣ
SIVE CONIUGIUM.
EULALIA[1], XANTIPPE[2].

EV. SAlve multum, exoptatiſſima mihi Xanthippe. XA. Salve tantundem, mihi cariſſima Eulalia. Videre mihi ſolito formoſior. EV. Itane ſtatim me ſcommate excipis? XA. Nō profecto; ſed ita mihi videris. EV. Fortaſſe nova veſtis commendat formam. XA. Recte conjectas. Nihil jam diu vidi elegantius. Suſpicor pannum eſſe Britannicum. EV. Lana Britannica eſt, tinctura Veneta. XA. Mollities byſſum ſuperat. Quam vero blandus purpuræ color! Vnde tibi tam egregium munus? EV. Vnde decet honeſtas matronas accipere, niſi à maritis ſuis? XA. O te felicem, cui talis contigit ſponſus! At ego vellem me nupſiſſe fungo [3], cū meo nuberem Nicolao. EV. Quid ita, quæſo te? tam cito male convenit inter vos? XA. Nec unquam conveniet cum tali. Vides quam ſim pannoſa; ſic patitur uxorem ſuam incedere: diſpeream, niſi ſæpe pudet me prodire in publicum, cum video quam cultæ ſint aliæ, quæ multo pauperioribus nupſere maritis. EV. Matronarum ornatus non eſt in veſtibus, aut reliquo corporis cultu, quem-

[1] *Eulalia, probe ac ſuaviter loquens.*

[2] *Xanthippe, rixoſa.*

[3] *Fungos appellamus homines ſtultos ac nihili.*

quemadmodum docet divus Petrus [4] Apostolus, (nam id audivi nuper in concione,) sed in castis ac pudicis moribus, & in ornamentis animi. Meretrices coluntur oculis multorum. Nos satis cultæ sumus, si placeamus uni marito. XA. Sed interim ille bonus vir, tam in uxorem parcus, strenue prodigit dotem, quam ex me non mediocrem accipit. EV. Quibus rebus? XA. Quibus ipsi visum fuerit; vino, scortis, alea. EV. Bona verba. XA. Atqui sic res habet. Deinde cum mihi temulentus ad multam noctem redit domum diu exspectatus, destertit noctē totam, nonnunquam & lectum convomens, ut ne quid addam. EV. St: teipsam dehonestas, cum dehonestas maritum. XA. Emoriar, nisi mallem dormire cum scropha, quamcum talmarito. EV. Non tu tum illum excipis jurgio? XA. Ita ut dignus est: sentit me non esse mutam. EV. Quid ille contra? XA. Initio reclamabat sævissime, credens fore ut me sævis verbis protelaret. EV. Nunquamne rixa incruduit usque ad verbera? XA. Semel dumtaxat eo incaluerat utrinque contentio, ut minimum res abfuerit à pugna. EV. Quid ego audio? XA. Librabat fustem, sævis interim clamoribus intonans, ac dira minitans. EV. Non ibi metuebas tu? XA. Imo vicissim ego corripiebam tripodem: si contigisset me digito, sensisset mihi non deesse manus. EV. Novum clypei genus. Deerat colus lanceæ vice. XA. Sensisset sibi cum viragine rem esse. EV. Ah mea Xanthippe, non ita decet. XA. Quid decet? Si ille me non habet pro uxore, nec illum habitura sum pro marito. EV. At Paulus [6] docet, uxores oportere

[4] 1 Pet. 3.

[5] St, interjectio est innuens silentiū: sic enim docti legendum censent illud ex Thormione Terentii, Non es obsecro, quē semper te esse dictitasti. Chr. St. Sophro. Quid hac metuis fores? Quo loco pro St depravatum est, Eſt.

[6] Eph. 5.

ſubditas eſſe viris cum omni reverentia. Et
71 Pet. 2. Petrus 7 nobis exemplum proponit Saræ, quæ maritum ſuum Abraham dominum appellabat. XA. Audivi iſta. Sed idem Paulus docet, ut viri diligant uxores ſuas, ſicut Chriſtus dilexit ſponſam ſuam Eccleſiam. Meminerit ille officii ſui, ego meminero mei. EV. Sed tamen ubi res in eum ſtatum devenit, ut alteri cedendum ſit, æquum eſt uxorem marito cedere. XA. Si modo ille maritus eſt appellandus, qui me habet pro ancilla. EV. Sed dic, mea Xanthippe; poſt deſiit minitari verbera? XA. Deſiit, & ſapuit, alioqui vapulaſſet. EV. Sed tu non deſiiſti rixari cum illo? XA. Nec deſinam. EV. Quid ille interea? XA. Quid? nonnunquam dormit, ſomniũ hominis; interdum nihil aliud quam ridet; aliquoties arripit teſtudinẽ, in qua vix tres habet fides: eam quantum poteſt pulſans, mihi vociferanti obſtrepit. EV. Ea res male urit te? XA. Sic ut dici vix poſſit. Aliquando vix tempero à manibus. EV. Mea Xanthippe, permittis mihi ut liberius loquar apud te? XA. Permitto. EV. Idem jus erit tibi apud me. Hoc certe poſtulat noſtra neceſſitudo, ab ipſis pæne incunabulis inter nos inita. XA. Vera narras, nec ulla ſodalium unquam carior fuit animo meo. EV. Qualis qualis eſt tuus maritus, illud cogita, non eſſe jus permutandi. Olim immedicabilibus diſſidiis remedium extremum erat divortium: nunc hoc in totum ademtum eſt: uſque ad extremum vitæ diem ille tuus ſit maritus oportet, & tu illius uxor. XA. Superi male faxint, qui jus hoc nobis ademerunt. EV. Bona verba: ſic viſum eſt Chriſto. XA. Vix credo. EV. Sic habet. Nunc nihil

hil supereſt, niſi ut uterque ad alterius mores, & ingenium accommodando ſeſe, concordiæ ſtudeatis. XA. An ego poſſum illum refingere? EV. Non minimum momenti eſt in uxoribus, quales ſint mariti. XA. Pulcre convenit tibi cum tuo? EV. Nunc tranquilla omnia. XA. Ergo turbarum nonnihil erat initio. EV. Nihil unquam tempeſtatis; ſed tamen, ut ſit inter homines, nonnunquam nubeculæ quædam oboriebantur, quæ poterant gignere tempeſtatem, niſi commoditate morum fuiſſet occurſum. Habet ſuos quiſque mores, & eſt ſua cuique ſententia: &, ſi verum fateri volumus, ſunt ſua cuique vitia: quæ ſi uſquam, certe in matrimonio noviſſe oportet, non odiſſe. XA. Recte mones. EV. Fit autem frequenter, ut diſſiliat benevolentia mutua inter maritum & uxorem, antequam alter alteri ſatis notus ſit. Id eſt in primis cavendum. Semel enim orta ſimultate, ægre ſarcitur gratia, præſertim ſi res ad atrocia convicia proceſſerit. Quæ glutino committuntur, ſi ſtatim concutias, facile diſtrahuntur: cæterum ubi ſiccato glutino ſemel cohæſerint, nihil firmius. Proinde in initio nihil non faciendum, ut inter uxorem & maritum coaleſcat confirmeturque benevolentia. Id maxime fit obſequio, morumque commoditate. Nam benevolentia quæ ſola formæ gratia conciliatur, ferme temporaria eſt. XA. Sed narra nobis, obſecro, quibus artibus pertraxeris maritum ad tuos mores. EV. Dicam in hoc, ut imiteris. XA. Si queam. EV. Facillimum erit, ſi velis; nec adhuc ſerum eſt. Nam & ille juvenis eſt, & tu puella; ac nondum annus, opinor, expletus eſt à nuptiis,

s Alla-ſit ad verſicu-lum pro-verbialem, Mores amici noveris, non oderis.

t Ante-quam alter al-teri: Hoc Plutar-chus in præce-ptis con-nubia-libus.

ptiis. XA. Vera prædicas. EV. Dicam igitur, sed tacituræ. XA. Maxime. EV. Illa prima mihi cura fuit, ut in omnibus essem jucunda marito, ne quid esset quod illius animum offenderet: observabam affectũ ac sensum illius; observabam & tempora, & quibus rebus deliniretur, quibus irritaretur, quemadmodũ facere solent ii, qui elephantos ac leones curant, aut similia animantia, quæ vi cogi non possunt. XA. Tale animal mihi domi est. EV. Qui adeunt elephantos, non gestant vestem candidam; nec puniceam, qui tauros: quod his coloribus compertũ sit ea animantia efferari. Quemadmodum & tigres tympanorum sonitu sic aguntur in rabiem, ut seipsas dilanient. Et qui tractant equos, habent voces [1], habent poppysmata [2] & palpũ [3], aliaque quibus ferocientes mitigent. Quanto magis decet nos his artibus uti erga maritos, quibuscum nobis, velimus nolimus, per omnem vitam est tectum ac lectus communis? XA. Perge quod cœpisti. EV. His animadversis, attemperabam me illi, cavens ne quid offensæ nasceretur. XA. Quinam id poteras? EV. Primum in cura rerum domesticarũ, quæ peculiaris est provincia matronarum, advigilabam, nõ solum cavens, ne quid esset prætermissum, verum etiam ut omnia congruerent ad illius sensum, rebus etiam minutissimis. XA. Quibus? EV. Puta, si maritus hoc aut illo cibo peculiariter delectetur, si cibus placeat hoc aut illo modo coctus, si lectus

1 Ad vocem hominis equi reddunturmigrores.

2 Poppysma, sonitus est propemodũ imitans ventris crepitũ: qui fit ore aut manibus apte complosis, non sine humore. Auctore Plinio fulgetras adorare poppysmate, gentiũ olim consensus erat: unde est illud Aristoph. θοὶ τὰς βορτὰς ὀπτᾶτε.

3 De palpo Horatius: Cui male si palpare, recalcitrat. Palpari autem est vola leniter percutere tergum equi ferocientis.

ctus hoc aut illo modo ſtratus. XA. At quo pacto attemperares te ei qui domi nō eſſet, aut eſſet ebrius? EV. Mane iſtuc ibam. Siquando maritus videbatur admodum triſtis, nec eſſet appellandi tempus, nequaquam ridebam ac nugabar, quemadmodum nonnulle mulieres ſolent; ſed ſumebam & ipſa vultū ſubmœſtum ac ſolicitum. Quemadmodum enim ſpeculum, ſi probum eſt, ſemper reddit imaginem intuentis: ita decet matremfamilias ad affectum mariti congruere, ne ſit alacris illo mœrente, aut hilaris illo commoto. Quod ſi quando commotior erat, aut blando ſermone leniebam, aut ſilentio concedebam iracundiæ, donec ea refrigerata * tempus ſe daret vel purgandi, vel admonendi. Idem faciebam, ſi quando plus æquo potus redibat domum; nec id temporis niſi jucunda loquebar illi: tantum blanditiis pertrahebam ad lectum. XA. Infelix vero uxorum conditio, ſi iratis, ebriis, & quidquid libet patrantibus maritis tantum obſequentur. EV. Quaſi vero hoc non ſit mutuum obſequium. Coguntur & illi multa ferre in moribus noſtris. Eſt tamen tempus, cum in re ſeria fas eſt uxori monere virum, ſi quid eſt alicujus momenti: nam ad levia præſtat connivere †. XA Quod tandem? EV. Cum erit animo vacuo, nec commotus, nec ſolicitus, nec potus, tum abſque teſtibus blande monendus vel rogandus potius, ut in hoc aut illo melius conſulat rei, aut famæ, aut valetudini ſuæ. Atque hæc ipſa admonitio leporibus ac facetiis erit condienda. Nonnunquam præfatione ab illo ſtipulari ſoleo, ne mihi ſuccenſeret, ſi quid ſtulta mulier admone-

* *Refrigerata, id eſt, ubi refrixit ſeu deferbuit. Ita Fabius: Refrigerato inventionis amore. Sic & recanduiſſe dicitur ira.*

† *Connivere, id eſt, quaſi cluſis oculis diſſimulare te videre quod vides.*

rem, quod ad illius honorem, aut valetudinem, aut ſalutem facere videretur. Vbi monuiſſem quæ volebam, amputavi ſermonem illum, & ad alia jucundiora deflectebam. Eſt enim fere hoc noſtrum vitium, mea Xanthippe, ut ſemel exorſa loqui, finem facere nequeamus. XA. Ajunt. EV. Illud in primis cavebam, ne præſentibus aliis maritum objurgarem, aut ne quid querelarum domo efferrem. Facilius ſarcitur, ſi quid inter duos commiſſum eſt. Quod ſi quid extiterit ejus generis, ut nec ferri poſſit, nec uxoris admonitione ſanari, civilius eſt, ut uxor querelam deferat ad parentes & cognatos mariti, quam ad ſuos, & ita querelam temperet, ne videatur odiſſe maritum, ſed vitium potius mariti. Nec tamen effutiat omnia; ut hic quoque tacitus agnoſcat, & amet uxoris civilitatem. XA Philoſopham eſſe oportet, quæ iſta præſtet. EV. Imo talibus factis maritos ad ſimilem civilitatem invitabimus. XA. Sunt quos nulla civilitate corrigas. EV. Equidem non arbitror. ſed fac eſſe. Primum illud cogita; maritus ferendus eſt, qualisqualis eſt. Præſtabilius igitur eſt ferre vel ſui ſimilem, vel paullo commodiorem factum noſtra civilitate, quam noſtra ſævitia pejorem in dies. Quid ſi proferam maritos, qui ſimili civilitate correxerunt ſponſas ſuas? Quanto magis decet nos idem præſtare adverſus maritos? XA. Narrabis igitur exemplum meo marito diſſimilimum. EV. Eſt mihi familiaritas cum homine quodam nobili, docto, ſingularique morum dexteritate. Is duxerat puellam virginem, annos natam decem & ſeptem, ruri in parentum ædibus perpetuo educa-

educatam,ut nobiles fere gaudent habitare ruri,ob venatum & aucupium. Rudem volebat ille, quo facilius illam ad ſuos mores fingeret: cœpit eam inſtituere literis ac muſica, paullatimque aſſuefacere, ut redderet [6] ea,quæ audiſſet in concione,cæteriſque rebus formare quæ poſt eſſent uſui futuræ. Hæc quoniam erant nova puellæ, quæ domi ſuæ fuerat in ſummo otio, & inter famulorum colloquia luſuſque educata, cœperunt eſſe tædio. Detrectabat obſequium, & cum maritus urgeret, illa ſine fine flebat, nonnunquam & in terram abjiciebat ſeſe, occipitium illidens ſolo, quaſi mortem optans. Earum rerum cum nullus eſſet finis, maritus diſſimulato ſtomacho, invitabat uxorem, ut animi relaxandi gratia una proficiſcerentur rus ad ædes ſoceri. Ibi lubens obtemperabat uxor. Eo cum ventum eſſet,maritus reliquit uxorem apud matrem & ſorores;ipſe cum ſocero prodibat venatum. Ibi ſubmotis teſtibus denarrat ſocero, ſe ſperaſſe jucundam vitæ ſociam; nunc habere perpetuo lacrymantem, ac ſeſe diſcruciantem, nec ullis monitis ſanabilem:orat,ut ſibi adſit in medendo filiæ morbo. Socer reſpondet; Se ſemel [7] illi tradidiſſe filiam: quod ſi illa non obtemperaret verbis, uterètur ſuo jure,& verberibus eam emendaret. Tum gener, Novi,inquit,jus meum; ſed malim eam tua vel arte, vel auctoritate ſanari, quam ad hoc extremum remedium venire Socer pollicitus eſt ſe curaturum. Poſt unum atque alterum diem captat tempus ac locum, ut ſolus eſſet cum filia: ibi vultú ad ſeveritatem compoſito,incipit commemorare, quam illa

6 Reddit qui ſolvit,reddit & diſcipulus,cũ recitat audita: nam qui docet aut dictat, quaſi credit mutuũ.

7 Semel, non refertur ad bũ, ſed declarat totum filia jus traditũ ſponſo.

esset infelici forma, quam non amabilibus moribus, quam sæpe metuisset, ne nullum illi posset invenire maritũ. At ego meo maximo labore, inquit, talem inveni tibi, qualẽ nulla non optaret sibi, quantumvis felix. Et tamen tu, nõ agnoscens quid pro te fecerim, nec intelligens, te talem habere maritum, qui, nisi esset humanissimus, vix te dignaretur habere in ancillarum numero, rebellas illi. Ne longum faciam, sic incanduit patris oratio, ut vix videretur manibus temperare. Est enim vir ingenio mire vafro, qui citra personam, omnem posset quamvis agere comœdiam. Ibi puella partim metu, partim veritate commota, accidit ad patris genua, rogans ut præteritorum vellet obliviſci, se in posterum memorem fore officii sui. Ignovit pater, pollicitus se quoq; fore patrem amantissimum, si, quod polliceretur, præstaret. XA. Quid deinde? EV. Puella digressa à colloquio parentis, rediit in cubiculum, offendit maritum solum; accidit illi ad genua, & ait: Marite, hactenus non novi neq; te, neq; meipsam; posthac videbis me aliam factam; tantum obliviscere superiorũ. Hanc vocem maritus excepit osculo, & omnia pollicitus est, si illa persisteret eo animo. XA. Quid? perstitit? EV. Vsque ad mortem: neque quidquam erat tam humile, quod illa non alacris ac volens obiret volente marito. Tantus amor inter eos natus est & confirmatus. Post annos aliquot puella crebro sibi gratulata est, quod contigisset tali marito nubere; qui nisi contigisset, eram, inquit, omnium mulierũ perditissima. XA. Talium maritorum non minus rara est copia, quam alborũ corvorum EV. Iã

8. Nam personati histriones agebant fabulas. Persona autem est facies appositicia.

si

si molestum nõ est, referam tibi quiddam de marito commoditate uxoris correcto, quod nuper accidit in hac ipsa civitate. XA. Nihil est quod agam, & perquam grata mihi est tua confabulatio. EV. Est vir quidam non postremæ nobilitatis: is, ut solet hoc hominum genus, plerunq; venabatur. Ruri incidit in puellam quandã paupertimæ mulierculæ filiam: in eam cœpit deperire [9], homo jam provectioris ætatis. Atque hujus gratia frequenter pernoctabat foris. Prætextus erat venatio. Vxor hujus, mulier insigni probitate, nescio quid suspicans, pervestigavit furta mariti sui. & eo profecta, nescio quo, adiit casam illam rusticanam; expiscata est de toto negotio, ubi domiret, unde biberet, quis esset apparatus convivii. Nihil erat ibi supellectilis, sed mera paupertas. Abiit matrona domum, ac mox rediit, secum adducens lectum commodum & apparatum, vasa aliquot argentea; addidit pecuniam, admonens, ut si quando rediret ille, tractarent eum civilius; dissimulans interim sese uxorem esse, ac sororem esse simulans. Post dies aliquot redit eo furtim maritus; videt auctam supellectilem, & apparatũ lautiorem. Rogat unde is nitor insolitus: ajunt, matronã quandam honestam illi cognatam hæc advexisse, ac mandasse ut honestius posthac acciperetur [10]. Illico tetigit animum illius suspicio, uxoris hoc esse factum. Reversus domum, rogat num illic fuisset: illa non negat. Rogavit, & quo tandem consilio misisset eo supellectilem. Mi vir, inquit, assuetus es vitæ commodiori. Videbam illic te durius accipi; putabam esse officii mei, ut quando ita tibi cordi est, lau-

9 *Deperit aliquam, qui ardenter amat: deperit in aliquam, qui ardentissime.*

10 *Acciperetur pro tractaretur: quẽ admodũ bene habiti dicuntur. ita Terentius: Accipit hominẽ nemo meliũs.*

tius illic haberetis. XA. O matronam nimium bonam! Ego citius pro lecto ſubſtraviſſem illi faſciculum urticarum, ac tribulorum. EV. Sed audi finem. Vir, perſpecta tanta probitate, tantaque manſuetudine cunjugis ſuę, nunquam deinde uſus eſt furtivo concubitu; ſed domi ſemet oblectavit cum ſua. Scio tibi notum eſſe Gilbertum Batavum. XA. Novi. EV. Is, ut ſcis, florenti ætate duxit uxorem jam provectiorem ac vergenti [1] ætate. XA. Dotem fortaſſe duxit, non uxorem. EV. Sic eſt. Is faſtidiens uxoris adamabat mulierculam, cum qua ſe ſubinde oblectabat foris. Raro domi prandebat, aut cœnabat. Quid tu heic eras fractura? XA. Quid Ego illi adamatæ involaſſem [2] in capillos, & maritum exeuntem ad illam perfudiſſem [3] lotio, ut ſic unctus iret ad convivium. EV. At quanto hæc prudentius? Invitabat mulierculam domum ſuam, comiter accipiebat. Ita maritum quoque ſine veneficiis domum pertraxit. Et ſi quando foris cœnabat cum illa, miſit eo miſſum aliquem elegantiorem, jubens ut ſuaviter viverent. XA. Ego malim mori, quam eſſe lena mei mariti. EV. Verum interim rem ipſam expende. Nonne hoc multo ſatius erat, quam ſi ſævitia ſua prorſus alienaſſet maritum, ac totam ætatem in jurgiis exegiſſet? XA. Fateor minus eſſe mali; ſed ego non poſſem. EV. Vnum adjiciam, atque ita diſcedam ab exemplis. Hic vicinus noſter, vir probus & integer, ſed paulo iracundior, quodam die pulſaverat uxorem ſuam fœminam laudatiſſimam. Ea ſe recepit in intimum conclave, atque illic lacrymans, atq; ſingultiens

[1] *Vergenti ætate, id eſt, inclinata ad ſenium. Sic ea voce abſolute uſus eſt Suetonius.*

[2] *Sic pugnāt mulieres. Sic Terentius. Alioqui involare non nunquā ſonat furari. Catul. Huc redde pallū mihi meum, quod involaſti.*

[3] *Id agebat Socrati, & olim loti unctique ibant ad convivium.*

tiens decoquebat animi ægritudinem. Aliquanto post per occasionem eodem ingressus est maritus; reperit uxorem flentem. Quid, inquit, heic lacrymas, ac singultus, puerorum more? Tum illa prudenter; Quid, inquit, an non hoc satius, ut heic deplorem malũ meum, quam si in via vociferer, quemadmodum solent aliæ mulieres? Hoc dicto tam uxorio fractus ac victus hominis animus. data dextra pollicitus est uxori se post hac nunquam in illam conjecturum manus: nec fecit. XA. Ego idem impetravi à meo diversa ratione. EV. Sed interim est inter vos bellum perpetuum. XA. Quid igitur velles me facere? Primum mussanda[4] est tibi omnis injuria mariti, & animus illius officiis, comitate, mansuetudine paullatim est conciliandus: aut vinces tandem, aut certe multo commodiore uteris quam nunc uteris. XA. Ille ferocior est, quam ut ullis officiis mansuescat. EV. Eja, ne dixeris. Nulla est fera tam immanis, quin officiis cicuretur; ne desperes in homine. Fac periculum menses aliquot; me accusa, nisi senseris consilium hoc tibi fuisse bono. Sunt etiam quædam vitia, ad quæ tibi connivendum est. Illud ante omnia tibi cavendum censeo, ne quid rixæ moveas in cubiculo, aut in lecto: sed curandum est, ut illic omnia sint festiva ac jucunda. Etenim si is locus, qui diluendis offensis, farciendæque gratiæ consecratus est, lite aut ægritudine quapiam profanetur[5]; jam sublatum est omne remedium benevolentiæ reconciliandæ. Sunt enim fœminæ quædam tam morosæ, ut in ipso etiam coitu querantur ac rixentur, eamque voluptatem, quæ di-

[4] *Mussanda, id est, dissimulanda, vel tacite ferenda.*

[5] *Sacra profanari dicuntur, lectulus autem locus est dicatus reconciliandæ benevolentiæ. Hæc est sententia Plutarchi in præceptis conjugalibus.*

luere ſolet ex animis virorum ſi quid inerat moleſtię, morum faſtidio reddant inſuavem; pharmacum ipſum vitiantes, cum licuiſſet mederi offenſis. XA. Iſtud mihi frequenter accidit. VE. Atqui tametſi ſemper eſt cavendū uxori, ne qua re moleſta ſit viro, tamen id maxime ſtudere debet, ut in eo congreſſu ſe viro præbeat modis omnibus commodam & jucundam. XA. Viro: mihi cum bellua res eſt. EV. Mitte male loqui: fere noſtra culpa viri mali ſunt. Sed ut ad rem redeam: qui verſantur in priſcis fabulis poëtarum, narrant Venerem (eam faciunt deam connubii præſidem) habere ceſtum [6] arte Vulcani confectum: in eo intextum eſſe quidquid eſt amatorii medicamenti: eo ſe cingit, quoties congreſſura eſt cum marito. XA. Fabulam audio. EV. Verum: ſed audi, quid ſibi velit fabula. XA. Dic. EV. Illud docet, uxorem omnem curā adhibere oportere, ut in cōgreſſu connubiali jucunda ſit marito, quo recaleſcat ac redintegretur amor ille maritalis; & diſcutiatur ex animo, ſi quid erat offenſionis aut tædii. XA. Sed unde nobis ceſtus ille? EV. Nihil opus veneficiis aut incantamentis. Nullum incantamentum efficacius, quam morum probitas cum ſuavitate conjuncta. XA. Ego tali marito blandiri non poſſum. EV. At hoc tua refert, ut deſinat eſſe talis. Si Circes artibus poſſes maritum vertere in ſuem aut urſum, faceres? XA. Neſcio. EV. Neſcis? An malles habere ſuem maritum, quam hominem? XA. Equidem malim hominem. EV. Age, quid ſi Circes artibus poſſes ex temulento reddere ſobrium, ex prodigo frugalem, ex ceſſatore diligentem; nonne faceres? XA. Plane faceres;

[6] Id eſt, cingulū.

rem: ſed unde mihi iſtæ artes? EV. Atqui iſtas artes habes in te, ſi modo velis adhibere. Tuus, velis nolis, ſit oportet. Quo meliorem eum reddideris, hoc magis conſulueris tibi. Tu tantũ oculos habes defixos in illius vitia; eaq; tibi exaggerant odiũ; & hac anſa [7] tantum arripis illum, qua teneri non poteſt. Illa potius contemplare, quę bona ſunt in illo; & hac anſa prehende illum, quà teneri poteſt. Antequam illi nuberes, tempus erat expendendi, quid haberet malorum. Oportebat enim non oculis ſolum, verum etiam auribus maritũ deligere: nunc medendi tempus eſt, non accuſandi. XA. Quæ mulier unquam auribus cepit maritũ? EV. Oculis capit, quę nihil aliud ſpectat, quam corporis formam: auribus, quæ diligenter obſervat quid fama de illo prædicet. XA. Pulcre mones, ſed ſero. EV. at nõ ſerum eſt ſtudere corrigendo marito. Ad eam rem conducet, ſi quid pignoris ex te natum fuerit viro. XA. Iam natum eſt. EV. Quando? XA. Iam pridem. EV. Quot menſes ſunt? XA. Ferme ſeptem. EV. Quid ego audio? Tu nobis trimeſtris [8] fetus jocũ renovas? XA. Nequaquam. EV. Ita neceſſe eſt, ſi tempus à nuptiarum die ſupputas. XA. Imo ante nuptias fuerat mihi cum eo colloquium. EV. An ex colloquio naſcuntur pueri? XA. Forte ſolam nactus, cœpit alludere, titillans axillas, ac latera, quo me provocatet ad riſum. Ego non ferens titillationem, me reſupinabam in lectum; ille incumbens figebat oſcula, nec ſatis ſcio quid egerit præter ea: certe paucis poſt diebus uterus cœpit intumeſcere.

[7] *Epictetus ſcripſit, uniuique rei duas eſſe anſas: alteram qua teneri poſſit; alterã, qua non poſſit: ſignificans in unaquaq; re aliquid commodi, rurſũ aliquid incommodi.*

[8] *Stultus arripit anſam malam, ſapiens alterã. Huic itaque nihil nõ tolerabile.*

[8] *Trimeſtris fetus. Alluſit ad proverbialem verſum, qui eſt apud Suetonium: τοῖς δύο χοίρους ἐν τειμήνῳ παιδία.*

meſcere. EV. I nunc,& maritum contemne; qui ſi ſuſitans gignit liberos, quid faciet cũ ſerio rem aget? XA. Suſpicor & nunc me gravidam eſſe. EV. Euge contigit felici fundo bonus cultor. XA. Hac in parte plus præſtat, quam vellem. EV. Iſta querela tibi cum paucis uxoribus eſt communis. Sed inter vos interceſſerat pactum connubiale? XA. Interceſſerat. EV. Levius igitur peccatum eſt. Eſtne proles maſcula? XA. Eſt. EV. Illa vos rediget in gratiam, ſi tu vel paullulum temet accommodes. Quid alii prædicant de tuo marito ſodales, & quibuſcum habet commercium foris? XA. Prædicant eum eſſe moribus commodiſſimis, comem, liberalem, amicum amico. EV. Et iſta mihi bonam ſpem faciunt, illum fore qualem volumus. XA. At mihi uni talis non eſt. EV. Sed tu te illi præbeto, qualem dixi; meque pro Eulalia [1] voca Pſeudolaliam [2], niſi tibi quoque talis eſſe cœperit. Quin & illud cogita, illum adhuc juvenem eſſe, nondum opinor egreſſum annos viginti quatuor: nondum novit, quid ſit eſſe patremfamilias. Iam non eſt tibi cogitandum de divortio. XA. At frequenter cogitavi. EV. Verum ea cogitatio, ſi quando tibi inciderit in mentem, primum reputa tecum quam nihili res ſit fœmina divulſa à viro. Summum decus matronæ eſt, morigeram eſſe ſuo conjugi. Ita natura comparatum eſt, ita voluit Deus ut mulier tota pendeat à viro. Tantum cogita id quod res eſt: maritus eſt, alius non poteſt obtingere. Deinde veniat in mentem puellus ille duobus communis. Quid de illo ſtatues? Auferes tecum? fraudabis maritum ſua poſſeſſione. Relinques

1 Eulalia à bene loquendo nomen habet.

2 Pſeudolalia à mendaci loquacitate.

ques apud illum? ſpoliabis teipſam eo, quo nihil habes carius. Poſtremo dic mihi, habeſne quæ tibi male velint? XA. Habeo novercam germanam [3]; præterea ſocrum huic ſimillimam. EV. Adeo tibi male volunt? XA. Cuperent extinctam. EV. Et iſtæ tibi fac ut in mentem veniant. Quid enim illis poſſis facere gratius, quam ſi videant te divulſam à marito viduam, imo plus quam viduam vivere? Nam viduis licet alteri nubere. XA. Equidem probo tuum conſilium, ſed tædet diutini laboris. EV. At reputa quantum laborum ſumſeris prius, quam hunc pſittacum docueris quædam humana verba ſonare. XA. Plurimum profecto. EV. Et piget operam ſumere in fingendo marito, qui cum perpetuo ſuaviter degas ætatem? Quantum laboris ſumunt homines, ut equum ſibi commodum reddant? & nos pigebit adlaborare, ut maritis utamur commodioribus? XA. Quid faciam? EV. Iam dixi. Cura ut domi niteant omnia, ne quid ſit moleſtiæ, quod illum exigat ex ædibus. Tu te illi comem præbe, ſemper interim memor reverentiæ cujuſdam, quam uxor debet marito. Abſit triſtitia; ſed abſit & petulantia: nec putida ſis, nec laſciva. Sit apparatus domi lautus. Noſti palatum mariti: quod illi ſuaviſſimum eſt, id coquito. Quin etiam iis, quos ille amat, comem & affabilem te præbeto. Hos frequenter ad convivium voca. In convivio facito, ut læta plenaque hilaritatis ſint omnia. Denique ſi quando ille vino lætior pulſabit ſuam teſtudinem, tu voce accinito. Sic aſſuefacies maritum manere domi, & minues impenſas. Sic enim ille cogitabit tandem; Næ ego inſigniter

[3] *Novercam germanam, nō de gente aut ſorore ſentit: ſed germanam dixit veram. Novercarum eſt antē odiſſe privignos.*

gniter insanio, qui foris magna rei famæque jactura victitem cum scorto, cum domi habeam uxorem multo lepidiorem, meique amantiorem, apud quam nitidius ac lautius accipi liceat. XA. An credis successurum, si tentem? EV. Me vide Ad me recipio. Interim & maritum tuum aggrediar; admonebo & illum sui officii. XA. Laudo consilium: at vide ne quid hujus rei suboleat ipsi. miscere cœlum terræ. EV. Ne metue. Ita per ambages temperabo sermonem, ut ipse mihi narret, quid inter vos sit turbarum. Hoc facto, meo more tractabo illum blandissime, & ut spero, tradam eum tibi commodiorem. De te per occasionem mentiar, quam amanter de illo sis locuta. XA. Christus bene fortunet quod agimus. EV. Aderit, modo ne desis tibi.

Miscere cælum terra, de vehementi perturbatione dictum est proverbium. Iuvenalis: Licet & mare cœlo Confundas, homo sum.

MILITIS, ET CARTHUSIANI.

MI. SAlve, mi frater. CA. Salve & tu, germane carissime. MI. Vix te agnosco. CA. Adeone consenui intra biennium? MI. Non: sed caput rasum, nova vestis, faciunt, ut mihi videaris aliud quoddam animal. CA. Itane non agnosceres uxorem tuam: si tibi occurreret induta nova veste? MI. Non, si tali. CA. At ego te probe agnosco, cui non solum vestis mutata est, verum etiam facies, totusque corporis habitus. Quot coloribus pictus es? Nulla avis æque variat plumas suas. Tum quam omnia secta, quam nihil juxta naturam aut morem communem? Adde tonsum verticem, barbam semirasam, silvam, quæ supra labrum superius est, perplexam, nec aliter

ter hinc & hinc prominentem, quam solent in felibus pili longiores. Nec una cicatrix fœdavit vultum; ut Samius [1] quispiam litteratus videri possis, de quo jocus est proverbii. MI. Sic decet redire è bello. Sed dic mihi, erat heic tanta bonorum medicorum inopia? CA. Quam ob rem? MI. Quia nulli commiseris sanandum cerebrum tuum prius, quam in hanc servitutem te præcipitem dares. CA. Itane videor insaniisse? MI. Maxime. Quid erat necesse heic te sepeliri ante tempus, cum esset unde commode viveres in mundo? CA. At nunc non videor tibi [2] in mundo vivere? MI. Non, per Iovem. CA. Dic quam ob rem? MI. Quia non licet ambulare quo velis. Huic loco velut caveæ includeris: adde rasuram, vestem prodigiosam, solitudinem, piscium perpetuum esum, ut mirer teipsum non verti in piscem. CA. Si verterentur homines in omnia quibus vescuntur, ut jam pridem porcus esses. Nam suilla soles delectari. MI. Non dubito quin jam dudum pœniteat te instituti: paucos enim comperio, quos nõ capiat pœnitudo. CA. Hoc illis usu venit, qui se in hoc vitæ genus velut in puteum præcipitant: ego descendi sensim & consulto, prius explorato me ipso, perspectaque tota hujus vitæ ratione, jam annos natus viginti octo, qua ætate sibi quisq; notus esse potest. Quod ad locum attinet, tu quoque loco angusto concluderis, si totius mundi consideres amplitudinem. Nec refert quam spatiosus sit locus, modo nihil desit ad vitæ commoditatem. Multi raro aut nunquam exeunt civitatem, in qua nati sunt: qui si vetarentur exire, magnopere sibi displicerent, & incesseret illis mira

[1] *Samius litteratus, in cicatricosos proverbium. Vide Chil.*

[2] *Alludit heic quod dicuntur mundo mortui.*

mira libido relinquendæ ciuitatis. hic affectus vulgaris est; quo ego careo. Imaginor, heic totum esse mundum,& hæc tabula mihi totum terrarum orbem repræsentat, quẽ ego cogitatione jucundius simul & tutius perambulo, quam is qui navigavit ad novas insulas. MI. Heic tu propemodum dicis verum. CA. Rasuram damnare non potes,qui volens tondearis,utique commoditatis gratia. Mihi rasura, si nihil aliud, certe reddit caput purius,ac fortasse salubrius. Venetiæ quam multi patricii totum etiam caput radunt?Quid autem habet prodigiosum vestis? Nonne tegit corpus? Ad duplicem usum adhibetur vestis, ut depellatur injuria cœli,eaque velet quæ pudor jubet tegi.An non hos usus præbet hæc vestis? Sed offendit color. quis color magis decet omnes Christianos, quam is qui datus est omnibus in baptismo? Dictum est tibi quoque; Accipe vestem candidam. Hæc itaque vestis admonet me,quid promiserim in baptismo;nimirum innocentiæ perpetuum studium. Porro solitudinem si vocas turbæ fugam; hoc exemplum est non nostrum, sed veterum prophetarum,atque etiam philosophorum Ethnicorum, & quibuscunque bonæ mentis cura fuit. imo poëtæ,astrologi, ac similibus artibus dediti, quoties aliquid magni ac supra vulgus hominum moliuntur,secessum quærere solent. Cur autem voces hanc solitudinem? Vnius amiculi confabulatio pellit solitudinis tædium. Hèle habeo socios omnium rerum plus quam sedecim. Ad hæc interviſunt amici crebrius quam vellem, aut expedit; & tibi videor in solitudine vivere? MI. At non sem-

ſemper licet cum his confabulari. CA. Nec ſemper expedit. Atque hoc jucundior eſt confabulatio, quod voluptatis gratiam augeat interrupta copia. MI. Non peſſime conjectas. Nam mihi quoque ſuaviores ſunt carnes revoluto Paſcha poſt quadrageſimam. CA. Nec interim tamen, cum maxime videor ſolus, deſunt mihi confabulones, longe feſtiviores ac ſuaviores iſtis vulgaribus congerronibus. MI. Vbi ſunt? CA. Vides heic codicem Euangelicum? in hoc mecum fabulatur ille, qui, olim additus facundus comes in via duobus diſcipulis proficiſcentibus in Emauntem, effecit, ut non ſentirent itineris laborem, ſed ſentirent dulciſſimum cordis ardorem, inhiantes mellitis illius ſermonibus. In hoc mihi loquitur Paulus, in hoc Eſaias, cæterique prophetæ. Heic mecum confabulatur dulciſſimus Ille Chryſoſtomus, heic Baſilius, heic Auguſtinus, heic Hieronymus, heic Cyprianus, cæterique non minus eruditi quam facundi doctores. An noſt ullos tam amœnos confabulones, quos cum his conferas? An in tali ſodalitio, quod mihi nunquam non adeſt, reputas obrepere poſſe ſolitudinis tædium? MI. Mihi fruſtra loquerentur non intellecturo. CA. Iã quid refert quibus rebus hoc corpuſculum alatur? cui minimo ſatis fit, ſi juxta naturam vivamus. Vter noſtrum habitior? tu, qui veſceris perdicibus, phaſianis, & capis; an ego, qui vivo piſcibus? MI. Si tibi eſſet uxor, ut mihi eſt, minus haberes ſucci. CA. Et ideo ſufficit quilibet cibus, & quantumvis exiguus. MI. Sed interim agitas vitam Iudaicã. CA. Bona verba: Chriſtianam, ſi non aſſequimur,

3 *Iuvenalis: Voluptates commendat rarior uſus.*

mur, certe sequimur. MI. In veste, cibo, preculis, cæterisque cæremoniis ponitis fiduciam, neglecto studio pietatis Euangelicę. CA. Quid alii faciant, non est meum judicare: ego his rebus nequaquam confido, minimumque tribuo; sed in animi puritate & in Christo colloco fiduciam. MI. Cur igitur observas? CA. Vt mihi pax sit cum fratribus meis; & ne cui quoquo modo sim offendiculo. Nolim autem offendere quenquam ob hujusmodi res leviculas, quas nihil est negotii servare. Vt sumus homines quacunque veste tecti, minutissimarum etiam rerum similitudo aut dissimilitudo conciliat aut dirimit concordiam. Rasum caput, aut vestis color, per se quidem non commendat me Deo. Sed quid diceret populus, si comam alerem, aut tuam istam vestem sumerem? Reddidi tibi rationem mei consilii: nunc quæso ut mihi vicissim tui consilii rationem reddas, dicasque, ubi cessarint omnes boni medici, cum relicta domi uxore juvencula & liberis, proficiscereris in militiam, vili salario conductus ad jugulandos homines, idque tui quoque capitis periculo. Neque enim tibi res erat cum fungis [4] aut papaveribus, sed cum armatis viris. Vtrum verum putas infelicius, jugulare Christianum hominem ob mercedulam, à quo nunquam sis læsus; an te ipsum simul, & corpus, & animam, in æternum exitium mittere? MI. Fas est occidere hostem. CA. Fortassis est, si impetat patriam tuam. Tum pium videri potest, pugnare pro liberis & uxore, pro parentibus & amicis, pro aris [5] & focis, pro tranquillitate publica. Quid istuc ad tuam militiam mercenariam? Ego, si pe-

[4] *Fungi fragiles sunt, & papavera solent decollari baculo.*

[5] *Verba sunt Historicu peculiaria. Per aram significat religionem deorum; per focum, rem domesticam: nã & focus sacer erat Laribus.*

si perisses in hoc bello, non redemissem animam tuam vitiosa nuce. MI. Non? CA. Non, ita me Christus bene amet. Iam utrum existimas durius, obedire bono viro, quem nos Priorem vocamus, qui vocet ad preces, ad sacram lectionem, ad doctrinam salutarem, ad psallendum Deo; an obedire barbaro cuipiam Centurioni, qui sæpe magnis ac nocturnis itineribus vocet quo lubet, ac revocet; qui bombardarum ictibus objiciat, qui jubeat te stare loco aut occisurum, aut occidendum? MI. Minus narras, quam res habeat, malorum. CA. Si quid ego deflexero à disciplina hujus instituti, pœna est admonitio, aut aliud leve quiddam: tibi, si quid committas adversus leges imperatorias, aut pendendum est, aut nudo inter intentatas in te lancearum cuspides eundum. Nam plecti capite, beneficium est. MI. Non possum refragari veris. CA. Iam cultus iste satis indicat te non multum nummorum referre domum. MI. Nummorum mihi jam pridem ne pilus quidem fuit, imo multum æris alieni conflavi. Proinde huc deflexi, ut me instruas viatico. CA. Vtinam huc deflexisses, cum properares in sceleratam istam militiam! Sed unde tanta nuditas? MI. Rogas unde? Quidquid ex salario, quidquid ex prædationibus, sacrilegiis, rapinis, furtis parare licuit, id totum absumebatur in vina, scorta, & aleam. CA. O te miserum? Et interim uxorcula, cujus gratia Deus jussit relinqui patrem & matrem, domi mœrebat deserta cum parvis liberis. Et interea tibi videbaris vivere in tantis miseriis, in tantis sceleribus? MI. Hoc fallebat sensum malorum, quod

quod innumeros haberem malorum socios? CA. Quin illud vereor, ne uxor te non agnoscat. MI. Qui sic? CA. Quia sic cicatrices pinxerunt tibi novam faciem. In fronte quam fossam habes? Videtur tibi exsectum fuisse cornu. MI. Imo si rem nosses, gratularere is mihi hanc cicatricem. CA. Quam ob rem? MI. Minimo minus aberat, quin perierim. CA. Quid erat mali? MI. Cuidam tendenti rupta est balista chalybea; ejus fragmentum insiliit in frontem. CA. Et in bucca cicatricem habes palmo longiorem. MI. Hoc vulnus accepi in pugna. CA. Bellica? MI. Non: inter aleam ortū est dissidium. CA. Iam & in mento video nescio quid gemmarum. MI. Nihil est. CA. Suspicor tibi contractam scabiem, quam vocant Hispanicam. MI. Recte divinas, mi frater, Tertium ea laboravi usque ad vitæ periculum. CA. Vnde hoc mali accidit tibi, ut sic incurvus incedas, quasi esses nonagenarius, aut quasi messor quispiā, aut quasi delumbatus esses fuste? MI. Morbus ita contraxit nervos. CA. Næ heic magnificam passus es metamorphosin. Antehac eras eques, nunc ex centauro factus es animal semireptile. MI. Hæc nimirum est alea Martis. CA. Imo hæc est insania tuæ mentis. Quas vero manubias uxori tuæ, liberisque tuis referes domum? lepra? Nam ista scabies nihil aliud est, quam lepræ species; nisi quod ideo non vitatur, quia multorum est communis, præcipue nobiliū: at ob hoc ipsum magis debebat vitari. Nunc istud malum adfricabis iis, qui tibi debuerant esse carissimi: & ipse per omnem vitam putre cadaver circumferes. MI. Quæso te, frater, ut desinas: satis malorum est, etiamsi non

Manubia, pecunia ex spoliis redacta.

accedat

accedat objurgationis moleſtia. CA. Quotam autem malorum partem commemoravi? Iſta corporis dumtaxat ſunt. Iam animam vero qualem reportas, quanta ſcabie putrẽ, quot vulneribus ſauciam? MI. Tam puram refero, quam eſt cloaca Pariſiis, in via, quæ dicitur vulgo Maberti, aut latrina publica. CA. Vereor ne multo pejus oleat apud Deum & angelos ejus. MI. Sed jam rixæ ſatis eſt; dic aliquid de ſarciendo viatico. CA. Mihi nihil eſt quod dem, experiar quid velit Prior. MI. Atqui ſi quid daretur, eſſent tibi paratæ manus: nunc multæ obſtant difficultates, quando numerandum eſt aliquid. CA. Quid alii faciant, ipſi viderint: mihi nec ad accipiendum, nec ad dandum ſunt manus. Verum de his à prandio; nunc tempus monet, ut accumbamus.

PSEVDOCHEI[1], ET PHILETYMI[2].

[1] *Pſeudocheus, fusor mendaciorum.*
[2] *Philetymus, amans veritatis.*

PH. VNde tibi ſcatet tanta mendaciorum vis? PS. Vnde ſuppetunt araneæ fila? PH. Non eſt igitur artis, ſed naturæ. PS. A natura profecta ſunt ſemina; ars & uſus auxere facultatem. PH. Non te pudet? PS. Non magis quam coccycem ſuæ cantionis. PH. At tibi in manu eſt mutare cantionem tuam; & in hoc eſt homini data lingua, ut vera prædicet. PS. Imo ut conducibilia. At non ſemper expedit vera dicere. PH. Ita nonnunquam conducit habere manus furaces. Et hoc vitium eſſe tuo cognatum, teſtatur etiam populare proverbium. PS. Vtrumque vitium honeſtis nititur auctoribus: illud habet Vlyſſem tantopere laudatum ab Homero; hoc Mercu-

rium etiam Deũ, ſi poëtis credimus. PH. Cur igitur vulgus execratur mendaces; fures etiam ſubiguntur in crucem? PS. Non ideo quod mentiantur, aut furentur, ſed quod inſcite mentiantur aut furentur; vel quia præter naturam, vel quia non ſatis callentes artem. PH. Eſtne ſcriptor quiſpiam, qui tradit artem mentiendi? PS. Bonam artis partem monſtravere tui rhetores. PH. Hi quidem tradunt artem bene dicendi. PS. Verum; ſed bona pars bene dicendi eſt, ſcite mentiri. PH. Quid eſt ſcite mentiri? PS. Vis definiam? PH. Volo. PS. Eſt ita mentiri, ut lucro ſit, nec deprehendi poſſis. PH. At quotidie deprehenduntur multi. PS. Iſti non ſunt artifices abſoluti. PH. Es igitur tu abſolutus artifex? PS. Propemodum. PH Experire an me poſſis mentiendo fallere. PS. Et te quoque poſſim, vir optime, ſi libeat. PH. Dic igitur aliquod mendacium. PS. At jam dixi. Non deprehendiſti? PH. Non PS. Age, fac ſis attentus. Nunc incipiam mentiri. PH. Sum attentus. dic aliquid. PS. At jam iterum mentitus ſum, te non deprehendente. PH. Equidem nihil adhuc audio mendacii. PS. Audiſſes, ſi calleres artem. PH. Proinde commonſtra tu. PS. Primum appellavi te virum optimum. An non iſtuc eſt inſigne mendacium, cum ne bonus quidem ſis. &, ſi bonus eſſes, optimus dici non poſſis, cum ſint innumeri te meliores. PH. Heic plane fefelleras. PS. Iam fac periculum, an poſsis alterum mendacium ex te deprehendere. PH. Non poſſum. PS. Heic deſidero ingenium, quod alibi præſtas. PH Fateor; oſtende tu. PS. Cum dicerem, nunc incipiam mentiri, nonne magnifice mentiebar, cum tot annos aſſueverim

rim mentiri, & paullo ante quam hoc dicerem, essem mentitus? PH. Mirum præstigium. PS. Sed nunc saltem monitus arrige aureis, ut deprehendas mentientem. PH. Arrexi dic. PS. Imo jam dictum est, & tu meum mendacium es imitatus. PH. Tu mihi persuadebis, quod nec aures habeam, nec oculos. PS. Cum homini sint aures immobiles, ut nec arrigi possint, nec demitti, mentiebar te arrecturum aures. PH. Talibus mendaciis plena est omnis hominum vita. PS. Non talibus tantum, ô bone. Nam hæc ludicra sunt, sunt quę rem adferant. PH. Turpius est lucrum ex mendacio, quam ex lotio[3]. PS. Verum est, inquam; sed iis qui mentiendi nesciunt artem. PH. Quam igitur tu calles artem? PS. Non æquum est, ut te gratis doceam: numera; & audies. PH. Non emo malas artes. PS. Donas igitur gratis fundum tuum? PH. Non sic insanio. PS. At ego ex hac arte mea certiores capio fructus, quam tu ex tuo fundo. PH. Manebit tibi ars tua; tantum profer specimen[4], ut intelligam non omnino vanum esse quod dicis. PS. Accipe igitur specimen. Multis multorum negotiis memet admisceo: emo, vendo, recipio, sumo mutuo, accipio depositum. PH. Quid tum postea? PS. Atque heic potissimum capto eos, à quibus non facile deprehendar. PH. Quos? PS. Stupidos, oblivioso s, incogitantes, longe semotos, & mortuos. PH. Certum est mortuos neminem redarguere. PS. Si quid cui vendo in diem, diligenter annoto in libellis rationum. PH. Quid deinde? PS. Vbi reddenda est pecunia, plus imputo mercium emptori, quam acceperit. Is si incogitans

3 *Alludit ad Vespasiani dictum, Lucri bonus odor ex re qualibet: nam is vectigal collegit ex lotio, re male olente, at non male olebat pecunia.*

4 *Specimen, id est, gustum vel exemplum.*

est, aut oblivioſus, mihi certum est lucrum. PH. Quid ſi deprehendat? PS. Profero librum rationalem. PH. Quid ſi is doceat & evincat, ſe non accepiſſe quod imputas? PS. Reclamo quantum poſſum. Nam in hac arte prorſus inutilis est pudor. Denique extrema ancora
5 est, ut aliquid comminiſcar. PH. Quid palam deprehenſus? PS. Nihil est facilius. erravit famulus; aut, ipſe lapſus ſum memoria. Scitum est multas ſimul miſcere rationes: heic facilius est imponere. Exempli cauſa: ſunt quædam diſpuncta, quod ſoluta ſit pecunia: ſunt alia pro quibus nihil numeratum est. Hæc in poſterioribus codicillis miſceo, ſic ut nihil diſpungam. Vbi ſupputatur, contendimus, & vinco plerumque, vel perjurio. Est & hoc artis: fere rationem ineo cum accincto ad iter, & imparato. Nam mea mihi ſemper parata ſunt. Deponitur aliquid apud me, ſervo clam apud me, nec reddo. Longum est prius quam reſciſcat ille, ad quem res miſſa est. Tandem ſi non licebit inficiari, dico mihi periſſe: aut contendo me miſiſſe, quod non miſi: incuſo aurigas. Poſtremo, ſi vitare non poſſum, quin reddam, reddo acciſum. PH. Bella vero ars! PS. Nonnunquam eodem nomine
6 bis accipio pecuniam, ſi liceat: primum domi, deinde illic quo proficiſcor: & nuſquam non ſum. Interim tempus inducit oblivionem, confunduntur rationes, aliquis moritur, aut ſuſcipit longinquam peregrinationem: ut omnia peſſime cadant, ſaltem interim uſus ſum aliena pecunia. Nonnullos etiam capto ſpecie benignitatis, ut faveant mentienti, ſed ſemper de alieno: de meo nec matri darem teruncium. Quanquam autem

5 Extrema ancora, id eſt, extremum refugiũ. Vide proverb. de ſacra ancora.

6 Nomẽ heic titulus eſt debiti. Vnde & pro debitoribus accipiuntur nomina.

in

in ſingulis videatur lucrum exiguum, ex multis tamen (multis enim memet, ut dixi, miſceo) naſcitur acervus haudquaquam pœnitendus. Porro ne deprehendar, cum multæ ſint technæ, tum illa præcipua: omneis omnium epiſtolas, quas poſſum, intercipio, reſigno ac lego. Si quid obfuturum ſuſpicor, premo: aut ſi reddo, reddo meo tempore. Ad hæc inter longo ſemotos intervallo mendaciis meis ſero ſimultatem. PH. Quis iſtinc uſus? PS. Geminus. Primum, ſi non præſtatur quod alterius nomine promiſi, & quo nomine munus etiam accepi; nam fumos huiuſmodi magno vendo: fingo, per illum aut illum ſtetiſſe, quo minus perfectum ſit. PH. Quid ſi neget ille? PS. Is procul abeſt, puta Baſileæ; ego polliceor in Anglia: deinde fit, ut orta ſimultate neuter alteri credat, ſi quid incuſer. Habes ſpecimen artis. PH. At iſtam artem nos craſſiores ſolemus vocare furtum, qui ficum vocamus ficum, & ſcapham ſcapham. PS. O hominem juris Cęſarei rudem! An licet intendere actionem furti ei qui ſuppreſſit depoſitum, aut qui abjurat mutuum, aut ſimili techna impoſuit? PH. Oportuit. PS. Proinde vide prudentiam artificum. Ex his plus eſt lucri, aut certe tantundem; & minus eſt periculi. PH. Male ſit tibi cum tuis technis ac mendaciis. Non enim libet dicere, Vale. PS. Tu tingere cum tua pannoſa veritate; ego interim ſuaviter agam cum meis furtis ac mendaciis, dextro Vlyſſe, ac Mercurio.[10].

7 *Vide prover. Fumos vendere*

8 *Græca vox ambigua eſt, ſed opinor melius verti per ligone, à σκάπτω, quod eſt fodio.*

9 *Vlyſſes ab Homero fingitur vafer ac mendax.*

10 *Mercurius adfert lucrum, vafer & ipſe, ac furax.*

NAVFRAGIVM.

ANTONIVS, ADOLPHVS.

[1] *Ex abrupto incipit colloquium more comœdiarum.*

AN. HOrrenda narras. Est istuc navigare? Prohibeat Deus, ne mihi quidquam unquam tale veniat in mentẽ. AD. Imo quod hactenus memoravi, lusus merus est præ his quæ nunc audies. AN. Plus satis malorum audivi: inhorresco te memorante, quasi ipse periculo interfim. AD. Imo mihi jucundi sunt acti labores. Ea nocte quiddam accidit, quod magna ex parte spem salutis ademit nauclero. AN. Quid obsecro? AD. Nox erat [2] *Quæ nonnihil habebat lucis.* sublustris, & in summo malo stabat quidam è nautis in galea; sic enim vocant, opinor; circumspectans, si quam terram videret: huic cœpit adsistere sphęra quædam ignea: id nautis tristissimum ostentum [3] *Vide Plin. lib. 2. c. 37.* est, si quando solitarius ignis est; felix, cum gemini. Hos vetustas credidit Castorem & Pollucem. AN. Quid illis cum nautis, quorum alter fuit eques, alter pugil. AD. Sic visum est poëtis. Nauclerus qui clavo assidebat, Socie, inquit, (nam eo nomine se mutuo cõpellant nautæ;) videsne, quod [4] *Id est, adstet lateri. Sic Horatius: Vt ne tegam spurco, claudãque latus.* sodalitiũ tibi claudat latus? Video, respondit ille; & precor ut sit felix. Mox globus igneus delapsus per funes devolvit sese usq; ad nauclerum. AN. Num ille exanimatus est metu? AD. Nautę assuevere monstris. Ibi paullisper commoratus, volvit se per margines totius navis: inde per medios foros [5] *Fori, sunt tabulata navis, ac veluti tecti.* dilapsus evanuit. Sub meridiem cœpit magis ac magis increndescere tempestas. Vidistine unquam Alpes? AN. Vidi. AD. Illi montes verruces [6] *Verruca, id est, tubercula. Sic Cato, ni fallor, collem verrucam appellavit.* sunt

sunt si conferantur ad undas maris. Quoties tollebamur in altum, licuisset lunam digito contingere: quoties demittebamur, videbamur dehiscente terra recta ire in Tartara. AN. O insanos qui se credunt mari! AD. Nautis frustra luctantibus cum tempestate, tandem nauclerus totus pallens nos adiit. AN. Is pallor præsagit aliquod magnum malum. AD. Amici, inquit, desii esse dominus navis meæ; vicere venti; reliquum est ut spem nostram collocemus in Deo, & quisq; se paret ad extrema. AN. O vere Scythicam [7] concionem? AD. In primis autẽ, inquit, e oneranda est navis; sic jubet necessitas, durum telum: præstat consulere vitę, dispendio rerum, quam simul cum rebus interire. Persuasit veritas: projecta sunt in mare plurima vasa plena preciosis mercibus. AN. Hoc erat vere jacturam [9] facere. AD. Aderat Italus quidam, qui legatum egerat apud regem Scotiæ: huic erat scriniũ plenum vasis argenteis, anulis, panno, ac vestimentis sericis. AN. Is nolebat decidere [10] cũ mari? AD. Non; sed cupiebat aut perire cum amicis [11] opibus suis, aut simul cum illis servari. Itaq; refragabatur. AN. Quid nauclerus? AD. Per nos, inquit, liceret tibi cum tuis perire solum: sed æquum non est, ut nos omnes tui scrinii causa periclitemur; alioqui te una cum scrinio dabimus in mare præcipitem. AN. Orationem vere nauticam [1]. AD. Sic Italus quoque jacturam fecit, multa mala precans & superis & inferis, quod suam vitam

7 *Vide prov.* Σκυθῶν ἴππος.

8 *Alludit ad illud, Plin. Maximum telum, necessitas: ut sum ad illud,* τῇ ἀνάγκῃ δοῦλοι θεοὶ μάχονται.

9 *Jactura damnum est, & jactura facere dicitur quis damno afficitur. Hic*

erit vera jactura à jaciendo dicta. 10 *Decidere est pacisci portione rerum, ut reliqua maneant salva.* 11 *Amicis opibus, pro adamatis.* 1 *Semper nauta finguntur immanes: quale est elementum, tales sunt & illi.*

elemento tam barbaro credidiſſet. AN. Agnoſco vocem Italicam [2]. AD. Paullo poſt venti nihilo mitiores facti noſtris muneribus, rupere funes, disjecere vela. AN. O calamitatē [3]! AD. Ibi rurſus nos adit nauta. AN. Concionaturus? AD. Salutat: Amici, inquit, tempus hortatur ut unus quiſque Deo ſe commendet, ac morti ſe præparet. Rogatus à quibuſdam nauticæ rei non imperitis, ad quot horas ſe crederet poſſe tueri navem, negavit ſe poſſe polliceri quidquam, ſed ultra tres horas non poſſe. AN. Hæc concio durior etiam erat priore. AD. Hæc ubi locutus eſt, jubet incidi funes omnes, ac malum uſque ad thecam, cui inſeritur, incidi ſetra, ac ſimul cum antennis devolvi in mare. AN. Cur hoc? AD. Quoniam ſublato aut lacero velo erat oneri, non uſui: tota ſpes erat in clavo. AN. Quid interea vectores? AD. Ibi vidiſſes miſeram rerum faciem: nautæ canentes, Salve Regina, implorabant matrem Virginem, appellantes eam ſtellam maris, reginam cœli, dominam mundi, portum ſalutis, aliiſque multis titulis illi blandientes, quos nuſquam illi tribuunt ſacræ litteræ. AN. Quid illi cum mari, quæ nunquam, opinor, navigavit? AD. Olim Venus agebat curam nautarum, quia nata credebatur ex mari: ea quoniam deſiit curare, ſuffecta eſt huic matri non virgini Virgo mater. AN. Ludis. AD. Nonnulli procumbentes in tabulas adorabant mare, quidquid erat olei effundentes in undas, non aliter illi blandientes, quam ſolemus irato principi. AN. Quid ajebant? AD. O clementiſſimum mare, ô generoſiſsimum mare, ô ditiſſimum mare, ô formoſiſsimum mare; mite-

ſce,

[2] *Vocem Italicā. nam Itali magno ſtomacho barbarum vocant quidquid eſt peregrinum.*

[3] *Calamitatē, ejued eſt culmorum, traxit ad inſtrumenta navis.*

ſce, ſerva. hujuſmodi multa occinebant ſurdo mari. AN. Ridicula ſuperſtitio. Quid alii? AD. Quidam nihil aliud quam vomebant, plerique vota nuncupabant. Aderat Anglus quidã, qui promittebat montes aureos Virgini VValſamgamicæ, ſi vivus attigiſſet terram. Alii multa promittebant ligno crucis, quod eſſet in tali loco; alii rurſum quod eſſet in tali loco. Idem factum eſt de Maria virgine, quæ regnat in multis locis; & putant votum irritum, niſi locum exprimas. AN. Ridiculum: quaſi divi non habitent in cœlis. AD. Erant qui ſe promitterent fore Carthuſianos. Erat unus qui polliceretur ſe aditurum divum Iacobum, qui habitat Compoſtellæ, nudis pedibus & capite, corpore tantum lorica ferrea tecto, ad hæc cibo emendicato. AN. Nemo meminit Chriſtophori? AD. Vnum audivi non ſine riſu, qui clara voce, ne non exaudiretur, polliceretur Chriſtophoro, qui eſt Lutetiæ in ſummo templo, mons verius quam ſtatua, cereum tantum quantus eſſet ipſe. Hæc cum vociferans quantum poterat identidem inculcaret, qui forte proximus aſſiſtebat illi notus, cubito tetigit eum, ac ſubmonuit: Vide quid pollicearis: etiamſi rerum omnium tuarum auctionem [3] facias, non fueris ſolvendo. Tum ille voce jam preſſiore, ne videlicet exaudiret Chriſtophorus: Tace, inquit, fatue; an credis me ex animi ſententia loqui? Si ſemel contigero terram, non daturus ſum illi candelam ſebaceam. AN. O craſſum ingenium! ſuſpicor fuiſſe Batavum [4]. AD. Non; ſed erat Zelandus. AN. Miror nulli in mentem veniſſe Paulum apoſtolum, qui ipſe olim navigarit, & fracta

[3] *Venditionis genus, in quo à licitantibus intenditur pretium.*

[4] *Vulgari joco Batavi dicuntur craſſi.*

& fracta navi desilierit in terram. Is enim haud ignarus mali didicit miseris succurrere. AD. Pauli nulla erat mentio. AN. Precabantur interim? AD. Certatim. Alius canebat, Salve Regina; alius, Credo in Deum. Erant qui peculiares quasdam preculas habebant, non dissimiles magicis, adversus pericula. AN. Vt afflictio facit religiosos! rebus secundis nec Deus, nec divus quisquam nobis venit in mentem. Quid tu interea? Nulli divorum nuncupabas vota? AD. Nequaquam. AN. Cur ita? AD. Quia non paciscor cum divis. Quid est enim aliud quam contractus juxta formulam, Do, si facias: aut, Faciam, si facias: Dabo cereum, si enatem: Ibo Romam, si serves. AN. At implorabas alicujus divi præsidium. AD. Ne id quidem. AN. Quam ob rem autem? AD. Quia spacioſum est cœlum. Si cui divo commendaro meam salutem, puta sancto Petro, qui fortasse primus audiet, quod adstet ostio; prius quam ille conveniat Deum, prius quam exponat causam, ego jam periero. AN. Quid igitur faciebas? AD. Recta adibam ipsum patrem, dicens, Pater noster, qui es in cœlis. Nemo divorum illo citius audit aut libentius donat quod petitur. AN. Sed interea nō reclamabat tibi conscientia? Non verebaris appellare patrem, quem tot sceleribus offenderas? AD. Vt ingenue dicam, deterrebat nonnihil conscientia; sed mox recipiebam animum, ita mecum cogitans: Nullus est pater tam iratus filio, quin si videat eum periclitantem in torrente aut lacu, capillis arreptum ejiciat in ripam. Inter omneis nullus se tranquillius agebat, quam mulier quædam, cui erat infantulus

in

in ſinu, quem lactabat. AN. Quid illa? AD. Sola nec vociferabatur, nec flebat, nec pollicitabatur: tantum complexa puellum precabatur tacite. Interea dum navis ſubinde illideretur vado, nauclerus metuens ne tota ſolveretur, rudentibus eam cinxit à prora & à puppi. AN. O miſera præſidia! AD. Interim exoritur quidam ſacrificus ſenex, annos natus ſexaginta; nomen erat Adamus: is abjectis veſtibus uſque ad induſium, abjectis etiam ocreis, & calceis, juſſit ut omnes itidem pararemus nos ad natandum. Atque ita ſtans in medio navis, concionatus eſt nobis ex Gerſone quinque veritates de utilitate confitendi; hortatus omneis ut ſe quiſque præpararet & vitæ & morti. Aderat & Dominicanus quidam. His confeſsi ſunt qui volebant. AN. Quid tu? AD. Ego videns omnia plena tumultus, tacite confeſſus ſum Deo, damnans apud illum meam injuſtitiam, & implorans illius miſericordiam. AN. Quo migraturus, ſi ſic periſſes? AD. Hoc committebam judici Deo. Neque enim volebam eſſe mei ipſius judex: tamen bona quædam ſpes interim habebat animum meum. Dum hæc aguntur, redit ad nos nauta lacrymabundus. Paret, inquit, ſe quiſque; nam navis non erit nobis uſui ad quartam horæ partem. Iam enim locis aliquot convulſa hauriebat mare. Paullo poſt nauta renuntiat nobis ſe videre procul turrim ſacram, adhortans, ut divi, quiſquis eſſet ejus templi præſes, auxilium imploraremus. Procumbunt omnes, & orant ignotum divum. AN. Si nomine compellaſſetis eum, fortaſsis audiſſet.

AD. Erat ignotum. Interim nauclerus quantum potest, eo navim dirigit jam laceram, jam undique combibentem undas; ac plane dilapsuram, ni rudentibus fuisset succincta. AN. Dura rerum condicio. AD. Eo provecti sumus, ut ejus loci incolæ prospicerent nos periclitantes; ac procurrentes catervatim in extremum litus, sublatis togis, & galeris in lanceas impositis, invitabant ad sese; ac jactatis in cœlum brachiis significabant se deplorare nostram fortunam. AN. Exspecto quid evenerit. AD. Iam mare totam navim occuparat, ut nihil tutiores essemus futuri in navi, quam in mari. AN. Heic ad sacram ancoram confugiendum erat. AD. Imo ad miseram. Nautæ scapham exonerant aqua, ac demittunt in mare. In hanc omnes sese conantur conjicere, nautis magno tumultu reclamantibus, scapham non esse capacem tantæ multitudinis, arriperet sibi quisque quod posset, ac nataret. Res non patiebantur lenta consilia: alius arripit remum, alius contum, alius alveum, alius situlam, alius tabulam; ac suo quisque præsidio nitentes, committunt se fluctibus. AN. Quid interim accidit illi mulierculæ quæ sola non ejulabat? AD. Illa omnium prima pervenit ad litus. AN. Qui potuit? AD. Imposueramus eam repandæ tabulæ, & sic alligaveramus, ut non facile posset decidere: dedimus illi tabellam in manum, qua vice remi uteretur: ac bene precantes exposuimus in fluctus, conto protrudentes, ut abesset à navi, unde erat periculum: illa læva tenens infantulum, dextra remigabat. AN. O viraginem! AD. Cum jam nihil supereſſet, quidam avulsit ligneam statuam Virginis matris,

mattis, jam putrem atque excavatam à soricibus [s], eamque complexus cœpit natare. AN. Scapha pervenit incolumis? AD. Nulli prius periere. Porro tringinta sese in eam conjecerant. AN Quo malo fato id factum est? AD. Prius quam posset se liberare à magna navi, illius vacillatione subversa est. AN. O factum male! Quid tum? AD. Ego, dum aliis consulo, pene perieram. AN. Quo pacto? AD, Quia nihil supererat aptum natationi. AN. Illic subera fuissent usui. AD. In eo rerum articulo maluissem vile suber, quam candelabrum aureum. Circumspicienti tandem venit in mentem de ima mali parte: eam quoniam solus eximere non poteram, adsciscо socium: huic ambo innixi, committimus nos mari, sic ut ego dextrum cornu tenerem, ille lævum. Dum sic jactamur, sacrificus ille concionator nauticus, medium injecit se in humeros nostros. Erat autem ingenti corpore. Exclamamus, Quis ille tertius? Is perdet nos omneis. Ille contra placide, Sitis, inquit, bono animo; sat spacii est. Deus aderit nobis. AN. Cur ille tam sero cœpit esse natator? AD Imo futurus erat in scapha, una cum Dominicano: nam omnes hoc honoris illi deferebant, sed quanquam erant invicem confessi in navi, tamen obliti nescio quid circumstantiarum, rursus ibi in ora navis contentur, & alter alteri manum imponit; interim scapha perit: nam hæc mihi narravit Adamus. AN. Quid actum est de Dominicano? AD. Is, ut idem narrabat, implorata divorum ope, abjectis vestibus, nudum se com-

[s] *Sorex, animal, quod vulgo glirem vocant. Columella; Vites qua secundum adificia sunt, à soricibus & murinos mari, sic ut ego dextrum cornu tenerem, ille lævum. Dum sic jactamur, sacrificus festanille concionator nauticus, medium injecit se tur. Theodoretus in hist. eccleſiast. refert, cum Christiani Serapidu idolum, quod grande habebatur, Alexandria se-*

curibus frangerent, & caput ejus abstulissent, greges soricum inde procurrisse.

misit natationi. AN. Quos divos invocabat? AD. Dominicum, Thomam, Vincentium, & nescio quem Petrum, sed in primis fidebat Catharinæ Senensi. AN. Christus illi non veniebat in mentem? AD. Ita narrabat sacrificus. AN. Melius enatasset, si non abjecisset sacram cucullam: ea deposita, qui potuit illum agnoscere Catharina Senensis? Sed perge narrare de te. AD. Dum adhuc volveremur juxta navim, arbitrio fluctuum huc & illuc se volventem, clavus illisus fregit femur ejus qui tenebat lævum cornu. Sic ille revulsus est; sacrificus precatus illi requiem æternam, successit in locum illius, adhortans me, ut magno animo tuerer cornu meum, ac strenue moverem pedes. Interim potabamus multum aquæ salsæ. Adeo Neptunus nobis non balneum tantum salsum, sed potionem etiam salsam temperarat, quanquam sacrificus ei rei monstraret remedium. AN. Quod, obsecro? AD. Quoties unda nobis occurreret, ille oppositum occipitium, ore clauso. AN. Strenuum senem mihi narras. AD. Vbi jam aliquandiu sic natantes nonnihil promovissemus, sacrificus, quoniam erat miræ proceritatis, Bono, inquit, es animo; sentio vadum. Ego non ausus tantum sperare felicitatis, Longius, inquam, absumus à litore, quam ut vadum sperandum sit. Atnò, inquit, sentio pedibus terram. Est, inquam, fortasis è scriniis aliquod, quod huc devolvit mare. Imo, inquit, scalptu digitorum plane sentio terram. Cum adhuc aliquandiu natassemus, ac rursus sentiret vadum, Tu fac, inquit, quod tibi videtur factu optimum, ego tibi cedo malum totum, & vado me credo;

do; simulque exspectato fluctuum decessu, pedibus sequutus est quanto potuit cursu. Rursus accedentibus undis, utraque manu complexus utrumq; genu, obnitebatur fluctui, occultans sese sub undis, quemadmodũ solent mergi & anates: rursus abeunte fluctu promicabat & currebat. Ego videns hoc illi succedere, sum imitatus. Stabant in arena, qui porrectis inter se prælongis hastilibus fulciebant sese adversus impetum undarum, viri robusti, & fluctibus assueti, sic ut ultimus hastam porrigeret adnatanti. Ea contacta, omnibus in litus se recipientibus, tuto pertrahebatur in siccũ. Hac ope servati sunt aliquot. AN. Quot? AD. Septem: verum ex his duo soluti sunt tepore, admoti igni. AN. Quot eratis in navi? AD. Quinquaginta octo. AN. O sævum mare! saltem decimis fuisset contentum, quæ sufficiunt sacerdotibus. Ex tanto numero tam paucos reddidit? AD. Ibi experti sumus incredibilem gentis humanitatem, omnia nobis mira alacritate suppeditantis, hospitium, ignem, cibum, vestes, viaticum. AN. Quæ gens erat? AD. Hollandica. AN. Ista nihil humanius, cum tamen feris nationibus cincta sit. Non repetes, opinor, posthac Neptunum. AD. Non, nisi mihi Deus ademerit sanam mentem. AN. Et ego malim audire tales fabulas, quam experiri.

DIVERSORIA.

BERTULPHUS, GULIELMUS.

BE. CUr ita visum est plerisque biduum aut triduum commorari Lugduni? Ego semel iter ingressus non conquiesco donec pervenero, quo constitui. GU. Imo

ego

ego admiror quenquam illinc avelli posse. BE. Quam ob rem tandem? GU. Quia illic locus est, unde non poterant avelli socii Vlyssis, illic Sirenes. Nemo domi suæ tractatur melius, quam illic in pandocheo[1]. BE. Quid fit? GV. Ad mensam semper adstabat aliqua mulier, quæ convivium exhilararet facetiis, ac leporibus. Et est illic mira formarum felicitas. Primum adibat materfamilias, quæ salutabat, jubens nos hilares esse, & quod apponeretur, boni consulere. Huic succedebat filia, mulier elegans, moribus ac lingua adeo festivis, ut possit vel ipsum Catonem exhilarare. Nec confabulantur ut cum hospitibus ignotis, sed veluti cum olim notis ac familiaribus. BE. Agnosco Gallicæ gentis humanitatem. GU. Quoniam autem illæ non poterant adesse perpetuo, quod essent obeunda munia domestica, reliquique convivæ consalutandi, continenter adstabat puellula quædam ad omneis jocos instructa: una satis erat omnium jaculis excipiendis: hæc sustinebat fabulam, donec rediret filia. Nam mater erat natu grandior. BE. Sed qualis erat tandem apparatus? Nam fabulis non expletur venter. GU. Profecto lautus, ut ego mirer, illos tam vili posse accipere hospites. Rursus peracto convivio, lepidis fabulis alunt hominem, ne quid obrepat tædii. Mihi videbat domi esse, non peregre. BE. Quid in cubiculis? GU. Illic nusquam non aderant aliquot puellæ, ridentes, lascivientes, lusitantes: ultro rogabant, si quid haberemus vestium sordidarum: eas lavabant, ac lotas reddebant. Quid multis? Nihil illic vidimus præter puellas ac mulieres, nisi in stabulo: quan-

quam

[1] *Pandocheum hospitium publicum. ita dictum, quod in eo omnes promiscue accipiantur.*

quam & huc frequenter irrumpebant puellæ. Abeuntes complectuntur, tantoque affectu dimittunt, ac si fratres essent omnes, aut propinquæ cognationis. BE. Fortasis isti mores decent Gallos; mihi magis arridet Germaniæ mores, utpote masculi. GU. Mihi nunquam contingit videre Germaniam: quare te quæso, ne gravere commemorare, quibus modis accipiant hospitem. BE. An ubique sit eadem tractandi ratio, nescio: quod ego vidi, narrabo. Advenientem nemo salutat, ne videantur ambire hospitem. Id enim sordidum & abjectum existimant, & indignum Germanica severitate. Vbi diu inclamaveris, tandem aliquis per fenestellam æstuarii (nam in his degunt fere usque ad solstitium æstivum) profert caput, non aliter quam è testa prospicit testudo. Is rogandus est, an liceat illic diversari. Si non renuit, intelligis dari locum. Rogantibus ubi sit stabulum, mota manu commonstrat. Illic licet tibi tuum equum tractare tuo more. Nullus enim famulus manum admovet. Si celebrius est diversorium, ibi famulus commonstrat stabulum, atque etiam locum equo minime commodum. Nam commodiora servant venturis, præsertim nobilibus. Si quid causseris, statim audis; Si non placet, quære aliud diversorium. Fœnum in urbibus ægre ac perparce præbent, nec multo minoris vendunt, quam ipsam avenam. Vbi consultum est equo, totus commigras in hypocaustum, cum ocreis, sarcinis, luto. id est unum omnibus commune. GU. Apud Gallos designant cubicula, ubi sese exuant, extergant, calfaciant, aut quiescant etiam, si libeat.

BE. Heic

BE. Heic nihil tale. In hypocausto exuis ocreas; induis calceos; mutas, si voles, indusium; vestes pluvia madidas suspendis juxta hypocaustum; ipse te admoves, ut sicceris. Est & aqua parata, si libeat lavare manus, sed ita munda plerunque, ut tibi post alia quærenda sit aqua, qua lotionem eam abluas. GU. Laudo viros nullis deliciis effœminatos. BE. Quod si tu appuleris ad horam à meridie quartam, non cœnabis tamen ante nonam, nonnunquam & decimam. GU. Quam ob rem? BE. Nihil apparant nisi videant omnes, ut eadem opera ministretur omnibus. GU. Quærunt compendium. BE. Tenes. Itaque frequenter in idem hypocaustũ conveniunt octoginta aut nonaginta, pedites, equites, negociatores, nautæ, aurigæ, agricolæ, pueri, fœminæ, sani, ægroti. GU. Istuc vere cœnobium[2] est. BE. Alius ibi pectit caput, alius abstergit sudorem, alius repurgat perones aut ocreas, alius eructat allium. Quid multis? ibi linguarum ac personarum non minor est confusio, quam olim in turri Babel. Quod si quem conspexerint peregrinæ gentis, qui cultu dignitatis nonnihil præ se ferat, in hunc intenti sunt omnes defixis oculis, contemplantes, quasi novum aliquod animantis genus adductum sit ex Africa[3]; adeo ut postea quam accubuerint, reflexo in tergum vultu, continenter adspiciãt, nec dimoveant oculos, cibi immemores. GU. Romæ, Lutetiæ ac Venetiæ nemo quidquam miratur. BE. Nefas est interim tibi quidquam petere. Vbi jã multa est vespera, nec sperantur plures adventuri, prodit famulus senex, barba cana, tonso capite, vultu torvo, sordido vestitu.

GU. Ta-

[2] *Id est, vita cõmunis.*

[3] *Vide prov. Africa semper aliquid adfert novi.*

GU. Tales oportebat Cardinalibus Romanis esse à poculis. BE. Is circumactis oculis tacitus dinumerat, quot sint in hypocausto. quo plures adesse videt, hoc vehementius accenditur hypocaustum, etiamsi alioqui sol æstu sit molestus. Hæc apud illos præcipua pars est bonæ tractationis, si sudore diffluant omnes. Si quis non assuetus vapori, aperiat rimam fenestræ, ne præfocetur, protinus audit, Claude. Si respondeas, Non fero: audis, Quære igitur aliud diversorium. GU. Atqui mihi nihil videtur esse periculosius, quam tam multos haurire eundem vaporem, maxime resoluto corpore, atque heic capere cibum, & horas complures commorari. Iam enim omitto ructus alliatos, & ventris flatum, halitus putres: multi sunt qui morbis occultis laborant, nec ullus morbus non habet suum contagium. Certe pleriq; scabiem habent Hispanicam, sive, ut quidam vocant, Gallicam, cum sit omnium nationum communis. Ab his, opinor, non multo minus esse periculi, quam à leprosis. Iam tu divina, quantũ discriminis sit in pestilentia. BE. Sunt viri fortes, ista rident ac negligunt. GU. Sed interim multorum periculo fortes sunt. BE. Quid facias? Sic assueverunt: & constantis est animi non discedere ab instituto. GU. Atqui ante annos viginti quinque nihil receptius erat apud Brabantos, quam thermæ publicæ: eæ nunc frigent ubique. Scabies enim nova docuit nos abstinere. BE. Sed audi cętera. Post redit ille barbarus Ganymedes*, ac linteis insternit mensas, quot putat esse satis illi numero. Sed ô Deum immortalem, quam non Milesiis ś! cannabea diceres ex

* *Ironice dixit Ganymedem, quod hic puer delicatus lovi sit à poculis.*

ś *Milesia texta, mollia.*

ex antennis detracta. Destinavit enim unicuique mensæ convivas, ut minimum octo. Iam quibus est notus mos patrius, accumbunt, ubi cuique libitum fuerit. Nullum enim discrimen inter pauperem & divitem, inter herum ac famulum. GU. Hæc est illa vetus æqualitas, quam nunc è vita submovit tyrannis. Sic opinor vixisse Christum cum suis discipulis. BE. Postquam accubuerunt omnes, rursum prodit torvus ille Ganymedes, ac denuo dinumerat sua sedalitia: mox reversus apponit singulis pinaciũ ligneum, & cochleare ex eodem argento factum, deinde cyathum vitreum; aliquanto post, panem: eum sibi quisque per otium repurgat, dum coquuntur pultes. Ita nonnunquam sedetur ferme horæ spacio. GU. Nullus hospitum interim efflagitat cibum? BE. Nullus cui notum sit regionis ingenium. Tandem apponitur vinum, Deus bone, quam non fumosum! Non aliud oportebat bibere Sophistas; tanta est subtilitas & acrimonia. Quod si quis hospes, etiam oblata privatim pecunia, roget ut aliunde paretur aliud vini genus, primum dissimulant, sed eo vultu, quasi interfecturi: si urgeas, respondent; Heic diversati sunt tot Comites & Marchiones, neque quisquam questus est de vino meo: si non placet, quære tibi aliud diversorium. Solos enim nobiles suæ gentis habent pro hominibus, & horũ insignia nusquam non ostentant. Iam igitur habent offam, quam objiciant latranti stomacho: mox magna pompa veniunt disci. Primus ferme habet offas panis madefactas jure carnium, aut, si dies est pisculentus, jure leguminum. Deinde aliud

jus,

jus, poſt aliquid carnium recoctarum, aut ſalſamentorum recalfactorum. Rurſus pultis aliquid, mox aliquid ſolidioris cibi, donec probe domito ſtomacho apponant carnes aſſas aut piſces elixos. quos non poſsis omnino contemnere: ſed heic parci ſunt, & ſubito tollunt Hoc pacto totum convivium temperant, quemadmodum ſolent actores fabularum, qui ſcenis admiſcent choros; ita iſti alternis miſcent offas ac pultes. Curant autem, ut extremus actus ſit optimus. GU. Et hoc eſt boni poëtæ. BE Porrò piaculum ſit, ſi quis interim dicat. Tolle hunc diſcum; nemo veſcitur. Deſidendum eſt uſque ad præſcriptum ſpacium, quod illi clepſydris, ut opinor, metiuntur. Tandem prodit ille barbatus, aut pandocheus ipſe, veſtitu minimū à famulis differens; rogat, ecquid animi nobis ſit. Mox adfertur vinum aliquod generoſius. Amant autem eos qui bibunt largius, cum nihilo plus ſolvat ille, qui plurimum hauſerit vini, quam qui minimum. GU. Mirum gentis ingenium. BE. Cum nonnunquam ſint qui duplo plus abſumant in vino quam ſolvant pro convivio. Sed antequam finiam hoc convivium, dictu mirum quis ſit ibi ſtrepitus ac vocum tumultus, poſtquam omnes cœperunt incaleſcere potu. Quid multis? Surda omnia. Admiſcent ſe frequenter fícti moriones; quo genere hominum cum nullū ſit magis deteſtandum, tamen vix credas, quantopere delectentur Germani: illi cantu, garritu, clamore, ſaltatione, pulſu faciunt, ut hypocauſtum videatur corruiturum, neque quiſquam alterum audiat loquentem. At interea videntur ſibi ſua-

[c] *Sententia Ciceronis eſt. Alluditur ad actus fabulæ. quorum ultimus eſt quintus. Vide prov. Supremum fabulæ actum.*

ſuaviter vivere: atque illic deſidendum eſt volenti nolenti uſque ad multam noctem. GU. Nunc tandem abſolve convivium. Nam me quoque tædet tam prolixi. BE. Faciam. Tandem ſublato caſeo, qui vix illis placet, niſi putris ac vermibus ſcatens, prodit ille barbatus, adferens ſecum pinacium eſcariũ, in quo creta pinxit aliquot circulos ac ſemicirculos: id deponit in menſa, tacitus interim ac triſtis; Charontem quempiam diceres. Qui agnoſcunt picturam, deponunt pecuniam, deinde alius, atque alius, donec expleatur pinacium 7. Deinde notatis qui depoſuerunt, ſupputat tacitus: ſi nihil deſit, annuit capite. GU. Quid ſi quid ſuperſit? BE. Fortaſſe redderet, & faciunt hoc nonnunquam. GU. Nemo reclamat iniquæ rationi? BE. Nemo qui ſapit. Nam protinus audiret, Quid tu es hominis? Nihilo plus ſolves quam alii. GU. Liberum hominum genus narras. BE. Quod ſi quis ex itinere laſſus, cupiat mox à cœna petere lectum, jubetur exſpectare, donec cæteri quoq; eant cubitum. GU. Video mihi videre civitatem Platonicam 8. BE. Tum ſuus cuiq; nidus oſtenditur, & vere nihil aliud quam cubiculum: tantum enim ibi lecti ſunt, & præterea nihil quo utaris, aut quod fureris. GU. Illic mundities eſt. BE. Eadẽ quæ in convivio; lintea forte lota ante menſes ſe. GU. Quid interim fit de equis? BE. Ad eandem diſciplinam tractantur, ad quam homines. GU. Sed eſt eadem ubique tractatio? BE. Alicubi civilior eſt, alicubi durios quam narravi: verum in genere talis eſt. GU. Quid ſi ego tibi nunc narrem, quibus modis hoſpites tractentur in ea parte Italiæ quam

7 Id eſt, tabella, à πίναξ Græce, tabula.

8 Vbi æqualia ſunt omniũ omnia.

quam Longobardiam vocant; rursus in Hispania; deinde in Anglia, & in VValia? Nam Angli partim Gallicos, partim Germanicos mores obtinent, ut ex his duabus gentibus mixti. VVali se prædicant αυτόχθονας[9] Anglos. BE. Quæso te, ut narras. Nam mihi nunquam contigit eas adire. GU In præsentia nō est otium. Nam nauta jussit, adessem ad horam tertiam, nisi vellem relinqui; & habet sarcinulam: alias dabitur oportunitas ad satietatem usque garriendi.

[9] Id est, indigenas: ajunt enim Anglos cæteros ex Gallia, & mox ex Saxonibus, esse missos.

ADOLESCENTIS, ET SCORTI.

LUCRETIA, SOPHRONIUS.

LU. EVge mi lepidissime Sophroni, tandem nobis redditus es? Nam mihi videris abfuisse sæculum. Prima fronte vix te agnoscebam. SO. Quam ob rem, mea Lucretia? LU. Quia pro imberbi nobis redisti barbatulus. Quid rei est, meum corculum. Nam vid re solito torvior. SO. Cupio tecum seorsim colloqui familiarius. LU. Au, au, non solæ sumus, mea mentula? SO. Secedamus in locum secretiorem. LU. Age concedamus in cubiculum interius, si quid libet. SO. Nondū hic locus mihi videtur satis secretus. LU. Vnde iste novus pudor? Est mihi museion, ubi repono mundum meum, locus adeo obscurus, ut vix ego te visura sim, aut tu me. SO. Circumspice rimas omnes. LU. Rima nulla est. SO. Nullus est in propinquo, qui nos exaudiat? LU. Ne musca quidem, mea lux, Quid cunctaris? SO. Faliemus heic oculos Dei? LU. Nequaquam: ille perspicit omnia. SO. Et angelorum? LU. Illorum oculos non licet effugere. SO. Qui fit igitur ut non pude-

pudeat homines id facere coram oculis Dei ac testibus sanctis angelis, quod puderet facere in conspectu hominum? Lu. Quid hoc novæ rei est? venisti huc concionaturus? Indue cucullam Franciscanam, conscende suggestum, & audiamus te, barbatule. So. Nec istud gravarer facere, si te queam ab isto vitæ genere revocare, non solum turpissimo, verum etiam miserrimo. Lu. Quam ob rem, ô bone? victus alicunde parandus est. sua quenque alit ars. hoc est nostrum opificium, hic fundus [1] noster. So. Optarim, mea Lucretia, ut excussa paullisper ista animi temulentia, tem ipsam mecum consideres. Lu. Serva concionem tuam in aliud tempus; nunc vivamus [2], mi Sophroni. So. Tu quæstus gratia facis quidquid facis. Lu. Non multum aberrasti à scopo. So. Nihil decedet tuo lucro; dabo quadruplum, ut auscultes tantum. Lu. Dic quæ voles. So. Primum illud mihi responde: Habesne quæ tibi male volunt? Lu. Non unam. So. Et quas tu vicissim odisti? Lu. Vt merentur. So. Proinde si possis illis facere rem gratam, faceres ne? Lu. Citius miscerem illis toxicum. So. Atqui cogita nunc, an illis quidquam potueris facere gratius, quã quod vident te vivere hanc vitam dedecorosam, ac miserrimam. Quid autem poteras facere molestius iis, qui tibi bene volunt? Lu. Sic erat fatum meum. So. Iam quod esse solet omnium difficillimum iis, qui deportantur in insulas, aut relegantur ad extremos orbis barbaros, hoc tu tibi tuapte sponte sumsisti. Lu. Quidam est istud? So. An non sponte renuntiasti omnibus affectibus, patri, matri, fratribus, sororibus, amitæ, materteræ,

[1] *Id est, reditus: nam fructus annos reddit fundus.*

[2] *Vivamus, pro gaudeamus, sive lete agamus.*

teræ, cæteriſque quoſcunque tibi natura conjunxit? Nam & illos tui pudet, nec tu ſuſtines in illorum venire conſpectum. LU. Imo feliciter commutavi affectus meos: pro paucis enim nunc habeo plurimos, quorum tu es unus, mihi fratris loco ſemper habitus. SO. Mitte jocos, ac rem ipſam, ut habet, expende ſerio. Quæ tam multos habet amicos, ea nullum habet amicum, mihi crede, Lucretia. Nam qui ad te commeant, non habent te pro amica, ſed pro matula potius. Vide quo te ipſam dejeceris, miſera. Chriſtus te tam caram habuit, ut te ſuo ſanguine redemerit, ut te cœleſtis hæreditatis conſortem eſſe voluerit; & tu te facis cloacam publicam, ad quam commeant quilibet ſordidi, impuri, ſcabioſi; ſuamque ſpurcitiam in te repurgant. Quod ſi nondum ejus lepræ contagium, quam vocant ſcabiem Hiſpanicam, attigit te, non diu poteris effugere. Quod ſi fiat, quid te infelicius, etiamſi cætera eſſent ſecunda, puta res & fama? quid aliud eris, quam vivum cadaver? Matri gravabaris eſſe morigera; nunc ſervis lenæ turpiſſimæ. Parentis audire monita tædebat; heic ſæpe tibi vapulandum eſt ab ebriis & inſanis ſcortatoribus. Pigebat aliquid operis facere domi, quo victum quæreres; heic quos tumultus, quæ pervigilia ſuſtines! LU. Vnde nobis hic concionator novus? SO. Iam mihi & illud fac cogites. Iſte formæ flos, qui tibi conciliat amatores, brevi defluxerit. Quid tum facies, miſera? Quod ſterquilinium te fuerit abjectius? Fies ex meretrice lena. Non omnibus contingit iſta dignitas: & ſi contingat, quid ſceleratius, aut quid diabolicæ malitiæ

Comon shore

litiæ vicinius? Iu. Vera sunt, mi Sophroni, propemodum, quæ dicis, omnia. Sed unde tibi ista nova sanctimonia, qui soleas esse nugator omnium nugacissimus? Nemo te uno frequentius aut intempestivius huc commeabat. Audio te fuisse Romæ. So. Fui. Iu. At qui inde solent redire deteriores. Quo pacto tibi diversum accidit? So. Dicam: quia non eodem animo, modoque Romam adii. Cæteri fere ideo eunt Romam, ut redeant deteriores: & ad eam rem ibi suppetunt affatim occasiones. Ego cum probo viro profectus sum, cujus hortatu pro lagena libellum mecum attuli, Novum testamentum ab Erasmo versum. Iu. Ab Erasmo? Ajunt illum esse sesquihæreticum. So. Num & huc pervenit illius viri nomen? Iu. Nullum celebrius apud nos. So. Vidistin' hominem? Iu. Nunquam; sed optarim vidisse, de quo tam multa audivi mala. So. Fortassis à malis. Iu. Imo à viris reverendis. So. A quibus? Iu. Non expedit dicere. So. Quam ob rem? Iu. Quia si tu effutires, & res permanaret ad illos, meo quæstui non minima portio decederet. So. Ne metue; lapidi dicturus es. Iu. Admove[4] aurem. So. Inepta, quid opus est admota aure, cum simus soli? an, ne Deus exaudiat? Pro Deum immortalem, video te piam meretricem, quæ mendicos[5] subleves eleemosyna. Iu. At ego ex istis mendicis plus capio lucri, quam ex vobis divitibus. So. Spoliant matronas bonas, ut effundat in meretrices malas. Iu. Sed perge de libro. So. Faciam, & præstat. Ibi me docuit Paulus, qui nescit mentiri, quod nec scorta, nec scortatores regni cœlestis hæreditatem consequentur. Hoc ubi legissem, sic

[4] Est hoc usu receptum, ut res siendas, etiamsi duo soli sint in agro, tamen qui loquitur, dicat voce submissiore, cùm nihil sit opus.

[5] Videtur significasse nescio quid de monachis mendicitatem professis.

capi

cœpi cogitare apud me: modica res eſt, quam exſpecto ex hæreditate paterna, & tamen malim renuntiare ſcortis omnibus, quam à patre exhæredari: quanto magis cavendum eſt, ne me exhæreder pater cœleſtis? Et adverſus exhæredantem aut abdicantem patrem, aliquod præſidiũ porrigunt humanę leges: adverſus exhæredantem Deum, nihil eſt ſuffragii. Itaque mihi protinus interdixi omnem ſcortorũ uſum. LU. Si quidem poſsis continere. SO. Bona continentiæ pars eſt, ex animo continentem eſſe velle. Poſtremo ſupereſt extremum mali remedium, uxor. Romæ in pœnitentiarii ſinum totum Augiæ ſtabulum effudi: is multis prudenter hortatus ad puritatem animi & corporis, ad ſacram lectionem, ad crebras preces, ad vitæ ſobrietatem, pro pœna nihil aliud indixit, quam ut flexis genibus ad ſummum altare dicerem pſalmum, Miſerere mei Deus: &, ſi mihi ſuppeteret pecunia, darem egenti cuipiam Carolinum unum. Admiranti mihi quod pro tot ſcortationibus tantillum pœnæ infligeret, ſatis facete reſpondit; Fili, inquit, ſi vere pœniter, ſi vitam commutas, nihil moror pœnam: ſin perges, ipſa libido tandem abs te plus ſatis pœnarum exiget, etiamſi ſacerdos non indicat. Me vide lippum, tremulum, incurvũ: at olim talis eram, qualem te hactenus fuiſſe prædicas. Sic ego reſipui. LU. Ergo, ut video, perdidi meũ Sophronium. SO. Imo lucrifeciſti. Nam ante perierat, nec ſibi amicus, nec tibi. Is nunc te vere amat, ac tuam ſitit ſalutem. LU. Quid igitur ſuades, mi Sophroni? SO. Vt quam primum te ſubducas ab iſta vita. Adhuc puella es; quod

6 *Vide prov. De diuerſis ſordibus.*

contractum est labis, potest elui. Aut nube marito; nos aliquid ad dotem conferemus; aut confer te in collegium aliquod sacrum, quod lapsas recipit: aut cõmutato loco dedas te in familiam alicujus honestę matronę. Ad horum quodlibet offero tibi operam meam. LU. Amabo te, mi Sophroni, circumspicito; sequar tuum consilium SO. Sed interim hinc te submoveto. LU. Hui tam cito? SO. Cur non potius hodie quam cras, si dilatio damnum habet, mora periculum? LU. Quo me vertam? SO. Colliges omnem mundum tuum; eum trades mihi vesperi: famulus clam deferet ad fidelem matronam: aliquanto post ego te producam, veluti deambulandi gratia: apud eam matronam latitabis meo sumtu, donec tibi prospexero. id fiet brevi. LU. Age mi Sophroni, trado me totam in tuam fidem. SO. Gaudebis olim facto.

CONVIVIUM POETICUM.

HILARIUS, LEONARDUS, CRATO, CONVIVÆ, MARGARETA, CARINUS, EUBULUS, SERULIUS, PARTHENIUS, MUS servus Hilarii.

HI. *Levis apparatus, animus est lautissimus.*
LE. *Cœnam siniſtro es auspicatus omine.*
HI. *Imo absit omen triste. Sed cur hoc putas?*
LE. *Cruenti jambi haud congruunt convivio.*
CR. Euge, certum est adesse Musas, effluunt carmina imprudentibus.
HI. *Si rotatiles trochæos mavelis, en accipe:*
Vilis apparatus hoc est, animus est lautissimus.

Quanquam & jambi olim ad rixas ac pugnas nati, post didicerunt omni servire materiæ.

O pe-

O pepones! habetis pepones in horto nostro natos. En lactucas [1] sessiles, succo tenerrimo, suo nomini respondentes. Has delicias quis sanus non præferat apris, murænis, & attagenis? CR. Si licet in convivio poëtico vera loqui, quas tu lactucas vocas, betę sunt. HI. Hoc omen avertant superi. CR. Sic res habet. vide figuram. Tum ubi succus lacteus? ubi molles aculei? HI. Facis ut addubitem. Heus accerse huc famulam. Margareta, Tisiphone, quid tibi venit in mentem, ut pro lactucis nobis approneres betas? MA. Data opera feci. HI. Quid ais, venefica? MA. Volebam experiri, an inter tot poëtas esset, qui lactucam dignosceret à beta: nam scio te non posse dignoscere. Dicite mihi bona fide, quis animadvertit esse betas? CO. Crato. MA. Facile divinabam non fuisse poëtam. HI. Si quid tale posthac designaris, ego te pro Margareta vocabo Bliteam [2]. CO. Ha ha hæ. MA. Istæ nomenclaturæ nec obesiorem me reddunt, nec macilentiorem. sæpe vicies in die mihi commutat nomen: ubi quid cupit eblandiri, vocat me Galateam [3], Euterpen [4], Calliopen [5], Callirrhoën [6], Melissam [7], Venerem, Minervam. Quid non? Vbi quid stomachatur, repente fio Tisiphone, Megæra, Alecto, Medusa, Baucis [8], aut aliud, quidquid illi suggesserit splendida [9] bilis. HI. Abi hinc

[1] *Lactucas sessiles, quod nõ erigant sese: sed late per terram diffundantur.* [2] *Alludit ad gemmã laudatissimã: & Graci betam appellant Blitum. unde blitere appellamus stultos ac nihili, eo quod beta vilis ac*

insipida herba est. [3] *Galateam vocat à colore lacteo.* [4] *Euterpen, à delectando; Musa nomen est.* [5] *Calliopen, à pulcritudine vocis.* [6] *Callirrhoë, nympha; quod pulcre fluat.* [7] *Melissa, apis. opinor fuisse ancillam Chrysippi.* [8] *Baucis, anus, & paupercula apud Ovid.* [9] *Alluxit ad illud Horatii: Sive aliud nomen, jussit quod splendida bilis: id est insania.*

cum tuis betis Blitea. MA. Quorsum attinebat huc evocare? HI. Vt redires unde veneras.

3 *Hoc carmen Plin. indicat usurpari solere in magicis remediis: id est, Fugite Cantharides: Inpus crudelis vos persequitur. Cantharis in sebi genus, venenum habent lethale.*

MA. Vetus dictum est, Proclivius est evocare cacodæmonem, quam abigere. CO. Ha ha hæ, appositè. Vt tibi res habet, Hilari, opus est aliquo carmine magico, quo illam hinc abigas. HI. Habeo in promtu.

Φεύγετε σ κακὸν εἶδος, ἐλαύνω σ' ἐγὼ ὕμμι διάκτ.

MA. Quid ais, Æsope? CR. Cave tibi, Hilari: impinget colaphum; sic abegistis tuo Græco carmine. O magum egregium! GI. Quid tu credis Crato esse hanc? Ego tali carmine abegissem decem magnos cacodæmones. MA. Pili non facio tuos versus Græcanicos. HI. Adhibendus est igitur, ut video, bombus magicus, aut, si nec hic sufficiet, Mercurii caduceum. CR. Mea Margareta, scis poëtarum genus esse afflatum, nō ausim dicere furiosum rogo te, ut istam rixam in aliud tempus proroges: nosque hac cœnæ, vel mea causa suaviter tractes. MA. Quid mihi cum istius versiculis? Sæpenumero cum est eundum ad macellum, non habet quod numeret, & interim cantillat versiculos. CR. Sic sunt poëtæ. Sed age fac sodes, quod dico. MA. Equidem faciam in tuam gratiam, quoniam novi te probum, qui nunquam contriveris cerebrum tuum in ejusmodi deliramentis: ac demitor, quo fato in hunc incideris chorum. CR. Vnde id conjectas? MA. Quia nasus obesior, & oculi nitentes, & corpus succulentum. Nunc mihi hujus nasum contemplare, & risum Sardonium. CR. Sed obsecro, meum suavium, ut

4 *Hac virga dat & adimit somnos; hac animas evocat orco, & rursum, quas velit, in tartara mittit: Lege Virgil. in 4 Æneidos.*

ut iſtam iram mihi condones. MA. Abeo: nec poſtulo, ut quiſquam cæterorum hoc nomine mihi gratias agat. HI. Abiitne jam? MA. Nõ tam procul, quin audiat te. MU. Iam eſt in culina, ſecum neſcio quid murmurans. CR. Famulam habes minime mutam. HI. Ajunt bonam famulam oportere tribus dotibus eſſe præditam, ut ſit fidelis, ut ſit deformis, ut ſit ferox, quam vulgo malam vocant. Fidelis non diminuit rem, deformem non ambiunt proci, ferox facile tuetur jus heri ſui. Nam aliquoties opus eſt non ſolum lingua, verum etiam manibus. Hæc mea è tribus duas habet virtutes, deformis juxta ac mala; de fide dubito. CR. Linguam audivimus, ſed ego metuebam tibi à manibus. HI. Admovete manus peponibus, de lactucis actum eſt. Etenim ſi nunc juberem apponi lactucas, ſat ſcio carduos apponeret. Sunt & melones, ſi quis hoc genere magis capitur. En fici recentes: modo decerptos à matre, teſtatur lac in pedunculo. A ficis ſolet aqua ſumi, ne quid obliment ſtomachum. en habetis è limpidiſſimo fonticulo vivam ac frigidiſſimam, utilem & vino diluendo. CR. At ego neſcio, utrum utro diluam, vinum aqua, an aquam vino, adeo mihi hoc vinum videtur hauſtum ex eodem fonticulo Muſarum. HI. Tale vinum conducit acuendis ingeniis poëtarum. vos craſſi craſſis delectamini. CR. Vtinam Craſſus eſſem ille beatus! HI. Ego malim eſſe Codrus, aut Ennius. Quandoquidem mihi contigit habere convivas tam multos, tamque inſigniter eruditos, non committam, ut nihilo doctior eos dimittam. Eſt locus in prologo Eunuchi,

qui multos torquet. Nam plerique codices ſic habent:

Sic exiſtimet, ſciat,
Reſponſum, non dictum eſſe, quia læſit prior,
Qui bene vertendo, & eas deſcribendo male, &c.

In his verbis deſidero ſenſum argutum, ac Terentio dignum. Nec enim ideo læſit prior, quia male vertit Græcas fabulas: ſed quia Terentianas carpſerat. EV. Iuxta vulgo jactatum proverbium, Qui peſſime canit, primus incipiet. Cum eſſem Londini apud Thomam Linacrum, virum ſic in omni genere philoſophiæ doctiſſimum, ut nihilo ſecius has grammaticorum minutias ad unguem calleat, oſtendit mihi codicem mira vetuſtate, in quo ſic habebatur ſcriptum.

Sic exiſtimet, ſciat,
Reſponſum, non dictum eſſe, quale ſit, prius
Qui bene vertendo, & eas deſcribendo male,
Ex Græcis bonis, Latinas fecit non bonas.
Idem Menandri phaſma nunc nuper dedit.

Sic autem ordinandus eſt ſermo, ut quale ſit, indicet ſubjiciendum exemplum prioris dicti. Minitabatur ſe viciſſim reprehenſurum aliquid in fabulis ejus, à quo fuerat reprehenſus. Atque hic negat videri debere convicium, ſed reſponſum. Qui laceſſit, jacit dictum: qui regerit laceſſitus, reſpondet. Hujus rei promittit exemplum, quale ſit. quod Græcis dicitur, ὡς. Latinis, quod genus, aut veluti, ſive videlicet, aut puta. Deinde ſubjicit reprehenſionem, in qua, prius, adverbium reſpondet ad alterum adverbium veluti diverſum, quod ſequitur, nuper: quemadmodum pronomen, qui, reſpondet ad dictionem, idem. Veteres enim Lavinii fabulas in

totum

totum damnat, quoniam jam exciderant ex hominum memoria. In his quas nuper dedisser, certa notat loca. Mihi videtur hæc germana lectio, verusque Comici sensus, nisi quid dissentit senatus populusque poëticus. CO. Imo pedibus omnes in tuam discedimus sententiam. EV. At ego vicissim à vobis quiddam leve ac facillimum discere cupiam; quo pacto metiendus sit hic versiculus:

Ex Græcis bonis, Latinas fecit non bonas.

Micate digitis. HI. Opinor more veterum elidi, s, ut secundo loco sit anapæstus. EV. Accederem, nisi casus auferendi desineret in, IS, natura longam Itaque submota consonante, nihilo minus manet longa vocalis. HI. Vera prædicas. CR. Si quis illiteratus & ignotus ingrederetur, plane crederet nos inter nos micatione digitorum rusticorum ludum renovare. LE. Nos, quantum video, frustra micamus digitis: tu, si potes, expedi. EV. Videte quantula res nonnunquam torquet homines etiam eruditos. præpositio, EX, pertinet ad finem carminis præcedentis:

Qui bene vertendo, & eas describendo male, ex Græcis bonis, Latinas fecit non bonas.

Ita nihil est scrupuli. LE. Sic est, per Musas. CA. Quandoquidem cœpimus micare digitis, velim ut aliquis mihi versum hunc ex Andria, digerat in suos pedes:

Sine invidia laudem inveniat, & amicos pares.

Nam mihi sæpe tentanti non successit. LE. Sine in, jambus est: vidia, anapæstus: laudem in, spondeus: venias, anapæstus: & ami, rursus anapæstus. CA. Habes jam pedes quinque, & supersunt tres syllabæ, quarum prima est longa: ut nec jambum facere possis, aut tri-

brachyn. LE. Profecto vera prędicas. Heremus in vado: quis nos expediet? EU. Nemo melius, quam qui induxit in hoc vadum. Age Carine, ne cela, si quid habes inter candidos amiculos. CA. Nisi me fallit memoria, videor mihi quiddam tale legisse apud Priscianum, qui docet apud Latinos Comicos, v, consonantem perinde elidi ut vocalem, quemadmodū frequenter in hac dictione, enimvero, sic ut pars enie, faciat anapæstum. LE. Itaque metire nobis. CA. Faciam. Sine inidi, proceleusmaticus est: nisi mavis elidi, i, per synęresin: ut cum Virgilius aureo, ponit in fine carminis heroïci, pro, auro. quod si placet, erit primo loco tribrachys. a lau, spondeus est; d, inveni, dactylus: as & a, dactylus: micos, spondeus: pares, jambus. SB. Carinus nos explicuit ex hoc sane vado. Sed est in eadem scena locus, quem haud scio an quisquam animadverterit. HI. Obsecro profer. SB. Illic hunc in modum loquitur Simo:

Sine ut eveniat, quod volo,

In Pamphilo ut nihil sit mora, restat Chremes.

HI. Quid heic te offendit? SB. Cum, Sine, sit minitantis, nihil heic sequitur, quod faciat ad minas: Proinde suspicor à poëta scriptum fuisse,

Sin eveniat quod volo;

ut *Sin*, respondeat ad *Si*, quod præcessit,

Si propter amorem uxorem nolit ducere.

Proponit enim senex duas partes inter se diversas: Si Pamphilus ob amorem Glycerii recusat nuptias, erit quod cum illo expostulem: sin ille non recusarit, tum mihi restat exorandus Chremes. Porro hyperbaton longius fecit interpellatio Sosiæ, & stomachus

machus Simonis in Davum. HI. Mus, porrige mihi codicem. CR. Committis tu muri codicem? HI. Tutius, quam vinum. Dispeream nisi verum dixit Sbrulius. PA. Trade mihi codicem, ut ostendam alium scrupulum. In prologo Eunuchi versus hic non constat:

Habes alia multa, quæ nunc condonabuntur.

Quanquam enim Comici Latini præcipue sumunt sibi multam libertatem in hoc genere carminis, tamen nusquam memini illos senarium claudere spondeo: nisi forte legendum est, Condonabitur, ἀποκοπῶς, aut Condonabimus, mutato numero personæ. MA. O mores verè poëticos! In ipso limine convivii micant § digitis, & librum adhibent. Lusus & litteras præstat servare in mensas secundas. CR. Non omnino pessimum consilium dat Margareta; obtemperabitur: placato stomacho revocabimus lusum, interim digitis micabimus in disco. HI. Videte luxum poëticum. Habetis triplex ovorum genus, elixa, assa, frixa: omnia recentissima sunt, intra biduum nata. PA. Ego butyri esum non fero: si frixa sunt oleo, perplacebunt. HI. Abi, puer, disce ex Margareta, in utro frixa sint. MU. In neutro, inquit. HI. Nec in butyro, nec in oleo? In quo igitur? MU. In lixivo, ut ait. CR. Qualis percunctatio, talis responsio. Quid negotii est dignoscere butyrum ab oleo? CA. Præsertim his, qui tam facile discernunt lactucam à beta. HI. Habetis ovationem, sequetur aliquando triumphus. Heus, puer, circumfer oculos. Nihilne vides heic deesse. MU. Permulta. HI. Hæc ova desiderant condimentum, quo temperetur calor.

§ *Rusticorum hujus est vulgarum etiamnum Italia. Vide prozer.*

Dignus qui cũ in tenebris micet.

Metiebantur versus scholasticæ repressis digitis: id mulier putat esse micare digitis.

calor. MU. Quod vis? HI. Dic ut ex contusis vitis claviculis mittat nobis succum MU. Dicam. HI. Quid huc redis inanis? MU. Negat è clavis succum exprimi solere. LE. O famulam! SB. Certe fabulis condiemus ova nostra. In Epodis Horatianis offendi locum quendam, non depravatum, quod ad scripturam attinet, sed depravate interpretatum, nec à Mancinello solum, cæteris que recentioribus, verum etiam ab ipso Porphyrione. Locus est in carmine, quo canit palinodiam Canidiæ veneficæ:

Tunc que venter Pactumeius, & tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
Vtcunque fortis exilis puerpera.

Existimant enim omnes heic, Exilis, nomen esse, cum sit verbum. Adscribam verba Porphyrionis, si tamen illius esse credendum est: Exilem autem inquit sub illa specie, quasi puerperio facta sit deformis: per exilitatem corporis maciem naturalem dicit. Pudendus lapsus, si vir tantus non sentit metri legem reclamare huic sensui. Neque enim quartus locus admittit spondeum. Verum poeta jocatur illam vere peperisse, quanquam non diu languisset, ac decubuisset à partu, sed statim exiliisset è lecto, quemadmodum solent quædam fortes puerperæ. HI. Habemus tibi gratiam Sbruli, qui tam laute condieris ova nostra. LE. Ilti non dissimile est, quod legitur in primo Odarum libro odæ initium est: *Tu ne quæsieris.* Sic autem habet constans lectio: *Neu Babylonios Tentaris numeros, ut melius quidquid erit pati.* Hunc locum ita transiliunt veteres interpretes, quasi nihil habeat scrupuli: solus Mancinellus.

6 *Natura addidit vitium palmitibus laqueos quosdã, quibus repit & alligat se se: has Plinius vocat claviculas. lib. 13. in prologo.*

7 *Perverse respondet, quasi parvos clavos cusserit contundi.*

lus ſentiens orationem imperfectam, jubet addi, poſſis. SB. Habes aliquid de hac te compertius? LE. Neſcio ſed mihi videtur Horatius Græci ſermonis idioma reddidiſſe, quod nullus poëtarum facit libentius aut frequentius: nam Græcis eſt familiare, aparemphaton [8] adjungere huic dictioni ὦ & ὤγε. Sic Horatius, ut pati, pro, ut patiaris. Quanquam quod divinat Mancinellus, non eſt prorſus abſurdum. HI. Mihi vehementer arridet quod dicis. Curre, Mus, & adfer ſi quid eſt reliquum. CR. Quid iſtuc eſt novarum deliciarum? HI. Hic eſt cucumis ſectus in laminulas: hoc eſt jus ex coctis inteſtinis cucurbitæ; conducit lubricandis inteſtinis. SB. O cœnam vere medicam! HI. Boni conſulite. Mox aderit gallina ex corte noſtra. SB. Commutabimus tibi nomen, & pro Hilario vocabimus Apicium. HI. Age nunc, ridete quantum voletis; cras fortaſſe ſerio laudabitis hanc cœnam. SB. Qui ſic? HI. Cum ſenſeris tibi probe conditum eſſe prandium. SB. Fame? HI. Scilicet. CR. Scis, Hilari, quid provinciæ te vellem ſuſcipere? HI. Sciam, ſi dixeris. CR. Chorus canit hymnos quoſdam non indoctos, ſed per indoctos multis locis depravatos: eos cuperem tua opera nobis reſtitui. ut autem exemplum proferam, ita canimus:

Hoſtis Herodes impie,
Chriſtum venire quid times?

Ordo dictionis unius inverſus, geminum vitium invexit carmini. Nam hoſtis, cum trochæum efficiat, nullum habet locum in carmine jambico: & Hero, ſpondeus, non recipitur in ſede ſecunda. Nec dubium eſt quin verſus ita primum ſcriptus ſit. Herodes hoſtis

[8] Ἀπαρέμφατον, id eſt, infinitum, ut, pati.

[9] Alluſit ad dictum Socratis, qui dixit famem eſſe condimentũ omnium & jucundiſſimũ, & minimo parabile.

ſtis impie. Iam epithetum, impie, mollius cohæret cum hoſtis, quam cum Herodes. Porro quoniam Herodes dictio Græca eſt, η vertitur in ε, in caſu vocandi. ut, Σακερδὴς, ὦ Σάκερδες. quemadmodum & in Ἀγαμέμνων ω mega recti caſus vertitur in ο micron. Rurſum ita canimus hymnum:

Ieſu corona virginum,
Quem mater illa concepit,
Quæ ſola virgo parturit.

Dubium non eſt, quin, concipit, ſit pronuntiandum. Nam temporis hypallage gratiam etiam addit ſermoni. Ridiculum autem eſt nos offendi in, concipit, cum ſequatur, paturit. HI. Iſtius generis & ipſe permulta offendi, nec pigebit olim huic rei aliquot dierum opellam dare. Nam mihi videtur Ambroſius in hoc carmine non parum habere gratiæ: adeo fere finit dimetrum dictione triſyllaba, & cæſuram fere collocat in fine dictionis. Id crebrius apud eum fit, quam ut caſus videri poſſit. Si quæritis exemplum: *Deus creator*, heic eſt penthemimeris, accinitur, *omnium: Telique rector*, accinitur, *veſtiens: Diem decoro*, accinitur, *lumine: Noctem ſoporis*, accinitur, *gratia*. Sed adeſt gallina ſatis obeſa, quæ mihi totis decem annis peperit ova, & excluſit pullos. CR. Indigna erat quæ necaretur. CA. Si licet aliquid admiſcere de ſtudiis ſeverioribus, habeo, quod proponam. HI. Modo ne nimium ſit tetricum. CA. Non eſt. Cœpi nuper legere Senecæ epiſtolas, & in ipſo ſtatim portu, quod ajunt, impegi. Locus eſt in prima epiſtola: Et ſi volueris, inquit, attendere, magna vitæ pars elabitur male agentibus, maxima nihil

nihil agentibus, tota aliud agentibus. In hac ſententia affectat neſcio quid argutiæ, quod ego non ſatis aſſequor. LE. Divinabo, ſi voles. CA. Maxime. LE. Nemo perpetuo peccat. Et tamen luxu, libidine, ambitione, cæteriſq; vitiis, magna vitæ pars perit, ſed multo major vitæ portio perit nihil agentibus. Porro nihil [1] agere dicuntur, non qui vivunt in otio, ſed qui rebus frivolis & nihil ad felicitatem conducentibus occupantur. Inde proverbium, Satius eſt ceſſare, quam nihil agere. Sed tota vita perit aliud agentibus. Aliud agere [2] dicitur, qui non eſt attentus ad id, quod agit. Perit igitur tota vita, quoniam cum vacamus vitiis, aliud agimus: dum vacamus frivolis, aliud agimus: dum ſtudemus philoſophiæ, quoniam id facimus ſupine & oſcitanter, aliud agimus, parum attenti, velut ad rem minime ſeriam. Hæc interpretatio ſi parum arridet, numeretur hæc ſententia Senecæ inter eas quas in hoc ſcriptore damnat A. Gellius, ut frivole argutas. HI. Mihi ſane ſatis arridet. (Sed interim ſtrenue ad gallinam. Nolim vos falli, nihil præterea parati eſt.) quadrat enim ad id quod præceſſit: Turpiſſima eſt jactura, quæ per negligentiam fit. Id autem declarat hac trimembri ſententia. At paullo poſt videor mihi videre mendum: Mortem non proſpicimus. Magna pars ejus jam præteriit. Nam legendum arbitror, Mortem proſpicimus. Proſpicimus enim quæ procul abſunt, cum mors magna ex parte præterierit nobis. LE. Si ſibi permittunt philoſophi, ut aliquando divertant in prata Muſarum, fortaſſe non videbitur abſurdū, ſi nos aliquando vel animi gratia di-

[1] *Nihil agere.*

[2] *Aliud agere.*

ver ta-

vertamus in illorum regionem. NI. Quid ni? LE. Cum nuper relegerem librum Aristotelis, quem inscripsit περὶ τῶν ἐλέγχων[3], quorum argumentum est rhetoribus cum philosophis magna ex parte commune, comperi insignes errores interpretum. Neque dubitandum est, quin heic qui Græce nesciunt, in multis locis egregie delirarint. Aristoteles enim proponit hujusmodi genus ambigui, quod nascitur ex voce, quæ eadem declarat diversa: ὅτι μανθάνουσιν οἱ ὀπτεύμενοι. τὰ γὰρ ὀπτευόμενα μανθάνουσιν οἱ γραμματικοί. τὸ γὰρ μανθάνειν ὁμώνυμον, τό, τε ξυνιέναι χρῆσθαι τῇ ὄψει, καὶ τὸ λαμβάνειν τὸν ὀπτήμιον. Id verterunt in hunc modum: Quoniam discunt scientes: Nam secundum os grammatici discunt. Discere enim æquivocum, ad intelligere eum, qui utitur disciplina, & accipere disciplinam. HI. Visus es mihi nunc Hebraice loqui, non Latine. LE. Estne quisquam vestrum qui audivit heic ullam vocem æquivocam? HI. Nullam. LE. Quid igitur stultius, quam, id velle vertere, quod verti non poterat? Neque enim quemadmodum Græcis μανθάνειν sonat, ita μαθεῖν & μαθητὴν. ita Latinis discere, doctrinam accipere, aut tradere. quanquam an hoc sit verum, nescio: magis arbitror sic, μανθάνειν esse anceps apud Græcos, quemadmodum cognoscere apud Latinos. Cognoscit enim qui novit, & cognoscit judex qui discit causam. Sic opinor, Græcis μανθάνειν dicitur præceptor, qui exigit prælecta pueris, & pueri quibus prælegitur. Quam vero venuste reddidit, τὰ γὰρ ὀπτευόμενα μανθάνουσιν οἱ γραμματικοί? Nam secundum os, grammatici discunt cum

vertere

[3] Locus Aristotelis.

[4] Cognoscere.

vertere debuerit, Nam grammatici quæ dictant, docent. Hic interpretis erat aliud exemplum ſupponere, quod non eadem verba, ſed eandem rei ſpeciem exhiberet. Quanquam hoc loco ſuſpicor etiam in Græca ſcriptura nonnihil eſſe mendæ; ſcribendum autem, ὁμωνυμεν τῷτο ξωιένεκ ἐ τῷ λαμβάνειν. Paulo poſt ſubjicit aliud exemplum ambigui, quod naſcitur non ex vario vocis ejuſdem ſignificatu, ſed ex diverſa connexione: τι βέλεις σε λαβεῖν με τὰς πολεμίους, Velle me accipere pugnantes. Sic enim vertit, pro eo quod erat, Velle me capere hoſtes. Et, ſi legas βέλεσθε ſermo fit dilucidior: Vultis me capere hoſtes? Nam pronomen poteſt præcedere verbum, capere, & poteſt ſequi. Si præcedat, hic erit ſenſus: Vultis ut ego capiam hoſtes? Si ſequatur, erit hic: Vultis ut hoſtes me capiant? Subjicit ejuſdem generis aliud exemplum, ἆρα ὁ τις γινώσκει, τοῦτο γινώσκει; id eſt, An quod quis novit, hoc novit? Ambiguitas eſt in τοῦτο. Id ſi ſumatur accuſandi caſu, ſenſus erit: Quidquid alicui cognitum eſt, id illi cognitum eſſe. Sin nominandi caſu, ſenſus hic erit: Quam rem quis intelligit, ea intelligit? quaſi cognoſci non poſſit, niſi quod viciſſim cognoſcat. Rurſus aliud ſubjicit, ἆρα ὁ τις ὁρᾷ τοῦτο ὁρᾷ; ὁρᾷ δὲ τὸν κίονα· ὥστε ὁρᾷ ὁ κίων. an quod quis videt, id videt? ſed videt columnam; columna igitur videt. Rurſus in τοῦτο eſt ambiguitas, quam prius indicavimus. Verum hæc utcunq; reddi poterant Latinis auribus: quod ſequitur, nullo modo reddi poterat: ἆρα ὃ σὺ φὴς εἶναι, τοῦτο σὺ φὴς εἶναι, φὴς δὲ λίθον εἶναι· σὺ ἄρα φὴς λίθον εἶναι. Quod illi ſic reddiderunt: Putas quod tu

dicis,

dicis esse, hoc tu dicis esse: dicis autem lapidem esse, tu ergo lapis dicis esse. Obsecro, quis omnino sensus humanus ex his verbis percipi possit? Ambiguitas enim partim pendet ex idomate Græci sermonis, quæ est in majore ac minore: quanquam in majore est & alia ambiguitas, in duabus dictionibus ὃ & τοῦτο, quæ si capiantur nominandi casu, sensus erit: Quidquid te dicis esse, hoc tu es. Sin accusandi, sensus erit: Quamcunque rem tu dicis esse, eam dicis esse. & ad hunc sensum subsumit, λίθον φὴς εἶναι. Sed ad priorem colligit, σὺ ἄρα φὴς λίθον εἶναι. Græci sermonis proprietatem semel ausus est imitari Catullus [6]:

[6] Catulli locus.

Phaselus iste, quem videtis, hospites,
Ait fuisse navium celerrimus.

Sic enim ferebatur hic versus in antiquioribus editionibus. Hoc ignorato, necesse est multis modis delirare eos, qui in hæc loca scribunt commentarios. Ne id quidem quod inibi continenter sequitur, Latino potest esse perspicuum. Καὶ ἆρα ἔστι σιγῶντα λέγειν. διττὸν γὰρ ἔστι, τὸ σιγῶντα λέγειν, τό τε τὸν λέγοντα σιγᾶν καὶ τὸ τὰ λεγόμενα. Id reddiderunt hunc in modum: Et putas, est tacentem dicere. Duplex enim est, tacentem dicere, & hunc dicere tacentem, & quæ dicuntur. An non hæc Sibyllæ foliis obscuriora sunt. Mihi nec Græca satis liquent. LE. Exponam pro mea divinatione. An possibile est tacentem dicere? Hæc interrogatio duplicem habet sensum, quorum alter est falsus & absurdus, alter esse potest verus. Nam fieri nō potest, ut qui loquitur, non dicat ea quæ loquitur, hoc est, ut loquendo taceat: sed fieri potest, ut is qui loquitur,

quitur, taceat eum qui loquitur Quanquam hoc exemplum recidit in alteram formam, quam paullo post subjicit. Rursum illud admiror, quod mox in genere ambiguitatis, quæ nascitur ex pluribus dictionibus conjunctis, mutarint Græci vocem sæculi in litteras, ὅτι ἐστὶ σὺ τὰ γράμματα. cum Latini codices habeant, scire sæculum. Heic enim duplex sensus nascitur, vel ut ipsum sæculum sciat aliquid, vel ut aliquis sciat sæculũ. Verum hoc mollius est in σίδηρα sive in κασμεν, quam in γράμματα. Nam litteræ dicuntur absurde scire quippiam. Verum nihil absurdi sit, si quis dicat, aliquid nostro sæculo notum esse, aut aliquem nosse suum sæculum. Iam aliquanto post, ubi proponit exemplum ambigui ex accentu, non veritus est interpres pro verbis Homeri supponere Virgiliana, cũ eadem fuerit necessitas in illo exemplo, Quidquid dicis esse, hoc est. Ex Homero refert Aristoteles, ὃ κατὰ πνεῦται ὁμήρου. Si ὃ adspiretur ac circumflectatur, sonat, Cujus computrescit pluvia: sin ὃ sit exile & acutũ, sonat, Non computrescit pluvia. Atque hoc quidem sumtum est ex Iliad. ψ. Alterum est, Διὶ δόμεν δὲ οἱ εὐχῳ ἀρέσθαι: accentu collocato super penultimam sonat, concede illi: sin super primam, δίδομεν sonat, damus. At poëta non sentit Iovem dicere, concedimus illi: sed Iupiter mandat ipsi somnio, ut illi, ad quem mittitur, concedat potiri voto. Dictum est enim δίδομεν pro δίδοναι. Pro his duobus Homericis subjecerunt hæc ex nostris poëtis, velut illud ex Odis Horatii,

Me? tuo longas pereunte noctes
Lydia dormis.

? Me tuo Horatius dixit, ut subaudias, amico.

Etenim

Etenim, si accentus sit in, Me, correpto: & Tu, sit grave, unica dictio est, Metuo, id est, timeo. Quanquam hæc ambiguitas pendet non solum ex accentu, verum etiam ex compositione. Alterũ supposuerunt ex Virgilio:

Heu quia nam tanti cinxerunt æthera nymbi!

Quanquam hæc quoque ex compositione nascitur ambiguitas. HI. Sunt ista quidem arguta, dignaque cognitu. Leonarde: sed interim vereor, ne cui convivium hoc sophisticum videatur magis, quam poëticum: aliàs, si videbitur, vel totum diem venabimur Elenchos[a] in Elenchis. LE. Hoc est, in luco ligna, in mari quæremus aquam. HI. Vbi est meus Mus? MU. Adest. HI. Mone Marg... ut tradat bellaria. MU. Adeo. HI. Ru... vacuus? MU. Negat se de bellarii... ait satis diu sessum esse. HI. V... tius heic philosophemur, ib... subvertat, quemadmodu... crati: consultius est igitur... mus in horto: ibi simul & a... libere nugabimur. Interea... cerpat ex arbore quod lubet... silium. HI. Est illic fonticulu... suavior. CA. Qui fit, ut hortus tu... teat, quam aula? HI. Quia heic v... quentius. Si quid arridet hic, ne parcite... stris opibus hortensibus. Iam si satis videtur deambulatum, quid si considamus huc sub tilia, & Musas cieamus? PA. Age fiat. HI. Thema suppeditet hortus ipse. PA. Si præcesseris, sequemur. HI. Age faciam. Præpostere facit, cui variis deliciis niteat hortus, cum animum habeat nullis disciplinis, nullis virtutibus excultum. LE. Credemus adesse Musas, si

[a] *Id est, redargutiones: ἀνασκευὰς enim redarguere est.*

si reddideris eandem sententiam carmine. III. Hoc mihi longe proclivius, prosam orationem vertere carmine, quam argentum commutare auro. LE. Dic igitur.

HI. *Cui renidet hortus undiquaque floseulis,*
Animumque nullis expolitum dotibus
Squalere patitur, ut facit prapostere.

Habetis carmen Musis [9] & Apolline nullo. Sed elegans fuerit, si singuli hunc sententiam diverso genere carminis reddatis. LE. Qui vicerit, quid præmii feret. III. Hunc calathum onustum malis, aut prunis, aut cerasiis, aut mespilis, aut piris, aut si quid aliud magis adblanditur [1]. LE. Quis erit arbiter certaminis? III. Quis nisi Crato? Et idcirco solus non certabit, quo magis auscultet. Vereor ne talem sitis habituri judicem, [illegible]m olim habebant coccyx [2] & luscinia, [illegible]ese canendi gloria decertantes. HI. Sat [illegible]aces omnibus. CO. Placet arbiter. in[illegible]onarde.

[illegible]*us tot deliciis renidet hortus,*
[illegible]*u, floribus, arborumque fetu,*
[illegible]*ultu & vario, nec excolendum*
[illegible]*rat pectus & artibus probatis,*
[illegible]*t virtutibus, ut mihi videtur*
Lævo judicio, parumque recto. DIXI.

HI. Carinus arrodit [3] unguem. exspectamus aliquid elaboratum. CA. Nulla adest Musa.

Cura cui est, ut niteat hortus floseulis ac fetibus.
Negligenti excolere pectus disciplinis optimis.

[9] *Alludit ad illud Martialis, Musis & Apolline nullo. Quod scribis versus, hoc Ciceronis habet.* [1] *Id est, placet. sicut arridere dicitur quod placet.* [2] *Coccyx, qui latine dicitur cuculus, penultima producta.* [3] *notus*

Hic est apologus de certamine canendi inter luscinium & cuculum, asino judice. [3] *Gestus est cogitantis. Persius: Nec pluteum cadit, nec demorsos sapit ungues. Idem, Charestratus unguem Arrodens hoc ait.*